

Werk aan de Woning

een onderzoek naar de investeringsbereidheid van 55-plussers om hun koopwoning aan te passen, opdat zij langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

Masterthesis Planologie
Radboud Universiteit Nijmegen
Januari 2020

Sabrina Rijcken

Werk aan de Woning

Een onderzoek naar de investeringsbereidheid van 55-plussers om hun koopwoning aan te passen, opdat zij langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

Werk aan de Woning

Een onderzoek naar de investeringsbereidheid van 55-plussers om hun koopwoning aan te passen, opdat zij langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd aan de Radboud Universiteit te Nijmegen, in combinatie met een afstudeerstage bij de gemeente Arnhem.

Auteur: S.A.P.C. Rijcken

Studentnummer: S4210794

Opleiding: Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Managementwetenschappen
Master Planologie

Adres: Heyendaalseweg 141
6525 AJ Nijmegen

Begeleider: dr. P.J. Beckers

Tweede lezer: dr. H. Ploegmakers

Organisatie: Gemeente Arnhem

Adres: Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

Datum: Nijmegen, januari 2020

Samenvatting

Er zijn steeds meer ouderen en zij worden gemiddeld ouder. Om de zorg betaalbaar te houden en aan te laten sluiten op de wensen van nu, zet de rijksoverheid in op langer zelfstandig wonen. Thuis blijven wonen, in plaats van in een zorginstelling, geeft mensen de mogelijkheid om hun leven te leven zoals zij dat willen en zoals zij dat gewend zijn. Vandaar dat de behoefte aan geschikte woningen toeneemt. De opgave om hierin te voorzien, ligt voornamelijk in het aanpassen van de bestaande woningvoorraad en minder in het uitbreiden ervan door nieuwbouw. Als gevolg van de vergrijzing komen veel woningen vrij. Bouwen voor de doorstroming is in die zin achterhaald en door de lage verhuisgeneigdheid onder ouderen niet effectief. Bovendien richt de aanpassingsopgave zich in toenemende mate op de koopsector. Aangezien het eigenwoningbezit onder ouderen toeneemt. Het merendeel van de ouderen heeft een eigen woning en zij zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het (preventief) aanpassen van hun woning.

Gemeenten hebben de taak om een lokale aanpak te ontwikkelen om oudere eigenaar-bewoners bewust te maken van hun woonsituatie, zodat zij kunnen bepalen of ze (op termijn) geschikt wonen. Ook dienen gemeenten hen op weg te helpen bij hun eventuele aanpassings- en/of verhuisplannen. Hetgeen eveneens geldt voor de gemeente Arnhem, waarmee dit onderzoek is uitgevoerd. Dit onderzoek heeft derhalve tot doel om een bijdrage te leveren aan het Arnhemse beleid, door aanbevelingen te doen over hoe oudere eigenaar-bewoners ertoe aangezet kunnen worden om te investeren in het preventief aanpassen van hun eigen woning. De centrale vraag die hiertoe beantwoord is luidt als volgt: Hoe kenmerken zich de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners in Arnhem, om hun woning aan te passen, zodat zij langer thuis kunnen blijven wonen en door welke kenmerken worden deze beslissingen beïnvloed?

Aan de hand van de kenmerken van oudere eigenaar-bewoners en van investeringsbeslissingen, is inzichtelijk gemaakt hoe ouderen eigenaar-bewoners besluiten tot het uitvoeren, uitstellen of afstellen van woningaanpassingen. Theorieën, modellen, concepten en bevindingen uit de literatuur omtrent 'ageing in place' zijn hiertoe aangehaald. Op basis waarvan een online vragenlijst en een interviewschema zijn opgesteld, voor de dataverzameling onder Arnhemse eigenaar bewoners van 55 jaar of ouder. De data van de 330 ingevulde vragenlijsten en de 6 afgenomen interviews zijn geanalyseerd middels frequentieverdelingen, statistische toetsen op samenhang, multinomiale logistische regressie analyses en het coderen van tekstfragmenten. De belangrijkste bevindingen en aanbevelingen die hieruit naar voren zijn gekomen zijn weergegeven in een infographic.

Aanpassen in stappen

De houdingen van oudere eigenaar-bewoners ten aanzien van het moment en de wijze waarop zij actie willen ondernemen, kunnen gezien worden als stappen. Deze dienen doorlopen te worden, alvorens zij hun woning preventief aanpassen. Afwachters worden niet ineens aanpakkers. Het verschil tussen beide mindsets is te groot. De voorbereidende tussenstap, verkleint de weerstand tegen preventieve woningaanpassingen, omdat een kleinere stap makkelijker te zetten is.

Afwachten

Alleen al bij de gedachte aan preventie woningaanpassingen halen afwachters hun schouders op. Zij zijn onwetend over de mogelijkheden en onvoldoende overtuigd van het nut en de noodzaak. De toekomst is onzeker en zij willen hier niet op vooruitlopen.

1

→ Laten bepalen waar oud te worden (verhuizen of niet?)

Om afwachters aan het voorbereiden te krijgen is het niet zinvol om specifieke woningaanpassingen aan te dragen. Zover zijn zij nog niet. Zij moeten eerst voor zichzelf bepalen waar ze oud willen worden. Afwachters kunnen daarom het beste gewezen worden op punten waaraan een geschikte woning moet voldoen en welke aspecten wenselijk zijn. Op basis hiervan kunnen zij nagaan in hoeverre hun woning voldoet. Mochten zij hun huidige woning geheel of gedeeltelijk ongeschikt achten, dan is het een logische reactie dat zij gaan nadenken over wat ze hieraan kunnen doen. Vanaf het moment dat zij zich gaan verdiepen in de mogelijkheden, kunnen de eerste knopen worden doorgemaakt en is het voorbereiden zagezegd begonnen.

Voorbereiden

Het realiseren van woningaanpassingen is voor voorbereiders een stap te ver. Zij anticiperen op de toekomst door voorbereidingen te treffen. Zoals informatie inwinnen of geld sparen. Dit komt voort uit het besef dat woningaanpassingen uiteindelijk onvermijdelijk zijn.

2

→ Verdergaande voorbereidingen laten treffen.

Naarmate voorbereiders zich verder verdiepen in woningaanpassingen, zien zij eerder in dat de meeste aanpassingen, ongeacht leeftijd, handig en gemakkelijk zijn. Uiteenlopende suggesties kunnen derhalve helpen om hun interesse te wekken en hen inzicht te geven in de diversiteit aan aanpassingen. Zodat zij gericht kunnen sparen en sneller geneigd zijn om te handelen.

→ Uitdagen om een voorgenomen aanpassing vroegtijdig te treffen.

Er is geen concreet moment, om een woning aan te passen. Met als gevolg dat beslissingen vooruitgeschoven worden. Daag voorbereiders uit om één van hun voorgenomen aanpassingen vroegtijdig uit te voeren en te kijken hoe hen dit bevalt. Zodat zij begonnen zijn en mogelijk meer aanpassingen gaan treffen.

Aanpakken

De preventieve houding van aanpakkers zorgt ervoor dat zij tijdig de geschiktheid van hun woning verbeteren. Ze willen zelf de touwtjes in handen hebben en voorkomen dat ze halsoverkop moeten handelen, op het moment dat woningaanpassingen noodzakelijk worden.

3

→ Twijfels over specifieke aanpassingen wegnemen.

Aanpakkers die zelf al op het punt zijn, dat zij tijdig hun woning willen aanpassen, zijn goed op weg. Zij hebben reeds het besef dat zij meer uit de woningaanpassingen kunnen halen, als zij deze preventief aanbrengen. Desondanks is het belangrijk, om ervoor te zorgen dat zij hun woning zo volledig mogelijk aanpassen, voor een optimaal resultaat. Derhalve is het handig om twijfels over specifieke aanpassingen daar waar mogelijk weg te nemen. Door middel van ondersteuning, in de vorm van persoonlijk advies, kunnen aanpakkers twijfels bespreekbaar maken. Door hun preventieve houding zijn zij immers ontvankelijker voor tips en adviezen.

Voorwoord

Voordat u mijn master thesis 'Werk aan de Woning' gaat lezen, wil ik u graag iets vertellen over de totstandkoming. Door het voltooien van mijn thesis heb ik mijn masteropleiding planologie, met het verdiepingsspoor vastgoed & grondmanagement, afgerond. Hetgeen een bijzondere periode voor mij is geweest, omdat ik de duale variant heb gevolgd. Dit betekent dat ik als onderdeel van mijn opleiding en afstuderen tweemaal stage heb gelopen in de werkpraktijk. Eerst bij Companen, een adviesbureau op het terrein van wonen, en later bij de vakgroep wonen van de gemeente Arnhem. Bij beide stages heb ik kennis gemaakt met de veelzijdigheid aan onderwerpen op het gebied van wonen en heb ik kunnen ervaren hoe het is om werkzaam te zijn in zowel de private, als de publieke sector.

Gedurende mijn stage bij de gemeente Arnhem, is deze thesis tot stand gekomen. Zij hebben mij onderdeel gemaakt van het Procesplan Langer Zelfstandig wonen en mij de ruimte gegeven om een vragenlijst te ontwikkelen. Met vallen en opstaan, heb ik ondervonden wat hierbij komt kijken. Hiervoor ben ik de gemeente Arnhem en de vakgroep wonen heel dankbaar. In het bijzonder wil ik beleidsadviseurs Gert van Putten en Marion Schoeman bedanken voor de begeleiding die zij geboden hebben en voor de leuke en leerzame tijd die ik samen met hun en de andere collega's binnen de vakgroep heb gehad. Ook Astrid Sleiderink, die als adviseur onderzoek en statistiek bij de gemeente Arnhem, geholpen heeft bij het ontwikkelen van de vragenlijst, wil ik bedanken voor haar goede adviezen. Pascal Beckers, mijn thesisbegeleider vanuit de universiteit, heeft mij eveneens goede tips en feedback gegeven. Hiervoor ben ik hem zeer dankbaar. Het samen zoeken naar oplossingen, als ik tijdens het schrijven en het analyseren door de bomen het bos niet meer zag, was heel fijn. Ten slotte wil ik graag mijn familie bedanken voor hun steun. Met name mijn zus Jessica Rijcken. Zij heeft tegelijkertijd haar master thesis geschreven. Zij begrijpt hoe het is en door samen te brainstormen hebben we elkaar inhoudelijk vooruit geholpen.

Nu mijn scriptie klaar is, kan ik u zeggen dat ik trots ben op het eindresultaat. Ik wil u veel leesplezier wensen en ik hoop dat uw leeservaring even plezierig en leerzaam is, als de ervaringen die ik gedurende de totstandkoming bij mijn stage heb mogen meemaken.

Sabrina Rijcken
Nijmegen, januari 2020

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 <i>Inleiding</i>	3
1.1 Projectkader.....	3
1.2 Doelstelling	9
1.3 Vraagstelling	10
1.4 Maatschappelijke relevantie.....	10
1.5 Wetenschappelijke relevantie	11
1.6 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 <i>Theorie</i>	13
2.1 Theoretisch kader	13
2.2 Conceptueel model	26
2.3 Operationalisatie.....	26
Hoofdstuk 3 <i>Methodologie</i>	29
3.1 Onderzoeksstrategie	29
3.2 Dataverzameling en onderzoeksmateriaal	32
3.3 Data-analyse	46
Hoofdstuk 4 <i>Analyse Enquête</i>	47
4.1 De kenmerken van de oudere eigenaar-bewoners	47
4.2 De kenmerken van de investeringsbeslissingen	56
4.3 Het verklaren van de investeringsbeslissingen	78
Hoofdstuk 5 <i>Analyse Interviews</i>	107
5.1 De geïnterviewden	107
5.2 Verhuizen naar een geschikte woning	108
5.3 Woning aanpassen voor een geschikte woning	110
5.4 Bewustwording en ondersteuning.....	114
Hoofdstuk 6 <i>Conclusie</i>	116
6.1 Conclusie.....	116
6.2 Aanbevelingen.....	129
6.3 Reflectie	131
Literatuurlijst	133

Hoofdstuk 1 *Inleiding*

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek geïntroduceerd. Te beginnen bij de aanleiding en de afbakening van het onderzoek, die in het projectkader (1.1) verduidelijkt worden. Op basis hiervan worden vervolgens de doelstelling (1.2) en de vraagstelling (1.3) van het onderzoek uiteengezet. Aansluitend wordt de relevantie van dit onderzoek voor zowel de maatschappij (1.4) als voor de wetenschap (1.5) bekeken. Het hoofdstuk eindigt met een leeswijzer (1.6). Welke inzicht geeft in de verdere opbouw van dit onderzoeksrapport.

1.1 Projectkader

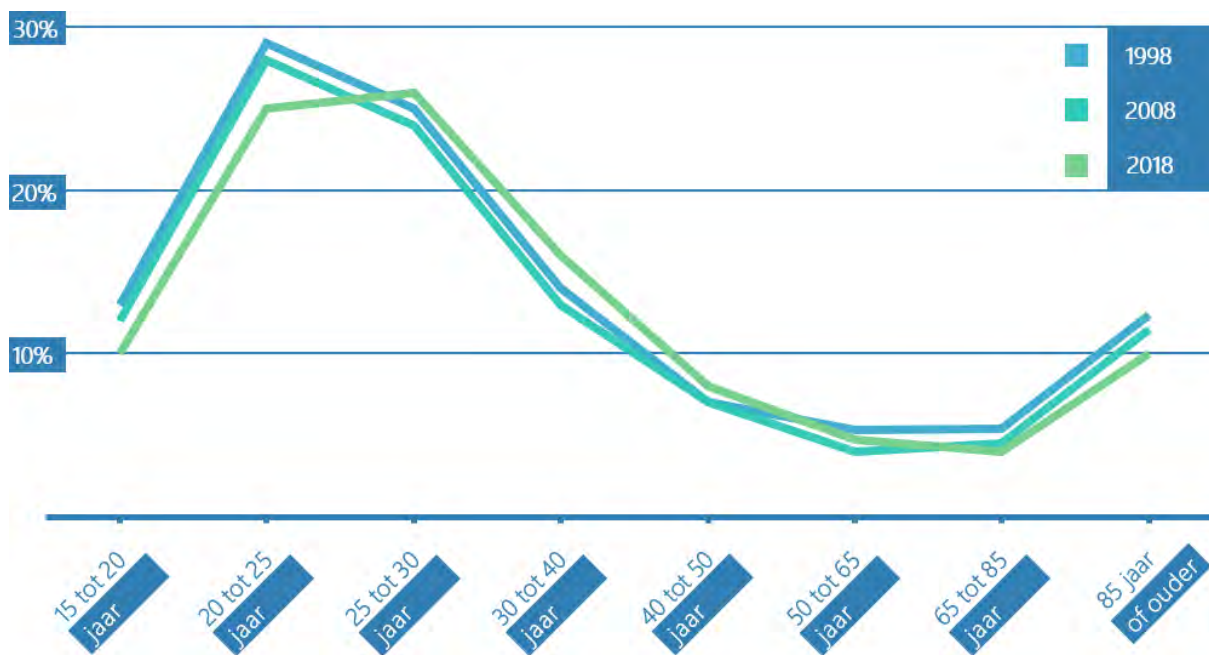
We zijn met steeds meer ouderen en we worden gemiddeld ouder (Duin, Huisman & Stoeldraijer, 2016). 1 op de 6 mensen in Nederland is ouder dan 65 jaar en naar verwachting gaat het in 2050 om 1 op de 4 mensen (Campen, 2017). Door de naoorlogse geboortegolf en de stijgende levensverwachting neemt het aantal ouderen en daarmee de mensen die zorg nodig hebben de komende jaren toe. Er zijn geen aanwijzingen dat de nieuwe generatie ouderen met minder beperkingen te maken gaat krijgen (Iersel & Leidelmeijer, 2016). Om de zorg betaalbaar te houden en beter aan te laten sluiten op de wensen van nu, zet de rijksoverheid in op langer zelfstandig wonen. Veelal geven ouderen hier zelf ook de voorkeur aan. Naar een verzorgings- of verpleeghuis verhuizen is voor vele een schrikbeeld. Thuis blijven wonen geeft mensen de mogelijkheid om hun leven te leven zoals zij dat willen en zoals zij dat gewend zijn (Luijkx, 2015).

Bij de hervorming van de zorg in 2015 heeft de overheid hierop ingespeeld door de zorg dichtbij huis en op maat te organiseren. Het uitgangspunt hierbij is dat er eerst gekeken wordt wat iemand zelf kan en wat familie, vrienden of burens eventueel kunnen doen (Klück, Maat & Wijnen, 2015). Door de extramuralisering tracht de overheid opnames in zorginstellingen uit te stellen. Waar voorheen een verzorgings- of verpleeghuis snel in beeld kwam, hebben mensen met een lichte zorgvraag hier tegenwoordig simpelweg geen toegang meer toe. In de afgelopen jaren is derhalve een steeds groter deel van de zorgbehoefte verplaatst naar de reguliere woningmarkt (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013a). Ouderen hebben enkel toegang tot een zorginstelling, als zij 24 uur per dag verzorgd moeten worden. Langer zelfstandig thuis wonen is niet enkel een kwestie van willen maar ook van moeten.

1.1.1 Ouderen op de woningmarkt

Ouderen verhuizen relatief weinig en minder vaak dan voorgaande generaties. Hetgeen te zien is in figuur 1.1. Mensen in de leeftijd van 50 tot 80 jaar zijn erg honkvast (Treur, 2016). Naarmate we ouder worden neemt de wens, om naar een andere woning te verhuizen, af (Blijie, et.al., 2016). Ouderen stellen een verhuizing uit totdat ze niet meer zelfstandig kunnen wonen (Zeeuw, 2006). Vandaar dat

vanaf 85 jaar het aantal verhuisden toeneemt. De wens van ouderen om zelfstandig te blijven wonen, in combinatie met de ingeperkte mogelijkheden om intramuraal te gaan wonen, zorgt ervoor dat steeds minder ouderen in een verzorgings- of verpleegtehuis verblijven (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013). Ongeveer 11% van de 80-plussers woont in een dergelijke instelling (CBS StatLine, 2018). Het overgrote deel woont, al dan niet met ondersteuning, zelfstandig.

Figuur 1.1 Percentage verhuisden per leeftijdsgroep

Bron: CBS StatLine

Tot op hoge leeftijd in de eigen woning blijven wonen heeft de voorkeur. Verhuizen voelt voor veel ouderen niet als een uitdagende, nieuwe stap. Gevoelsmatig zitten ze op de top van hun wooncarrière, waardoor het alleen maar minder kan worden. De mogelijkheid om met een nieuwe woning te anticiperen op eventuele toekomstige fysieke beperkingen is onvoldoende om ouderen in beweging te krijgen. De toekomst staat niet vast. Ouderen weten niet hoe hun gezondheid zich gaat ontwikkelen en zij willen hier niet op vooruit lopen. Ze hechten veel waarde aan de ruimte en de vrijheid die zij verworven hebben en zij willen hier niet zomaar op inleveren (Klomp & Schellekens, 2010). Verhuizen komt over het algemeen pas aan de orde bij ingrijpende gebeurtenissen, zoals het verlies van een partner of vergaande gezondheidsproblemen (Zeeuw, 2006).

De honkvastheid laat zich ook verklaren door de woonduur. Ouderen wonen vaak geruime tijd, sinds de gezinsvormende fase, in dezelfde woning. Hoe langer mensen ergens wonen, hoe groter is de weerstand tegen verhuizen (Huff & Clark, 1978). Aangezien mensen vertrouwd raken en tevreden zijn met hun woning en woonomgeving (Filius 1993,). Ouderen zijn bang om de sociale contacten, die zij in jaren hebben opgebouwd, bij een verhuizing te verliezen. Het is gevoelsmatig lastig om te

verhuizen, maar ook financieel gezien beïnvloedt de woonduur de verhuisgeneigdheid. De huidige generatie oudere huiseigenaren, met een lange woonduur, hebben hun hypotheek vaker geheel of grotendeels afbetaald. Zij hebben hun woning gekocht in tijden dat de huizenprijzen lager waren. Vanwege de lage woonlasten zijn zij minder geneigd om te verhuizen (Iersel & Leidelmeijer, 2010). Hetgeen anders is voor de toekomstige generatie oudere huiseigenaren. Zij zijn naar verwachting minder vaak hypotheek schuldvrij en hebben mogelijk minder overwaarde opgebouwd (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013). Naast dat dit de mogelijkheden tot verhuizen beperkt, beperkt het ook de mogelijkheden om de overwaarde van de woning aan te wenden voor bijvoorbeeld het aanpassen van de woning (Daalhuizen, et. al., 2013). Voor huurders geldt eveneens dat zij financieel belemmerd worden bij een verhuizing, als zij een lange woonduur hebben. Door huurharmonisatie kunnen er grote verschillen zitten in de huurprijs tussen mensen die lange tijd in dezelfde woning wonen en mensen die recent in een woning zijn komen wonen. Huurharmonisatie is de huurverhoging die een verhuurder kan doorvoeren op het moment dat de woning door een nieuwe huurder betrokken wordt, om de huurprijs gelijk te trekken met de streefhuur. Waarbij de huur van de woning meer mag stijgen dan de jaarlijkse maximale huurverhoging. Ouderen die lange tijd dezelfde huurwoning bewonen, wonen in verhouding vaak goedkoper, aangezien er geen huurharmonisatie heeft kunnen plaatsvinden. Hierdoor kan de huurprijs van een nieuwe, kleinere woning hoger zijn dan de huur van de oude, grotere woning.

Los van de woonduur, worden huishoudens met recht op huurtoeslag sinds 1 januari 2016, tevens geconfronteerd met de regels omtrent passend toewijzen. Corporaties zijn verplicht om hen een woning toe te wijzen met een huur onder de zogenaamde aftoppingsgrens (rond 600 euro). Zodat huishoudens een woning krijgen met een huur die aansluit bij hun inkomen. Onder deze groep vallen veel ouderen, zoals ouderen met alleen een AOW. Door deze regels komen zij op de sociale huurwoningmarkt alleen in aanmerking voor het goedkope segment huurwoningen. Aangepaste woningen of levensloopgeschikte woningen kennen vaak een huurprijs boven de aftoppingsgrens, waardoor deze onbereikbaar worden voor een deel van de ouderen. Ook als ouderen vermogen hebben, uit bijvoorbeeld de verkoop van hun huis, worden ze door de regels beperkt in hun woningkeuze als ze een laag jaarinkomen hebben. Zij kunnen geen duurdere corporatiewoning huren, omdat het vermogen niet wordt meegeteld bij hun jaarinkomen. Op de particuliere huurwoningmarkt zijn de regels niet van toepassing. Wel of niet verhuizen is dus niet alleen een kwestie van willen, maar ook van kunnen. De mogelijkheden moeten daar zijn. Er moeten immers geschikte en betaalbare woningen beschikbaar zijn, die aansluiten bij de behoeften van ouderen.

Door de vergrijzing neemt de behoefte aan geschikte woningen toe. De opgave om hierin te voorzien, ligt eerder in het aanpassen van de bestaande woningvoorraad, dan in het uitbreiden ervan door nieuwbouw. Gezien de lage verhuiscapaciteit onder ouderen (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013). Bovendien komen als gevolg van vergrijzing, over tien tot twintig jaar, veel koopwoningen vrij. Bouwen voor doorstroming is in die zin achterhaald en door de lage verhuiscapaciteit niet in alle gevallen effectief. Op dit moment komen door de uitstroom van ouderen circa dertigduizend koopwoningen per jaar vrij. In 2030 stijgt dit naar ongeveer vijftigduizend koopwoningen. Dat is gelijk aan de jaarlijkse nieuwbouwproductie van voor de kredietcrisis (Dam, Eskinasi & Groot, 2014). Het overgrote deel van de bestaande woningvoorraad is bovendien goed aanpasbaar. Een geschikte woning moet toe- en doorgankelijk zijn, zonder trappen te hoeven lopen. Bij meergezinswoningen met een lift, meergezinswoningen op de begane grond en eengezinswoningen met één bouwlaag, is dit vaak het geval. Mits de toegankelijkheid niet belemmerd wordt door verhogingen of trapjes. Aanpasbare woningen zijn eengezinswoningen met voldoende ruimte voor een traplift of aanbouw. Hoe groter de woning, des te flexibeler kan de ruimte gebruikt worden en des te meer mogelijkheden zijn er om de woning tegen acceptabele kosten aan te passen. Enkel etagewoningen zonder lift, eengezinswoningen met meer dan één trap voor het bereiken van alle essentiële woonvertrekken en kleine eengezinswoningen, die zo smal zijn dat een traplift niet geïnstalleerd kan worden of voor doorgankelijkheidsproblemen zorgt, kunnen niet aangepast worden. Deze woningen zijn te ingewikkeld en te kostbaar om aan te passen. (Iersel, Leering & Leidelmeijer, 2017). In dat opzicht is het een voordeel dat het merendeel van de oudere huishoudens ruim woont. Hetgeen uitgedrukt wordt in het aantal kamers, minus het aantal personen per het huishouden (Clark & Deurloo, 2006).

Daarnaast richt de aanpassingsopgave zich in toenemende mate op de koopsector (Ministerie van VROM, 2010). Het eigenwoningbezit onder ouderen is namelijk de afgelopen dertig jaar toegenomen. De meerderheid van de ouderen heeft een eigen woning en als zij eenmaal eigenaar-bewoner zijn, dan blijven zij dat meestal (Blijie, et.al., 2016). Bovendien kunnen bij huurwoningen woningcorporaties seriematig en tegen beperkte investeringen woningen aanpassen. Eigenaar-bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor het aanpassen van hun koopwoning. Het betreft individuen die eerst overtuigd moeten worden van het nut en de noodzaak van het (preventief) aanpassen van de eigen woning, alvorens zij daadwerkelijk hun woning aanpassen (Verkroost, 2010).

1.1.2 Ouderen en woningaanpassingen

Door de drempels in een woning te verlagen, kan figuurlijk de drempel verlaagd worden om langer zelfstandig thuis te wonen. Het verlagen van drempels, het installeren van een inloopdouche of het plaatsen van beugels zijn allemaal voorbeelden van woningaanpassingen, waarmee de eigen woning geschikt gemaakt kan worden voor bewoning met gebreken. Langer zelfstandig wonen heeft

betrekking op mensen met een lichamelijke beperking in algemene zin, ongeacht leeftijd. Desondanks richt dit onderzoek zich specifiek op 55-plussers. Aangezien iedereen ouder wordt en je als 55-plusser kunt zien aankomen dat je ouderdomsgebreken gaat ondervinden, naarmate je ouder wordt. 55-plussers kunnen tijdig anticiperen op de toekomst, maar zij hoeven dit niet te doen. Veel ouderen hebben moeite om initiatief te nemen, als zij woningaanpassingen niet direct nodig achten (Lagemaat, et.al., 2005). Zij ervaren simpelweg nog geen fysieke belemmeringen of ze beschouwen het als een gegeven, waardoor bepaalde ongemakken voor lief worden genomen. Ouderen passen eerder hun gedrag aan, in plaats van hun woning. Het risico op het krijgen van letsels na valincidenten wordt duidelijk onderschat, evenals de lichamelijke en geestelijke impact. Genezing verloopt langzaam en zorgt voor een, al dan niet tijdelijke, vermindering van de zelfredzaamheid.

Woningaanpassingen zijn zeer divers. Enerzijds betreft het ingrijpende aanpassingen, zoals het verbouwen of aanbouwen van kamers. Anderzijds gaat het om het aanbrengen van kleine handigheidjes. Dat gezonde 55-plussers moeilijk te bewegen zijn tot aanpassingen die geassocieerd worden met zorg en afhankelijkheid is begrijpelijk. Desondanks zijn er voldoende aanpassingen, die mensen comfortabeler laten wonen, ongeacht hun gezondheid (Verkroost, 2010). Zoals aanpassingen voor voldoende verlichting in en om huis. Het is voor iedereen fijn om goed te kunnen zien bij welke traprede de trap eindigt of om in het donker het voordeurslot te kunnen vinden. Hetzelfde geldt voor aanpassingen die voorkomen dat iemand ver moet strekken of veelvuldig moet bukken. Niemand vindt het vervelend als bovenkastjes op de juiste hoogte hangen. Of als de onderkastjes voorzien zijn van uitschuivende keukenlades, om niet in keukenkastjes te hoeven te duiken, voor spullen die achterin staan. Dit zijn voorbeelden van praktische aanpassingen, die preventief aangebracht kunnen worden, voor meer gemak en comfort en bovendien de veiligheid vergroten.

1.1.3 Wonen en zorg in de Gemeente Arnhem

Het Rijk, de gemeenten en tal van maatschappelijke partijen hebben begin 2018 het Pact voor de Ouderenzorg ondertekend. Zij slaan de handen ineen om de kwaliteit van leven van ouderen merkbaar en meetbaar te verbeteren. Doormiddel van de programma's Eén tegen Eenzaamheid, Thuis in het verpleegtehuis en Langer Thuis, willen de partijen de strijd aangaan tegen eenzaamheid, de kwaliteit van de verpleeghuiszorg verbeteren en zorgen dat ouderen langer thuis kunnen wonen (Pact voor de ouderenzorg, 2018). Woningaanpassingen zijn onderdeel van de actielijn Wonen in het programma Langer Thuis. Eén van de beoogde doelen, binnen de actielijn Wonen, is dat minder mensen in een ongeschikte woning wonen. Het is de bedoeling dat gemeenten een lokale aanpak ontwikkelen hiervoor. Met als doel ouderen bewust te maken van hun woonsituatie, zodat zij kunnen bepalen of ze (op termijn) geschikt wonen. Ook dienen gemeenten ouderen op weg te helpen bij hun eventuele aanpassings- en/of verhuisplannen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018).

Hetgeen ook geldt voor de gemeente Arnhem, waarmee dit onderzoek is uitgevoerd. De gemeente Arnhem heeft samen met betrokkenen in de stad, de hoofdpogaven voor wonen geformuleerd in De Arnhemse Woonprincipes 2025. De aspecten, die hierin zijn samengebracht, zetten de koers voor de komende jaren. De woonprincipes zijn verbonden aan een viertal pijlers, te weten: duurzaam betaalbaar, levensloopgeschikt wonen, aantrekkelijke woonstad en wijken met identiteit. Met duurzaamheid als overkoepelend thema, dat terugkomt in alle pijlers. Langer zelfstandig wonen, maakt onderdeel uit van de pijler levensloopgeschikt wonen. Deze pijler staat voor het bieden van een passende woonplek, tijdens de verschillende fasen in het leven. Passend bij de studie- en werkcarrière, de gezinscarrière en de zorgcarrière (Gemeente Arnhem, 2015). Voor de uitvoering ziet de gemeente een gedeelde verantwoordelijkheid. Enerzijds gaat de gemeente uit van de eigen van haar inwoners. Zij zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk om hun woonsituatie tijdig aan te passen. Anderzijds ziet de gemeente in dat bewustwording en ondersteuning hiervoor benodigd zijn.

In het Procesplan Langer Zelfstandig wonen, dat de gemeente Arnhem begin 2016 is gestart, hebben diverse partijen en belanghebbenden invulling gegeven aan een aanpak voor de pijler levensloopgeschikt wonen. Onder begeleiding van adviesbureau Companen, zijn vier werkgroepen aan de slag gegaan met vraagstukken omtrent: een procedure voor de woningtoewijzing aan kwetsbare groepen; een ondersteuningsstructuur in de wijk voor verwarde personen; een aanpak om stelselkwesties en belemmeringen bij het aangepast wonen op te lossen voor lichamelijk gehandicapten; en een aanpak om bewustwording en ondersteuning aangaande langer thuis wonen tot stand te brengen voor ouderen. Het project is mede mogelijk gemaakt dankzij financiële ondersteuning van de provincie Gelderland. Eind 2017 is het Procesplan afgesloten met een slotbijeenkomst. Door de deelnemende partijen is nadrukkelijk uitgesproken dat deze bijeenkomst geen einde van de samenwerking betekent. Ze willen betrokken blijven voor een gezamenlijke aanpak van vraagstukken op het gebied van wonen en zorg (Companen, 2017).

Dit onderzoek is onderdeel van de laatst genoemde werkgroep, de werkgroep ouderen. Welke zich heeft beziggehouden met de vraag hoe ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. De gemeente Arnhem wil maatregelen treffen die lokaal bewustwording creëren en die het preventief aanpassen van de woonsituatie stimuleren. Inzichten met betrekking tot de keuzes van oudere eigenaar-bewoners, bij het aanpassen van hun eigen woning, zijn bruikbaar hiervoor. Aangezien de verantwoordelijkheid om de eigen woning aan te passen, steeds verder verschuift naar specifiek deze groep. Vanwege het grotere beroep op de zelfredzaamheid van burgers vanuit de overheid en het toegenomen eigen woningbezit onder ouderen.

Naast de bijdrage die ik middels dit onderzoek lever, heb ik namens de Gemeente Arnhem een folder ontwikkeld voor Arnhemmers van 55 jaar en ouder. Dit is een laagdrempelige manier om hen te bereiken en een eerste stap om hen op weg te helpen, aan de hand van praktische informatie, handige tips en nuttige adressen. Zoals enkele voorbeelden van woningaanpassingen per ruimte, ter inspiratie van wat zij eventueel kunnen aanpassen. Figuur 1.2 geeft een indruk van hoe de folder eruit ziet.

Figuur 1.2 Weergave van de bewustwordingsfolder 'Langer thuis, in mijn aangepaste huis'

Bovendien ben ik niet de enige student die betrokken is geweest bij het Procesplan. De gemeente Arnhem heeft ook vijf bachelor studenten van de Radboud Universiteit gevraagd om deel te nemen. Zij hebben doormiddel van onderzoek inzichten vergaart over vraagstukken die aan het licht zijn gekomen in de werkgroepen, ze hebben de in de werkgroep ontwikkelde ideeën verder gebracht of ze hebben nagedacht over het borgen van de initiatiefkracht uit de werkgroepen. Tijdens de slotbijeenkomst hebben de studenten hun bevindingen gepresenteerd.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is een bijdrage leveren aan het Arnhemse beleid, door aanbevelingen te doen over hoe oudere eigenaar-bewoners ertoe aangezet kunnen worden om te investeren in het preventief aanpassen van hun eigen woning. Hiertoe is een survey-onderzoek uitgevoerd en zijn interviews afgenomen bij Arnhemse eigenaar-bewoners van 55 jaar of ouder. Het onderzoek moet uitwijzen welke factoren van invloed zijn op hun investeringsbeslissingen. Zodanig dat ook de kennis over langer zelfstandig wonen en het preventief aanpassen van de eigen woning in de bestaande wetenschappelijke literatuur wordt verbreed.

1.3 Vraagstelling

De centrale vraag van dit onderzoek is als volgt: *Hoe kenmerken zich de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners in Arnhem, om hun woning aan te passen, zodat zij langer thuis kunnen blijven wonen en door welke kenmerken worden deze beslissingen beïnvloed?*

Deelvragen:

1. Hoe kenmerken zich de oudere eigenaar-bewoners?
2. Hoe kenmerken zich de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners?
3. Hoe kunnen de investeringsbeslissingen worden verklaard?

1.4 Maatschappelijke relevantie

Door de vergrijzing van de Nederlandse bevolking, komt de overheidsbegroting onder druk te staan. Er zijn steeds meer ouderen, terwijl de potentiële beroepsbevolking in verhouding steeds kleiner wordt. Met als gevolg dat er minder werkenden zijn, om de sociale lasten te dragen. Bovendien leven ouderen gemiddeld langer, waardoor de collectieve uitgaven aan AOW en zorg stijgen. De verslechtering van het begrotingssaldo is op termijn onbetaalbaar en dus onhoudbaar (Bettendorf, et. al., 2010). De overheid is genoodzaakt haar beleid aan te passen. Vandaar dat de Nederlandse verzorgingsstaat langzaam maar zeker verandert in een participatiesamenleving. In plaats van een overheid, die haar burgers premies en belastingen laat betalen, voor bescherming tegen de gevolgen van werkloosheid, ziekte en ouderdom. Stoot de overheid steeds meer taken af en legt deze bij de samenleving neer. In een participatiesamenleving moeten burgers meer eigen verantwoordelijkheid nemen. Niet de overheid, maar de burger moet voor zichzelf en voor anderen zorgen (Heuvel, 2014).

De overgang naar een participatiemaatschappij is ingezet, door de overheveling van zorgtaken naar lokale overheden. Sinds 2015 moeten gemeenten ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Via de Wet maatschappelijke ondersteuning [Wmo] geven gemeenten ondersteuning aan inwoners, die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Zij kunnen via de Wmo een vergoeding krijgen voor noodzakelijke woningaanpassingen. Door de vergrijzing neemt echter de druk op de gemeentelijke Wmo-budgetten toe (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013). Hetgeen deels veroorzaakt wordt door de reactieve werking van het Wmo-beleid. Woningaanpassingen worden pas gefinancierd, als deze geïndiceerd zijn. Terwijl preventieve woningaanpassingen het beroep op de gemeentelijke Wmo-budgetten deels kunnen voorkomen of uitstellen (Verkroost, 2010). Aangezien eigenaar-bewoners hier zelf (financieel) voor verantwoordelijk zijn en de risico's op ongelukken in huis verminderd worden. Een valincident kan immers fysieke verwondingen tot gevolg hebben, die blijvend het dagelijks functioneren van ouderen kunnen verminderen.

Om de zelfredzaamheid te vergroten is, vanuit verschillende overheidslagen, veel aandacht voor het creëren van omstandigheden, waarin mensen hun verantwoordelijkheden kunnen en willen nemen. Inzichten in de investeringsbeslissingen van eigenaar-bewoners, om hun woning aan te passen, zijn hiervoor van belang. Aangezien deze inzichten kunnen bijdragen aan een lokale aanpak om oudere eigenaar-bewoners te stimuleren om zelf tijdig woningaanpassingen te treffen. Afgezien van een eventuele financiële tegemoetkoming vanuit de Wmo, hebben gemeenten immers nauwelijks grip op individuele huiseigenaren (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013).

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Op het gebied van langer zelfstandig wonen, oftewel aging in place, zoals het in het Engels wordt genoemd, is veelvuldig onderzoek verricht. In de bestaande wetenschappelijke literatuur zijn vanuit verschillende invalshoeken woningaanpassingen en langer zelfstandig onderzocht. Eén van de perspectieven is het beoogde effect van woningaanpassingen. Het onderzoek van Hwang, et. al. (2011) toont aan dat een aangepaste woonomgeving een positief effect heeft op de kwaliteit van leven van ouderen en hun zelfredzaamheid thuis. Ouderen die hun woning hebben aangepast blijven langer thuis wonen. Petersson, et. al. (2009) concluderen eveneens dat woningaanpassingen, het uitvoeren van dagelijkse handelingen makkelijker maken. Mits de aanpassingen op tijd aangebracht worden. Woningaanpassingen uitstellen, terwijl deze noodzakelijk zijn, is niet verstandig. Elke maand wachten, betekent een achteruitgang van de zelfredzaamheid van ouderen, vanwege de verdere verslechtering van de gezondheid. Onaangepaste woningen schaden zelfs de gezondheid (Heywood, 2010). Mensen met fysieke gebreken, waarvan de woning niet is aangepast, ervaren meer pijn, worden depressiever en zijn bang om te vallen. Bovendien wordt de gezondheid van gezinsleden negatief beïnvloed. Zij ervaren meer stress en hebben vaker rugklachten, als gevolg van de ondersteuning die zij moeten verlenen. De literatuur, over het beoogde effect van, kijkt met name naar de uitwerking van woningaanpassingen, op het moment dat aanpassingen noodzakelijk zijn. Dit onderzoek kijkt verder. Aangezien ook de effecten van het preventief aanpassen van de eigen woning worden meegenomen. Als zijnde redenen om de woning vroegtijdig aan te passen.

Een andere invalshoek binnen de wetenschappelijke literatuur is de impact van woningaanpassingen op het thuisgevoel van ouderen. Waarbij de focus niet ligt op de meetbare effecten van woningaanpassingen, zoals de objectieve veiligheid en/of gezondheid. Maar de subjectieve, gevoelsmatige effecten van woningaanpassingen worden onderzocht. Tanner, Tilse & Jonge (2008) hebben in hun onderzoek aangetoond dat woningaanpassingen het thuisgevoel beïnvloeden. Woningaanpassingen versterken het gevoel van veiligheid en ouderen voelen zich gelukkiger, door het behoud van hun zelfstandigheid. Het is daarentegen van belang dat ouderen zelf het initiatief nemen, tot het aanpassen van hun woning en dat de uitvoering niet teveel tegenslagen kent, anders

wordt het gevoel van de ouderen negatief beïnvloed. De gevoelsmatige insteek van het onderzoek van Tanner, Tilse & Jonge, komt ook in dit onderzoek terug. Aangezien de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners, zowel op basis van ratio als op basis van gevoel worden gemaakt. Het verschil met het onderzoek van Tanner, Tilse en Jonge is, dat hun onderzoek enkel kijkt naar de waargenomen effecten, nadat een woning is aangepast. Dit onderzoek be vraagt bovendien de verwachte effecten. Aangezien investeringsbeslissingen deels gebaseerd zijn op de verwachtingen die iemand heeft van woningaanpassingen.

Een laatste invalshoek die terugkomt in de wetenschappelijke literatuur, zijn niet de effecten van de woningaanpassingen, maar het proces om tot woningaanpassingen te komen. Pynoos & Nishita (2003) hebben de kosten en de financiering van woningaanpassingen in de Verenigde Staten bekeken. Zij komen tot de conclusie dat mensen die niet in staat zijn om eigenhandig woningaanpassingen te bekostigen, nauwelijks gebruik maken van andere vormen van financiering. Zij stuiten op belemmeringen. Er zijn namelijk tal van publieke en private financieringsbronnen beschikbaar, maar deze hebben allemaal hun eigen eisen en regels, waardoor ouderen door de bomen het bos niet meer zien. Aplin, Jonge & Gustafsson (2013) hebben onderzocht hoe de complexiteit van ervaringen en gevoelens, die ouderen bij hun thuisomgeving hebben, hun beslissingen ten aanzien van woningaanpassingen beïnvloeden. Beide onderzoeken kijken, net als dit onderzoek, naar factoren die van invloed zijn op de besluitvorming van ouderen om wel of niet hun woning aan te passen. Elk van de onderzoeken heeft andere factoren onderzocht. De factoren van Aplin, Jonge & Gustafsson zijn voornamelijk subjectief van aard, terwijl dit onderzoek een combinatie van objectieve en subjectieve factoren kent. Op basis van meetbare kenmerken, is het makkelijker om groepen te onderscheiden, waarvoor beleid gemaakt kan worden. Vandaar dat in dit onderzoek een combinatie gebruikt is. Bovendien vindt dit onderzoek, in tegenstelling tot de andere onderzoeken, plaats in een lokale stedelijke context, in Nederland. Mogelijk hebben Nederlandse ontwikkelingen, op het gebied van langer zelfstandig wonen, andere uitwerkingen op ouderen.

1.6 Leeswijzer

Na de inleiding van het onderzoek in Hoofdstuk 1, telt dit onderzoek nog vijf hoofdstukken. De centrale vraag die in hoofdstuk 1 is geformuleerd, wordt in hoofdstuk 2 voorzien van een theoretisch kader. Hoofdstuk 3 beschrijft de methodologie die is toegepast in dit onderzoek. Het betreft de gebruikte methodes voor dataverzameling en -analyse. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de enquête behandeld en in hoofdstuk 5 worden de bevindingen uit de interviews besproken. In hoofdstuk 6 worden de resultaten gecombineerd, om de hoofd- en deelvragen uit hoofdstuk 1 te beantwoorden. Het hoofdstuk wordt afgesloten met aanbevelingen en een reflectie op het onderzoek.

Hoofdstuk 2 *Theorie*

Aan de hand van bestaande wetenschappelijke inzichten zijn de doel- en vraagstelling van dit onderzoek theoretisch ingekaderd (2.1). De uiteenzetting van de kernbegrippen resulteert in een conceptueel model (2.2). Hierin staan de factoren die, op basis van de theorie, van invloed worden geacht op het onderzoek. Deze concepten zijn vervolgens geoperationaliseerd (2.3), om ze als meetbare variabele te kunnen gebruiken in het verdere vervolg van dit onderzoek.

2.1 Theoretisch kader

Om inzichtelijk te maken op basis van welke factoren ouderen besluiten tot het uitvoeren, uitstellen of afstellen van aanpassingen aan hun woning, om deze levensloopgeschikter te maken. Worden theorieën, modellen, concepten en bevindingen uit de onderzoeksliteratuur aangehaald, die hiertoe behulpzaam zijn.

2.1.1 Ageing in place

De tendens en de wens van ouderen, om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen, wordt in de internationale literatuur 'aging in place' genoemd (Pynoos, Nishita & Kendig, 2007). Naar een verzorgings- of verpleeghuis verhuizen, zien veel ouderen als iets negatiefs. Zij willen in hun vertrouwde woning en woonomgeving blijven wonen. Daar zijn ze gelukkig en daar hebben ze zelf de regie over hun eigen leven (Hwang, et. al., 2011). Vanwege het brede draagvlak onder ouderen, wordt het concept aging in place, internationaal veelvuldig toegepast door beleidsmakers en bestuurders. Zij zien het als een positieve benadering, om de oplopende kosten van de intramurale zorg te drukken (Faulkner, 2016). Verondersteld wordt, dat het goedkoper is als ouderen thuis blijven wonen, in plaats van in een instelling (Sixsmith & Sixsmith, 2008). Ongeacht de eventuele kostenbesparing, heeft ageing in place ook een keerzijde. Ouderen zonder rijk sociaal leven, missen de geborgenheid van het ouderwetse bejaardentehuis. Door thuis te blijven wonen, krijgt een deel van de ouderen te maken met eenzaamheid. Bovendien kunnen tekortkomingen in de ondersteuning; in de geschiktheid van de woning; in de buurt of in het sociale netwerk van ouderen, het vermogen van ouderen ondermijnen om zelfstandig te blijven wonen (Sixsmith & Sixsmith, 2008).

Het concept ageing in place omvat niet alleen het gegeven dat meer ouderen thuis blijven wonen, ook de woonsituatie is van belang. Naarmate de functionaliteit van ouderen achteruitgaat, wordt de impact van de fysieke omgeving groter. Door barrières in de fysieke omgeving weg te halen, kan de achteruitgang in de functionaliteit worden opgevangen (Hwang, et. al., 2011). Als een woning niet mee verandert met de bewoners, kan dit ten koste gaan van de kwaliteit van leven en de zelfstandigheid van ouderen. Het fysiek aanpassen van de woonsituatie is essentieel. Een van de

mogelijkheden om dit te doen, is verhuizen naar een geschikte woning. Hoewel het welzijn van ouderen hiermee niet is gegarandeerd. Een groot deel van de ouderen wil namelijk niet verhuizen. Voor hun wegen de voordelen van hun huidige woning zwaarder, dan de fysieke belemmeringen die zij ervaren, als gevolg van de eventuele ongeschiktheid van hun woning. Volgens het onderzoek van Severinsen, Breheny & Stephens (2016) willen ouderen niet verhuizen, omdat ze de continuïteit van hun leven willen waarborgen. Ze willen niet toegeven aan het feit dat ze ouder worden en hun leven zoveel mogelijk voortzetten zoals ze gewend zijn.

Naast verhuizen, is het aanbrengen van woningaanpassingen, een mogelijkheid om de woonsituatie geschikter te maken. Ouderen die hun woning hebben aangepast, blijven langer in hun huidige woning wonen (Hwang, et. al., 2011; Kendig, Clemson & Mackenzie, 2012; Kendig, et.al., 2017). Hetgeen het belang van woningaanpassingen onderschrijft, om langer zelfstandig wonen mogelijk te maken. Woningaanpassingen verbeteren de toegankelijkheid, de doorgankelijkheid en de bruikbaarheid van de fysieke woonomgeving. Door het aanbrengen van woningaanpassingen, voelen ouderen zich veiliger en ze ervaren meer gemak bij het uitvoeren van dagelijkse bezigheden. Hetgeen hun thuisgevoel versterkt (Tanner, Tilse & Jonge, 2008). Ouderen bewust maken van het belang van woningaanpassingen om langer zelfstandig te wonen, is geen gemakkelijke opgave. Aangezien tegemoet gekomen moet worden aan de wensen en behoeften van specifieke ouderen, die onderling sterk van elkaar verschillen. Niet iedere oudere beschikt over dezelfde middelen, ze hebben niet dezelfde zorgvraag en hun woonsituaties zijn niet gelijk (Fisher & Giloth, 1999).

2.1.2 Aanpassen is een kwestie van doen

Voor ouderen is het eigenhandig aanpassen van hun woning geen vanzelfsprekendheid. Zij zijn opgegroeid in een verzorgingsstaat, met het idee dat de overheid voor hen zorgt. Dit is een principe waar zij vandaag de dag niet zomaar vanuit kunnen gaan. De verantwoordelijkheid om de eigen woning aan te passen ligt bij de bewoners zelf. Ouderen moeten zelf nadenken over 'hoe' en 'waar' zij oud willen worden (Dries & Koot, 2014). Het standaardantwoord dat iemand als de tijd daar is naar een tehuis gaat, is er niet meer. De overheid heeft de toegang tot zorginstellingen beperkt. Mensen met een zorgvraag moeten langer zelfstandig thuis blijven wonen. Ouderen realiseren zich nog te weinig dat zij als bewoners, zelf de verantwoordelijkheid hebben om te organiseren en te financieren dat hun woning wordt aangepast (Aanjaagteam Langer zelfstandig wonen, 2016). Afwachten tot bepaalde aanpassingen noodzakelijk worden, in de veronderstelling op dat moment een beroep te kunnen doen op de overheid, werkt slechts tot op zekere hoogte. Om de reden dat de overheid minder snel over gaat tot het vergoeden van woningaanpassingen. Iedereen die hulp of zorg nodig heeft, moet dat in eerste instantie zelf proberen op te lossen. Op basis van de Wmo, is de gemeente enkel

aan zet, als burgers niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Slechts in laatste instantie dus. Aanpassen is daarmee voornamelijk een kwestie van doen, voor de bewoner zelf.

Bekendheid

De bereidheid van ouderen om hun woning aan te passen, wordt beïnvloed door hun bekendheid met woningaanpassingen. De theorie van gepland gedrag, van Ajzen (1991), stelt dat de intentie tot een gedraging, bepaald wordt door: (1) de opvatting die iemand heeft van het gedrag; (2) de wijze waarop de omgeving aankijkt tegen het gedrag; en (3) de inschatting van de uitvoerbaarheid van het gedrag. In de context van dit onderzoek, gaat het om de intentie tot het aanpassen van de eigen woning. Bekendheid met woningaanpassingen is vereist, om een eigen opvatting te vormen en om te weten wat de maatschappelijk gedeelde opvattingen zijn. Iemand die niet op de hoogte is van bijvoorbeeld de eigen verantwoordelijkheid om de woning aan te passen, is minder genoodzaakt om dit te doen. Terwijl iemand die omringd is door mensen die hun woning hebben aangepast, en dus bekend is met woningaanpassingen, het vanzelfsprekender vindt om dit zelf ook te doen.

De kennis en ervaringen die ouderen hebben over woningaanpassingen, kunnen dus verschillende uitwerkingen hebben op de intentie om de woning aan te passen. In dit onderzoek wordt bekeken of de bekendheid inderdaad een verklarende factor is. In dat geval kan het nuttig zijn om oudere eigenaar-bewoners meer te informeren. Om hen bewust te maken van de positieve effecten van woningaanpassingen, hen mee te geven dat het heel gewoon is om de eigen woning vroegtijdig aan te passen en hen in te laten zien dat aanbrengen van woningaanpassingen niet moeilijk hoeft te zijn.

Een kanttekening bij de theorie van gepland gedrag is dat de opvattingen en inschattingen van mensen, gebaseerd kunnen zijn op onvoldoende of onbetrouwbare informatie (Ajzen, 2011). Hierdoor neemt de verklaringskracht van de factor betrouwbaarheid af. In dit onderzoek is hiermee rekening gehouden door in de interviews te vragen naar de redenen en de feiten waarop de respondenten hun opvattingen en inschattingen hebben gebaseerd. Mochten hier structureel onjuistheden in voorkomen, dan kan dit eveneens middels informatieverstrekking worden opgelost.

Wat te doen

Een woning waar iemand jaren met plezier gewoond heeft, kan ten gevolge van ouderdom, ineens niet meer adequaat zijn. Je wordt dan als oudere voor een lastige keuze gesteld: verhuizen naar een geschikte woning of je eigen woning aanpassen? De optie verhuizen spreekt voor zich, maar wat houdt het aanpassen van je woning eigenlijk in? Woningaanpassingen kunnen zowel kleine handigheidjes, als grote verbouwingen zijn (Dries & Koot, 2014). Centraal staat dat het gaat om fysieke aanpassingen aan een bestaande woning (Pynoos & Nishita, 2003). Welke volgens Pynoos, et.al. (1998) kunnen bestaan uit: (1) wijzigingen van of toevoegingen aan de structuur van de woning

(bijv. het verbreden van een deuropening of het plaatsen van een toilet op de slaapverdieping); (2) speciale hulpmiddelen (bijv. beugels); (3) verandering van de locatie van voorwerpen (bijv. het verplaatsen van meubels); en (4) aanpassing van de manier waarop dagelijkse handelingen worden uitgevoerd (bijv. beneden gaan slapen). De scheidingslijn tussen woningaanpassingen en ondersteunende hulpmiddelen ligt dicht bij elkaar. Het verschil is volgens Pynoos, et.al. (1998) dat ondersteunende hulpmiddelen, in tegenstelling tot woningaanpassingen, niet verbonden zijn aan de structuur van de woning en daardoor makkelijk verplaatsbaar zijn. Hulpmiddelen die bevestigd worden in de woning, zijn in dat opzicht aanpassingen. Hetgeen zou betekenen dat een douchezitje, dat aan de wand bevestigd wordt, een woningaanpassing is en een losstaande douchestoel niet. Terwijl bewoners beide mogelijkheden kunnen treffen, met de intentie om hun woning aan te passen.

Hwang, et.al. (2011) beschrijven een soortgelijke ingewikkeldheid in het gebruik van de term woningaanpassing. Enerzijds wordt het gebruikt voor aanpassingen die tijdelijk van aard zijn (bijv. het verwijderen van kleedjes). Anderzijds betreft het aanpassingen die een woning in blijvende zin veranderen (bijv. het verbouwen van een badkamer). Naast het onderscheid in woningaanpassingen en hulpmiddelen, is dus in bredere zin onduidelijk of aanpassingen die eenvoudig ongedaan gemaakt kunnen worden, woningaanpassingen zijn. Terwijl bepaalde fysieke aanpassingen wederom zowel tijdelijk, als permanent aangebracht kunnen worden. Denk aan het verhogen van een toilet. Er kan een toiletverhoger op de zitting geplaatst worden, doormiddel van klemmen of het toilet kan vervangen worden voor een verhoogd toilet. Vandaar dat in dit onderzoek alle aanpassingen, die de woonruimte fysiek veranderen, met als doel om de woning geschikt te maken, gerekend worden tot woningaanpassingen. Ongeacht de permanente of tijdelijke vorm van een aanpassing. Het doel van het aanbrengen van de fysieke aanpassingen is doorslaggevend. Een woningaanpassing moet de veiligheid en de mobiliteit in huis verbeteren, zodat de oudere eigenaar-bewoners langer zelfstandig kunnen blijven wonen (Aplin, Jonge & Gustafsson, 2013).

Inzicht

Van het bestaan van woningaanpassingen af weten is één ding, maar daarnaast ook weten welke woningaanpassingen allemaal mogelijk zijn in de eigen woning, is een ander verhaal. Er zijn tal van woningaanpassingen beschikbaar. Afhankelijk van de woning, is de ene toepassing nog geschikter dan de ander. Door gebrek aan (bouwkundig)inzicht, kan het zijn dat bewoners niet goed weten welke aanpassingen zij het beste kunnen aanbrengen. Deze twijfel kan hen belemmeren om hun woning aan te passen (Pynoos, et.al., 2012). Bovendien kunnen bewoners moeite hebben, met het zien van verbeterpunten, wanneer zij nog geen fysieke belemmeringen ervaren. Als zij enkel denken aan aanpassingen, die voornamelijk bedoeld zijn voor mensen met ernstige fysieke gebreken, zoals een traplift, een douchestoel of wandbeugels, dan blijven woningaanpassingen uit (Wylde, 1998). Zelf

inschatten welke aanpassingen een woning veiliger, comfortabeler en toegankelijker maken, is derhalve niet eenvoudig. Vandaar dat inzicht is meegenomen als eventuele verklarende factor, voor het al dan niet aanpassen van de eigen woning. Als blijkt dat gebrek aan (bouwkundig)inzicht leidt tot het uitstellen van woningaanpassingen, dan kan persoonlijk woonadvies eventueel uitkomst bieden.

Wanneer te doen

Wat is het juiste moment om een woning aan te passen? Wachten totdat aanpassingen noodzakelijk zijn of is het verstandig om dit voor te zijn? Een reden dat aanpassingen niet of laat aangebracht worden is dat ouderen eerder geneigd zijn om hun gedrag aan te passen, dan dat zij hun woning aanpassen. Ze accepteren dat bepaalde handelingen moeilijker worden en raken hier aan gewend (Wylde, 1998). Maar het feit blijft dat mensen ouder worden en dat veroudering leidt tot fysieke achteruitgang. De fysieke woonomgeving biedt op gegeven moment niet meer de ondersteuning die nodig is. Denk aan onvoldoende verlichting, hoge drempels, losse kleedjes, etc. Hetgeen kleine onbenulligheden lijken, maar naarmate iemand ouder wordt, worden dit mogelijke oorzaken van valongelukken. Door het preventief aanbrengen van aanpassingen, kunnen verwondingen als gevolg van vallen en struikelen worden verminderd (Keall, et.al., 2015). Tenminste, als de aanpassingen daadwerkelijk worden gebruikt. Wanneer de verlichting niet wordt ingeschakeld of wanneer beugels niet worden vastgepakt, dan hebben woningaanpassingen geen zin (Pynoos, et.al., 2012). Bewoners moeten de preventieve aanpassingen nuttig of gemakkelijk vinden, alvorens zij de aanpassingen aanbrengen en gebruiken. Hetgeen in de praktijk niet het geval is. Preventie, om de valrisico's te verminderen, blijkt onvoldoende reden voor ouderen om hun woning vroegtijdig aan te passen (Verkroost & 't Veld, 2016).

Dit terwijl het preventief aanpassen van de woning verschillende voordelen kent. Eigenaar-bewoners die hun woning aanpassen, op het moment dat zij nog fit zijn. Kunnen direct profiteren van meer comfort en gemak, terwijl hun woning alvast veiliger is voor later. Bovendien gunnen zij zichzelf de tijd om in alle rust uit te vinden welke aanpassingen het beste bij hun en hun woning passen. Mocht blijken dat de woning niet aan te passen is, aan de specifieke woonbehoefte van de bewoners, dan wordt dit tijdig ontdekt. Daarnaast biedt preventief aanpassen, eigenaar-bewoners de mogelijkheid om aanpassingen stapsgewijs aan te brengen. Van belang is dat er in ieder geval voldoende tijd is om zorgvuldig keuzes te maken. Hetgeen onder dwang van een acute situatie, zoals na een val of ziekenhuisopname, veel moeilijker is (Dries & Koot, 2014).

Houding

De theorie van gepland gedrag, veronderstelt dat de opvatting of de houding die iemand heeft ten aanzien van een bepaald gedrag, mede van invloed is op de intentie om dat gedrag tot uitvoer te brengen. Een houding is een positief of een negatief oordeel van het gedrag. Als mensen een negatieve houding hebben, ten opzichte van het gedrag, dan moet die houding eerst positief bijgesteld worden. Alvorens diegenen de intentie hebben om dat gedrag uit te voeren (Ajzen, 1991). In de context van dit onderzoek, zou dit betekenen dat eigenaar-bewoners hun eigen opvattingen ontwikkelen ten aanzien van het vroegtijdig aanpassen van hun woning, op basis van de kennis en de ervaringen waarover zij bezitten. Om tot een houding te komen, wegen zij af welke informatie voor hen de doorslag geeft. Waarbij voordelen op de korte termijn, vaak zwaarder wegen, dan de voor- of nadelen op de lange termijn. Oudere eigenaar-bewoners kunnen in lijn met het beoogde gedrag een preventieve houding aannemen of ze kunnen hier van afwijken. In het laatste geval komt de intentie om de woning vroegtijdig aan te passen onder druk te staan. Onderzocht wordt of de houding van de respondenten daadwerkelijk een verklarende factor is.

Een kanttekening bij de veronderstellingen, van de theorie van gepland gedrag, is dat veel gedragingen niet rationeel beredeneerd worden, maar onbewust uit gewoonte plaatsvinden (Ajzen, 2011). Het aanpassen van een woning, is geen gewoonte. Maar de woning niet aanpassen en aankijken hoe de situatie zich ontwikkelt, is in zekere zin wel een gewoonte. Eigenaar-bewoners die dit doen, maken niet de rationele afweging die in de theorie wordt verondersteld. Derhalve is onduidelijk wat hun werkelijke houding is. Bovendien stellen Wegner & Wheatley (1999) dat intenties achteraf gevormd worden, nadat het gedrag al is uitgevoerd. Wat zou betekenen dat intenties afhankelijk zijn van het werkelijke gedrag en het onbewuste inderdaad meer invloed heeft.

Aanschaf & Financiële ruimte

De theorie van gepland gedrag veronderstelt dat gedrag het beste te voorspellen is uit de intentie om het gewenste gedrag wel of niet uit te voeren (Ajzen, 1991). Desondanks voert niet iedereen, met de intentie om de eigen woning aan te passen, dit daadwerkelijk uit. Obstakels kunnen de relatie tussen de intentie en het daadwerkelijke gedrag beïnvloeden. Het ASE-model, dat gebaseerd is op de theorie van gepland gedrag, spreekt van barrières die tussen de intentie en het gedrag inzitten (Vries, Dijkstra & Kuhlman, 1988). Barrières zijn factoren die het uitvoeren van bepaald gedrag in de weg staan. Kijkend naar het gedrag van het aanpassen van de eigen woning, zijn twee belemmerende factoren te onderscheiden in de literatuur. Onderzocht wordt of deze beide factoren van invloed zijn op het aanpassen van de eigen woning.

Allereerst het aanschaffen of het uitbesteden van woningaanpassingen. Oudere eigenaar-bewoners kunnen zelf of met hulp van iemand uit hun omgeving woningaanpassingen aanbrengen. De meeste materialen zijn verkrijgbaar bij de bouwmarkt. Daarnaast kunnen zij ervoor kiezen om bepaalde woningaanpassingen uit te besteden aan een aannemer of installateur. Hetgeen op het eerste gezicht geen problemen lijkt te geven. Maar schijn bedriegt. Een deel van de ouderen heeft namelijk moeite met het aanschaffen van materialen, door de grote diversiteit aan leveranciers. Bij het uitbesteden van woningaanpassingen, vindt een gedeelte van de ouderen het lastig om in te schatten of het bedrijf of de persoon in kwestie te vertrouwen is (Lager, et. al., 2016).

De financiële ruimte van eigenaar-bewoners kan eveneens een belemmerende factor zijn. Bewoners die de intentie hebben om hun woning preventief aan te passen, moeten dit wel kunnen bekostigen, eventueel middels financiële ondersteuning. Ouderen maken zich zorgen over de kosten van woningaanpassingen (Pynoos & Nishita, 2003). Door beperkte financiële middelen, kan het voor komen dat bewoners de eigen woning niet volledig naar wens kunnen aanpassen (Aplin, Jonge en Gustafsson, 2013). Dat een gedeelte van hen de benodigde investeringen uitstelt of er zelfs van af ziet, is niet ondenkbaar. Zij kunnen hun geld maar één keer uitgeven.

2.1.3 Aanpassen is beslissen tot investeren

Aanpassingen aan de woning hebben een prijskaartje. Waarmee niet gezegd is dat het toekomstbestendig maken van de eigen woonomgeving per definitie duur is. Dit is afhankelijk van de wensen en de behoeften van de bewoner, evenals de aanpasbaarheid van de woning. Er is niet één standaard pakket van maatregelen. Per situatie is het aan de bewoner zelf om te bepalen welke oplossingen hij of zij het meest effectief en realistisch acht. Hetgeen kan variëren van het verbouwen of aanbouwen van complete kamers tot het combineren van een aantal kleinere aanpassingen. Kijk alleen al naar de vele mogelijkheden die er zijn om een trap makkelijker begaanbaar en veiliger te maken. Er zijn een aantal relatief eenvoudige aanpassingen zoals het bevestigen van een dubbele leuning voor meer houvast, het aanbrengen van antisliprichels op de treden om uitglijden te voorkomen en het plaatsen van tussentreden om het traplopen te vergemakkelijken. De investeringen die benodigd zijn voor deze aanpassingen zijn relatief laag, maar kunnen er wel voor zorgen dat iemand langer kan traplopen. Enerzijds vanwege de extra ondersteuning bij het traplopen en anderzijds omdat het risico op vallen verminderd wordt. Op het moment dat een oudere merkt dat traplopen geen optie meer is, dan is het plaatsen van een traplift een mogelijkheid. Iedereen begrijpt dat deze aanpassing veel kostbaarder is dan de eerder genoemde aanpassingen. Hetgeen illustreert dat er verschillende gradaties zijn, als het gaat om de hoogte van de investering.

Bij de overweging om bepaalde aanpassingen aan te brengen in de woning, is het kostenplaatje een belangrijk aspect (Ohta & Ohta, 1997). Samen met de tijd en de inspanning die het vergt om de woning aan te passen, is het de investering die van een bewoner gevraagd wordt. De keuze om een tweede trapleuning te plaatsen is in dat opzicht makkelijker gemaakt, dan wanneer het gaat om de aanschaf van een traplift. Zeker wanneer iemand deze maatregelen uit voorzorg wil treffen. Daarbij komt dat het belangrijk is om te beseffen, dat een investering in de aanschaf alleen, niet in alle gevallen voldoende is (Pynoos & Nishita, 2003). Als we opnieuw de traplift als voorbeeld nemen, dan bestaan de kosten niet alleen uit dat wat de traplift kost, maar worden vaak ook kosten voor advies en installatie in rekening gebracht en er is in dit geval ook sprake van onderhoudskosten. Daarnaast is het voor de hoogte van de investering belangrijk om te realiseren dat het gaat om maatwerk. Enerzijds omdat iedereen andere wensen heeft. De kosten van de aanschaf van een traplift kunnen beperkt worden door te kiezen voor een basismodel, maar iemand kan er ook voor kiezen om tegen betaling meer uitstraling of comfort te willen. Denk aan stoelbekleding of aan verstelbaarheid van de stoel. Anderzijds omdat elke woning anders is. Een traplift voor een trap met een bocht is ruim duizend euro duurder dan een traplift voor een rechte trap. De kosten van woningaanpassingen lopen zeer uiteen en de omvang van de uiteindelijke investering valt vaak hoger uit als gevolg van kosten die gemaakt worden voor de installatie en voor het gevraagde en benodigde maatwerk.

Behalve in het wel of niet investeren in bepaalde woningaanpassingen, kan de investeringsbeslissing ook uitgedrukt worden in het bedrag dat oudere eigenaar-bewoners bereid zijn om te investeren. Oudere eigenaar-bewoners investeren doorgaans weinig in hun woning en in woningaanpassingen die ze niet direct noodzakelijk achten. De huidige generatie oudere eigenaar-bewoners wil voornamelijk investeren in aanpassingen tot ongeveer 1.000 euro. Terwijl de totale kosten van het aanpassen van een doorsnee eengezinswoning geraamd worden op circa 21.000 euro. Vooral het uitbouwen of aanbouwen van kamers en het aanbrengen van een traplift zijn grote kostenposten (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013).

Het investeringsobject: de woning

Niet elke woning is aan te passen, aan elke specifieke behoefte. Er zitten grenzen aan de aanpasbaarheid van woningen. Hetgeen de beslissing om wel of niet te investeren in het aanpassen van de eigen woning beïnvloedt. In het consumenten beslissingsmodel van Ohta en Ohta (1997) komt dit tot uitdrukking in de factor effectiviteit. Dit is één van de vier factoren die het beslissingsmodel onderscheidt als zijnde doorslaggevend in de afweging van een individu om de woning aan te passen. Met de factor effectiviteit bedoelen Ohta en Ohta of het individu verwacht dat de voorgenomen aanpassingen voldoende effect hebben, om tegemoet te komen aan zijn of haar toekomstige

woonbehoeften. Wanneer dit niet het geval is, dan wordt de woning niet aangepast. De beoordeling van de effectiviteit door het individu, betreft mijns inziens enerzijds de beoordeling van de uitvoerbaarheid en de doeltreffendheid van een aanpassing op zich. De bewoner stelt zichzelf de vraag of de voorgenomen aanpassing uit te voeren is in de woning en of deze voldoende ondersteuning biedt om het doel, oftewel de specifieke woonbehoefte van diegene, te bereiken. Anderzijds dient een woningaanpassing voor de beoordeling van de effectiviteit, ook in het perspectief van de woning geplaatst te worden. Waarbij het gaat om de vraag, of de kenmerken van de woning het mogelijk maken om, met de aanpassingen die mogelijk zijn, de woning zodanig aan te passen, dat deze in totaliteit geschikt gemaakt kan worden. Een badkamer die voorzien is van een inloopdouche, antisliptegels en een verhoogd toilet is zeer effectief als je valongelukken wilt voorkomen en het gemak wilt verhogen. Maar een dergelijke badkamer verliest effectiviteit, als deze niet goed toegankelijk is. Hetgeen het geval kan zijn in woningen waar niet alle primaire vertrekken op dezelfde woonlaag liggen. In dit voorbeeld is het aanpassen van de badkamer op de langere termijn pas effectief als de trap goed begaanbaar blijft of als er een badkamer gelijkvloers met de andere primaire vertrekken wordt aangebouwd.

Woningtype & Woninggeschiktheid

Op basis van enkel de woning, gaat een bewoner pas investeren als hij of zij de woning geschikt acht of geschikt te maken acht. Een eerste indicatie voor de geschiktheid van een woning is het woningtype. Meergezinswoningen zijn meestal goed doorgankelijk, omdat alle primaire vertrekken gelijkvloers zijn. In een doorgankelijke woning kan men vanuit de woonkamer zonder traplopen in de keuken, het toilet, de badkamer en tenminste één slaapkamer komen (Iersel, Leering & Leidelmeijer, 2017). Hetgeen bij eengezinswoningen minder vanzelfsprekend is. Door een eengezinswoning te voorzien van een traplift, kan de woning geschikt gemaakt worden, mits de slaap- en badkamer op dezelfde verdieping liggen (Blij, Faessen & Marchal, 2014). Daarentegen is bij meergezinswoningen vaker de toegankelijkheid vanaf buitenshuis een probleem. Een woning dient vanaf de straat, zonder traplopen bereikt te kunnen worden. Een lift kan hierin voorzien, maar niet alle etage woningen hebben de beschikking over een lift (Iersel, Leering & Leidelmeijer, 2017). Daarnaast is voldoende bewegingsruimte van belang, om zonder obstakels binnenshuis met een rollator of rolstoel te kunnen manoeuvreren, mocht dit nodig zijn (Blij, Faessen & Marchal, 2014).

Dit is een belangrijk onderscheid, omdat de inspanningen en investeringen die een bewoner moet doen, bij een eengezinswoning hoger liggen, dan bij een meergezinswoning. Hetzelfde geldt logischerwijs voor een geschikt te maken woning, ten opzichte van een geschikte woning. Vandaar dat onderzocht wordt of het woningtype en de woninggeschiktheid van invloed zijn op de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners, om hun woning aan te passen.

Woonwens

De wens van ouderen om al dan niet te verhuizen, lijkt verband te houden met het treffen van woningaanpassingen. Ouderen die hun woning doormiddel van woningaanpassingen geschikt hebben gemaakt, verhuizen minder vaak. Zij hebben voor hun gevoel de nodige voorbereidingen getroffen voor de toekomst (Tanner, Tilse & Jonge, 2008). Dit verband andersom beredeneerd, zou betekenen dat ouderen die niet willen verhuizen, hun woning aan passen. Tenminste als zij dezelfde behoefte hebben, om zich voor te willen bereiden op de toekomst. Terwijl ouderen die wel willen verhuizen, niet hun woning aanpassen. Beide beredenering zijn niet ondenkbaar. Op een veilige en comfortabele manier oud willen worden in de huidige woning, betekent immers dat de huidige woning aangepast moet worden. Voor zover de woning nog niet geschikt is. Evenals dat verhuizen naar een geschikte woning betekent dat, de huidige woning niet aangepast hoeft te worden. Mits ouderen tijdig verhuizen. Anders zijn aanpassingen in de huidige woning alsnog noodzakelijk. Een toekomstige woning kan daarentegen ook aanpassingen behoeven, om tegemoet te komen aan de wensen en behoeften van de nieuwe bewoners. Vandaar dat de woonwens van eigenaar-bewoners, als een mogelijke verklarende factor wordt gezien, in dit onderzoek.

De investeerder: oudere eigenaar-bewoners

De groep oudere eigenaar-bewoners zijn niet de enige investeerders in woningaanpassingen, maar het is wel de groep waarnaar in dit onderzoek wordt gekeken. De toevoeging 'oudere' aan eigenaar-bewoners benadrukt dat leeftijd belangrijk is. Woningaanpassingen worden immers pas noodzakelijk naarmate iemand ouder wordt en fysieke gebreken gaat ondervinden. Desondanks maken eigenaar-bewoners vanaf 55 jaar al onderdeel uit van de doelgroep van dit onderzoek. Vanwege de mogelijkheden tot het preventief aanpassen van de eigen woning. De leeftijdsverschillen zijn derhalve groot, evenals de verschillen tussen de karakteristieken van de leeftijdsgroepen (Verkroost, 2010; Verkroost, 2012):

- **55-plussers:** de groep jonge ouderen hebben over het algemeen een betaalde baan, zijn mobiel en hebben soms nog thuiswonende kinderen. Van fysieke beperkingen is doorgaans nog geen sprake. Het ouder worden en het aanpassen van de eigen woning ten behoeve van het langer zelfstandig wonen staat nog ver van hen af. Als een woning wordt aangepast, dan is dit vanwege het comfort of een verandering in de gezinssituatie. Ze groeien mee met de veranderde visie op het zelfstandig wonen en ze hebben doorgaans nog voldoende tijd om zich voor te bereiden op het ouder worden.

- **65-plussers:** deze groep staat aan het begin van een nieuwe fase in hun leven en genieten van hun vrije tijd. De fysieke krachten nemen langzamerhand af en de eerste ongemakken dienen zich aan. Ze zijn zich in toenemende mate bewust van de noodzaak tot woningaanpassingen.
- **75-plussers:** de groep oude ouderen is kwetsbaarder en het is voor hen vaker noodzakelijk om de eigen woning aan te passen. Ze zijn daarentegen ontvankelijker voor informatie over woningaanpassingen en voor hulp bij het realiseren van woningaanpassingen. Het langer zelfstandig wonen is hen min of meer overkomen. Ze zijn opgegroeid met het idee dat je naar een verzorgingstehuis kunt. Derhalve moeten ze wennen aan de verantwoordelijkheden die nu van hen verwacht worden.

De onderzoeksgroep is niet alleen op leeftijd geselecteerd, maar ook op basis van het feit dat zij woningeigenaren zijn en zelf de verantwoordelijkheid dragen om hun woning aan te passen. De eigendomssituatie heeft effect op de investeringsbereidheid. Terwijl de leeftijd en de fysieke gezondheid van ouderen, met name invloed hebben op het moment van investeren, is de eigendomssituatie bepalend voor de mate waarin ouderen hun woning aanpassen. Aplin, Jonge en Gustafsson (2013) geven aan dat de verkoopwaarde van de woning in gedachte wordt gehouden, bij het aanpassen van de eigen woning. Woningeigenaren zouden namelijk bang zijn dat de aanwezigheid van aanpassingen de waarde van hun huis kan verlagen. Mijns inziens kan het aanbrengen van woningaanpassingen ook een positieve uitwerking hebben op de woningwaarde. Het aanbouwen of verbouwen van kamers creëert immers extra woonruimte en maakt de bestaande woonruimte comfortabeler.

Leeftijd & Fysieke gezondheid

De leeftijd en de fysieke gesteldheid is van invloed op het aanpassen van de eigen woning. Uit onderzoek blijkt dat de intentie om woningaanpassingen aan te brengen groter is bij oude ouderen, dan bij jonge ouderen (Yuen & Carter, 2006; Norburn, et. al., 1995). Evenals bij ouderen met fysieke beperkingen (Kim, et. al., 2014). Naarmate eigenaar-bewoners ouder worden, stijgt de kans dat zij te maken krijgen met gebreken. Waardoor aanpassingen niet enkel uit preventieve overwegingen worden aangebracht, maar ook vanwege het toenemende nut en de eventuele noodzaak.

Verkroost & 't Veld (2016) benadrukken echter dat leeftijd niet de boventoon moet voeren. Zij stellen dat het vooruitschuiven van aanpassingen niet met leeftijd te maken heeft. Iemand van 80 jaar denkt niet wezenlijk anders dan iemand van 60 jaar. Het gaat volgens hen niet om hoe oud of hoe gezond iemand is, maar om hoe gezond iemand zich voelt. Ondanks fysieke gebreken, kan iemand zich toch gezond en vitaal voelen. In dat geval zullen zij minder bezig zijn met woningaanpassingen. Ook omdat zij wellicht niet willen toegeven aan het feit dat ze wel fysiek achteruit gaan.

Geslacht & Omvang huishouden

Gilderbloom & Markham (1996) hebben onderzocht wat de invloed van het geslacht en de huishoudenssamenstelling van ouderen is, op de behoefte aan woningaanpassingen. Hieruit kwam naar voren dat mannen en ouderen die alleen wonen, meer behoefte hebben aan aanpassingen. Norburn, et. al. (1995) hebben in hun onderzoek eveneens een sterk verband gevonden tussen ouderen die alleen wonen en het aanbrengen van woningaanpassingen. Wellicht speelt mee dat alleenstaande ouderen, het merendeel van de tijd, niemand om hun heen hebben, die hen kan ondersteunen. Waardoor het voor hen belangrijker is om een fysieke omgeving te creëren, waaraan zij ondersteuning kunnen ontleen, mocht dit nodig zijn.

2.1.4 Aanpassen stuit op bezwaren

Woningaanpassingen zijn producten, waarin je als bewoner kunt investeren. Ze hebben elk hun eigen voor- en nadelen, op basis waarvan eigenaar-bewoners een beslissing maken. De voornaamste voordelen zijn al veelvuldig naar voren gebracht. Woningaanpassingen hebben immers tot doel om een woning, veiliger, comfortabeler en praktischer te maken. Maar nog belangrijk misschien is welke bezwaren eigenaar-bewoners hebben, om niet te investeren of te twijfelen over de investering. Deze bezwaren kunnen worden wegnomen of worden omgebogen tot voordelen. Om uit te vinden welke nadelen zwaarder wegen dan de voordelen, zijn de onderstaande bezwaren onderzocht:

→ **Uitvoerbaarheid:** *De aanpassing is niet mogelijk in mijn woning.*

De eigenaar-bewoner maakt een inschatting of het mogelijk is om de aanpassing aan te brengen in de woning, op basis van de afmetingen, de vorm, etc. Aplin, Jonge & Gustafsson (2013) hebben aangetoond dat de uitvoerbaarheid van belang is. Als ouderen het idee hebben dat aanpassingen teveel ruimte innemen of dat aanpassingen lastig uitgevoerd kunnen worden, omdat bijvoorbeeld een muur niet geschikt is om beugels aan te bevestigen, dan houdt dit hen tegen.

→ **Nut:** *De aanpassing werkt niet voor mijn huishouden, ik zie het nut niet.*

De eigenaar-bewoner kijkt wat het gebruik van de woningaanpassing oplevert. Als het nut onvoldoende wordt ingezien, dan wordt het niet als zinnig ervaren om de woningaanpassing uit te voeren. Het onderzoek van Aplin, Jonge & Gustafsson (2013) beschrijft dat mensen met name aanpassingen treffen, in de ruimtes waar zij activiteiten uitvoeren, die voor hen belangrijk zijn. Iemand die weinig kookt, maar veel buiten de deur eet, vindt het aanpassen van de keuken minder nuttig, dan iemand die veel kookt.

→ **Noodzaak:** *Mijn huishouden heeft de aanpassing (nog) niet nodig.*

De eigenaar-bewoner bepaalt op basis van de functie of het product enige noodzaak heeft. Oftewel of iemand in het huishouden behoefte heeft aan de functie die de woningaanpassing biedt. Bewoners dienen gebruik te moeten maken van de aanpassingen. De noodzaak tot aanpassing kan ontstaan door fysieke achteruitgang, maar ook door gebeurtenissen uit het verleden. Yuen & Carter (2006), stellen namelijk dat ouderen ook woningaanpassingen treffen naar aanleiding van valongelukken in of om huis. Zij vinden het noodzakelijk om dit in de toekomst te voorkomen.

→ **Tijd:** *Het plaatsen van de aanpassing kost teveel tijd.*

De eigenaar-bewoner maakt een inschatting van de tijd die het kost om een bepaalde aanpassing aan te brengen. Hetgeen afhankelijk is van de complexiteit van het product en de eventuele ondersteuning die geboden wordt bij het vinden of het plaatsen ervan. Volgens het onderzoek van Tanner, Tilse & Jonge (2008) vinden ouderen het vervelend als de uitvoering teveel tijd kost.

→ **Hulp:** *Het plaatsen van de aanpassing kan ik niet zelf.*

De eigenaar-bewoner bepaalt op basis van de complexiteit van een woningaanpassing en de eigen vaardigheden, in hoeverre hulp benodigd is bij het plaatsen van de aanpassing. Afhankelijk van hoe gemakkelijk deze hulp voor handen is, vormt de benodigde hulp wel of geen probleem. Pynoos, et.al. (2012) stellen dat als ouderen niet in staat zijn om zelf de aanpassingen aan te brengen of om hulp in te schakelen van familie, vrienden of bekenden, zij minder geneigd zijn om de woning aan te passen. Deels omdat het lastig kan zijn om een ervaren en betrouwbare installateur te vinden.

→ **Uitstraling:** *De aanpassing staat niet mooi in huis.*

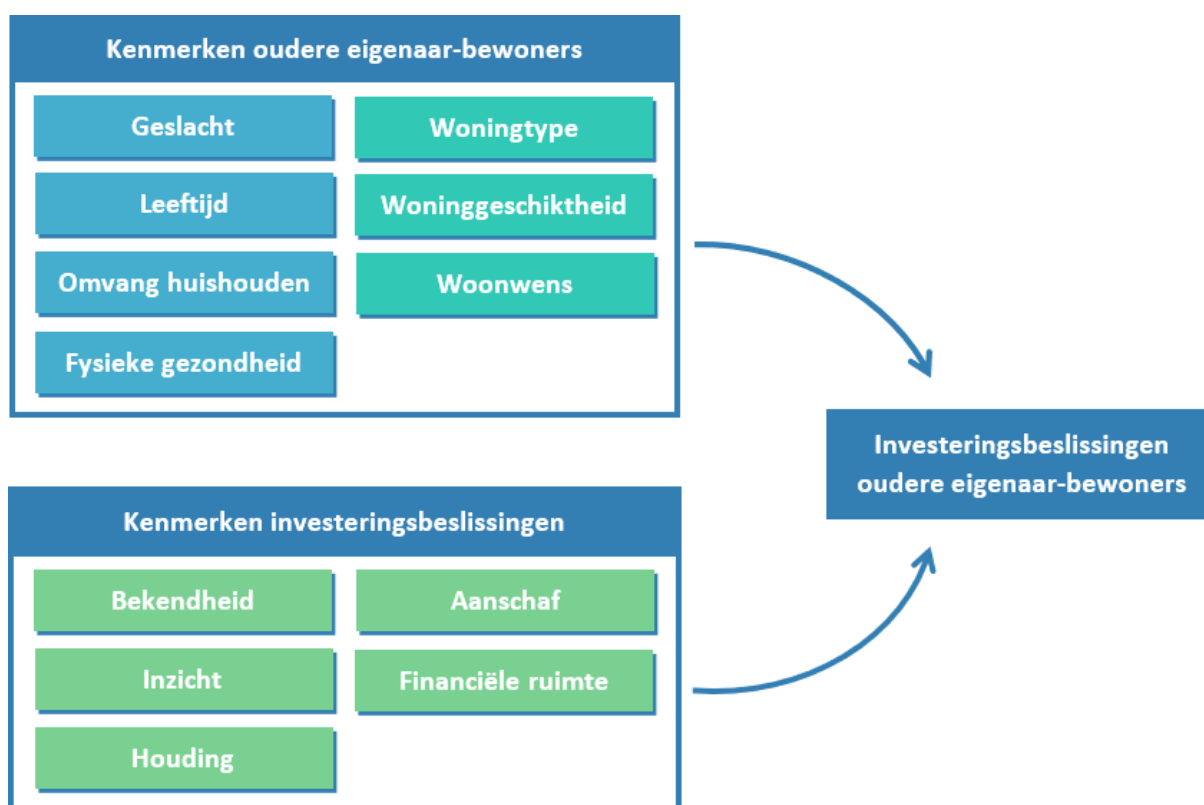
De eigenaar-bewoner bepaalt naar aanleiding van de fysieke eigenschappen van een woningaanpassing of deze mooi in de woning staat of niet. Wellicht is maatwerk mogelijk, om de uitstraling aan te passen aan de wensen van de eigenaar-bewoner. In het onderzoek van Tanner, Tilse en Jonge (2008) komt naar voren dat enkele ouderen het vervelend vinden als het ontwerp van een aanpassing niet mooi is in hun ogen of als aanpassingen teveel aanwezig zijn. Als het niet huiselijk aanvoelt (Pynoos, et. al., 2012).

→ **Prijs:** *De prijs van de woningaanpassing is te hoog.*

De eigenaar-bewoner bepaalt of de prijs van een aanpassing betaalbaar is. Ze maken de afweging of ze waar voor hun geld krijgen. Volgens Pynoos, et. al. (2012) zijn de kosten van aanpassingen reden voor ouderen om ze niet te willen. Voornamelijk voor huishoudens met een laag inkomen. De betaalbaarheid is extra van belang in het geval van ingrijpende en dure woningaanpassingen (Pynoos & Nishita, 2003).

2.2 Conceptueel model

Op basis van de theoretische inkadering van dit onderzoek, is het onderstaande conceptueel model ontwikkeld. Zie figuur 2.1. De kenmerken van oudere eigenaar-bewoners en de kenmerken van investeringsbeslissingen, ten aanzien van woningaanpassingen, worden als verklarende variabelen gezien voor de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners. De veronderstelling is dat de weergegeven factoren van invloed zijn, op de keuze om wel, niet of misschien te investeren in afzonderlijke woningaanpassingen. Evenals op het investeringsbedrag in totaliteit. Hetgeen twee verschillende manieren zijn om de investeringsbeslissingen uit te drukken.

Figuur 2.1 Conceptueel model

2.3 Operationalisatie

De variabelen die onderdeel uitmaken van dit onderzoek, zijn hieronder geoperationaliseerd. Per variabele is aangegeven hoe ze gemeten zijn. Oftewel hoe ze zijn voorgelegd aan de respondenten.

2.3.1 Operationalisatie van de afhankelijke variabelen

De afhankelijke variabele is de investeringsbeslissing van oudere eigenaar-bewoners, ten aanzien van woningaanpassingen. Hetgeen op twee verschillende manieren geoperationaliseerd is.

→ **Wel/Niet/Misschien investeren per woningaanpassing**

De respondenten hebben 8 á 10 woningaanpassingen voorgelegd gekregen, met de vraag of zij in de betreffende aanpassing gaan investeren. Zij hebben daarop geantwoord met ja, nee of misschien. Respondenten die niet willen verhuizen, hebben de vragen beantwoord voor hun huidige woning. Terwijl de respondenten die wel willen verhuizen, de vragen hebben beantwoord voor hun toekomstige woning. Ervan uitgaande dat de nieuwe woning, de aanpassingen nog niet heeft. In paragraaf 4.2.4, worden de tien woningaanpassingen uiteengezet en wordt er uitgelegd waarop gelet is bij de selectie van de tien woningaanpassingen.

→ **Hoogte van het investeringsbedrag**

De hoogte van het investeringsbedrag is een andere manier om de investeringsbeslissing van de respondenten uit te drukken. In plaats van per woningaanpassing te kijken naar wat de respondenten doen. Is op basis van de aangegeven prijsindicaties, een opstelsom gemaakt, van de gemiddelde prijzen van de woningaanpassingen, waarin de respondenten willen investeren. Deze variabele is dus afgeleid van de hierboven genoemde variabele. In paragraaf 4.3.2 staat dit verder uitgelegd.

2.3.2 Operationalisatie van de onafhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabelen zijn de persoonskenmerken, de woningkenmerken en de kenmerken van de beslissingen om te investeren in woningaanpassingen.

→ **Geslacht:** *Het geslacht van de respondent.*

→ **Leeftijd:** *De leeftijd van de respondent in jaren.*

→ **Omvang huishouden:** *Het aantal personen per huishouden.*

→ **Fysieke gezondheid:** *De fysieke gezondheid van de respondent en zijn of haar huishouden.*

De respondenten is gevraagd of iemand binnen hun huishouden fysieke belemmeringen ervaart bij het uitvoeren van een aantal dagelijkse handelingen en of iemand binnen hun huishouden in huis gebruik maakt van hulpmiddelen (wandelstok, kruk, rollator, rolstoel). Wanneer van beide geen sprake is, worden de respondenten als fysiek gezond beschouwd.

→ **Woningtype:** *Het type woning waarin de respondent woont.*

→ **Woninggeschiktheid:** *De inschatting van de respondent van de geschiktheid van hun woning.* Voorafgaand aan deze vraag hebben de respondenten een drietal vragen beantwoordt over de toegankelijkheid en de doorgankelijkheid van hun woning. Om hen enkele aanknopingspunten te geven, op basis waarvan zij hun eigen inschatting hebben kunnen maken.

→ **Woonwens:** *De wens om in de toekomst in de huidige woning of een andere woning te wonen.*

- **Bekendheid:** *De bekendheid van de respondent met woningaanpassingen.*
De respondenten is een aantal manieren voorgelegd waarop zij bekend geraakt kunnen zijn met woningaanpassingen. Zodra zij minimaal één van die antwoordcategorieën gekozen hebben of minimaal één andere manier hebben aangedragen, dan zijn zij ermee bekend.
- **Inzicht:** *De inschatting van de respondent of zij zelfstandig kunnen beoordelen welke aanpassingen mogelijk zijn in hun woning.*
- **Houding:** *De houding van de respondent ten aanzien van woningaanpassingen.*
De respondenten is gevraagd wanneer voor hun het moment is om na te denken over verhuizen of het aanpassen van de eigen woning, om langer thuis te blijven wonen. Op basis van hun antwoorden (voortijdig, op het moment zelf, daar ben ik niet mee bezig en weet ik niet) is bepaald of zij een preventieve houding of een afwachtende houding hebben.
- **Aanschaf:** *De inschatting van de respondent of zij weten waar ze terecht kunnen voor het aanschaffen of uitbesteden van woningaanpassingen.*
- **Financiële ruimte:** *De inschatting van de respondenten of zij voldoende financiële ruimte hebben om zelf woningaanpassingen te bekostigen.*

Hoofdstuk 3 *Methodologie*

Een onderzoek moet naast een theoretische basis, ook een goed doordachte methodologische basis hebben. Hiertoe wordt allereerst de onderzoeksstrategie uiteengezet (3.1). Op basis van de onderzoeksstrategie is de data voor dit onderzoek verzameld. De wijze van dataverzameling en het gebruikte onderzoeksmateriaal zijn derhalve toegelicht (3.2). Daaropvolgend zijn de manieren waarop de data geanalyseerd is behandeld (3.3).

3.1 Onderzoeksstrategie

De gehanteerde onderzoeksstrategie bestaat uit een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Het betreft een zogenaamd mixed methods-onderzoek. Hetgeen voortkomt uit de toegepaste ontologische en epistemologische uitgangspunten binnen dit onderzoek. Deze bevinden zich namelijk in het midden tussen uitersten.

3.1.1 Ontologie

De wijze waarop in dit onderzoek wordt aangekeken tegen de werkelijkheid, oftewel de ontologie van het onderzoek, is geenszins volledig objectivistisch of constructivistisch. Dit onderzoek is vanuit beide perspectieven benaderd. Enerzijds vanuit het objectivisme dat stelt dat er één objectieve werkelijkheid bestaat, los van het doen en laten van mensen. Anderzijds vanuit het constructivisme dat stelt dat er een sociale werkelijkheid bestaat, die voortdurend gevormd en hervormd wordt door menselijke interacties (Bryman, 2012). Het onderwerp van onderzoek, oftewel de beslissing om wel of niet te investeren in woningaanpassingen, is conform het objectivisme, in essentie een objectief en meetbaar gegeven. Er zijn tal van producten en ingrepen bedacht en beschikbaar, waarvan wij als maatschappij zijn overeengekomen dat ze in positieve zin bijdragen aan de veiligheid en de mobiliteit in en om huis. Om na te gaan in hoeverre ouderen hun woning aanpassen, kunnen simpelweg de aanwezige producten en ingrepen geteld worden. Hetgeen eveneens geldt voor telbare data met betrekking tot de kenmerken van de aanwezige aanpassingen, de kenmerken van de woningen en de kenmerken van de oudere eigenaar-bewoners. Analyse van deze data levert een nauwkeurige en representatieve uiteenzetting van de investeringsbeslissingen en de statistische verbanden tussen de variabelen. Ondanks dat deze objectieve en uniforme feitelijkheden zeer bruikbaar zijn voor het verklaren van de verbanden, is voor dit onderzoek het begrijpen van de verbanden eveneens van belang. Hiervoor zijn de uitgangspunten van het constructivisme gehanteerd. Veronderstellende dat oudere eigenaar-bewoners niet eenduidig denken over hun beslissing om te investeren in woningaanpassingen. Voor de een is investeren in woningaanpassingen het opzij zetten van geld, terwijl een ander zijn of haar huis van alle gemakken voorziet. Oudere eigenaar-bewoners conformeren zich niet per definitie aan het feit dat woningaanpassingen nuttig en noodzakelijk zijn.

Zij hebben hun eigen, aan verandering onderhevige, percepties. De realiteit is voor iedereen anders. Er bestaat geen kant en klare set met aanpassingen, die voor iedere woning garandeert dat er tot op hoge leeftijd gewoond kan worden. Het onderzoeken van de verschillen in percepties brengt diepgang in het onderzoek. Het maakt inzichtelijk op basis van welke aannames en interpretaties de investeringsbeslissingen worden gemaakt.

3.1.2 Epistemologie

De epistemologie van dit onderzoek, oftewel de manier waarop in dit onderzoek wordt aangekeken tegen geldige kennis, betreft overeenkomstig met de ontologie een middenweg. Tussen enerzijds het positivisme en anderzijds het interpretivisme. Het positivisme stelt dat geldige kennis enkel op waarneembare en meetbare feiten gebaseerd kan zijn. Terwijl het interpretivisme stelt dat geldige kennis gebaseerd is op de percepties en interpretaties van sociale actoren (Bryman, 2012). Het objectivisme concretiseert zich in het positivisme. Op basis van meetbare data worden algemene wetmatigheden gegenereerd of getoetst. Het constructivisme concretiseert zich in het interpretivisme. Op basis van de aannames en de interpretaties van sociale actoren, kan een onderzoeker actief achterhalen hoe deze de perceptie en het gedrag van sociale actoren aanpast.

3.1.3 Mixed methods-onderzoek

Kwantitatief en kwalitatief onderzoek is gebaseerd op tegenstrijdige ontologische en epistemologische uitgangspunten. Hetgeen niet wil zeggen dat beide methoden onverenigbaar zijn. Dit onderzoek is uitgevoerd met de overtuiging dat zowel kwantitatieve als kwalitatieve strategieën toegepast kunnen worden binnen één onderzoek. Het zijn op zichzelf staande strategieën, die ten dienste van elkaar gebruikt kunnen worden (Bryman, 2012). De combinatie is gemaakt omwille van enerzijds de volledigheid en anderzijds de bruikbaarheid.

De toepassing van beide methoden geeft een vollediger beeld van de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners. Om de reden dat aanvullende informatie in bepaalde gevallen beter via kwalitatief onderzoek verkregen kan worden. Zoals de aannames en de redeneringen achter de investeringsbeslissingen. In een vragenlijst kan slechts een selectie aan redenen voorgelegd worden, omdat open vragen makkelijker overgeslagen worden en moeilijker te analyseren zijn. In een interview kan de onderzoeker doorvragen naar de specifieke redenen voor de gemaakte beslissingen. Bovendien kunnen de gevonden verbanden tussen variabelen, door de toepassing van interviews, genuanceerder geïnterpreteerd worden. Aangezien interviews context geven aan de verzamelde telbare data. In dit onderzoek in het bijzonder, omdat de interviews bij de respondenten thuis worden afgenomen. Los van het feit dat de respondenten zich hier het meest op hun gemak voelen, geeft het voornamelijk een beter beeld van de verscheidenheid aan leefomstandigheden waarin zij verkeren en

waarop zij mogelijk hun beslissingen en antwoorden baseren. Daarnaast kunnen passages uit de interviews gebruikt worden om de kwantitatieve bevindingen te voorzien van voorbeelden en zodoende de uitkomsten duidelijker over te brengen.

Naast volledigheid, zorgt de combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek ervoor dat de onderzoeksresultaten beter aansluiten bij de praktijk en dus bruikbaar zijn. De bedoeling is immers dat de wetenschappelijke kennis, die voortkomt uit dit onderzoek, niet enkel bruikbaar is voor academici, maar ook voor beleidsmakers. Een vragenlijst levert generaliseerbare data op, waarmee inzichtelijk gemaakt wordt hoe de investeringsbeslissingen gekenmerkt en mogelijk verklaard worden. Dergelijke feiten en cijfers helpen beleidsmakers om hun beleid te onderbouwen. Interviews zorgen voor de nodige diepgang in de data. Hetgeen handig is om effectieve beleidsaanpassingen te formuleren en te implementeren. Door het gesprek aan te gaan met eigenaar-bewoners ontstaat er een diepgaander inzicht in hun individuele aannames en percepties. Dit brengt een zekere nuancering en complexiteit in de bevindingen. De werkelijkheid is immers veelzijdig en dynamisch.

Betrouwbaarheid & Validiteit

Het gebruik van tegengestelde onderzoeksmethoden bevordert de kwaliteit van een onderzoek. Door kwantitatief en kwalitatief onderzoek te combineren kunnen de sterke punten van beide methoden worden benut en de zwakke punten enigszins worden gecompenseerd (Ansari, Panhwar & Mahesar, 2016). Twee criteria die bepalend zijn voor de kwaliteit zijn de betrouwbaarheid en de validiteit.

De betrouwbaarheid is hoog, als het onderzoek bij herhaling dezelfde uitkomsten geeft (Saunders, et.al., 2015). Bij kwantitatief onderzoek is dit makkelijker te waarborgen, omdat respondenten bij een vragenlijst dezelfde vragen en antwoordmogelijkheden voorgelegd krijgen. In het geval van kwalitatief onderzoek, in de vorm van interviews, is de reproduceerbaarheid lastiger. Respondenten geven ieder op hun eigen manier antwoord en het is onmogelijk om als onderzoeker op elke mogelijke situatie eenduidig te reageren. Daarnaast zijn de antwoorden op verschillende manieren te interpreteren. De onafhankelijkheid is in het geding, omdat de onderzoeker onbedoeld invloed uitoefent op de resultaten. Door de kwalitatieve data te vergelijken met betrouwbaardere kwantitatieve data, kunnen eventuele willekeurige fouten opgespoord worden.

De validiteit is hoog, als de onderzoeksresultaten werkelijk betrekking hebben op datgene waar ze betrekking op zouden moeten hebben (Saunders, et.al., 2015). Voornamelijk in het geval van kwantitatief onderzoek is het belangrijk dat het onderwerp van onderzoek goed geoperationaliseerd wordt. Met behulp van wetenschappelijke literatuur dient bepaald te worden hoe de abstracte, theoretische begrippen meetbaar gemaakt kunnen worden. Zodat de vragen in een vragenlijst meten wat ze moeten meten en niet verkeerd opgevat kunnen worden door de respondent. Door aanvullend

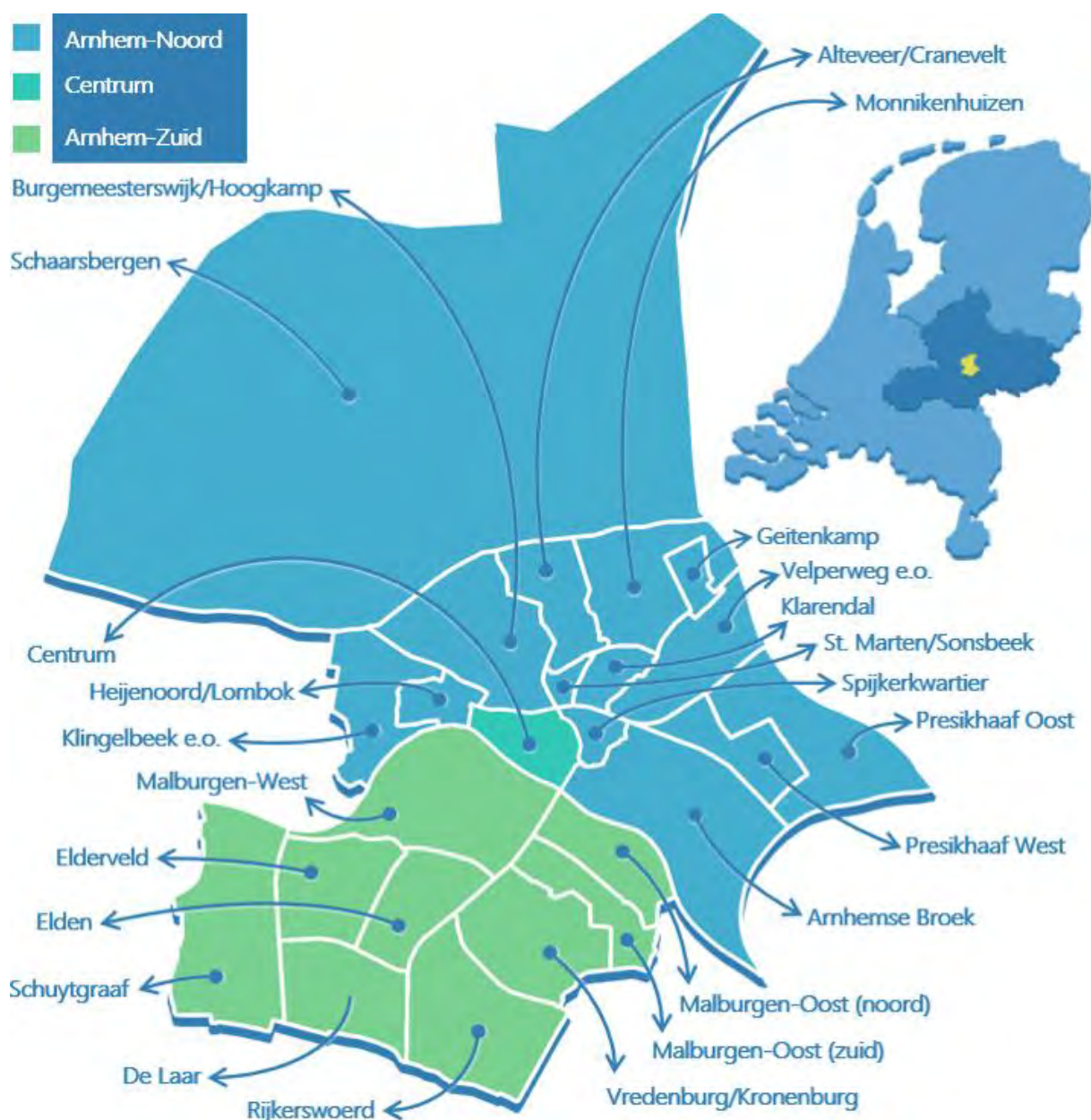
interviews af te nemen kunnen eventuele ontbrekende aspecten alsnog aan het licht komen. Zodat systematische fouten in de vragenlijst opgevangen worden.

3.2 Dataverzameling en onderzoeksmateriaal

De dataverzameling heeft plaatsgevonden doormiddel van het verspreiden van een vragenlijst en het afnemen van interviews. Het onderzoeksmateriaal dat hiervoor is gebruikt bestaat uit een kennisbron en een databron (Verschuren & Doorewaard, 2007). De kennisbron is de wetenschappelijke literatuur. Hetgeen gebruikt is voor het ontwerpen van de vragenlijst en het interviewschema. Verschillende theoretische concepten uit de vakliteratuur zijn gedefinieerd en beschreven, om zodoende een theoretisch kader op te stellen. Vanuit dit theoretisch kader is de vraagstelling van dit onderzoek geoperationaliseerd. Door gebruik te maken van literatuur kan worden voortgebouwd op reeds bestaande inzichten, om tot nieuwe inzichten te komen. De databron van dit onderzoek zijn personen, die fungeren als respondenten. Oftewel zij verschaffen informatie over henzelf. Informatie over hun kenmerken, aannames, houdingen en gedragingen. Via personen kan een grote diversiteit aan informatie verkregen worden en door gericht vragen te stellen kan worden aangestuurd dat precies de nodige informatie wordt verkregen.

3.2.1 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is de gemeente Arnhem. De gemeente is opgedeeld in 24 wijken (zie figuur 3.1) en telt bijna 160.000 inwoners (Basisregistratie Personen, 2019). Met dit inwoneraantal staat Arnhem op de dertiende plaats van grootste gemeenten in Nederland. Arnhem staat bekend om haar groene omgeving, haar unieke positie op het gebied van cultuur en de aanwezigheid van belangrijke bestuurlijke diensten. De stad ligt middenin het groen, met aan de ene kant de Veluwe en aan de andere kant het uiterwaardengebied. In de stad zijn tal van parken en landgoederen te vinden, waarvan Park Sonsbeek ongetwijfeld de bekendste is. Op het gebied van cultuur zijn alle kunstvormen in ruime mate vertegenwoordigd. Toneel, muziek, kleinkunst, dans, beeldende kunst, vormgeving en mode zijn aan de stad verbonden. Hetgeen onder andere blijkt uit de aanwezigheid van de ArtEZ hogeschool voor de kunsten en het feit dat Arnhem de thuisbasis vormt voor bekende gezelschappen zoals Het Gelders Orkest en Introdans. Met betrekking tot de bestuurlijke dienstverlening heeft Arnhem als hoofdstad van de provincie Gelderland een belangrijke positie. Het Huis der Provincie en het Paleis van Justitie zijn in Arnhem gevestigd.

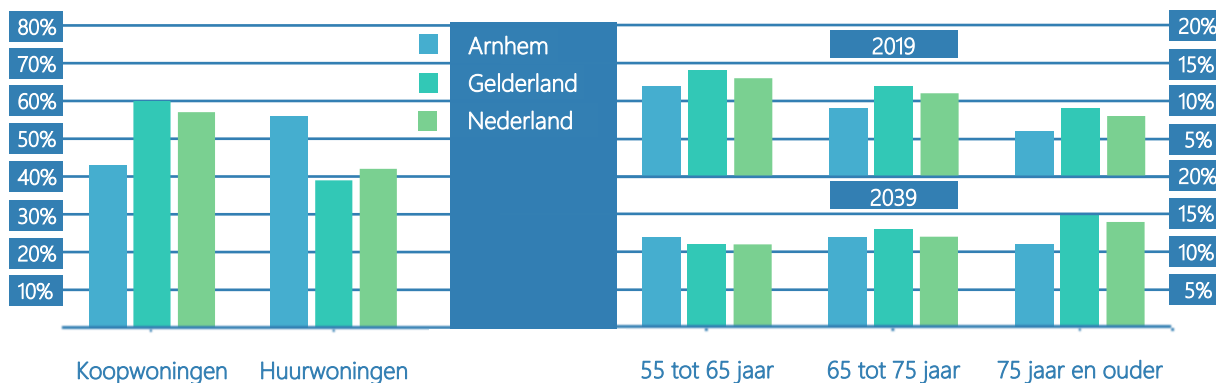

Figuur 3.1 Kaart van de stadsdelen en wijken in Arnhem + Kaart van de ligging van Arnhem in Nederland

3.2.2 Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep zijn de in Arnhem woonachtige eigenaar-bewoners van 55 jaar of ouder. De groene en creatieve hoofdstad van Gelderland telt ruim 74.000 woningen (Basisadministratie Adressen en Gebouwen, 2018). 43% van deze woningen zijn koopwoningen en 56% zijn huurwoningen. In vergelijking met Gelderland en Nederland heeft Arnhem relatief gezien weinig koopwoningen en veel huurwoningen (zie figuur 3.2). Desalniettemin is een groot deel van de woningvoorraad in Arnhem in handen van eigenaar-bewoners. Zij zijn in beginsel zelf verantwoordelijk voor de eventueel benodigde woningaanpassingen, om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen. Hetgeen voornamelijk een rol speelt naarmate eigenaar-bewoners ouder worden. De groep oudere eigenaar-bewoners in Arnhem wordt, net als in de rest van Nederland,

steeds groter als gevolg van vergrijzing. Arnhem heeft eigenlijk een typische leeftijdsopbouw voor een stad. Veel (jonge) volwassenen en relatief weinig 55-plussers (Gemeente Arnhem, 2018). Desondanks stijgt over 20 jaar het aandeel 55-plussers naar verwachting van 27% naar ongeveer 35% in 2039. Hetgeen is weergegeven in figuur 3.3.

Figuur 3.2 Woningvoorraad naar eigendom
Bron: BAG/WOZ gemeente Arnhem + CBS StatLine

Figuur 3.3 Huidige leeftijdsopbouw en prognose
Bron: Gemeente Arnhem + CBS StatLine + PB

3.2.3 Vragenlijst

Bij 3.000 Arnhemmers van 55 jaar of ouder is er een uitnodigingsbrief op de deurmat gevallen of in de postopvanger terecht gekomen. De uitnodigingsbrief en de herinneringsbrief tot deelname aan de online enquête hebben geresulteerd in 566 ingevulde vragenlijsten. Van deze groep hebben 334 respondenten aangegeven dat zij zelf en/of iemand uit hun huishouden eigenaar zijn van de woning. 4 van hen blijken jonger dan 55 jaar en zij maken daarom geen onderdeel uit van de steekproef van dit onderzoek, welke gevormd wordt door de overige 330 respondenten.

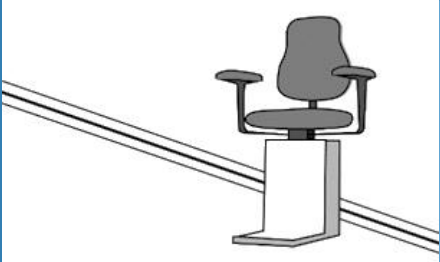
Opzet van de vragenlijst

Voordat de 3.000 respondenten een uitnodigingsbrief ontvingen, hadden al 2.000 respondenten een eerdere versie van de vragenlijst toegezonden gekregen. Helaas bleek uit de respons dat de vragenlijst, voor een deel van de respondenten, te verwarrend en te omvangrijk was. Vandaar dat de vragenlijst is verbeterd en een nieuwe groep respondenten bereid is gevonden om deze in te vullen.

Vragenlijst 1.0

De originele vragenlijst is zowel schriftelijk als online ter beschikking gesteld aan de respondenten. De dataverzameling is door de gemeente Arnhem uitbesteed aan onderzoeksbureau Companen. Zij hebben de uitnodigingsbrief en de vragenlijst aangeleverd gekregen. Waarnaar zij deze hebben gecontroleerd op de begrijpelijkheid, de routing en de kwaliteit van de vraagstelling. Daarop volgend is de vragenlijst gedigitaliseerd. Oftewel de vragenlijst is geprogrammeerd en getest in enquêtesoftware. Gedurende de dataverzameling heeft Companen de schriftelijke vragenlijsten, die retour zijn gekomen, verwerkt in een databestand. Bij de controle van de respons viel op dat het essentiële gedeelte van de vragenlijst veelvuldig werd overgeslagen of foutief werd ingevuld. Het

betreft het gedeelte waarin de respondenten meermaals gevraagd wordt om per ruimte een aantal woningaanpassingen te beoordelen en aan te geven in welke aanpassingen zij in de nabije toekomst zouden investeren. Voorbeelden hiervan zijn weergegeven in figuur 3.4. Voor iedere ruimte is een zestal aanpassingen beschreven, op dezelfde wijze zoals de traplift in het voorbeeld. De bevroegde ruimtes zijn: de hal, de woonkamer, de keuken, het toilet/de badkamer en de slaapkamer. Zie bijlage 1, voor de volledige eerste versie van de vragenlijst.

f) Traplift *Niet nodig nog* vanaf €2.500,-

Een traplift is om hoogtes te overbruggen. Trapliften zijn volledig elektrisch en bestaan uit een rail, een stoeltje en een voetplaat. De rail wordt aan de muur of op de trap gemonteerd. Vaak zijn de zitting en de voetplaat opvouwbaar. Zo blijft de trap voor iedereen toegankelijk

9. Wat is uw oordeel over de woningaanpassing?

In de onderstaande tabel ziet u de woningaanpassingen waarover u zojuist gelezen heeft. De bedoeling is dat u deze woningaanpassingen gaat beoordelen aan de hand van de stellingen per onderwerp, die links in de tabel staan (veiligheid, comfort, etc.) Het is aan u om aan te geven in hoeverre u zich kunt vinden in de stelling. Dit drukt u uit aan de hand van een cijfer van 1 tot en met 6, die staan voor:

1 Nee, helemaal niet **2** Nee, niet **3** Nee, waarschijnlijk niet **4** Ja, waarschijnlijk wel **5** Ja, wel **6** Ja, zeer zeker

Onderwerp	Antislip-tape	Post-opvangner	Drempel-hulp	2 ^e trap-leuning	Deurspion /intercom	Traplift
Veiligheid: De woningaanpassing zorgt dat ik veilig kan blijven wonen.	X	Nee		/		heb
Comfort: De woningaanpassing zorgt dat ik comfortabel kan blijven wonen.	X	Nee		/		ik
Tijd: Het aanbrengen van de woningaanpassing kost weinig tijd.		Ja		/		al
Hulp: Het aanbrengen van de woningaanpassing kan ik zelf, zonder hulp van anderen.	X	Ja		/		in
Uitstraling: De woningaanpassing is op een mooie manier in te passen in mijn woning.		Ja		/		mijn
Uitvoerbaarheid: Mijn woning is geschikt voor het aanbrengen van de woningaanpassing.		Nee		/		huis
Prijs: De woningaanpassing heeft een aanvaardbare prijs	X	Ja	n.v.t.	/		

10. In welke van deze woningaanpassingen gaat u de komende 5 jaar investeren?

- a. Antislip-tape ☐ Ja ☒ Nee ☐ Misschien
b. Postopvangerv ☐ Ja ☒ Nee ☐ Misschien
c. Drempelhulp ☐ Ja ☒ Nee ☐ Misschien
d. Tweede trapleuning ☐ Ja ☒ Nee ☐ Misschien
e. Digitale deurspion/video-intercom ☐ Ja ☒ Nee ☐ Misschien
f. Traplift ☐ Ja ☒ Nee ☐ Misschien

11. Welke van de onderwerpen (veiligheid, comfort, etc.) weegt het zwaarst in uw beslissing om wel of niet te investeren?

Geef voor elke woningaanpassing de volgorde aan van de onderwerpen, door bij het onderwerp dat u het belangrijkste vindt in uw beslissing een 1 in te vullen, bij de op één na volgende een 2, enzovoort tot en met 7. De 7 vult u in bij het onderwerp dat niet tot nauwelijks van invloed is geweest op uw keuze.

LET OP: U moet per kolom alle cijfers 1 tot en met 7 éénmaal invullen.

Onderwerp	Antislip-tape	Post-opvangerv	Drempel-hulp	2 ^e trap-leuning	Deurspion /intercom	Traplift
Veiligheid: De woningaanpassing zorgt dat ik veilig kan blijven wonen.	1	4		/		
Comfort: De woningaanpassing zorgt dat ik comfortabel kan blijven wonen.		6		/		heb
Tijd: Het aanbrengen van de woningaanpassing kost weinig tijd.		2		/		ik
Hulp: Het aanbrengen van de woningaanpassing kan ik zelf, zonder hulp van anderen.	1	6		/		al
Uitstraling: De woningaanpassing is op een mooie manier in te passen in mijn woning.		6		/		
Uitvoerbaarheid: Mijn woning is geschikt voor het aanbrengen van de woningaanpassing.	1	7		/		
Prijs: De woningaanpassing heeft een aanvaardbare prijs		1	n.v.t.	/		

Figuur 3.4 Voorbeeld van de vragen die vaak onjuist of onvolledig zijn ingevuld. De verschillende kleuren, laten meerdere onjuiste manieren zien, waarop de respondenten de instructies verkeerd opgevolgd hebben.

De overeenkomende vragen, voor iedere aanpassing zijn, zoals het voorbeeld laat zien, geclusterd in één tabel en deze tabellen zijn herhaalt voor iedere ruimte. De gedachte was dat dit het invullen bespoedigd, omdat de respondenten slechts één keer goed dienen te kijken wat er precies van hen gevraagd wordt. Dit principe kunnen zij vervolgens blijven herhalen. De keerzijde is echter dat als de instructies verkeerd worden begrepen, alle tabellen foutief worden ingevuld. Een andere gedachte bij het ontwerpen van de vragenlijst was, dat deze naast inzicht geven in de investeringsbeslissing,

tegelijkertijd ook de respondenten kan informeren over de verscheidenheid aan aanpassingen. Om zodoende de respondenten te inspireren en aan het denken te zetten over de eventuele mogelijkheden en onmogelijkheden in hun eigen woning. De uiteenzetting van tal van aanpassingen zorgt bovendien voor afwisseling en kan de respondent uitdagen om bewust verschil aan te brengen in hun antwoorden. Aangezien de antwoorden, voor iedere aanpassing, naast elkaar ingevuld worden en dus eenvoudig vergeleken kunnen worden. Dat was het idee althans. De uitwerking blijkt anders. Veel respondenten vonden de vragenlijst te lang en te ingewikkeld. Het wekte bij hen verveling en irritatie op, in plaats van dat het hun inspireerde of uitdaagde. Daarnaast laten de foutieve antwoorden zien dat een gedeelte van de respondenten nadrukkelijk wilden laten blijken, dat zij de aanpassingen (nog) niet nodig vinden of niet uitvoerbaar achten in hun woning. Zij hebben niet door gehad dat dit bevraagd wordt via de stellingen bij comfort, veiligheid en uitvoerbaarheid. Voor hen was de onbruikbaarheid en de onuitvoerbaarheid reden om niet te hoeven antwoorden op vragen over de desbetreffende aanpassingen. Ook als respondenten bepaalde aanpassingen al hebben, bleek dat een reden voor hen om geen oordeel te geven over de betreffende aanpassing of om aan te geven welke stellingen het zwaarst hebben meegewogen in hun beslissing. Al deze constatering zijn belangrijke aandachtspunten geweest bij het verbeteren van de vragenlijst. Ondanks dat de vragenlijst geen bruikbare data heeft opgeleverd, is het niet voor niks geweest. Enkele respondenten hebben namelijk laten weten dat zij, naar aanleiding van de vragenlijst, aan de slag zijn gegaan met het aanpassen van hun woning. Daarnaast zijn de tips en verbeter suggesties van de respondenten ter harte genomen en er zijn respondenten benaderd voor een persoonlijk interview.

Betrouwbaarheid & Validiteit

Betrouwbaarheid staat voor consistentie (Saunders, et.al., 2015). De verschillende manieren waarop de respondenten de tabelvragen geïnterpreteerd hebben, zijn inconsistent. De betrouwbaarheid wordt hierdoor aangetast en een onbetrouwbare vragenlijst kan onmogelijk valide zijn. De vragen hebben immers geen interne validiteit, omdat de gegenereerde foutieve data niet gebruikt kan worden voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. Voorafgaande aan de verspreiding, is de vragenlijst echter veelvuldig getest, omwille van de validiteit (Korzilius, 2008). Familieleden, medewerkers van de gemeente Arnhem, onderzoekers van Companen en de scriptiebegeleider van de universiteit hebben de vragenlijst getest. Zij hebben onder andere gekeken of de vraagstellingen duidelijk zijn voor de doelgroep en de antwoordcategorieën de lading van de vragen dekken. Met als doel de kans op foutieve informatie zo gering mogelijk te maken. Vanzelfsprekend was niet voorzien dat de vraagstelling alsnog voor onduidelijkheid zou zorgen.

Vragenlijst 2.0

De verbeterde vragenlijst diende online te worden ingevuld. 3.000 respondenten hebben hiertoe een uitnodigingsbrief ontvangen. In de brief stond vermeld door welke partijen het onderzoek wordt uitgevoerd, waar het onderzoek over gaat, waarom het onderzoek van belang is, de benodigde tijd voor het invullen, het waarborgen van de vertrouwelijkheid en de anonimiteit, het adres van de internetwebsite met de benodigde inlogcodes, de uiterste datum voor deelname en de contactmogelijkheden voor eventuele vragen. De dataverzameling, oftewel het versturen van de brieven, het digitaliseren van de vragenlijst en het aanleveren van het databestand, is wederom verzorgd door onderzoeksbureau Companen. Zie bijlage 2, voor de verbeterde vragenlijst.

In tegenstelling tot de originele vragenlijst, is de verbeterde vragenlijst niet schriftelijk verspreid. De voornaamste reden hiervoor is dat het gemakkelijker is om de respondenten door de vragenlijst heen te begeleiden. De vragen komen één voor één voorbij en kunnen net als bij een schriftelijke vragenlijst op een voor de respondenten geschikt moment en op hun eigen tempo worden ingevuld. Bovendien is het minder verwarrend om bij een digitale vragenlijst te werken met doorverwijzingen. Respondenten merken het niet als zij door het geven van bepaalde antwoorden, vragen mogen overslaan. Zij zien gewoon een volgende vraag op hun beeldscherm verschijnen. Hetgeen voorkomt dat respondenten zich gaan irriteren aan vragen, waarvan zij al hebben aangegeven, dat deze niet op hen van toepassing zijn. Bij de originele vragenlijst vonden respondenten het bijvoorbeeld vervelend dat zij vragen moesten beantwoorden over aanpassingen die onmogelijk zijn in hun woning. Denk aan aanpassingen omtrent traplopen. In de vragenlijst wordt gevraagd of alle essentiële woonvertrekken op dezelfde verdieping gelegen zijn. Respondenten die hierop met ja geantwoord hebben, vinden het onlogisch als zij vervolgens vragen moeten beantwoorden over een tweede trapleuning of een traplift. In de vernieuwde vragenlijst is hiermee rekening gehouden. Hetzelfde geldt voor het aanpassen van vraag formuleringen, aan de situatie van de respondent. In de vragenlijst wordt gevraagd of de respondenten oud willen worden in hun huidige woning. Het antwoord op deze vraag is zeer bepalend voor hun woont toekomst. Respondenten die van plan zijn om te verhuizen, voorzien hun huidige woning waarschijnlijk niet tot nauwelijks van preventieve woningaanpassingen. Om te voorkomen dat zij om deze reden antwoorden dat ze niet willen investeren in de bevroegde aanpassingen, zijn de vraag formuleringen aangepast. Zodat de inhoudelijke afwegingen om niet te investeren gemeten worden. Respondenten die oud willen worden in hun huidige woning of nog niet weten wat ze willen, hebben de investeringsvragen beantwoordt voor hun huidige woning. Respondenten die willen verhuizen, is gevraagd of zij in de woningaanpassingen willen investeren voor hun toekomstige woning. Ervan uitgaande dat de nieuwe woning de aanpassingen niet heeft.

De opbouw van de vragenlijst is ook veranderd. Ten opzichte van de originele vragenlijst, zijn de tabelvragen verdwenen. In plaats van 30 verschillende aanpassingen, hebben de respondenten 8 á 10 woningaanpassingen voorgelegd gekregen, met de vraag of zij in deze aanpassingen gaan investeren. Enkel bij nee en twijfel is doorgevraagd waarom zij dat antwoord hebben gegeven. Om de vragenlijst niet langer te laten duren, dan strikt noodzakelijk is. Respondenten die al geïnvesteerd hebben of van plan zijn om te investeren in de bevraagde woningaanpassingen doen dit immers, omdat zij het nut en de noodzaak ervan inzien. De aanpassingen zijn in willekeurige volgorde bevraagd. Zodat de volgorde geen consequente invloed heeft op de antwoorden. Mochten de respondenten bijvoorbeeld door hebben gehad dat ze geen vervolgvraag krijgen als ze wel willen investeren of al geïnvesteerd hebben, dan is de invloed hiervan verspreid over alle aanpassingen. Ondanks dat de invloed hiervan waarschijnlijk gering is. Aangezien het slechts één vervolgvraag per aanpassing betreft en het aantal aanpassingen dat bevraagd wordt klein is en gecommuniceerd is aan de respondenten.

De verdere opbouw van de vragenlijst is vrij gebruikelijk. In de introductie is beschreven dat er geen goede of foute antwoorden zijn, er zijn instructies gegeven voor het invullen van de vragen en de contactmogelijkheden zijn nogmaals herhaald, voor het geval dat de respondenten tegen problemen aanlopen. Na de introductie zijn enkele persoonskenmerken en kenmerken van de woning bevraagd. Net als in een gewoon gesprek, is het raadzaam om in een vragenlijst niet te moeilijk of te zwaar te beginnen (Korzilius, 2008). Bovendien zijn de antwoorden op deze vragen een opstapje, naar de vragen die volgen. Hetgeen vragen zijn over de bekendheid met woningaanpassingen en de reeds aanwezige aanpassingen in de woning. Met de antwoorden op de vragen over de woningkenmerken en de aanwezige aanpassingen in het geheugen. Is de respondenten gevraagd om te beoordelen of zij hun huidige woning geschikt achten, om in te blijven wonen, naarmate zij ouder worden. Daaropvolgend is opzettelijk gevraagd naar de woonwensen van de respondent. Mochten respondenten hun woning niet geschikt achten, dan realiseren zij zich misschien dat verhuizen één mogelijke oplossing is hiervoor. De andere mogelijke oplossing, oftewel het aanpassen van de woning, is daarna bevraagd. Doormiddel van de investeringsvragen over de 8 á 10 aanpassingen. In het laatste gedeelte van de vragenlijst zijn vragen gesteld over de fysieke gesteldheid van het huishouden van de respondent en over de eventueel benodigde ondersteuning vanuit de gemeente. Deze vragen zijn bewust achteraan geplaatst. Informatie over iemands fysieke gesteldheid is tamelijk persoonlijk en mogelijk confronterend. Als dergelijke vragen te vroeg in de vragenlijst staan, hebben respondenten hier mogelijk geen begrip voor. Richting het einde kunnen deze vragen beter in de context van de vragenlijst worden geplaatst. Waardoor de kans groter is dat ze worden ingevuld. De vragen over de mogelijkheden tot ondersteuning zijn achteraan geplaatst, om de respondenten niet te beïnvloeden. Als zij voor de investeringsvragen al gewezen worden op mogelijke vormen van

ondersteuning, dan vullen zij deze vragen wellicht niet in op basis van hun eigen kennen, kunnen en willen. Respondenten kunnen bijvoorbeeld bereidwilliger worden om wel te investeren, als zij door de oriënterende vragen over de ondersteuning het idee hebben gekregen dat een financiële tegemoetkoming mogelijk is. Kortom bij de volgorde van de vragen is erop gelet welke informatie wel mag worden meegenomen in de beantwoording van de nog komende vragen en welke informatie bewust later pas ter sprake wordt gebracht.

Een goede vragenlijst is niet enkel gebaat bij de juiste volgorde, maar ook bij een duidelijke formulering van de vragen en antwoorden. Een vereiste hiervoor is dat deze toegesneden zijn op de respondenten. Zowel in taalgebruik, als in inhoud. De onderzoeksgroep bestaat immers uit 55-plussers met uiteenlopende kennisniveaus. Vandaar dat er zo min mogelijk moeilijke woorden zijn gebruikt. Daarnaast zijn een deel van de vragen en antwoorden voorzien van korte aanvullingen. Het gaat om zinnetjes die de bedoeling of betekenis herhalen en verduidelijken in andere bewoordingen. De gehele vragenlijst bestaat uit gesloten en half open vragen. Half open staat voor gesloten vragen met één open antwoordcategorie. Hetgeen in deze vragenlijst voornamelijk de 'anders, namelijk ...' antwoordoptie betreft. Dit is gebruikt in de gevallen dat de lijst met antwoordopties niet uitputtend is. Naast de mogelijkheid om een ander antwoord te geven, hebben de respondenten bij het merendeel van de vragen eveneens kunnen kiezen om 'weet ik niet' te antwoorden. Beide antwoorden zijn bedoeld om te voorkomen dat respondenten maar wat invullen of uit onvrede stoppen met invullen, als zij niet hun gewenste antwoord kunnen geven of liever geen antwoord willen geven.

Betrouwbaarheid & Validiteit

Een kwalitatief goede vragenlijst dient metend en motiverend te zijn. Metend in de zin van geldige en betrouwbare kennis genereren en motiverend om de bereidwilligheid van de respondenten zo groot mogelijk te houden (Korzilius, 2008).

Om geldige en betrouwbare kennis te verkrijgen zijn gesloten vragen zeer bruikbaar. Gesloten antwoordcategorieën geven de onderzoeker controle over de antwoorden. De onderzoeker stelt zelf een uitputtende lijst van wederzijds uitsluitende en geldige antwoordmogelijkheden op. Vandaar dat de gegenereerde data objectief en eenvoudig te kwantificeren is (Korzilius, 2008). Toevallige omstandigheden zijn minder van invloed op de respondenten, omdat de vragen niet beantwoord worden op basis van een eerste ingeving. De gegeven antwoordopties worden doelbewust tegen elkaar afgewogen. Derhalve is de betrouwbaarheid hoger. De interne validiteit is verhoogt, door de vragenlijst enkel online af te nemen. De vraag en antwoord formuleringen sluiten, door de verwijzingen, beter aan bij de situatie van de respondent. Hetgeen betekent dat er minder onduidelijkheden zijn en dus minder onjuistheden in de metingen. Ook de vraagvolgorde is van

invloed op de interne validiteit. Ondanks dat iedere afzonderlijke vraag moet meten, wat de onderzoeker wil meten, kan de context van de volledige vragenlijst de afzonderlijke metingen beïnvloeden. Niet alleen de onderzoeker verkrijgt informatie, ook de respondenten worden door de vragenlijst geïnformeerd. De verschillende variabelen, waarop de vragen betrekking hebben, worden namelijk niet allemaal, direct aan het onderwerp gelinkt door de respondenten. Zij zien alle verbanden pas, naarmate zij de vragenlijst invullen. Vandaar dat het belangrijk is om te voorkomen dat informatie uit eerdere vragen een sturende werking hebben op nog komende vragen. Zoals in het geval van de ondersteuningsvragen voorkomen is. Daarentegen kan het ook nodig zijn om, in plaats van terughoudend te zijn, doelbewust bepaalde informatie wel te verschaffen. Hetgeen het geval is bij de investeringsvragen. Iedere aanpassing is, voorafgaande aan de beantwoording, kort toegelicht en voorzien van een afbeelding en prijsindicatie. Met als doel om het informatieniveau van de respondenten op gelijke hoogte te brengen. Zodat alle respondenten weten over welke aanpassingen de vragen gaan, alle respondenten de vragen op basis van dezelfde kenmerken beantwoorden en de onderzoeker de antwoorden op basis van dezelfde informatie interpreteert.

Een betrouwbaar en valide onderzoek moet naast metend, ook motiverend zijn, omdat de bereidwilligheid van invloed is op de nauwkeurigheid. Als de bereidwilligheid laag is, neemt het aantal meetfouten toe. Aangezien respondenten vragen overslaan of onjuistheden invullen, omdat zij zonder te kijken vragen beantwoorden, om ervan af te zijn. Aanpassingen die de vragenlijst sneller, gemakkelijker of interessanter maken, bevorderen derhalve de bereidwilligheid. Terwijl verwarring, onduidelijkheid en verveling desastreus zijn.

Steekproeftrekking

Het onderwerp van dit onderzoek zijn de investeringsbeslissingen van de in Arnhem woonachtige eigenaar-bewoners van 55 jaar of ouder. Desondanks bestaat de populatie voor de vragenlijst, zowel uit kopers als huurders. Om de reden dat gemeenten niet te pas en te onpas allerlei gegevens mogen koppelen voor onderzoeksdoeleinden. Zij dienen zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens, die zij vanuit hun wettelijke taken beheren. Daarom is er geen gebruik gemaakt van eigendomsgegevens, voor de steekproeftrekking. De door huurders ingevulde vragenlijsten zijn benut voor een vergelijkbaar onderzoek, uitgevoerd door één van de bachelor studenten. De steekproeftrekking is voltrokken op basis van alle Arnhemse adressen, waarop één of meerdere 55-plussers woonachtig zijn. Met uitzondering van adressen waarop een verzorgings- of verpleeghuis gevestigd is. De trekking is aselekt. Dit wil zeggen dat alle Arnhemse huishoudens, met één of meerdere bewoners van 55 jaar of ouder, dezelfde kans hebben gehad om de uitnodigingbrief te ontvangen. De keuze voor een aselechte steekproef is vanwege de representativiteit. Een representatieve steekproef is nodig om de

onderzoeksbevindingen te mogen generaliseren. Hetgeen betekent dat verondersteld mag worden dat de onderzoeksresultaten op de gehele populatie van toepassing zijn (Saunders, et.al., 2015). Dit is van belang in verband met de bruikbaarheid van het onderzoek, voor gemeentelijke beleidsdoeleinden. De resultaten zijn niet een-op-een toepasbaar op alle 55-plussers in Nederland.

De omvang van de steekproef is bepaald door een medewerker van het team Onderzoek en Statistiek van de gemeente Arnhem. Zij is uitgegaan van een benodigde respons van ongeveer 400 eigenaar-bewoners van 55 jaar of ouder, om de bevindingen over deze groep te mogen generaliseren voor de gemeente Arnhem. Op basis van eerder onderzoek is zij nagegaan hoe groot de steekproef moet zijn, om de benodigde respons te halen. Haar inschatting heeft ze gecorrigeerd voor woningbezit, omdat woningeigenaren meer blijken te responderen dan huurders. De verhouding responderende kopers en huurders is ingeschat op 60/40 en de respons op 40%. Uitgaande van deze inschattingen zou een steekproef van 2.000 adressen voldoende speling moeten geven om een respons van 400 eigenaar-bewoners te krijgen. Hetgeen was vastgesteld voor de originele vragenlijst. Voor de verbeterde vragenlijst is de steekproefomvang verhoogt, omdat de respons bij een digitale vragenlijst lager ligt, dan bij een combinatie van online en schriftelijk. Vandaar dat de nieuwe steekproefgrootte is vastgesteld op 3.000 huishoudens. Bij de steekproeftrekking zijn de 2.000 adressen van de originele steekproef uitgesloten, om overlap tussen de beide steekproeven te voorkomen.

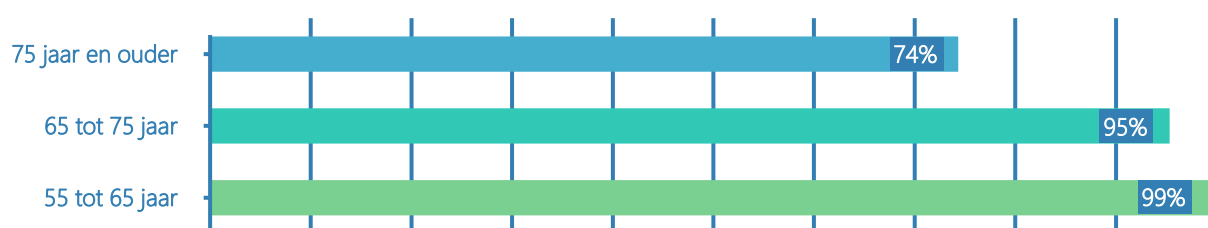
Betrouwbaarheid & Validiteit

De methode van steekproeftrekking is van invloed op de externe validiteit van een onderzoek. Hiermee wordt de generaliseerbaarheid van de conclusies naar de populatie bedoeld (Korzilius, 2008). De steekproef moet aselekt zijn, om generaliseerbaar te zijn. Vandaar dat dit onderzoek extern valide is. Ervan uitgaande dat de steekproef representatief is. In hoofdstuk 4 is middels beschrijvende statistiek uiteengezet hoe de data verdeeld is ten opzichte van de populatie.

De omvang van een steekproef is bepalend voor de betrouwbaarheid. Naarmate een groter gedeelte van de populatie bevroegd wordt, is het waarschijnlijker dat de bevindingen dichterbij de werkelijkheid liggen (Saunders, et.al., 2015). Door toeval of onder- en oververtegenwoordiging van bepaalde categorieën respondenten kunnen de steekproefwaardes afwijken van de werkelijke waardes. De onnauwkeurigheid van de uitkomsten is kleiner, naarmate de steekproef groter is. Hetgeen belangrijk is, om op basis van gegevens uit de steekproef, betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de populatie. Vandaar dat de steekproefgrootte nauwkeurig is vastgesteld.

Non-response

De respons op de vragenlijst is 18,9%. De non-respons, oftewel het aandeel van de respondenten dat de vragenlijst niet heeft ingevuld, is daarmee aan de hoge kant. Slechts een klein gedeelte van de uitnodigingsbrieven (± 5) is retour gekomen, omdat deze niet geadresseerd konden worden. Kijkend naar de respons, is de verhouding kopers en huurders, ondanks de aanzienlijke non-respons, nagenoeg 60/40. Dit voldoet aan de verwachting en laat zien dat geen van beide groepen het onverwachts heeft laten afweten. Het is waarschijnlijker dat de non-respons gedeeltelijk veroorzaakt wordt door de keuze om de vragenlijst uitsluitend online beschikbaar te stellen. Om die reden konden niet alle aangeschreven Arnhemmers meedoen, omdat niet iedereen in Nederland toegang heeft tot het internet, zie figuur 3.5. Hetgeen met name van invloed is op 75-plussers. Aangezien een kwart van hen geen internetverbinding heeft. Vandaar dat in hoofdstuk 4 de leeftijdsverdelingen van de respondenten en van de populatie zijn vergeleken. Om na te gaan of de 75-plusser ondervertegenwoordigd zijn in de responsgroep.

Figuur 3.5 Het aandeel Nederlanders dat toegang heeft tot internet, naar leeftijdsklasse.

Bron: CBS StatLine, 2018

Een andere mogelijke reden voor de non-respons is het onderwerp van de vragenlijst, in combinatie met de leeftijden van de respondenten. Binnen de steekproef is het verschil in leeftijd groot. De oudste respondent kan theoretisch gezien dubbel zo oud zijn als de jongste respondent. Het is begrijpelijk, dat respondenten die net de 55 zijn gepasseerd, nog niet bezig zijn met aanpassingen aan hun eigen woning, voor hun oude dag. Hun leven verkeert in een hele andere fase, dan dat van 65- of 75-jarigen. Vandaar dat een vragenlijst over langer zelfstandig wonen, een deel van hen, niet direct aanspreekt. Terwijl voor een deel van de 65-plussers hetzelfde onderwerp mogelijk te confronterend is. Zij willen niet weten dat ze ouder worden, omdat zij ouderdom associëren met fragiliteit en eindigheid. De vragenlijst vraagt van hen om na te denken over iets, wat zij het liefst zo lang mogelijk uit willen stellen. Dergelijke leeftijdsgebonden of beter gezegd levensfase gebonden denkwijzen, zijn niet bevorderend voor de respons. Alhoewel er gelukkig ook respondenten zijn die hun afkerende opvattingen over preventieve woningaanpassingen juist wel willen laten blijken in de vragenlijst.

Betrouwbaarheid & Validiteit

Het komt altijd voor dat mensen niet kunnen of willen deelnemen aan een onderzoek. Hetgeen op zich geen probleem is. Mits het aantal respondenten niet te laag wordt, om nauwkeurige en betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Non-respons is problematisch als het selectief is. Dit betekent dat bepaalde groepen uit de populatie onder- of oververtegenwoordigd zijn in de responsgroep (Korzilius, 2008). De waarden van de variabelen waarop dit van toepassing is, zijn dan onvoldoende bekend voor de non-respondenten. Waardoor de onderzoeksresultaten mogelijk vertekend worden. Als dit het geval is, dan is de externe validiteit in het geding. Aangezien de resultaten voor de steekproef, dan niet representatief zijn voor de populatie.

Er zijn verschillende maatregelen getroffen, om de non-respons tegen te gaan. De begeleidende brief is bijvoorbeeld uit naam van de Wethouder Ruimtelijk Ordening, Wonen en Mobiliteit verstuurd. Ook is er gebruik gemaakt van een adressensteekproef in plaats van een personensteekproef. Om de kans op respons, bij huishoudens met meerdere bewoners van 55 jaar of ouder, te verhogen. Daarnaast is gedurende de dataverzamelingsperiode, eveneens uit naam van de wethouder, een herinneringsbrief verstuurd. Om de vragenlijst nogmaals onder de aandacht te brengen.

3.2.4 Interviews

Bij zowel de originele als de verbeterde vragenlijst is de respondenten gevraagd of zij, naar aanleiding van de vragenlijst, benaderd willen worden voor een persoonlijk gesprek. Degene die hiertoe bereid zijn, hebben hun naam, telefoonnummer en/of e-mailadres achtergelaten. Via de originele vragenlijst, zijn op deze wijze, de gegevens van 125 respondenten verzameld. Bij de verbeterde vragenlijst hebben 183 respondenten hun gegevens ingevuld. Uiteindelijk zijn 6 eigenaar-bewoners, uit de eerste steekproef, geïnterviewd voor dit onderzoek. Vanwege de hoge bereidwilligheid tot medewerking aan de interviews en de bruikbaarheid van de inzichten uit de interviews, is in navolging op dit onderzoek, een vervolgonderzoek uitgevoerd. In het kader waarvan nog 20 respondenten, uit de eerste en tweede steekproef, zijn geïnterviewd. Ook de bachelor student heeft, voor zijn onderzoek naar de investeringsbeslissingen van huurders, gesproken met een viertal respondenten

Opzet van de interviews en het interviewschema

Toen bleek dat de originele vragenlijst, niet de verwachte respons opleverde, is besloten om deze respondenten, via de interviews, toch onderdeel te maken van het onderzoek. Zij zijn hierover geïnformeerd via een bedankbrief. In deze brief is medegedeeld dat de vragenlijst te omvangrijk en te complex is gebleken. De respondenten, die de vragenlijst hebben ingevuld of geprobeerd hebben om deze in te vullen, evenals de respondenten die de nodige tips en verbeter suggesties gegeven

hebben, zijn bedankt voor hun inzet. Aan de respondenten, die zich hebben opgegeven voor een interview, is aangekondigd dat er binnen enkele weken contact met hen wordt opgenomen. Alle 125 respondenten zijn namelijk telefonisch of via de mail benaderd. Met ongeveer 65 van hen is daadwerkelijk contact geweest. Ter controle is hen gevraagd, of zij nog steeds open staan voor een interview. Tussen de vragenlijstverspreiding en de contactpoging is immers enige tijd verstreken. Daarnaast is de respondenten gevraagd, wie de eigenaar van hun woning is. Om de eigenaar-bewoners te kunnen onderscheiden van de huurders. Vanwege de anonimiteit, konden de antwoorden op dezelfde vraag, in de vragenlijst, niet gekoppeld worden aan de contactgegevens.

De interviews zijn afgenomen met als doel om diepgaandere inzichten te verkrijgen over de investeringsbeslissingen. Om zodoende de kwantitatieve uitkomsten beter te kunnen duiden en aan te vullen. Vandaar dat de respondenten niet op basis van willekeur, maar naar aanleiding van het contact, geselecteerd zijn voor de interviews. De aanvullende informatie, die de geïnterviewden gegeven hebben over hun woonsituatie, maakte het mogelijk om een gevarieerde groep respondenten samen te stellen. Iemand die net verhuist is, heeft wellicht andere opvattingen over het investeren in woningaanpassingen, dan iemand die al heel lang in dezelfde woning woont of zelf een woning heeft laten bouwen. Bij kwalitatief onderzoek draait het immers niet om de aantallen, maar is het streven om zoveel mogelijk relevantie variaties in opvattingen te horen.

Bij de interviews is gebruik gemaakt van een interviewschema (zie bijlage 6). Vanwege het gebruik van een schema, zijn de interviews semigestructureerd. In het schema staan de verschillende onderwerpen waarover wordt gesproken. Maar de volgorde waarin en de diepte waarmee de onderwerpen worden behandeld variëren, afhankelijk van de gegeven antwoorden. De behandelde onderwerpen komen overeen met de vragenlijst. De voorbeeldvragen in het schema, die bedoeld zijn om door te vragen op de verschillende onderwerpen, zorgen voor de diepgang, ten opzichte van de vragenlijst. De precieze formulering van deze vragen, is gedurende het gesprek bepaald.

Betrouwbaarheid & Validiteit

De invloed van de interviewer op de kwaliteit van de data is groot. Vandaar dat er rekening is gehouden met het feit dat kleine en makkelijk te maken fouten, grote gevolgen kunnen hebben voor de validiteit van de data. Een verkeerde gezichtsuitdrukking of een te snel gestelde vraag, kunnen verhinderen dat een geïnterviewde het antwoord geeft, dat hij of zij wilde geven. Een ander aandachtspunt waarop gelet is, is het daadwerkelijk begrijpen van de antwoorden. Oftewel antwoorden niet zelf invullen, maar navragen wat er wordt bedoeld. Voor de betrouwbaarheid geldt dat interviews over het algemeen niet herhaalbaar zijn (Saunders, et.al., 2015). De kracht van interviews, is de flexibiliteit van de onderzoeker. Iedere actie, geeft andere reacties.

3.3 Data-analyse

Het analyseren van de ingevulde vragenlijsten en de afgenomen interviews, vergt beide een andere aanpak. Met de vragenlijst is voornamelijk numerieke data gegenereerd, terwijl de interviews uitgewerkt worden tot tekstuele data.

3.3.1 Vragenlijst

De data die is verkregen, doormiddel van de online vragenlijst, is geanalyseerd met het statistische programma SPSS. De analyse bestaat uit een beschrijvend en een verklarend deel. In het beschrijvende gedeelte wordt, aan de hand van frequentieverdelingen, inzichtelijk gemaakt hoe de oudere eigenaar-bewoners en hun investeringsbeslissingen worden gekenmerkt. Ook zijn de verdelingen binnen de responsgroep, afgezet tegen de frequenties binnen de populatie. Om na te gaan welke kenmerken onder- en oververtegenwoordigd worden. In het verklarende gedeelte zijn twee modellen opgesteld. In het eerste model zijn de beslissingen om wel, niet of misschien te investeren, in de tien bevraagde woningaanpassingen, de afhankelijke variabelen. In het tweede model is de hoogte van het investeringsbedrag de afhankelijke variabele. Voordat beide modellen getoetst zijn, is bekeken welke onafhankelijke variabelen, hetzij kenmerken, significant samenhangen met de afhankelijke variabelen. Hiervoor zijn de Pearson's Chi-kwadraat toets en de Fisher's exact toets gebruikt. Enkel de variabelen met een significante samenhang zijn opgenomen in de te toetsen modellen. Voor het toetsen van de modellen is gebruik gemaakt van multinomiale logistische regressie analyses. Met de Likelihood Ratio tests en Nagelkerke R Square, is nagegaan hoe de modellen als geheel presteren. In hoofdstuk 4 zijn de toegepaste statistische toetsen en analyses nader toegelicht, toegespitst op het onderzoek.

3.3.2 Interviews

Van de interviews zijn audio-opnamen gemaakt, die naderhand getranscribeerd zijn. De gesproken tekst is letterlijk uitgeschreven, inclusief kleine aarzelingen en versprekingen. Om de transcripten te ordenen, zijn deze gecodeerd. Zie bijlage 7 en 8 voor het codeerschema en de gecodeerde transcripten. De relevante tekstfragmenten zijn voorzien van codes en overkoepelende codes, die gebaseerd zijn op het theoretisch kader en het conceptueel model. Na het sorteren van de tekstfragmenten, aan de hand van de verschillende codes, zijn de fragmenten bij iedere code, onderling met elkaar vergeleken. Resulterende in aanvullende labels, die aan de codes zijn toegevoegd. De labels maken de variatie aan antwoorden, voor de verschillende codes, inzichtelijk. Op basis van overeenkomende samenstellingen van labels, die toegekend zijn aan verschillende respondenten, zijn verbanden gezocht.

Hoofdstuk 4 *Analyse Enquête*

Na de dataverzameling komt de data-analyse. Hetgeen begint met een beschrijving van de kenmerken van de oudere eigenaar-bewoners (4.1). Deze beschrijving maakt inzichtelijk hoe de respondenten verdeeld zijn. Daarnaast kan gebruikmakend van de verdelingen eveneens bepaalt worden of de non-respons selectief is. Door na te gaan of bepaalde groepen onder- en oververtegenwoordigd zijn. Aansluitend hierop is beschreven hoe de investeringsbeslissingen van de respondenten, aangaande het aanpassen van hun woning, worden gekenmerkt (4.2). Vervolgens zijn de beschreven variabelen getoetst op samenhang. Aan de hand waarvan een tweetal modellen zijn opgesteld, om de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners te verklaren (4.3).

4.1 De kenmerken van de oudere eigenaar-bewoners

Eigenaar-bewoners worden gekenmerkt door zowel hun persoonskenmerken, als door de woning waarin zij wonen en de woontoekomst die zij voor ogen hebben. Aan de hand van de variabelen geslacht, leeftijd, omvang huisouden, fysieke gezondheid, woonwijk, woningtype, geschiktheid van de woning en woonwens wordt gekeken hoe de eigenaar-bewoners in dit onderzoek worden gekenschetst. De gevonden verdelingen bij de genoemde variabelen worden daar waar mogelijk vergeleken met de verdelingen van de gehele populatie. Hetgeen beperkt wordt doordat niet voor alle genoemde variabelen statistisch gegevens beschikbaar zijn over de gehele populatie. Bovendien kunnen de wel beschikbare gegevens niet in alle gevallen opgesplitst worden naar zowel woningeigendom als naar leeftijd. De statistische gegevens van de gehele populatie sluiten hierdoor niet in alle gevallen één op één aan op de gegevens van de steekproef. Desondanks worden deze toch vergeleken om zo goed als mogelijk de representativiteit van de steekproef te benaderen.

4.1.1 Geslacht

De verdeling van mannen en vrouwen, onder de eigenaar-bewoners van 55 jaar of ouder, is 214 mannen tegenover 115 vrouwen. Hetgeen betekent dat 65% van de respondenten mannen zijn, ten opzichte van 35% vrouwen. Vergeleken met alle Arnhemmers van 55 jaar of ouder zijn de mannen oververtegenwoordigd in de steekproef. De gehele populatie bestaat namelijk voor 47% uit mannen en voor 53% uit vrouwen, zoals te zien is in figuur 4.1. Onder 55-plussers zijn mannen mogelijk eerder geneigd om een internetvragenlijst in te vullen dan vrouwen. Exacte gegevens hierover zijn helaas niet bekend. Wel is bekend dat vrouwen doorgaans vaker geen gebruik maken van het internet dan mannen. In 2018 gaf 41% van de vrouwen en 20% van de mannen van 75 jaar of ouder aan nooit internet te gebruiken (CBS).

	Steekproef	Populatie ¹
Man	65% (214)	47% (19.312)
Vrouw	35% (115)	53% (22.007)

Figuur 4.1 Verdeling geslacht in de steekproef en in de populatie.

Bron: Eigen onderzoek + CBS, 2017

¹ Populatie: Arnhemse inwoners van 55 jaar en ouder

4.1.2 Leeftijd

De leeftijdsverdeling in de steekproef begint vanzelfsprekend bij 55 jaar en loopt tot 95 jaar. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 68 jaar. De standaarddeviatie is 7,6. Kijkend naar de frequentie van de leeftijden in de steekproef en in de populatie valt op dat zowel de jonge ouderen (55 tot 65 jaar) als de oude ouderen (75 jaar en ouder) ondervertegenwoordigd zijn en de 65 tot 75 jarigen oververtegenwoordigd zijn. Slechts 15% van de respondenten is 75 jaar of ouder, terwijl in Arnhem 23% van de 55-plussers ouder is dan 75 jaar. Zoals te zien is in figuur 4.2. Dit verschil kan gedeeltelijk worden verklaard, doordat met name de oude ouderen geen gebruik maken van het internet. Zij hebben de vragenlijst niet kunnen invullen. Bovendien geeft de data over de populatie de leeftijdsverdeling voor zowel eigenaar-bewoners als huurders weer. Terwijl de steekproef enkel bestaat uit eigenaar-bewoners. Hetgeen eveneens een verklaring kan zijn voor de onder vertegenwoordiging van 75-plussers. Aangezien het aandeel eigenaar-bewoners vermoedelijk lager is dan het aandeel huurders. In Nederland was in 2015 het eigenwoningbezit onder 75-plussers namelijk 44% (Blijie, et.al., 2016). Dat het aandeel jonge oudere (39%), in tegenstelling tot de populatie, minder is dan het aandeel 65 tot 75 jarigen (47%), komt vermoedelijk doordat de onderwerpen langer zelfstanding wonen en woningaanpassingen jonge ouderen minder aanspreken. Waardoor zij minder bereidwillig zijn om de vragenlijst in te vullen.

	Steekproef	Populatie ¹
55 tot 65 jaar	39% (128)	44% (18.325)
65 tot 75 jaar	47% (154)	32% (13.316)
75 jaar en ouder	15% (48)	23% (9.678)

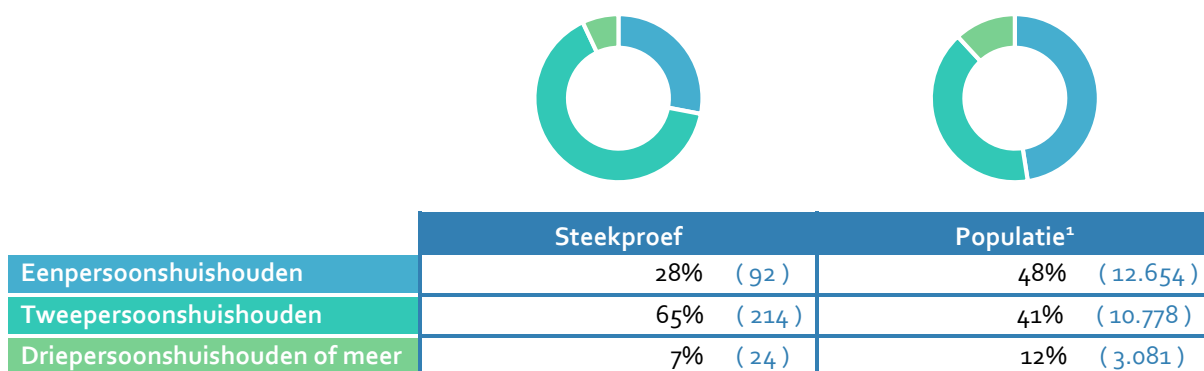
Figuur 4.2 Verdeling leeftijd in de steekproef en in de populatie.

Bron: Eigen onderzoek + CBS, 2017

¹ Populatie: Arnhemse inwoners van 55 jaar en ouder

4.1.3 Omvang huishouden

De omvang van de huishoudens van de respondenten varieert van één tot zes personen. Het gemiddeld aantal personen is twee. De standaarddeviatie is 0,7. De groep respondenten met een huishouden van twee personen is veruit de grootste groep (65%) in de steekproef. Gevolgd door de éénpersoonshuishoudens (28%). Slechts 7% van de respondenten maakt onderdeel uit van een huishouden bestaande uit drie of meer personen. Vergeleken met de populatie particuliere huishoudens in Arnhem, van wie de referentiepersoon 55 jaar of ouder is, woont 48% in een éénpersoonshuishouden en 41% in een tweepersoonshuishouden. Zoals weergegeven in figuur 4.3. Dit wijst op een ondervertegenwoordiging van alleenstaanden en een oververtegenwoordiging van tweepersoonshuishoudens in de steekproef. Deze verschillen kunnen deels verklaard worden doordat bij meerpersoonshuishouden, meerdere personen de vragenlijst kunnen invullen, mits het huishouden meerdere personen van 55 jaar of ouder telt. Bij deze huishoudens is de kans dus groter dat er iemand bereid is om de vragenlijst in te vullen.

Figuur 4.3 Verdeling huishoudensomvang in de steekproef en in de populatie.

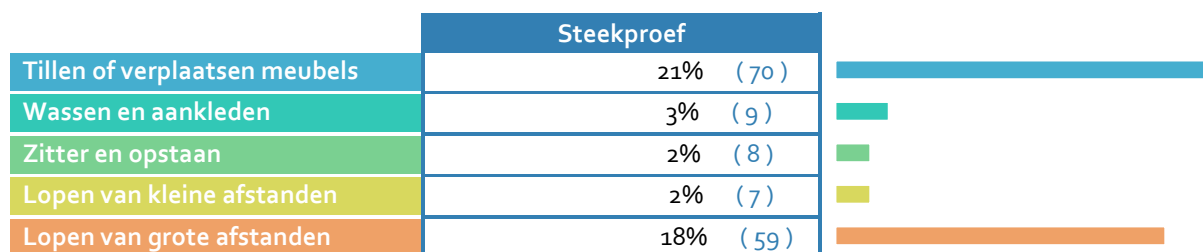
Bron: Eigen onderzoek + CBS, 2017

¹ Populatie: Arnhemse huishoudens met referentiepersoon van 55+ jaar

4.1.4 Fysieke gezondheid

De fysieke gezondheid van de respondenten is gemeten aan de hand van een tweetal vragen. De eerste vraag heeft betrekking op het uitvoeren van dagelijkse handelingen door de respondent zelf of door iemand in het huishouden. 71% van de respondenten heeft aangegeven dat noch zichzelf, noch iemand uit hun huishouden moeite hebben hiermee. De respondenten of de leden uit hun huishouden die wel beperkt worden in hun handelen, merken dit met name bij het tillen en verplaatsen van meubels (21%) en het lopen van grote afstanden (18%). Zie figuur 4.4. Daarnaast is gevraagd of iemand, binnen het huishouden van de respondent, binnenshuis gebruikt maakt van hulpmiddelen. Het overgrote deel van de huishoudens in de steekproef blijkt geen gebruik te maken van een wandelstok (5,2%), kruk (2,1%), rollator (2,4%) of rolstoel (2,4%), namelijk 92%. Op basis van deze beide vragen kan gesteld worden dat de meerderheid van de respondenten en hun huishoudens fysiek gezond zijn. 71% gebruikt geen hulpmiddelen binnenshuis en ervaart geen moeite bij fysieke

handelingen. De mate van de fysieke gebreken bij 29% van de respondenten, wordt niet duidelijk uit de vragen. Al is het binnenshuis gebruiken van één of meer hulpmiddelen, bij 9% van de respondenten, een teken dat zij meer dan gemiddeld beperkt worden in hun handelen. Verder dient opgemerkt te worden dat er sprake is van een ondervertegenwoordiging van 75-plussers in de steekproef. Mogelijk is het aandeel respondenten met een fysieke beperking als gevolg hiervan lager.

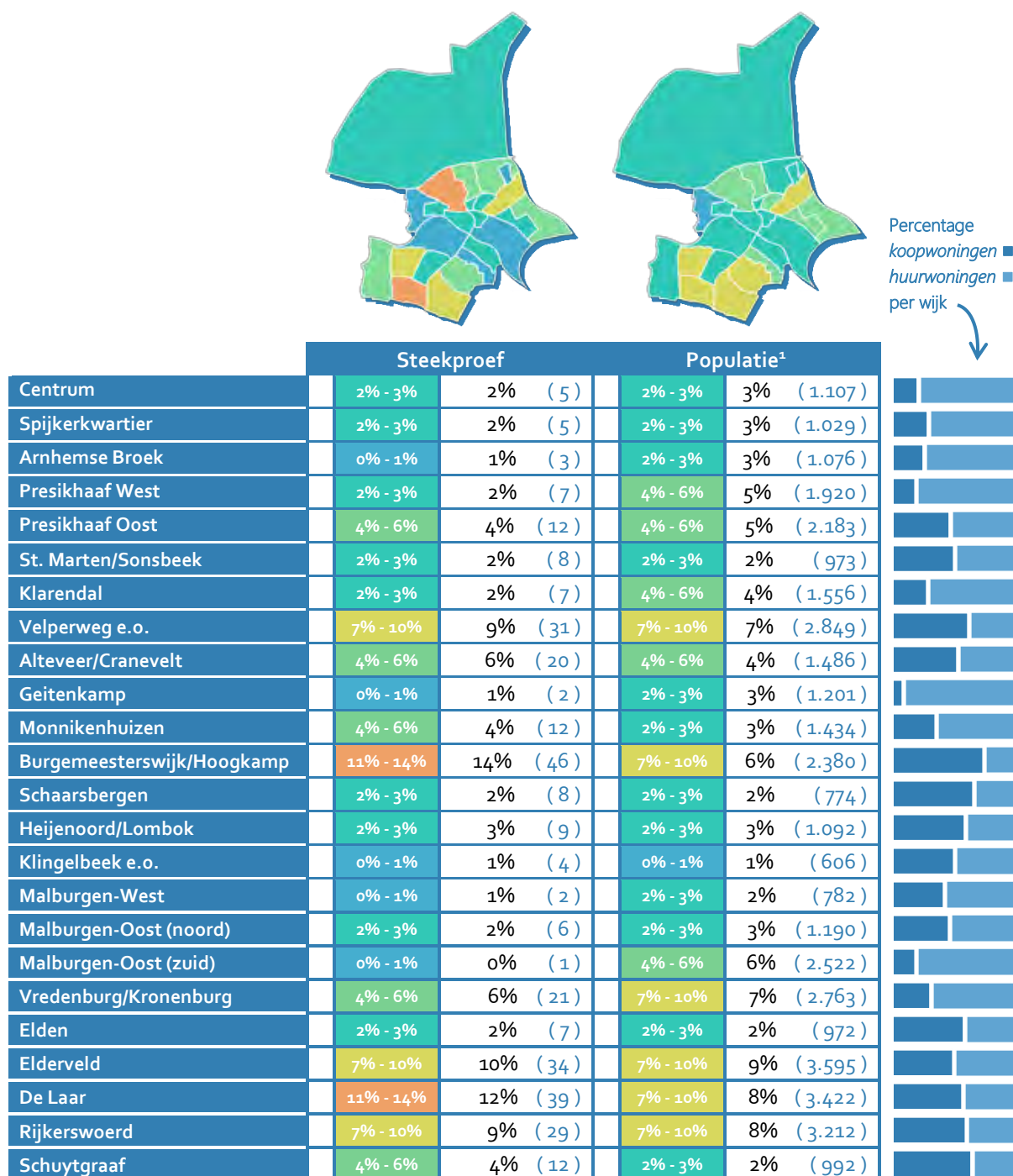

Figuur 4.4 Handelingen waar de respondenten of iemand uit het huishouden van de respondenten moeite mee hebben.

Bron: Eigen onderzoek

4.1.5 Woonwijk

De respondenten wonen verspreid over 24 wijken. Alle Arnhemse wijken zijn tenminste door één respondent vertegenwoordigd in de steekproef. Desalniettemin is in figuur 4.5 zichtbaar dat de aantallen respondenten per wijk grote verschillen laten zien. De percentages van de populatie variëren eveneens, maar de spreiding is kleiner. Vergeleken met de populatie worden de wijken Velperweg e.o., Alteveer/Cranevelt, Burgemeesterswijk/Hoogkamp, De Laar en Schuytgraaf met 2% of meer oververtegenwoordigd in de steekproef. Terwijl de wijken Arnhemse Broek, Presikhaaf West, Klarendal, Geitenkamp en Malburgen-Oost (zuid) met 2% of meer ondervertegenwoordigd zijn. Dit komt waarschijnlijk doordat de verdeling van de populatie enkel gebaseerd is op het aantal 55-plussers per wijk. Terwijl de steekproef bestaat uit eigenaar-bewoners van 55 jaar of ouder. Er zijn geen wijkgegevens beschikbaar die zowel leeftijd als woningeigendom combineren. Vandaar dat de verhouding tussen het aantal koop- en huurwoning per wijk aan figuur 4.5 is toegevoegd, als mogelijke verklaring van de verschillen. Met name voor de ondervertegenwoordigde wijken valt op dat het percentage koopwoningen beduidend lager ligt dan het percentage huurwoningen. Hierdoor is het niet vreemd dat de respons van eigenaar-bewoners in deze wijken lager is. Voor deelname aan de enquête zijn, volstrekt willekeurig, zowel kopers als huurder aangeschreven. Het aantal kopers en huurders dat benaderd is, is als gevolg hiervan niet per definitie gelijk per wijk. In een wijk met meer huurwoningen is de kans groter dat er meer huurders aangeschreven zijn. In lijn met deze beredenering is in alle oververtegenwoordigde wijken het percentage koopwoningen hoger dan het percentage huurwoningen. Dat in de andere wijken de verhouding koop- en huurwoningen minder van invloed is geweest, komt deels doordat de verhouding evenwichtiger is en er mogelijk andere factoren van invloed zijn geweest op de respons.

Figuur 4.5 Verdeling respondenten en inwoners naar woonwijk.

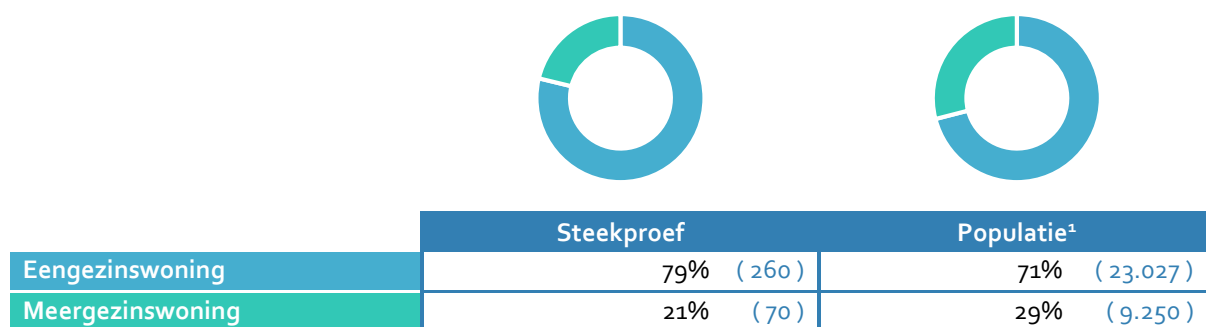
¹ Populatie: Arnhemse inwoners van 55 jaar en ouder

Bron: Eigen onderzoek + Basisregistratie personen gemeente Arnhem, 2017 + BAG/WOZ gemeente Arnhem, 2017

4.1.6 Woningtype

Er is een uitgebreid aanbod aan woningtypen, grofweg te onderscheiden in eengezinswoningen en meergezinswoningen. Binnen de steekproef is 78% van de respondenten eigenaar van een eengezinswoning en 21% beschikt over een meergezinswoning. Ter vergelijking is, bij gebrek aan gelijksoortige gegevens, geprobeerd om tot een verdeling voor de populatie te komen, doormiddel van cijfers over de koopwoningvoorraad in Arnhem. Aangezien slecht 2,5% van de koopwoningen in

Arnhem onbewoond is (CBS, 2007), geeft het bij benadering een beeld over het type woning waarin de Arnhemse eigenaar-bewoners wonen. De cijfers zijn inzichtelijk gemaakt in figuur 4.6 en laten zien dat er in de steekproef een geringe oververtegenwoordiging en ondervertegenwoordiging is van respectievelijk eengezinswoningen en meergezinswoningen. Het niet kunnen specificeren van de populatiecijfers voor enkel 55-plussers is geen oorzaak voor deze verschillen. Om de reden dat het aandeel mensen dat in een eengezinswoning woont over het algemeen afneemt vanaf het vijftigste levensjaar (Daalhuizen, Dam & Groot, 2013).

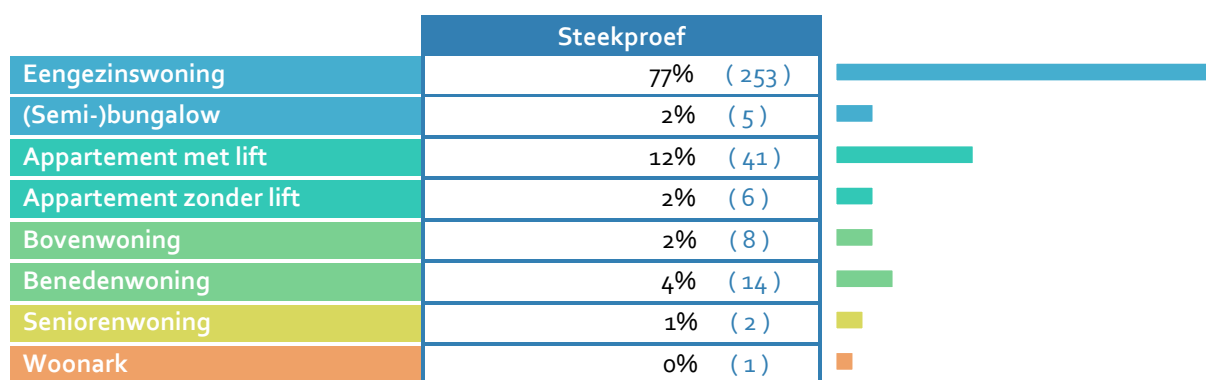

Figuur 4.6 Verdeling woningtype in de steekproef en in de populatie.

Bron: Eigen onderzoek + ABF Research (Syswov), 2017

¹ Populatie: Arnhemse koopwoningvoorraad

In figuur 4.7 is een nadere uiteenzetting te zien van de woningtypen waarin de respondenten woonachtig zijn. Het overgrote deel van de respondenten woont in een eengezinswoning. Hieronder vallen tussenwoningen, hoekwoningen, vrijstaande woningen, twee-onder-een-kapwoningen en bungalows. In de vragenlijst zijn deze niet afzonderlijk bevraagd omdat al deze type woningen, op bungalows na, meestal over meerdere woonlagen beschikken. Het onderscheiden van deze woningtypen geeft dus geen verder inzicht in de geschiktheid van de woning. Hetgeen daarentegen wel het geval is voor de verschillende typen meergezinswoningen. Appartementen met lift en benedenwoningen zijn nultredenwoningen en daardoor per definitie geschikter voor bewoning met fysieke gebreken. Van de meergezinswoningen zijn dit de woningtypen die door het grootste deel van de respondenten bewoond worden (respectievelijk 12% en 4%).

Figuur 4.7 Overzicht van de verschillende typen woningen waarin de respondenten wonen.

Bron: Eigen onderzoek

4.1.7 Geschiktheid van de woning

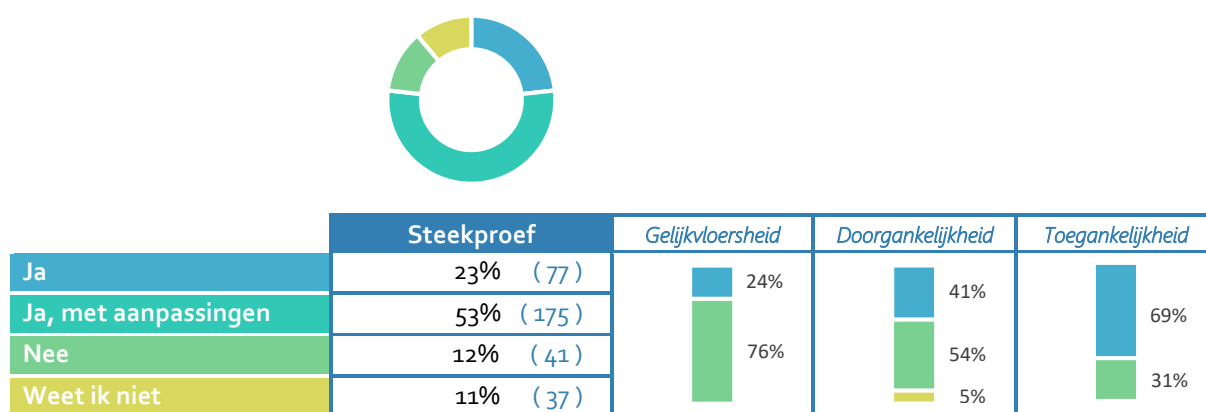
Het woningtype geeft een eerste indicatie over de geschiktheid van de woning om langer zelfstandig te wonen. Het is duidelijk dat een etagewoning, die alleen via een trap te betreden is, op langere termijn niet houdbaar is. Door veroudering gaat traplopen immers steeds moeizamer. Aan de hand van de gebruikte woningtypering is echter niet eenduidig vast te stellen welke woningen etagewoningen zijn. Respondenten die hebben aangegeven dat zij in een appartement wonen, kunnen ook een appartement op de begane grond hebben. In dat geval zijn zij niet afhankelijk van een trap dan wel een lift. Ter verduidelijking van dergelijke nuanceringen is allereerst aan de respondenten gevraagd of de primaire vertrekken (woonkamer, keuken, toilet, badkamer en tenminste één slaapkamer) op dezelfde verdieping zijn. Bij 24% van de woningen is dit het geval. Hetgeen niet betekent dat 76% van de woningen ongeschikt is. Dit is pas aan de orde als de woningen niet aanpasbaar zijn. Afhankelijk van de beschikbare ruimte en middelen is dit wel of niet mogelijk. Feit blijft dat het aanpassen van een niet gelijkvloerse woning een ingrijpende opgave is. Er moet op den duur een traplift geplaatst worden of de woning dient verbouwt te worden, om de bad- en/of slaapkamer op de begane grond te maken.

Naast de gelijkvloersheid is het voor de doorgankelijkheid van de woning van belang dat er voldoende bewegingsruimte is en dat de doorgangen in de woning breed en drempelloos zijn. Het is erg praktisch als alle primaire vertrekken goed bereikbaar zijn, ook wanneer iemand binnenshuis een rollator of rolstoel nodig heeft. Ruim de helft van de respondenten (54%) denkt echter dat het niet mogelijk is om met een rollator of rolstoel alle primaire vertrekken te bereiken. Zij achten hun woning, in de huidige staat, niet geschikt op dit punt.

Een geschikte woning dient behalve doorgankelijk ook goed toegankelijk te zijn voor iemand met fysieke gebreken. Verhogingen of trapjes vanaf de straat naar de woning of het woongebouw belemmeren de toegang. 31% van de respondenten heeft hiermee te maken. Hoe hoger een trapje of verhoging is, des te lastiger is het om een helling te plaatsen. In verband met de lengte die benodigd is, om te voorkomen dat de helling te steil wordt.

Volgend op de specifieke onderdelen is de respondenten gevraagd naar hun algehele beoordeling van de geschiktheid van hun woning. Deze en de eerder genoemde uitkomsten met betrekking tot de woninggeschiktheid zijn weergegeven in figuur 4.7. Een ruime meerderheid, van 76%, vindt hun woning geschikt. 53% van hen denkt wel dat hiervoor woningaanpassingen benodigd zijn. Zij hebben dus de verwachting dat hun woning aangepast kan worden. Slechts 12% van de respondenten denkt dat de belemmeringen in hun woning onoplosbaar zijn. Het aandeel respondenten dat nee heeft geantwoord op de onderdelen gelijkvloersheid, doorgankelijkheid en toegankelijkheid ligt een stuk

hoger. Hetgeen betekent dat veel respondenten denken dat zij de problemen op deze punten kunnen verhelpen. In hoeverre dit daadwerkelijk het geval is, is niet te zeggen. Aangezien onduidelijk is wat de aard van de problemen is. Wellicht worden op voorhand niet alle belemmeringen herkend of worden bepaalde probleempunten afgezwakt, omdat het geen problemen zijn zolang iemand goed ter been is. Daarnaast kan onwetendheid over de aanpassingsmogelijkheden ook een rol spelen. De ene woning is de andere woning niet. Sommige woningaanpassingen kunnen wellicht, tegen de verwachtingen in, niet in elke woning worden aangebracht. Er zijn weinig mensen die als voorbereiding op de toekomst alvast hiernaar informeren.

Figuur 4.8 Overzicht van de beoordeling van de algehele woninggeschiktheid volgens de respondenten en de scores op de specifieke onderdelen.

Bron: Eigen onderzoek

4.1.8 Woonwens

Een groot deel van de respondenten heeft aangegeven dat hun woning aangepast moet worden om deze voor de toekomst geschikt te maken. Zij lijken deze uitdaging niet uit de weg te gaan, aangezien slechts 14% van de respondenten wil verhuizen. Zie figuur 4.9. Nader kijkend naar deze veronderstelling valt op dat van de 175 respondenten die hebben aangegeven dat hun woning geschikt is, mits deze aangepast wordt, 74% oud wil worden in de huidige woning. Zij zijn zich bewust van de aanpassingsopgave en willen desondanks niet verhuizen. Ook de respondenten die denken dat hun woning ongeschikt is zijn erg honkvast. 27% van hen wil ondanks de ongeschiktheid, in hun huidige woning blijven wonen. Onder de 69% van de respondenten die niet willen verhuizen, zitten ook eigenaar-bewoners van wie de woning al geschikt is. 69 van de 77 respondenten met een geschikte woning, zijn niet van plan om te verhuizen. Wellicht zijn zij al verhuist. Vast staat dat zij omwille van de geschiktheid niet meer hoeven te verhuizen.

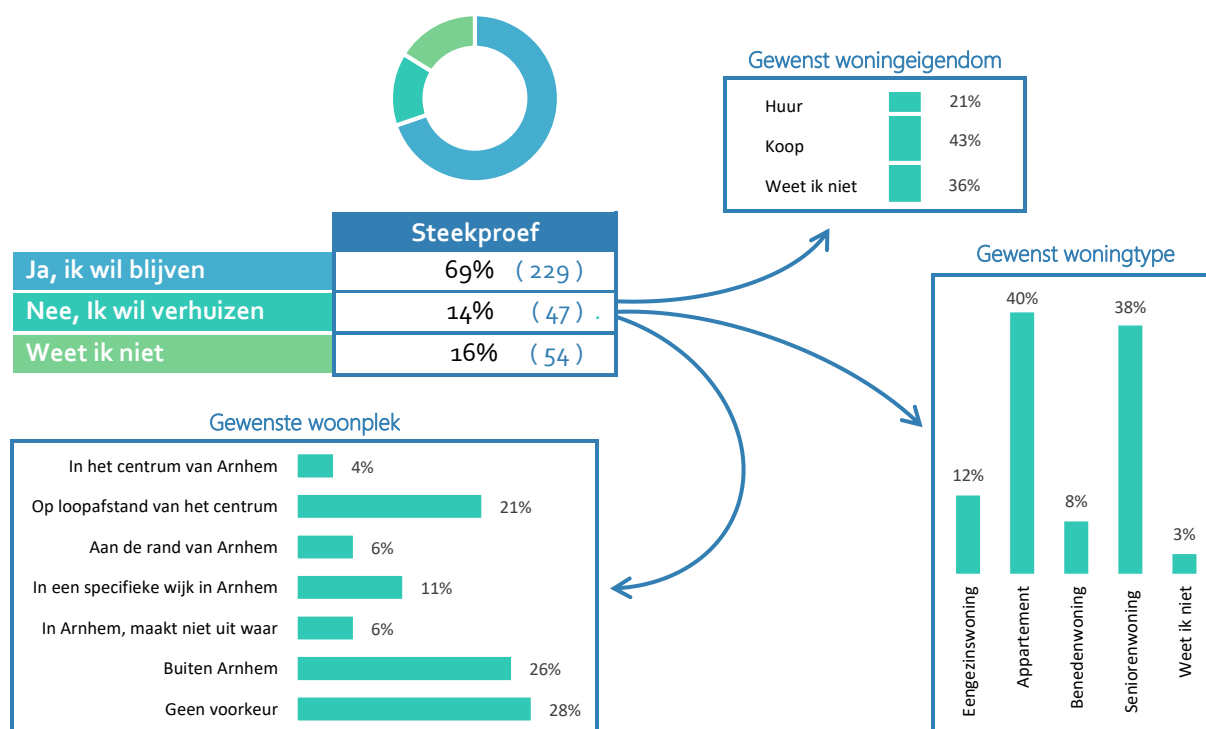
De groep respondenten die niet weet of ze willen verhuizen, bestaat grotendeels uit eigenaar-bewoners (55%) van wie de woning naar eigen zeggen aangepast moet worden. Wellicht zorgen de benodigde woningaanpassingen voor twijfel. Deze kunnen behoorlijk ingrijpend zijn, door de tijd en het geld dat nodig is. Daarnaast is een woning die in basis ongeschikt is, vaak niet aan te passen tot

de ideale woning voor de oude dag. Door een traplift is het bijvoorbeeld mogelijk om naar boven en beneden te gaan, maar het blijft een handeling die in een gelijkvloerse woning niet nodig was geweest. Hetzelfde geldt voor een woning die te groot wordt bevonden. Een dergelijke woning kan gerust aangepast worden, maar de te grote oppervlakte blijft en moet bovendien onderhouden worden. Het is aan de respondenten zelf om te bepalen met wat zij genoeg nemen. Ook verhuizen is immers geen gemakkelijke keuze. Het is niet kosteloos en het vergt de nodige inspanningen wat betreft de voorbereiding en de uitvoering. Bovendien kan een verhuizing op emotioneel en sociaal vlak grote impact hebben. Zeker wanneer iemand al geruime tijd op dezelfde plek woont. Des te begrijpelijker is het dat 16% van de respondenten moeite heeft met deze afweging.

Een kleine 14% van de respondenten ziet zichzelf in de toekomst in een andere woning. Waarvan 12% wil verhuizen, omdat hun huidige woning niet geschikt is. Een gedeelte van hen wil het gemak van een kleinere en/of gelijkvloerse woning ervaren. Terwijl voor andere het probleem zich niet in de woning, maar om de woning bevindt. Vanwege het benodigde onderhoud, zijn er verschillende respondenten die de voorkeur geven aan een woning met een kleinere tuin of zelfs helemaal geen tuin. 2% van de respondenten die verhuisvoornemens zijn, hebben andere redenen dan de woninggeschiktheid. De meeste van hen willen verhuizen om dicht bij familie te gaan wonen. Daarnaast zijn samenwonen en emigreren naar het buitenland genoemd als aanleiding voor de voorgenomen verhuizing.

Figuur 4.9 laat zien dat de wensen van de verhuisgeneigde respondenten sterk uiteenlopen. Wat betreft het woningeigendom, wil ruim 40% na de verhuizing eigenaar-bewoner blijven. Tegenover 21% die naar een huurwoning willen verhuizen. 36% weet het nog niet. Vermoedelijk hebben zij geen duidelijke voorkeur voor een van de twee, vandaar dat zij beide opties openhouden. Kijkend naar het woningtype is de eensgezindheid groter. De meeste verhuisgeneigde respondenten willen naar een appartement of seniorenwoning verhuizen. Hetgeen logisch is, aangezien de woninggeschiktheid de voornaamste verhuisreden is en beide woningtypen zich uitstekend lenen voor bewoning met fysieke gebreken. Over de plek waar de gewenste woning bij voorkeur moet staan zijn de meningen weer verdeeld. Slechts een kleine 4% wil in het centrum van Arnhem wonen. De verhuisgeneigde respondenten wonen liever op loopafstand van het stadscentrum. Zodat zij niet in de drukte wonen, maar wel de voordelen van het centrum dichtbij hebben. Het is gebruikelijk dat mensen naarmate ze ouder worden dicht bij voorzieningen gaan wonen. Dit kan in de nabijheid van het centrum zijn, maar het kan ook bij een wijkwinkelcentrum zijn. Op deze plekken zijn over het algemeen naast winkels ook diverse diensten en het openbaar vervoer geconcentreerd. Bovendien zijn het belangrijke ontmoetingsplekken. Anders dan in of nabij het centrum, heeft 11% van de verhuisgeneigde respondenten een buurt, wijk of stadsdeel op het oog, waar ze graag zouden willen wonen. De genoemde plekken zijn de buurt Angerenstein, de wijken Elderveld, De Laar, Sint-Marten

en Klarendal en het stadsdeel Arnhem-Noord. Opvallend is dat 26% van de verhuiscandidate respondenten aangeeft buiten Arnhem te willen gaan wonen. Of zij in de omgeving van Arnhem blijven wonen of verder weg willen trekken is niet bevraagd. Gezien de genoemde redenen wil een deel van hen mogelijk in de buurt van familie gaan wonen. De grootste groep verhuiscandidate respondenten heeft geen voorkeur. Voor hun staat niet vast of zij binnen of buiten Arnhem willen wonen. Wellicht is voor hen de woning belangrijker dan een specifieke locatie. De woonplek is in dat geval afhankelijk van de plek waar zij hun gewenste woning vinden.

Figuur 4.9 Overzicht van het aantal respondenten dat oud wil worden in hun huidige woning en het aandeel respondenten dat wil verhuizen + hun specificatie verhuiscriteria.

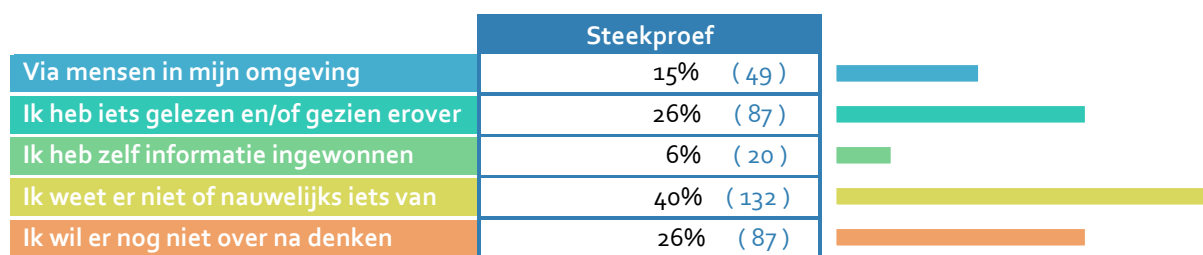
Bron: Eigen onderzoek

4.2 De kenmerken van de investeringsbeslissingen

Achter de ogenschijnlijk simpele keuze om wel of niet te investeren in woningaanpassingen, gaan tal van factoren schuil. Factoren aan de hand waarvan de investeringsbeslissingen van de respondenten worden gekenmerkt. Om deze kenmerken aan het licht te brengen zijn allereerst de door de respondenten gemaakte investeringsbeslissingen beschreven. Beginnend bij de bekendheid van de respondenten met woningaanpassingen, gevolgd door het aanbrengen van woningaanpassingen en de financiering ervan. Om de reden dat de gemaakte investeringen met name inzicht geven in het waarom om wel te investeren, hebben de respondenten ook een lijst met woningaanpassingen voorgelegd gekregen. Als zij voorlopig niet van plan zijn om te investeren of twijfelen of ze willen investeren in de voorgelegde woningaanpassingen, is doorgevraagd naar hun bezwaren.

4.2.1 Bekendheid met woningaanpassingen

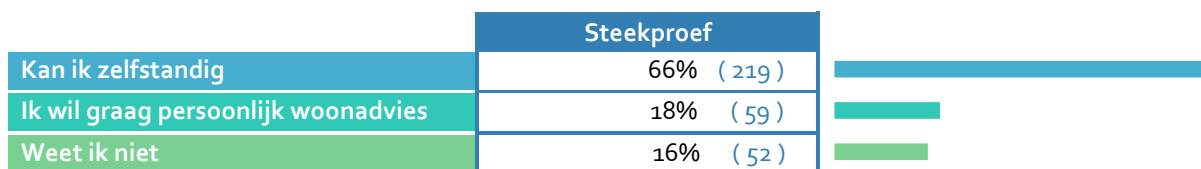
Om te investeren in woningaanpassingen moet iemand bekend zijn met de mogelijkheden, anders ziet diegene het niet als een manier om geschikter te kunnen wonen. Vandaar dat de respondenten is gevraagd in hoeverre zij bekend zijn met woningaanpassingen. Door hen opties voor te leggen, van manieren waarop zij informatie verkregen kunnen hebben. Zie figuur 4.10. De meeste respondenten raken bekend met woningaanpassingen door ermee geconfronteerd te worden. Zij hebben erover gelezen, er iets over gezien (26%) en/of ervan vernomen via familie, vrienden en kennissen (15%). Daarnaast blijkt uit de open antwoorden dat de respondenten ook via hun werk kennis op doen over het aanpassen van woningen. Slechts 6% van de respondenten geeft aan zelf informatie ingewonnen te hebben. Stilstaan bij of nadenken over het aanpassen van de eigen woning gebeurt dus zelden uit eigen initiatief. Hetgeen ook blijkt uit de onwetendheid onder de respondenten. 40% heeft geantwoord niet tot nauwelijks bekend te zijn met woningaanpassingen. Zij hebben eveneens zelf nog geen initiatief genomen om hun kennis over woningaanpassingen te vergroten. Hiertoe kunnen verschillende redenen zijn. Moedwillige onwetendheid is er één. Dit speelt bij 26% van de respondenten. Zij hebben namelijk aangegeven dat ze bewust nog niet willen nadenken over woningaanpassingen. De meeste respondenten die dit antwoord gekozen hebben, zijn jonger dan 75 jaar en de helft is zelfs jonger dan 65 jaar. Zij verwachten waarschijnlijk dat het aanpassen van hun woning voorlopig nog niet aan de orde is. Vandaar dat ze hier nog niet mee bezig willen zijn. Anders worden zij mogelijk teveel geconfronteerd met het feit dat ze ouder worden en fysieke gebreken kunnen gaan ondervinden.

Figuur 4.10 Overzicht van de manieren waarop de respondenten bekend zijn met woningaanpassingen en van hun onwetendheid of desinteresse ten opzichte van woningaanpassingen.

Bron: Eigen onderzoek

Om in te kunnen schatten hoe ver de kennis van de respondenten reikt, is hen gevraagd of zij zelfstandig kunnen beoordelen welke aanpassingen mogelijk zijn in hun woning. Zie figuur 4.11. Van de respondenten denkt 66% zelf de inschatting te kunnen maken. 18% wil daarentegen graag persoonlijk woonadvies ontvangen. Waarbij iemand met kennis van zaken met hen meekijkt en meedenkt over de mogelijkheden. 16% van de respondenten geeft aan dat zij niet weten of ze de beoordeling kunnen maken. Wellicht twijfelen zij of iemand anders in het huishouden het wel kan of hebben zij zich nog onvoldoende verdiept in de mogelijkheden om hierover uitspraak te kunnen doen.

Figuur 4.11 Overzicht van de gewenste ondersteuning bij het bepalen van de aanpassingsmogelijkheden in de eigen woning.

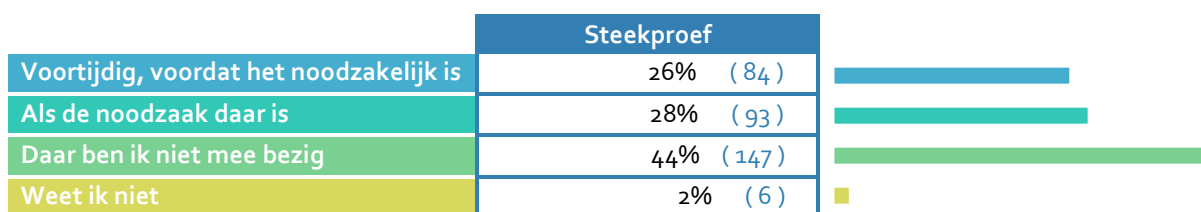
Bron: Eigen onderzoek

4.2.2 Aanbrengen van woningaanpassingen

Het aanbrengen van woningaanpassingen omvat meer aspecten dan dat het in eerste instantie doet vermoeden. Achtereenvolgend wordt, aan de hand van de antwoorden van de respondenten, antwoord gegeven op vragen die samenhangen met de verschillende aspecten.

Aanbrengen van woningaanpassingen: Op welk moment?

De respondenten is gevraagd wat voor hun het geschikte moment is om de eigen woning aan te passen of om te verhuizen. Zie figuur 4.12. 26% van de respondenten wil voortijdig, voordat woningaanpassingen of een verhuizing noodzakelijk zijn, hun woontoeekomst in eigen hand nemen. Zij gunnen hunzelf de tijd om hun woning volledig naar wens aan te passen of een geschiktere woning af te wachten. Dit in tegenstelling tot 28% van de respondenten. Zij willen wachten totdat ingrijpen noodzakelijk is. Voordeel is dat zij gericht woningaanpassingen kunnen treffen of een woning kunnen zoeken. Door de tijdsdruk moeten zij daarentegen wel genoeg nemen met woningaanpassingen die snel gerealiseerd kunnen worden of een woning die op dat moment beschikbaar is. De resterende 44% heeft nog geen bewust moment voor ogen. Zij zijn nog niet bezig met hun woontoeekomst. Hetgeen eveneens duidt op een afwachtende houding, omdat zij het nadenken en beslissen over hun woontoeekomst voor hen uitschuiven. De verwachting is dat met name de jonge ouderen deze afwachtende houding aannemen, omdat zij zich vaker te jong of te gezond voelen, om hiermee bezig te zijn. Maar niets is minder waar. Bij zowel de 55 tot 65 jarigen, de 65 tot 75 jarigen, als de 75-plussers, heeft ongeveer 45% aangegeven niet bezig te zijn met het aanpassen van hun woning of een eventuele verhuizing.

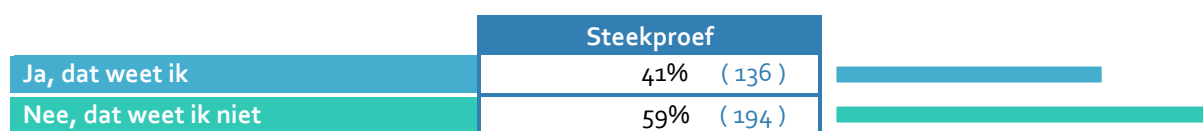

Figuur 4.12 Overzicht van het moment waarop de respondenten willen nadenken over hun woontoeekomst.

Bron: Eigen onderzoek

Aanbrengen van woningaanpassingen: Hoe te werk te gaan?

Slechts voor een kleine groep, is het aanpassen van woningen een dagelijkse bezigheid. Degene die niet beroepsmatig of hobbymatig in en om huis klussen, kunnen moeite hebben met het uitvoeren van woningaanpassingen. Vandaar dat bij de respondenten is nagegaan of zij weten waar ze terecht kunnen voor het aanschaffen van benodigdheden of voor het uitbesteden van woningaanpassingen. 41% van de respondenten verwacht geen hiermee problemen. Voor 59% ligt dit anders. Zij weten niet precies hoe ze dit aan moeten pakken. Door de vraagstelling is echter onduidelijk of alleen de respondenten het niet weten of dat niemand in het huishouden het weet. Bovendien is niet zeker of de respondenten zelf de onwetendheid op dit punt kunnen wegnemen. Wellicht weten zij niet waar ze terecht kunnen, omdat ze zich hierin nog niet hebben verdiept. Hetgeen een heel andere situatie betreft, dan iemand die niet over de middelen of vaardigheden beschikt om de informatie te verkrijgen. Aanbieders van aanpassingen en klusbedrijven zijn bijvoorbeeld veelvuldig te vinden op het internet, maar niet iedereen kan hiermee overweg.

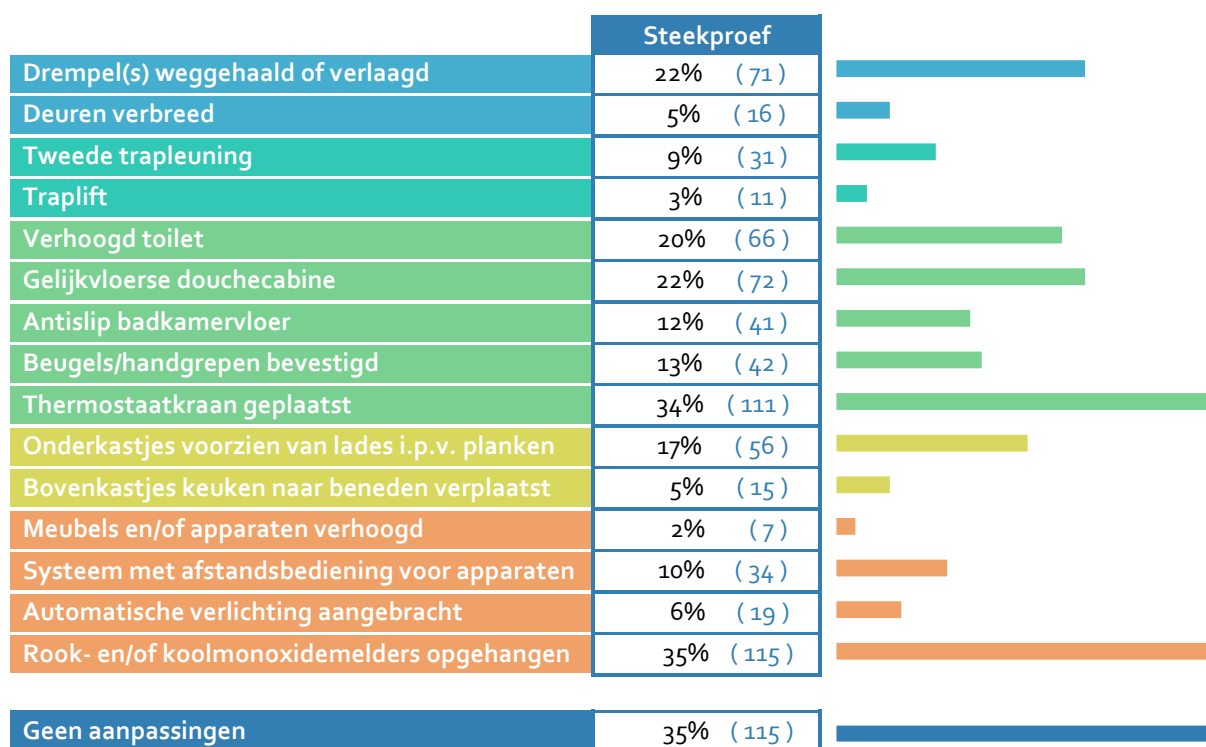

Figuur 4.13 Overzicht of de respondenten enig idee hebben over waar zij terecht kunnen voor het aanschaffen van benodigdheden of het uitbesteden van woningaanpassingen.

Bron: Eigen onderzoek

Aanbrengen van woningaanpassingen: Welke aanpassingen?

Om te illustreren wat woningaanpassingen zijn en om erachter te komen in hoeverre de huidige woning van de respondenten is aangepast, is hen een lijst met woningaanpassingen voorgelegd. De uitkomsten zijn weergegeven in figuur 4.14. De voorgelegde lijst is geen totaal overzicht. Er is een selectie gemaakt, omdat de mogelijkheden om de eigen woning aan te passen talrijk zijn. Om tot een gevarieerde lijst te komen, is bij de selectie variatie aangebracht in de ruimte waarvoor de woningaanpassingen bestemd zijn, in de omvang en in de prijs. Bovendien zijn er elektronische toepassingen toegevoegd. De top vijf van veelvuldig aangebrachte aanpassingen wordt gevormd door rook- en/of koolmonoxidemelders, thermostaatkranen, een gelijkvloerse douchecabine, het weghalen of verlagen van drempels en een verhoogd toilet. Aanpassingen aan het toilet of de badkamer zijn in veel woningen aangebracht. De aanwezige woningaanpassingen zijn daarentegen niet per definitie door de respondenten zelf aangebracht. Een deel kan al aanwezig zijn geweest in de woning, op het moment dat de respondent zijn of haar woning heeft betrokken. In paragraaf 4.2.3 wordt gekeken welk van de aanpassingen door de respondent zelf zijn betaald. 35% van de respondenten heeft in ieder geval geen woningaanpassingen gefinancierd. Aangezien zij geen aanpassingen in hun woning hebben.

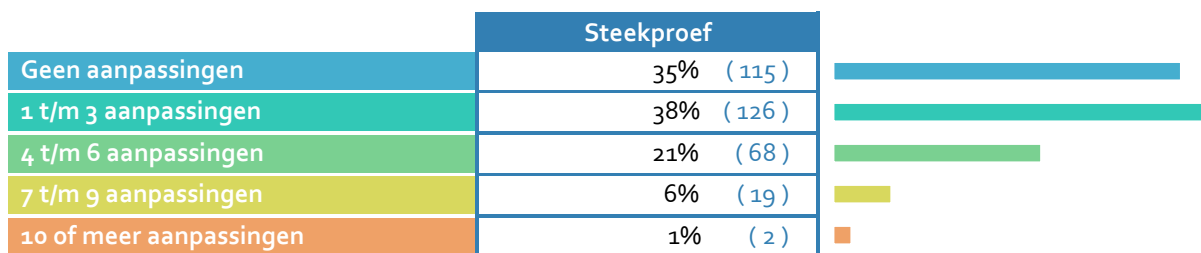

Aanvullingen door de respondenten:	Alarmsysteem	2x genoemd
	Inductiekookplaat	1x genoemd
	Keukenwerkblad in hoogte versteld	1x genoemd
	Toilet met spoel- en föhninstallatie	1x genoemd

Figuur 4.14 Overzicht van de aanpassingen welke aanwezig zijn in de huidige woning

Bron: Eigen onderzoek

Door slechts een selectie van woningaanpassingen voor te leggen, was de verwachting dat de respondenten, geïnspireerd door de lijst, zelf met aanvullingen zouden komen. Om zodoende inzicht te krijgen in welke andere aanpassingen de respondenten rekenen tot aanpassingen voor een geschiktere woning. Het tegendeel is waar. Er zijn vier aanvullingen genoemd, welke zijn weergegeven in figuur 4.14. Dat er weinig aanvullingen gegeven zijn doet vermoeden dat de respondenten geen andere woningaanpassingen hebben. Hetgeen niet waarschijnlijk is, vanwege de vele mogelijkheden. Toch is op basis van de voorgelegde lijst gekeken naar het aantal aanwezige woningaanpassingen per respondent. Om enigszins een beeld te krijgen over hoe de aantallen zich tot elkaar verhouden. Gemiddeld zijn er 2 voorgelegde aanpassingen per woning aanwezig. Het aantal varieert van 0 tot 11. Zie figuur 4.15. Slecht 15% van de respondenten heeft maar één van de aanpassingen. Terwijl de helft van de respondenten meer dan één aanpassing heeft. Hetgeen verklaarbaar is, aangezien een aantal woningaanpassingen zeer gebruikelijk zijn, ongeacht iemands fysieke gesteldheid. Bijvoorbeeld de rookmelder en de thermostaatkraan. Dit is eveneens de reden dat maar een kleine groep respondenten meer dan 6 aanpassingen heeft. De minder gebruikelijke aanpassingen zijn veelal ingrijpender of specifiek gericht op mensen met fysieke gebreken. Hiermee wordt vermoedelijk langer gewacht, totdat er een zekere noodzaak ontstaat.

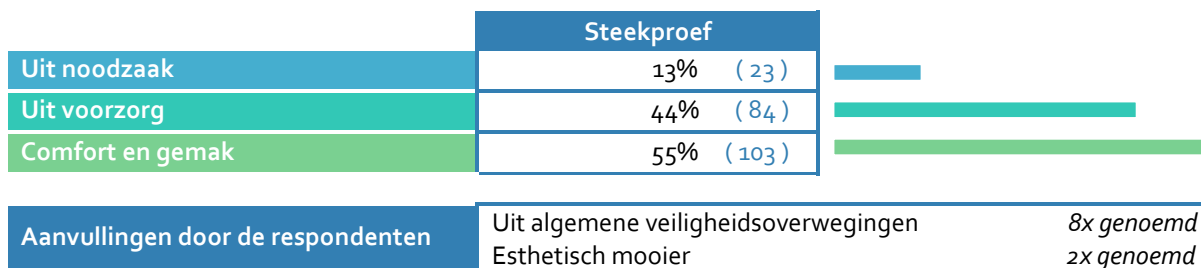

Figuur 4.15 Overzicht van het aantal aanpassingen per woning, uit de voorgelegde lijst met woningaanpassingen.

Bron: Eigen onderzoek

Aanbrengen van woningaanpassingen: Met welke reden?

De respondenten hebben verschillende redenen om hun woning aan te passen. Zie figuur 4.16. Van de 188 respondenten, die minstens één woningaanpassing zelf hebben aangebracht, heeft 13% dit uit noodzaak gedaan. Om de reden dat iemand in het huishouden van de respondent de aanpassing(en) nodig heeft. 44% heeft uit voorzorg gehandeld. Ongeacht of het voor hen de enige reden was om hun woning aan te passen, zijn zij in ieder geval bedacht geweest op de mogelijkheid om hun woning alvast veiliger te maken. Hetgeen niet wil zeggen dat de aanpassingen aangebracht zijn om langer zelfstandig te kunnen wonen. Aangezien dit percentage mogelijk vertekend is, doordat de reden om uit voorzorg veiligheidsmaatregelen te treffen breder opgevat kan zijn, dan het voorkomen van ongelukken in en om de woning. Een brandalarm wordt bijvoorbeeld uit voorzorg opgehangen, voor het geval er brand uitbreekt en minder vaak opdat bewoners snel gealarmeerd worden, voor het geval de fysieke gesteldheid achteruit gaat. Bij 55% van de 188 respondenten is het vergroten van het wooncomfort en gemak dé reden of een van de redenen geweest om hun woning aan te passen. Van de meeste woningaanpassingen kan iedereen in principe direct profiteren. Iemand die geen fysieke gebreken heeft vindt het ook fijn om niet uit te glijden of overal goed bij te kunnen. Een andere reden, die door enkele respondenten is aangevuld, is het aanpassen van de woning uit algemene veiligheidsoverwegingen. Deze respondenten hebben bepaalde aanpassingen aangebracht met als doel hun algehele veiligheid te vergroten, los van het langer zelfstandig wonen. Ook de reden dat bepaalde woningaanpassingen de woning esthetisch mooier maken, blijkt bij enkele respondenten mee te hebben gespeeld in hun beslissing.

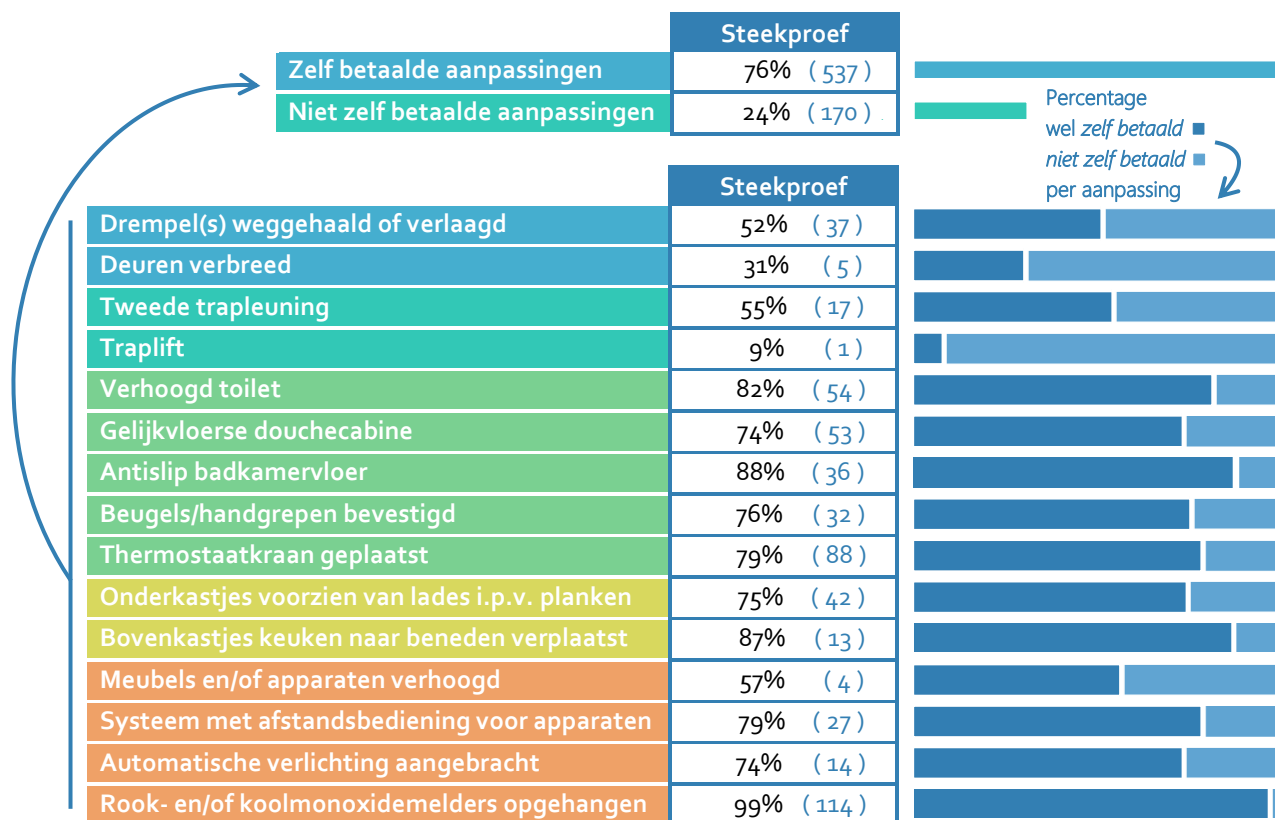
Figuur 4.16 Overzicht van de redenen van de respondenten die minstens één woningaanpassing zelf hebben aangebracht

Bron: Eigen onderzoek

4.2.3 Financiering van woningaanpassingen

Als er aanpassingen aanwezig zijn in een woning, wil dat niet per definitie zeggen dat de bewoners deze zelf hebben aangebracht. Figuur 4.17 laat zien dat 76% van alle aanwezige woningaanpassingen, door de respondenten betaald zijn. De overige 24% van de aanpassingen waren vermoedelijk al aanwezig in de woning of de respondenten hebben via de Wmo een vergoeding gekregen. Hetgeen te achterhalen is door per aanpassing te kijken naar de verhouding zelf betaald en niet zelf betaald. Zie figuur 4.17. Aanpassingen die bij een verhuizing niet meegenomen kunnen worden of die precies op maat zijn voor een woning, zijn minder vaak gefinancierd door de respondenten zelf. Bijvoorbeeld het weghalen of verlagen van drempels, het verbreden van deuropeningen en het plaatsen van een tweede trapleuning. Deze aanpassingen blijven in de woning en zijn daardoor vaker al aanwezig in de woningen van de respondenten. Aanpassingen aan de keuken en de badkamer lijken een uitzondering hierop. Een antislip badkamervloer, een gelijkvloerse douchecabine en aangepaste keukenkastjes zijn eveneens geen aanpassingen die veelvuldig meegenomen worden naar een nieuwe woning. Desondanks heeft het overgrote deel van de respondenten deze aanpassingen zelf bekostigd. Waarschijnlijk zijn deze aanpassingen een uitzondering, omdat eigenaar-bewoners vaak hun keuken en/of badkamer verbouwen. Zij willen deze ruimtes afstemmen op hun eigen smaak en wensen.

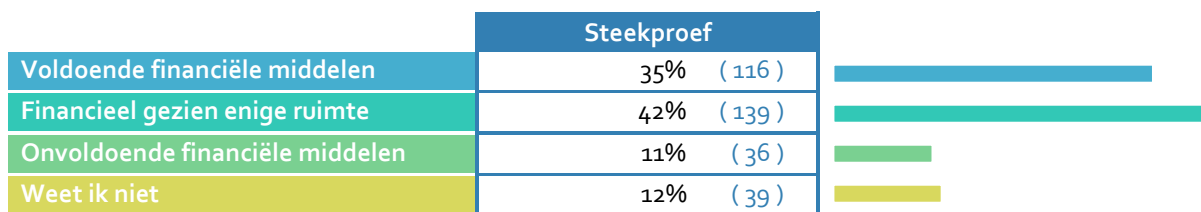
Als respondenten via de Wmo een vergoeding krijgen, dan zijn de desbetreffende aanpassingen eveneens niet door henzelf gefinancierd. Aanpassingen die noodzakelijk zijn, maar die niet zelf betaald kunnen worden, komen in aanmerking voor een vergoeding via de gemeente. Bijvoorbeeld een traplift. Deze aanpassing is slechts door 1 respondent zelf betaald. Het is een kostbare aanpassing en met het plaatsen ervan wordt doorgaans gewacht totdat het noodzakelijk is. Vandaar dat de meeste respondenten hoogstwaarschijnlijk een vergoeding hebben ontvangen voor deze aanpassing.

Figuur 4.17 Overzicht in hoeverre de aanwezige aanpassingen zelf betaald zijn per aanpassingen en voor alle aanpassingen samen.

Bron: Eigen onderzoek

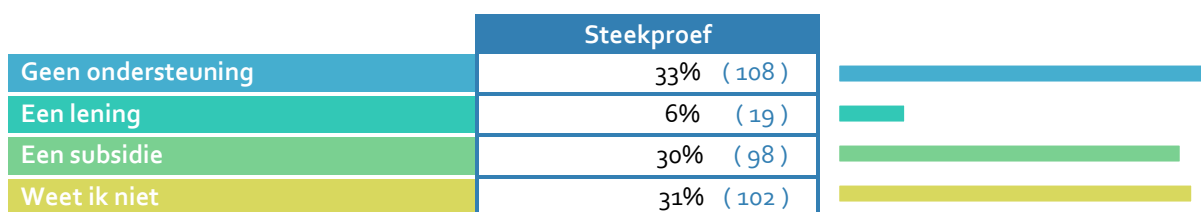
De mogelijkheid dat een deel van de respondenten aanpassingen vergoed heeft gekregen, wordt ondersteund door het feit dat 11% van hen financieel gezien niet tot nauwelijks ruimte heeft om de eigen woning aan te passen. Zie figuur 4.18. Voor 77% van de respondenten speelt dit probleem niet. 42% van hen heeft genoeg financiële middelen om hun woning gedeeltelijk aan te passen en 35% wordt financieel gezien niet belemmerd bij het aanpassen van hun woning. Door de vraagstelling is onduidelijk hoe groot de financiële ruimte van de respondenten precies is. De vraag laat veel ruimte voor de eigen interpretatie van de respondenten. Het is niet duidelijk met welke aanpassingen de respondenten rekening hebben gehouden bij het beantwoorden van de vraag. Het prijsverschil tussen woningaanpassingen is behoorlijk groot. Een verbouwing van een badkamer of keuken is beduidend duurder dan het bevestigen van een beugel. Zelfs als bekend is welke aanpassingen een respondent voor ogen heeft, dan nog is het investeringsbedrag onduidelijk. Om de reden dat veel aanpassingen zowel op een goedkopere, als op een duurdere manier uitgevoerd kunnen worden.

Figuur 4.18 Overzicht van de financiële ruimte van de respondenten om woningaanpassingen te kunnen bekostigen.

Bron: Eigen onderzoek

Zoals aangegeven, kan iemand pas aanspraak maken op een vergoeding via de Wmo, als aanpassingen noodzakelijk zijn. Vandaar dat de respondenten is gevraagd welke financiële ondersteuning zij nodig hebben om hun woning vroegtijdig aan te passen. 33% van de respondenten heeft geen ondersteuning nodig of wil geen ondersteuning. Aannemelijk is dat drie kwart van hen het niet nodig heeft, aangezien zij eerder aangaven over voldoende financiële middelen te beschikken. Bovendien kan het zijn dat de respondenten geen ondersteuning meer nodig hebben, omdat zij hun woning al hebben aangepast. Een lening met gunstige voorwaarden, is slechts voor 6% van de respondenten interessant. 30% van de respondenten ontvangt liever financiële ondersteuning in de vorm van een subsidie. Lenen kost geld en een subsidie niet. 31% van de respondenten weet niet of zij financiële ondersteuning nodig hebben of welke vorm van ondersteuning zij willen. Mogelijk weten zij nog niet wat het aanpassen van hun woning gaat kosten.

Aanvullingen door de respondenten	Indien aanpassen te duur is gaan we verhuizen	1x genoemd
-----------------------------------	---	------------

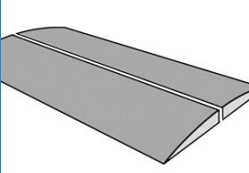
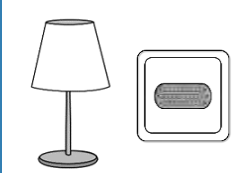
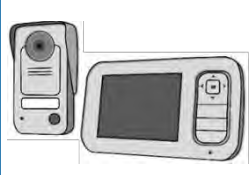
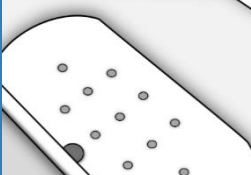
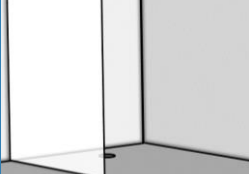
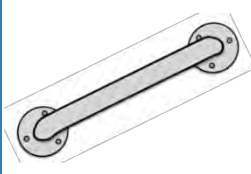
Figuur 4.19 Overzicht van de vormen van financiële ondersteuning die de respondenten nodig hebben om hun woning vroegtijdig aan te kunnen passen.

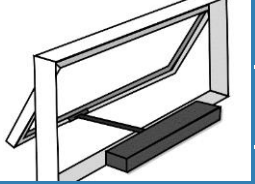
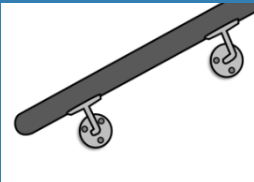
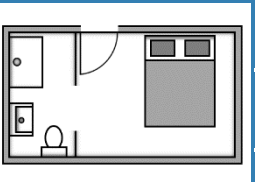
Bron: Eigen onderzoek

4.2.4 Bezwaren om niet te investeren in woningaanpassingen

Eerder is al naar voren gekomen in welke aanpassingen de respondenten zelf hebben gefinancierd in hun huidige woning. Dit zijn aanpassingen die bij hun bekend zijn en die zij de moeite waard hebben gevonden om in te investeren. Hieruit is niet af te leiden welke aanpassingen allemaal overwogen zijn en hoe de respondenten uiteindelijk een keuze hebben gemaakt. Om inzichtelijk te maken welke overwegingen een rol spelen bij de investeringsbeslissing, hebben de respondenten 8 á 10 woningaanpassingen voorgelegd gekregen. Afhankelijk van de aanwezigheid van een trap in de huidige woning. Zie figuur 4.20. Voor elke woningaanpassing is gevraagd of de respondent erin gaat investeren. Bij nee of bij twijfel is doorgevraagd waarom. Respondenten die hebben aangegeven dat zij niet willen verhuizen of niet weten of zij willen verhuizen, hebben de vragen beantwoord voor hun

huidige woning. Respondenten die hebben aangegeven dat zij wel willen verhuizen, hebben de vragen beantwoord voor hun toekomstige woning. Met het idee dat de nieuwe woning de aanpassingen nog niet heeft. Geprobeerd is om een gevarieerde set aan aanpassingen voor te leggen aan de respondent. De aanpassingen hebben bijvoorbeeld andere functies. Een gedeelte verhindert struikelen door obstakels weg te nemen, door de zichtbaarheid te verbeteren of door te voorkomen dat iemand gehaast moet handelen. Andere aanpassingen voorkomen uitglijden. Hetgeen met name in de badkamer een gevaar vormt. Daarnaast zijn er aanpassingen die beletten dat iemand zijn of haar evenwicht verliest. Door houvast te bieden of door te verhinderen dat iemand moet bukken of hoog moet reiken. Voor het traplopen zijn twee aanpassingen toegevoegd. Eén van de twee biedt ondersteuning, terwijl de andere voorkomt dat er nog trap gelopen moet worden. Kijkend naar de aanpassingen is duidelijk dat ze niet even ingrijpend zijn. Resultierend in grote prijsverschillen tussen de aanpassingen. Waar de ene aanpassing binnen één uur of uiterlijk een halve dag geplaatst kan worden, zijn voor andere aanpassingen één dag of zelfs meerdere dagen nodig. Hetgeen deels samenhangt met de mogelijke ondersteuning die vereist is. Aanpassingen die meer tijd kosten om aan te brengen, vereisen over het algemeen meer vakkundigheid. Terwijl kleine ingrepen eenvoudiger zelf aangebracht kunnen worden door de respondent. Daarnaast is erop gelet dat ook enkele elektronische toepassingen zijn voorgelegd.

Drempelhulp 	Voorkomt struikelen Prijs: €50 - €150 Tijd: 000	Automatische verlichting 	Voorkomt struikelen Prijs: €10 - €100 Tijd: 000 → Domotica
Video-intercom 	Voorkomt struikelen Prijs: €150 - €300 Tijd: 000 → Domotica	Antislipstickers 	Voorkomt uitglijden Prijs: €5 - €25 Tijd: 000
Inloopdouche 	Voorkomt uitglijden Prijs: €1.500 - €3.000 Tijd: 000	Wandbeugels 	Voorkomt verliezen evenwicht Prijs: €25 - €80 Tijd: 000

Postopvanger		Elektrische raamopener	
	Voorkomt verliezen evenwicht		Voorkomt verliezen evenwicht
	Prijs: €30 - €50		Prijs: €75 - €100
	Tijd: 000		Tijd: 000
		→ Domotica	
Tweede trapleuning		Aanbouw slaap- en/of badkamer	
	Ondersteuning traplopen		Voorkomt traplopen
	Prijs: €30 - €50		Prijs: €15.000 - €30.000
	Tijd: 000		Tijd: 000

Figuur 4.20 Overzicht van de woningaanpassingen die middels de enquête voorgelegd zijn aan de respondenten.

Bron: Eigen onderzoek

Een overzicht van de beslissingen van de respondenten, met betrekking tot het investeren in de voorgelegde woningaanpassingen, is weergegeven in figuur 4.21. Ondanks dat de meerderheid overwegend niet wil of kan investeren, varieert de bereidheid wel degelijk per aanpassing. Met name de verhoudingen tussen ja, nee en misschien. Sommige aanpassingen laten een resolute nee zien, terwijl bij andere aanpassingen de verdeeldheid groter is. Daarnaast valt op dat enkel bij de aanpassingen in de badkamer, met als functie om uitglijden te voorkomen, de welwillenden in de meerderheid zijn. In het verdere vervolg van deze paragraaf wordt per woningaanpassing gekeken naar de redenen van de respondenten voor hun beslissingen. Hetgeen bovendien inzicht geeft in de mogelijke oorzaken, voor de verschillen in de investeringsbereidheid, tussen de woningaanpassingen.

		Investeringsbeslissing		
		Ja	Nee	Misschien
Woningaanpassingen	Drempelhulp	17%	50%	33%
	Automatische verlichting	25%	44%	31%
	Video intercom	24%	59%	17%
	Antislipstickers	39%	28%	32%
	Inloopdouche	51%	29%	20%
	Wandbeugel	32%	32%	37%
	Postopvanger	16%	64%	20%
	Elektrische raamopener	8%	80%	12%
	Tweede trapleuning	24%	59%	17%
	Aanbouwen slaap en/of badkamer	2%	84%	14%

Figuur 4.21 Overzicht van de investeringsbeslissingen van de respondenten, aangaande de voorgelegde aanpassingen.

Bron: Eigen onderzoek

Drempelhulp

De helft van de respondenten wil niet investeren in een drempelhulp. Zie figuur 4.22. Voornamelijk omdat zij de aanpassing nog niet nodig hebben. Voor 22% van hen speelt eveneens mee, dat zij het nut van een drempelhulp niet inzien. Beide redeneringen zijn zeer begrijpelijk, wanneer de respondenten nog geen fysieke gebreken hebben. Het is moeilijk voor te stellen dat drempels, waar zij nu moeiteloos overheen stappen, in de toekomst mogelijk een obstakel zijn. Bovendien hebben enkele respondenten aangegeven dat hun woning drempelloos toegankelijk is of zelfs geheel drempelloos is. Zij hebben weinig tot niets aan een drempelhulp. Door 33% van de respondenten wordt getwijfeld over de investering. Ook zij laten zich tegenhouden door het ontbreken van een noodzaak. Het is een aanpassing waar je weinig profijt van hebt als je goed ter been bent. Bovendien is de aanpassing snel te plaatsen, zodra het nodig is. Al heeft niet iedereen het idee dat een drempelhulp eenvoudig te plaatsen is. Wat eveneens een reden blijkt te zijn om te twijfelen.

Investeren?		
Ja / Heb ik al gedaan	57	17%
Nee	165	50%
Misschien	108	33%

Redenen niet investeren		
Uitvoerbaarheid: de aanpassing is niet mogelijk in woning	8	5%
Nut: de aanpassing werkt niet voor mijn huishouden, zie het nut niet	35	21%
Noodzaak: mijn huishouden heeft de aanpassing (nog) niet nodig	127	77%
Tijd: het plaatsen van de aanpassing kost teveel tijd	2	1%
Hulp: het plaatsen van de aanpassing kan ik niet zelf	2	1%
Uitstraling: de aanpassing staat niet mooi in mijn huis	2	1%
Prijs: de prijs van de aanpassing is te hoog	1	1%

Anders, namelijk:	- Huis is drempelloos of drempelloos toegankelijk - Beslist de Vereniging van Eigenaren over
-------------------	---

Redenen twijfel		
Uitvoerbaarheid: twijfel of de aanpassing mogelijk is in woning	10	9%
Nut: twijfel of de aanpassing werkt voor mijn huishouden	15	14%
Noodzaak: twijfel of mijn huishouden de aanpassing nodig heeft	58	54%
Tijd: het plaatsen van de aanpassing kost teveel tijd	0	0%
Hulp: het plaatsen van de aanpassing kan ik niet zelf	17	16%
Uitstraling: de aanpassing staat niet mooi in mijn huis	3	3%
Prijs: de prijs van de aanpassing is te hoog	1	1%

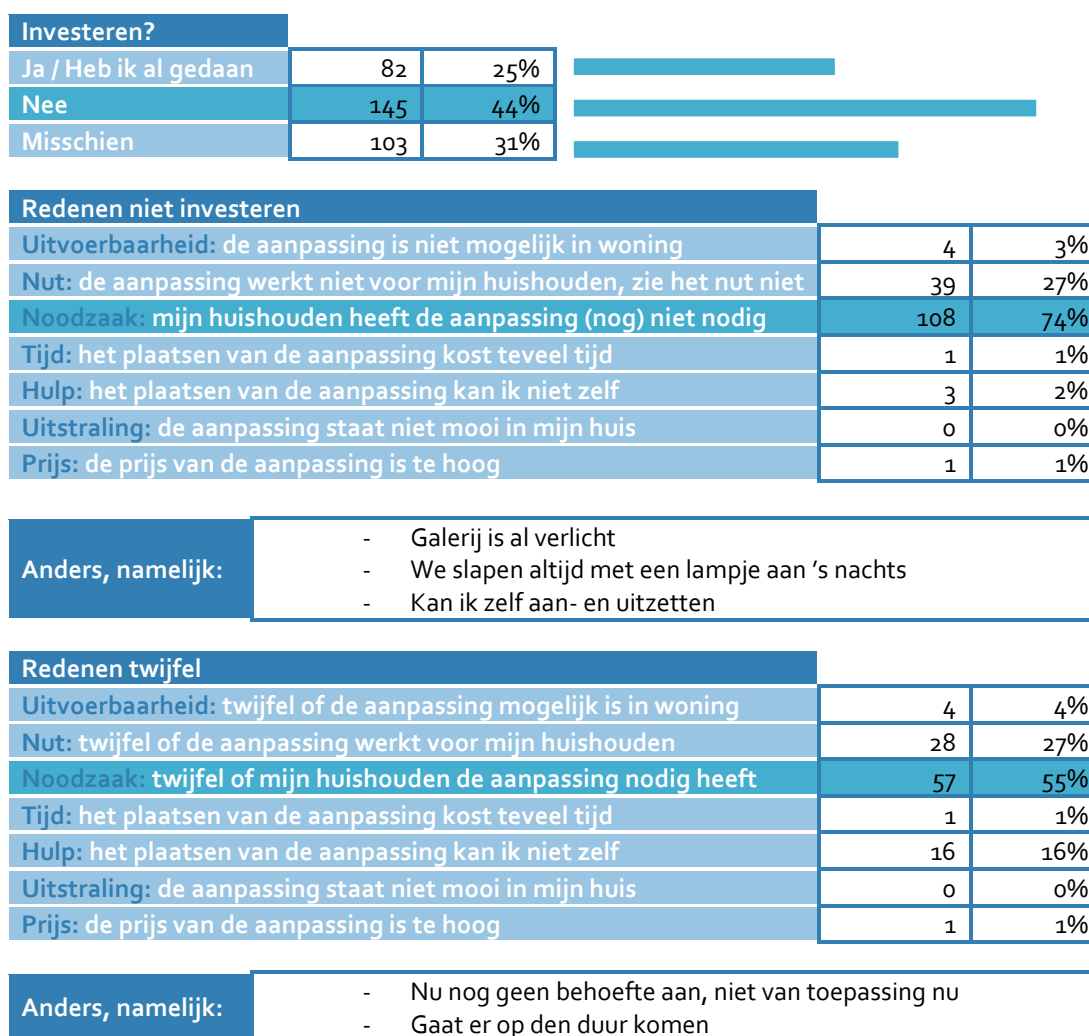
Anders, namelijk:	- Als het niet meer gaat, dan gaan we verhuizen - Dat ga ik doen op het moment dat het nodig is - Indien nodig, is het zo geregeld - Nog niet nodig, nog niet aan de orde.
-------------------	---

Figuur 4.22 Overzicht investeringsbeslissing drempelhulp + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Automatische verlichting

44% van de respondenten wil niet investeren in automatische verlichting. Zie figuur 4.23. De belangrijkste reden voor hen is dat het in hun ogen een overbodige aanpassing is. Zij zien niet in waarvoor het nodig is. Een lamp kan immers ook handmatig in en uitgeschakeld worden. Het probleem hiermee is dat dit soms nagelaten wordt. Iemand kan dan niet goed zien waar hij of zij loopt. Met een bewegingssensor kan dit niet gebeuren. Daarnaast zijn er respondenten voor wie de aanpassing niet nodig is, omdat lichtbronnen buiten de woning voldoende licht geven. 31% van de respondent twijfelt over de aanpassing. Zij hebben nog geen behoefte eraan, maar zien wel in dat het in de toekomst wellicht veiliger is. Terwijl het direct meer comfort zou kunnen opleveren. Een klein deel van de respondenten twijfelt, omdat zij denken dat ze de aanpassing niet zelf kunnen doen.

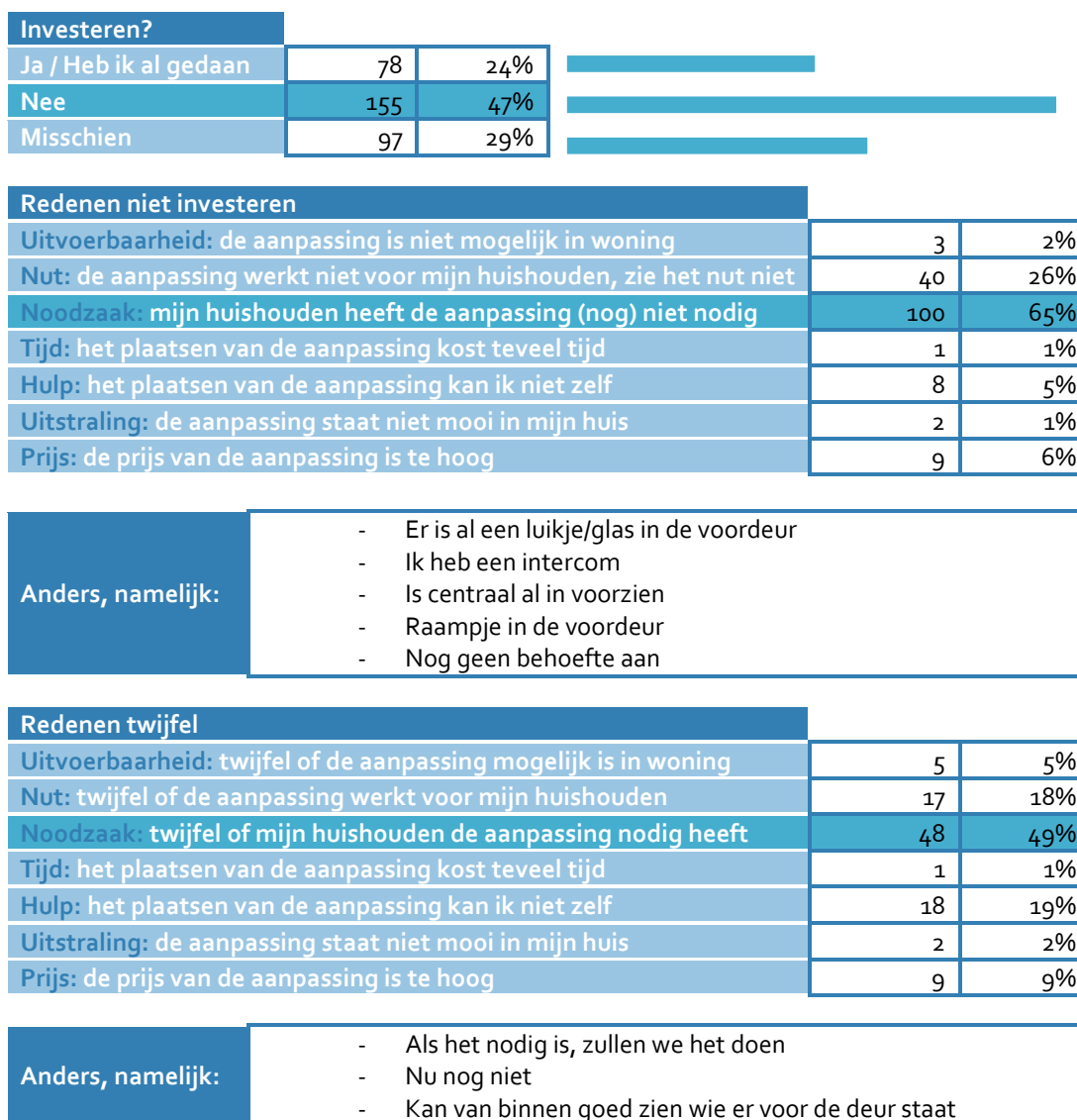

Figuur 4.23 Overzicht investeringsbeslissing automatische verlichting + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Video-intercom

Een video-intercom biedt op twee manieren veiligheid. De respondenten hoeven zich niet naar de deur te haasten en ze kunnen controleren wie er voor de deur staat. Desondanks wil 47% van de respondenten niet investeren in deze aanpassing. Zie figuur 4.24. De voornaamste redenen zijn het niet inzien van de noodzaak en het nut. Als de respondenten via een raampje of iets dergelijks kunnen zien wie er voor de deur staat, dan voegt een video-intercom in hun ogen weinig toe. Bovendien zijn veel respondenten het gewend om naar de deur te moeten lopen. Zij zien het niet als een probleem, dat opgelost moet worden. De 29% van de respondenten die twijfelen, hebben eveneens de noodzaak en het nut van een video-intercom genoemd als redenen voor hun twijfel. In aanvulling hierop blijkt ook de eventueel benodigde ondersteuning bij het aanbrengen van de intercom een obstakel te zijn. Mogelijk heeft dit te maken met de technische aard van de aanpassing. Niet iedereen is hier in thuis.

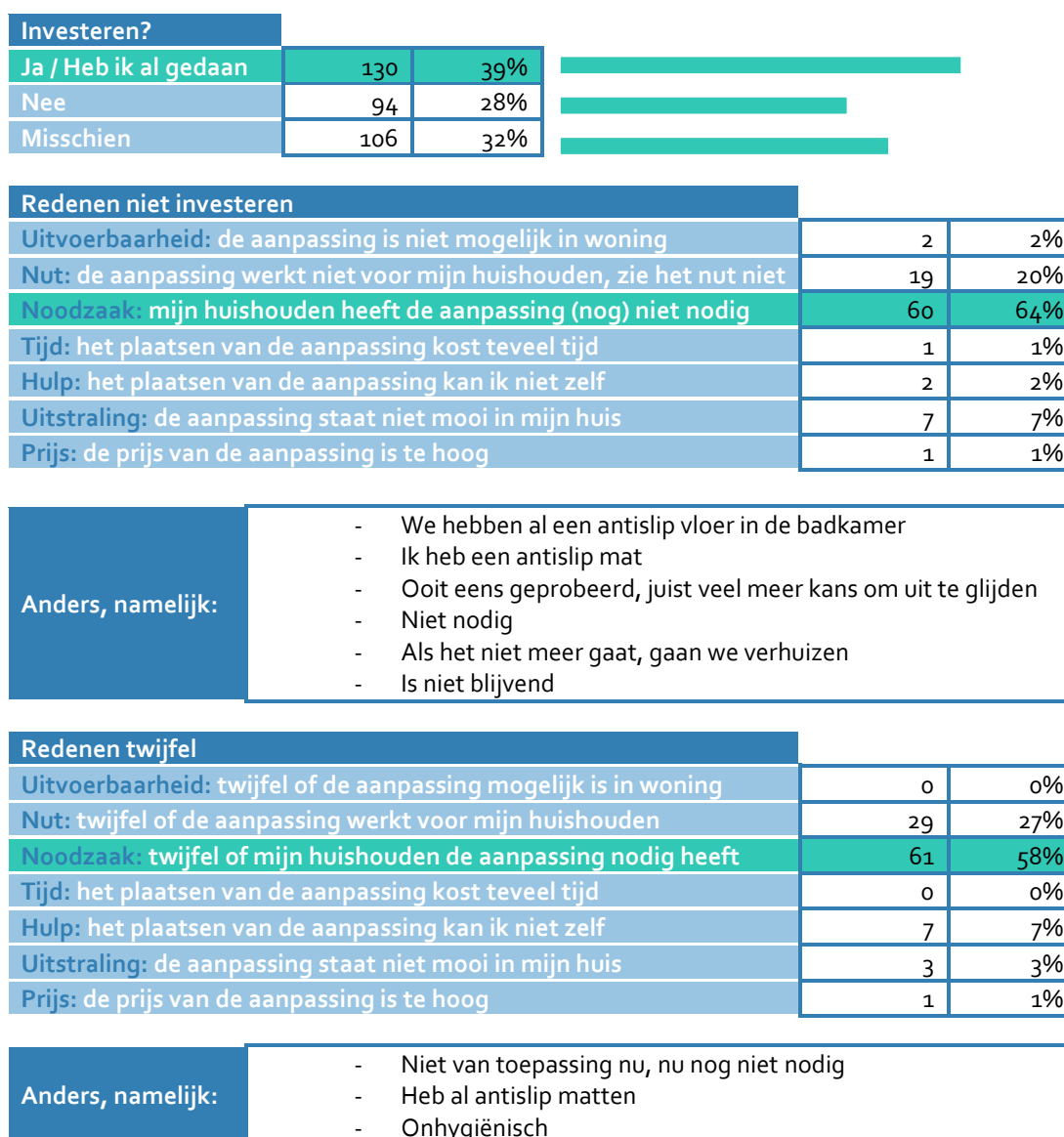

Figuur 4.24 Overzicht investeringsbeslissing video intercom + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Antislipstickers

Het plakken van antislipstickers, in de douche of het bad, is een van de goedkoopste maatregelen om de veiligheid in de woning te vergroten. Een meerderheid van 39% heeft deze aanpassing al of wil het gaan aanschaffen. Zie figuur 4.25. Daarentegen ziet 28% van de respondenten de stickers niet zitten en 32% twijfelt. Wederom om de redenen dat zij de aanpassing niet nodig achten en zij niet overtuigd zijn van het nut. Een deel van de respondenten heeft geen antislip stickers nodig, omdat zij al andere antislip maatregelen getroffen hebben, zoals een antislip mat of een antislipvloer. Bovendien zijn niet alle respondenten overtuigd van het veiligheidsverhogende effect van de stickers en de aanpassing wordt niet als duurzaam gezien. Beide kanttekeningen bij deze aanpassing zijn te volgen, maar het is daarentegen geen kostbare ingreep.

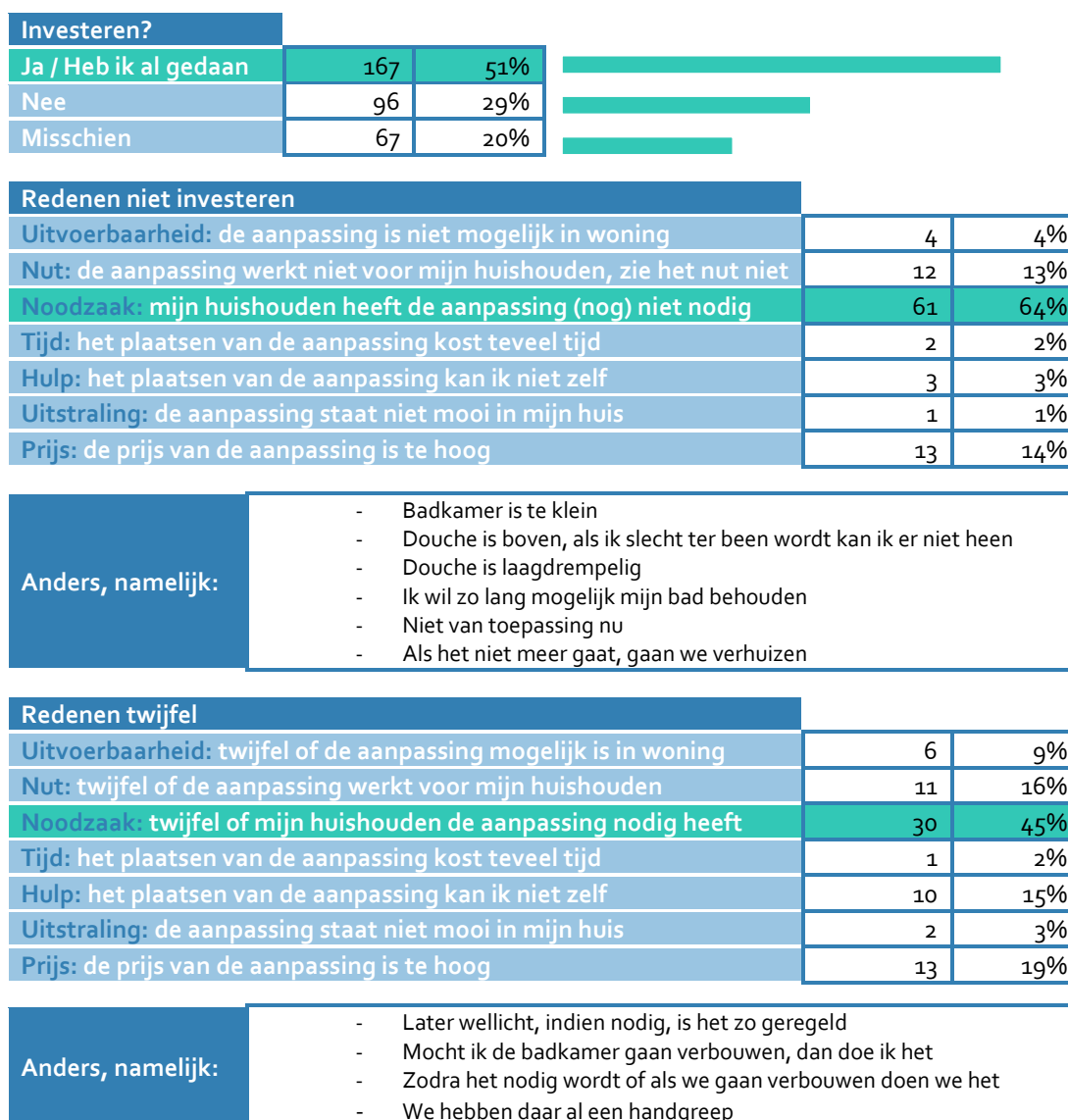

Figuur 4.25 Overzicht investeringsbeslissing antislipstickers + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Inloopdouche

De helft van de respondenten wil of heeft een inloopdouche in zijn of haar woning. Zie figuur 4.26. Terwijl het geen goedkope woningaanpassing is. Niet voor niets is de prijs van een inloopdouche een van de redenen om er geen te willen. Al is voor de 29% van de respondenten, die niet willen investeren, het ontbreken van een noodzaak de meest gekozen reden. Deels omdat zij nog geen hinder ondervinden van hun douchebak of bad. Bovendien is een deel van de respondenten erg gesteld op hun bad, waardoor ze de aanschaf van een inloopdouche uitstellen. Niet iedereen heeft ruimte voor zowel een bad, als douche. Ook zien verschillende respondenten een inloopdouche niet als nuttig. Enkele respondenten zijn ervan overtuigd dat hun woning in zijn geheel ongeschikt wordt, mocht een inloopdouche noodzakelijk worden. De 20% van de respondenten die twijfelen, doen dit met name vanwege het ontbreken van een noodzaak, de hoge prijs en omdat ze een inloopdouche niet als zinvol zien. Daarnaast wordt er gewacht, totdat de gehele badkamer verbouwt kan worden.

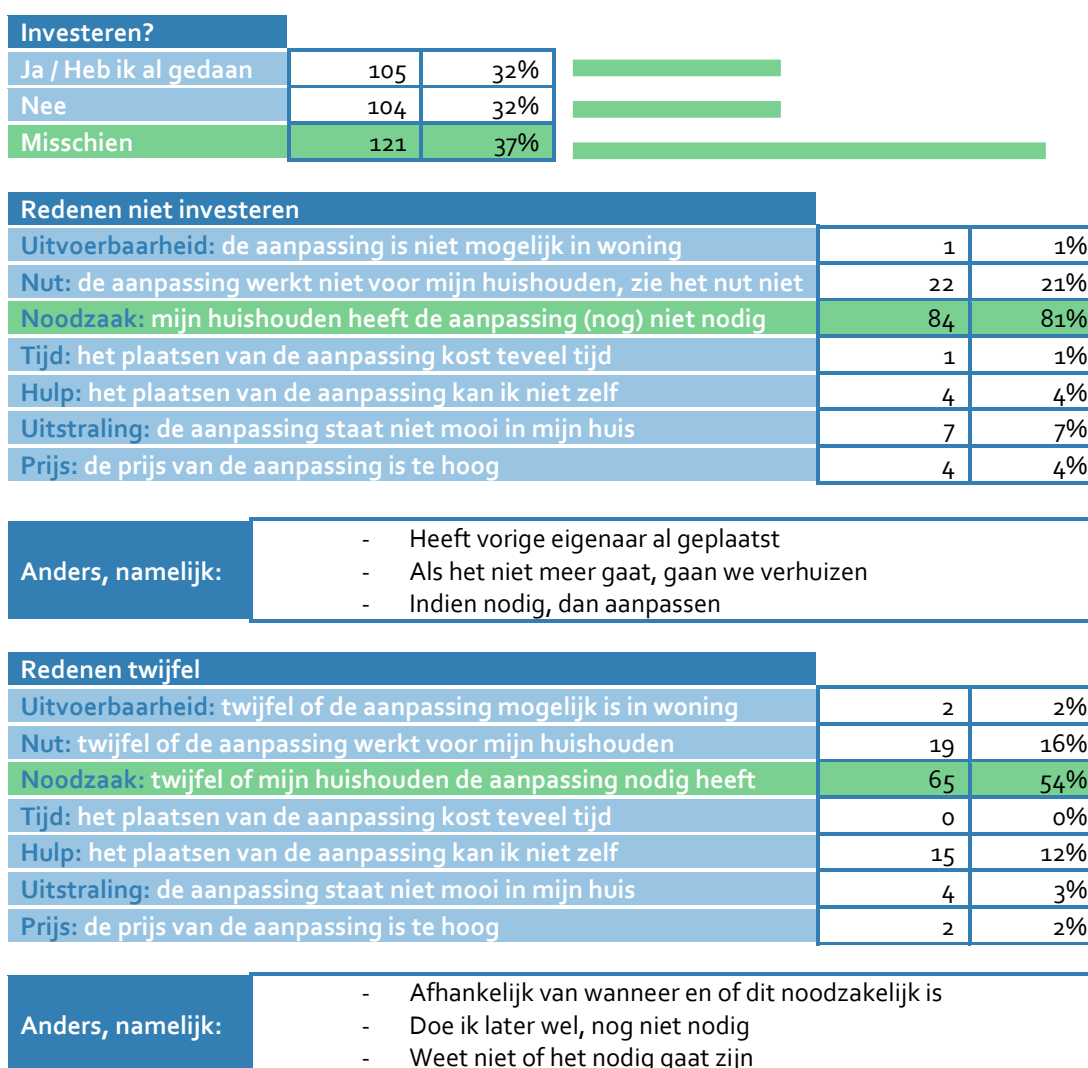

Figuur 4.26 Overzicht investeringsbeslissing inloopdouche + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Wandbeugel

Wandbeugels kunnen op tal van plaatsen in de woning behulpzaam zijn voor extra ondersteuning. Een meerderheid van 37% van de respondenten twijfelt of zij wandbeugels willen. Terwijl 32% van de respondenten al weet dat zij voorlopig nog niet willen investeren in deze aanpassing. Zie figuur 4.27. Vermoedelijk zijn de meeste respondenten overtuigd van het nut van een wandbeugel, maar ze wachten ermee totdat het noodzakelijk wordt. Het kost immers geen dagen om een wandbeugel op te hangen. Daarnaast stelt een klein deel van de respondenten de investering uit, omdat ze zelf geen wandbeugels kunnen bevestigen. Hulp vragen hierbij is wellicht iets wat zij moeilijk vinden of pas doen als het echt nodig is.

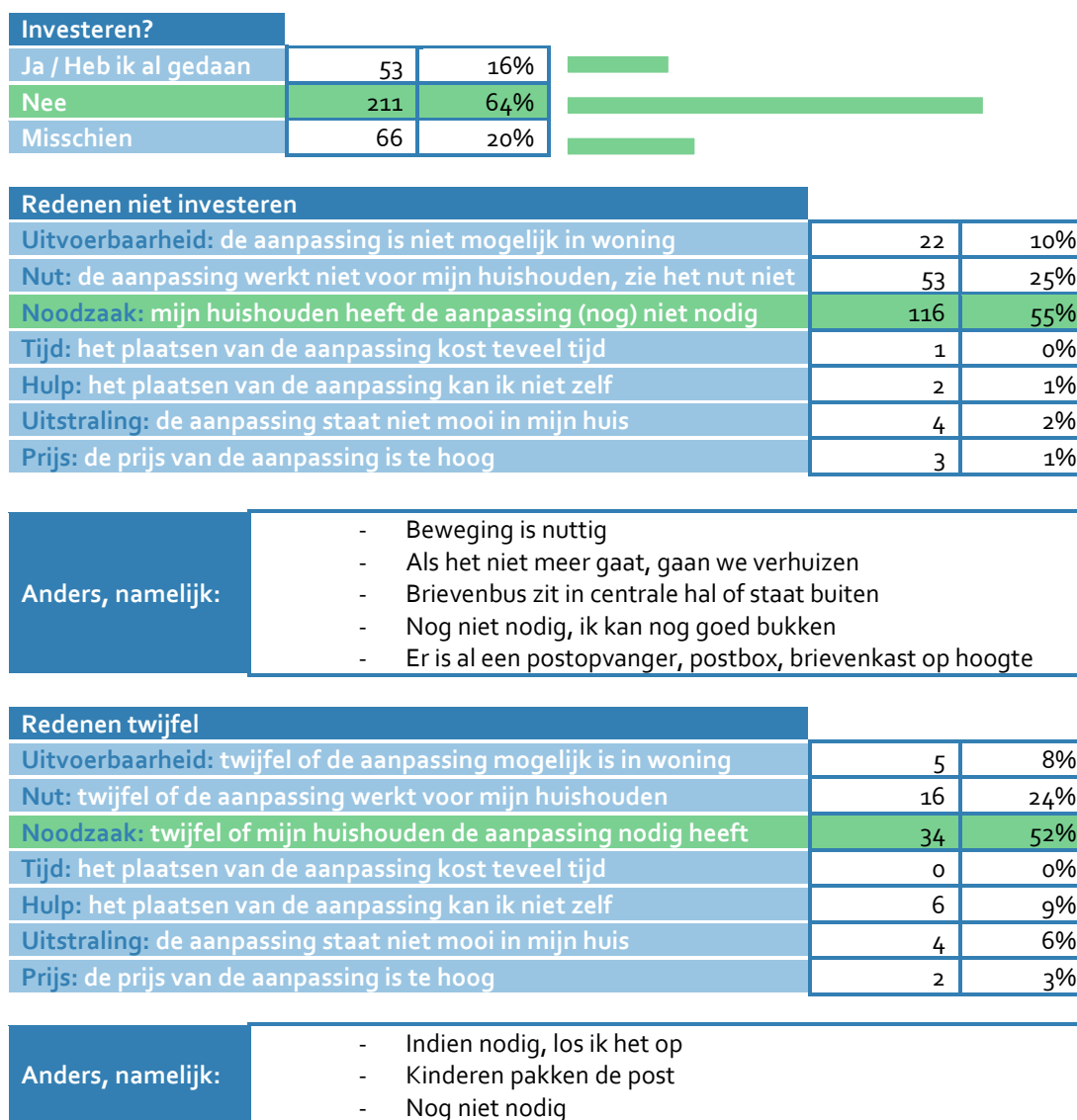

Figuur 4.27 Overzicht investeringsbeslissing wandbeugel + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Postopvanger

Veruit de grootste groep van de respondenten ziet weinig in de suggestie om een postopvanger op te hangen. 64% wil voorlopig niet investeren in een postopvanger en 20% twijfelt. Zie figuur 4.28. De meeste respondenten vinden het niet nodig. Zolang bukken geen probleem is, hebben zij er geen moeite mee om hun post van de grond te pakken. In beweging blijven is goed. Daarnaast hebben verschillende respondenten al een alternatief voor een postopvanger. Denk bijvoorbeeld aan de centrale brievenbussen in appartementencomplexen. Respondenten die niet beschikken over een brievenbus in hun voordeur kunnen immers geen postopvanger bevestigen.

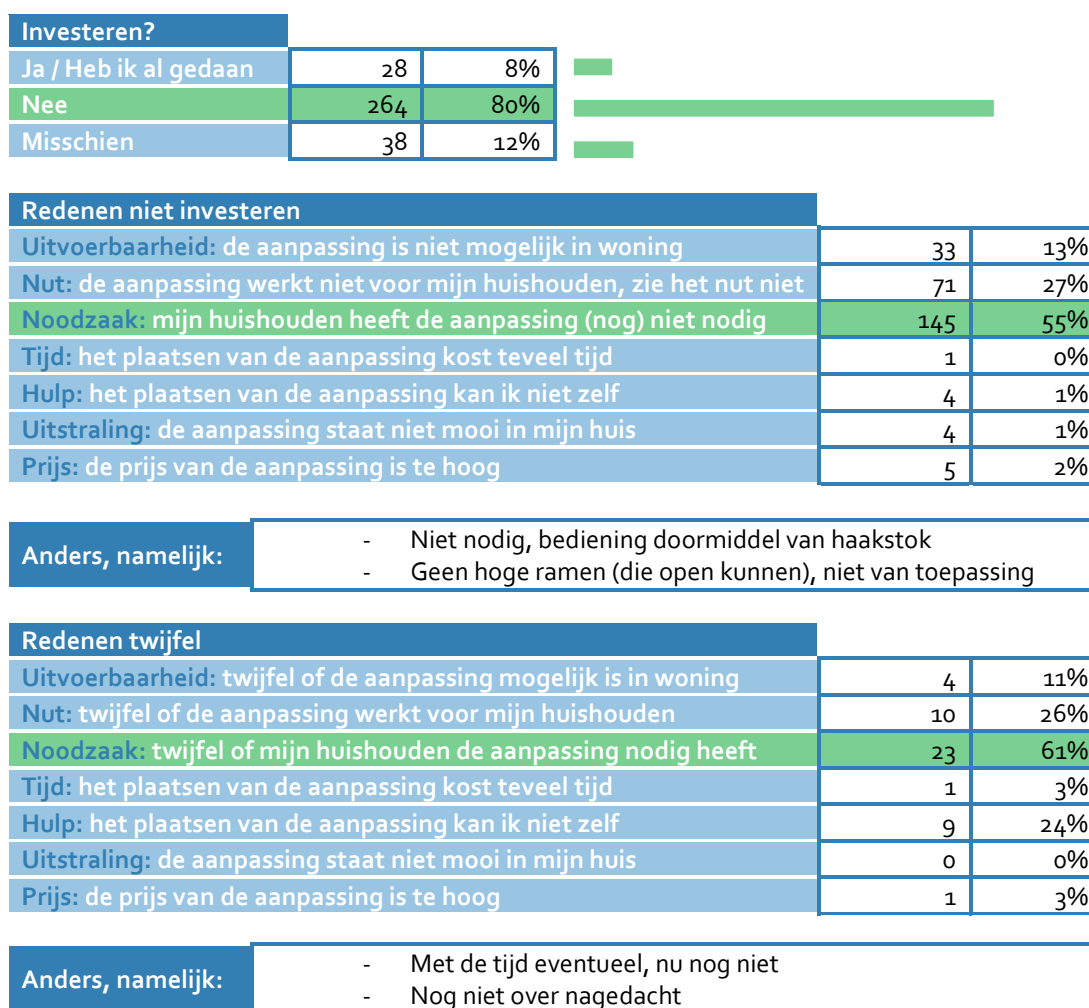

Figuur 4.28 Overzicht investeringsbeslissing postopvanger + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Elektrische raamopener

Een elektrische raamopener biedt veiligheid en gemak voor ramen, die op hoogte geopend en gesloten moeten worden. Voor 80% van de respondenten is dit echter geen reden om in de aanpassing te investeren. Zij vinden de aanpassing niet nodig en niet nuttig. Zie figuur 4.29. Waarschijnlijk ondervinden zij nog geen problemen bij het openen van hun ramen of zij hebben geen ramen die op hoogte geopend moeten worden. Ramen die zonder ernaar te reiken bereikt kunnen worden, zijn minder nuttig om te voorzien van elektrische raamopeners. In dat geval is het enkel voor meer comfort en gemak handig en niet uit veiligheidsoverwegingen. Ook hebben de respondenten andere alternatieven, zoals een reikstok, om hun ramen te bedienen. Desondanks twijfelt 12% van de respondenten over de aanpassing. Zij kunnen zich vinden in het idee, maar ze wachten ermee totdat ze het nodig hebben. Bovendien twijfelt een deel van de respondenten, omdat ze het vervelend vinden dat ze de aanpassing misschien niet zelf kunnen aanbrengen. Hetgeen mogelijk evident is aan het feit dat het een elektrische aanpassing is. Dit suggereert een bepaalde vereiste vakkundigheid.

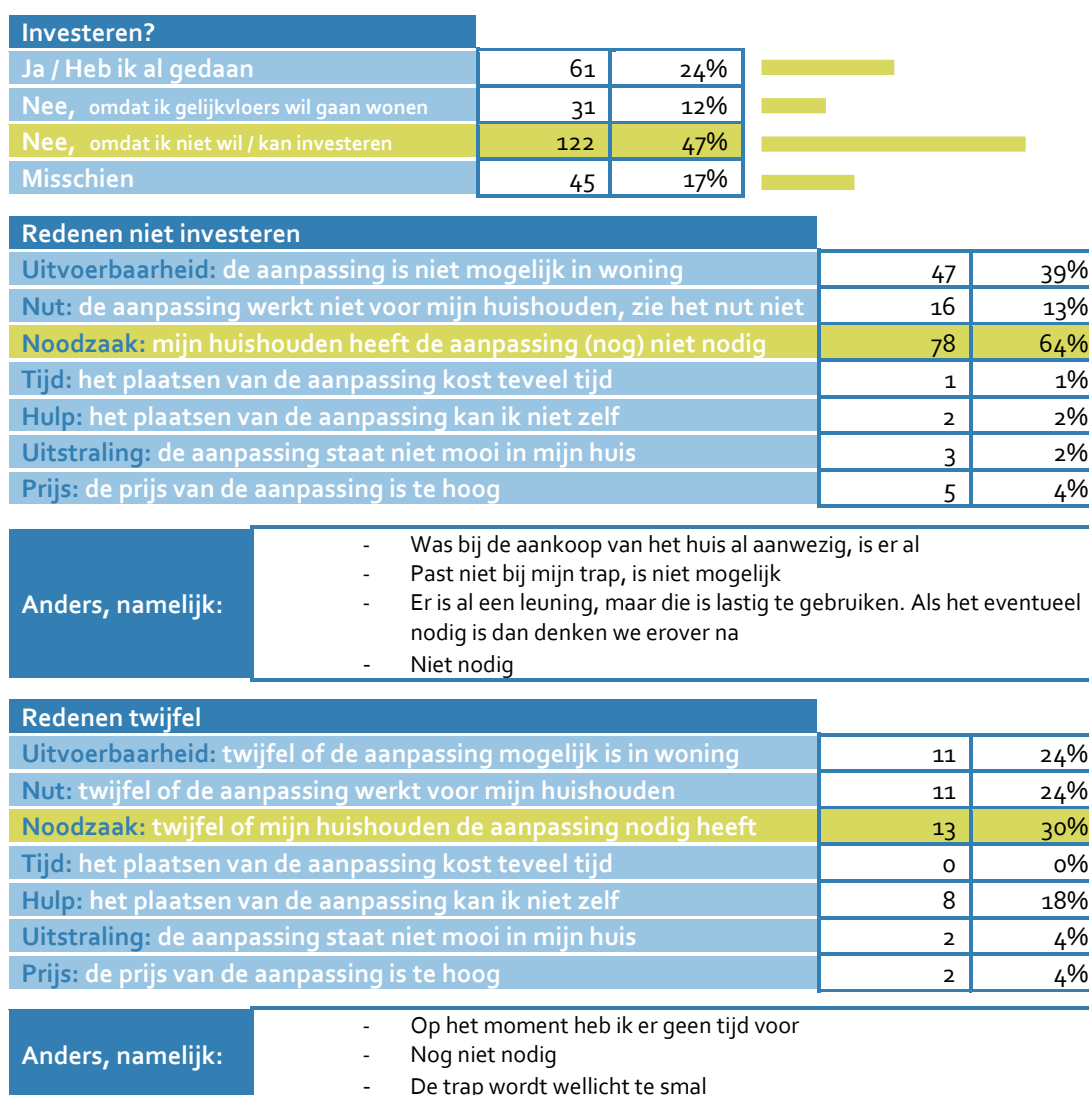

Figuur 4.29 Overzicht investeringsbeslissing elektrische raamopener + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Tweede trapleuning

Respondenten, met een trap in hun woning, is het idee voorgelegd om een tweede trapleuning te bevestigen, voor meer houvast bij het traplopen. Een meerderheid van 47% wil of kan niet investeren in deze aanpassing. Deels omdat het niet mogelijk is om een tweede trapleuning te maken. Niet elke trap heeft aan beide zijden een geschikte ondergrond, om een leuning en de druk die op een leuning uitgeoefend wordt, te kunnen dragen. Bovendien ziet een groot deel van de respondenten niet in waarom de aanpassing nu nodig is. Zie figuur 4.30. Zij hebben vermoedelijk voldoende houvast aan één leuning en ze verwachten voorlopig geen problemen bij het traplopen. Hetgeen niet wil zeggen dat zij de aanpassing nooit gaan doen. Slechts een kleine groep respondenten vindt de aanpassing niet nuttig. De 17% van de respondenten die twijfelen, over een tweede trapleuning, hebben verschillende redenen. Ook zij zien op het moment de noodzaak niet en ze zijn niet overtuigd van het nut van de aanpassing. Bovendien hebben de respondenten hun vraagtekens bij de uitvoering. Ze weten niet zeker of het mogelijk is en ze vinden het lastig dat ze het niet zelf kunnen uitvoeren.

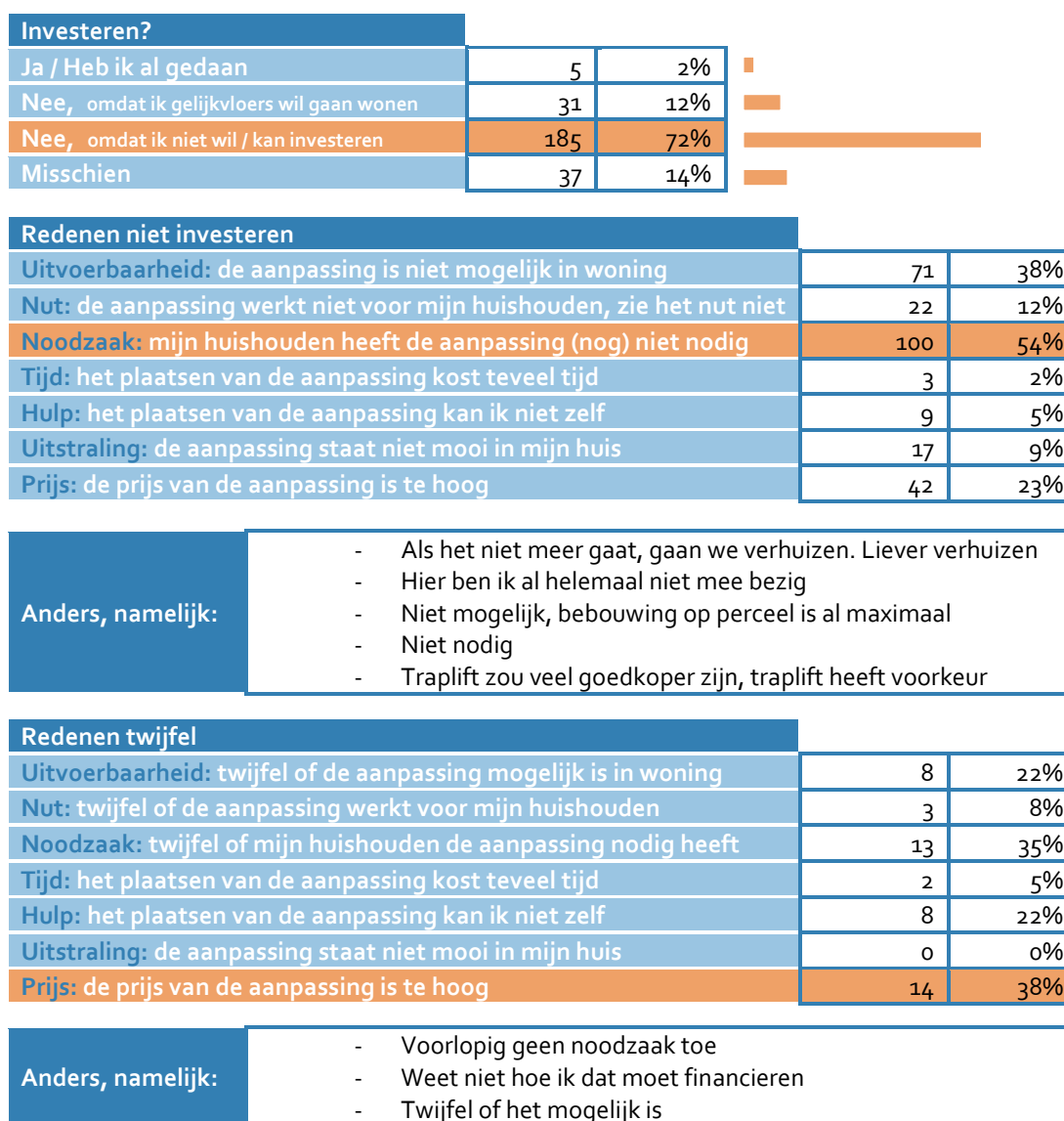

Figuur 4.30 Overzicht investeringsbeslissing tweede trapleuning + bezwaren

Bron: Eigen onderzoek

Aanbouw slaap- en/of badkamer

Een niet gelijkvloerse woning, gelijkvloers maken, is erg effectief om de geschiktheid van de woning te verbeteren. In een woning, met meerdere verdiepingen, bevinden de slaap- en/of badkamer zich vaak op een hoger gelegen verdieping. Als deze kamers op de begane grond aangebouwd worden, hoeven de respondenten geen trappen meer op. 72% van de respondenten wil voorlopig niet investeren in deze aanpassing. De meeste van hen vinden het niet nodig. Zie figuur 4.31. Mocht het traplopen een probleem worden, dan verkiezen zij goedkopere alternatieven, zoals een traplift, boven een aanbouw of ze willen verhuizen naar een gelijkvloerse woning. Bovendien is een aanbouw bij een groot deel van de respondenten niet uitvoerbaar. Er moet immers voldoende grond beschikbaar zijn. Ook is de aanpassing erg kostbaar. De meeste twijfelaars zien de investering niet zitten, vanwege de prijs, maar er staan wel extra woonoppervlakte en gemak tegenover.

Figuur 4.31 Overzicht investeringsbeslissing aanbouwen slaap en/of badkamer

Bron: Eigen onderzoek

De beslissingen om te investeren in de verschillende woningaanpassingen resulteren overwegend in nee. Met name omdat de respondenten verwachten dat de aanpassingen voorlopig nog niet nodig zijn. De meeste aanpassingen worden pas nuttig gevonden, op het moment dat ze noodzakelijk zijn. Dat veel aanpassingen direct veiligheid, gemak en comfort bieden, wordt niet door iedereen ingezien of nodig geacht. Bovendien zijn de voorgelegde aanpassingen slechts een kleine greep uit de tal van mogelijkheden. Als de respondenten andere aanpassingen hebben gevonden, voor hetzelfde probleem, dan is het logisch dat zij niet in de genoemde aanpassingen gaan investeren. Hetgeen eveneens het geval is bij aanpassingen die al aanwezig waren in de woning of die niet uitvoerbaar zijn in de woning. Ook dan investeert de respondent logischerwijs niet in de deze aanpassingen. Bij de twijfelende respondenten, is idem dito de noodzaak de belangrijkste reden, waardoor zij terugdeinzen om in de woningaanpassingen te investeren. Daarnaast is, meer dan bij de niet-investeerders, de benodigde hulp een reden tot twijfel. Als de respondenten denken dat zij bepaalde aanpassingen niet zelf kunnen aanbrengen, dan weerhoudt hen dat vaker om een investering te doen.

4.3 Het verklaren van de investeringsbeslissingen

De beschreven variabelen zijn vergeleken, om onderlinge verbanden te kunnen ontdekken en zodoende de investeringsbeslissingen van oudere eigenaar-bewoners te verklaren. Hiertoe zijn twee modellen opgesteld. In het eerste model zijn de beslissingen om wel, niet of misschien te investeren, in de tien bevraagde woningaanpassingen, de afhankelijke variabelen. Terwijl in het tweede model de hoogte van het investeringsbedrag de afhankelijke variabele is.

Voordat beide modellen getoetst zijn doormiddel van multinomiale logistische regressie, is gekeken welke variabelen significant samenhangen met de afhankelijke variabelen. Enkel deze variabelen zijn meegenomen in de modellen. De Pearson's Chi-kwadraat toets en de Fisher's exact toets zijn gebruikt om de samenhang te meten. Deze toetsen zijn toegepast op kruistabellen waarin elke onafhankelijke variabele is afgezet tegen de afhankelijke variabelen. Gemeten wordt of de verschillen, tussen de waargenomen en de verwachte frequenties, berusten op toeval of duiden op samenhang. De Fischer's exact toets is gebruikt op de momenten dat de Pearson's Chi-kwadraat toets niet nauwkeurig is. Beide toetsen meten alleen of de associatie in een kruistabel significant is, vandaar dat de maat Cramer's V is gebruikt, om de sterkte van het verband uit te drukken. Deze maat kan een waarde tussen de 0 en de 1 aannemen, waarbij 1 staat voor volledige samenhang tussen twee variabelen.

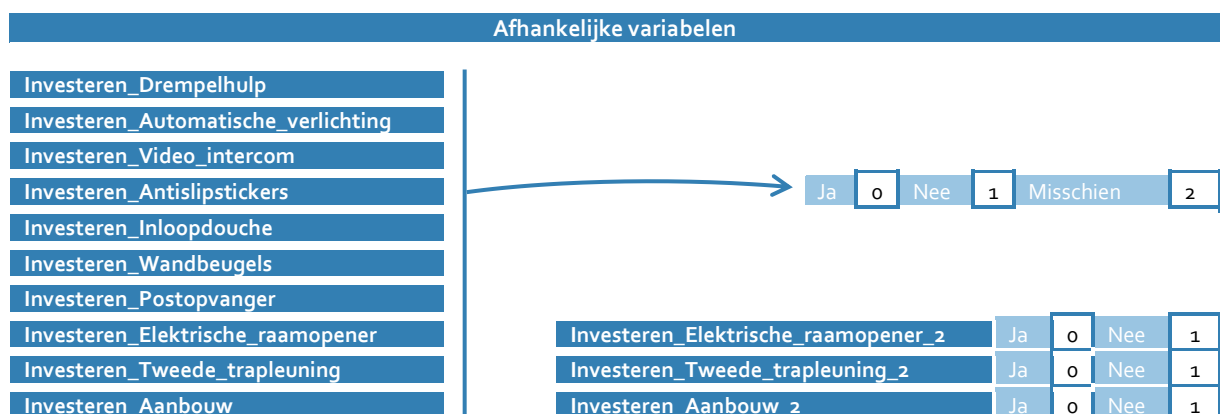
Bij beide modellen is vervolgens bekeken in hoeverre, de combinatie van samenhangende variabelen, de investeringsbeslissingen verklaren. Oftewel hoe de modellen als geheel presteren. Aangezien de afhankelijke variabelen drie en vier categorieën hebben, is hiervoor de multinomiale logistische regressie gebruikt, in plaats van de binaire variant. Bij de multinomiale logistische regressie analyse wordt één van de categorieën als referentiecategorie opgenomen. Dit heeft als gevolg dat enkel de referentiecategorie vergeleken wordt met de andere categorieën. Voor het toetsen van het model als geheel, is dit niet erg. Aangezien de hiervoor gebruikte maten niet veranderen als de referentiecategorie verandert. Eén van de maten is de Likelihood Ratio tests voor de -2 logwaarschijnlijkheidwaarden van het nulmodel en het opgestelde model. Om de significantie van het model te toetsen. Oftewel toetsen of de waarden van het nulmodel significant verschillen van de waarden van het opgestelde model. Als dit niet het geval is, dan dragen geen van de onafhankelijke variabelen significant bij aan het verklaren van de investeringsbeslissingen. Daarnaast is de Nagelkerke R Square maat gebruikt, om de kwaliteit van de modellen te vergelijken. De waarde van deze maat varieert tussen de 0 en de 1, waarbij 1 staat voor een goede verklaringskracht van het model. Verder dient opgemerkt te worden dat in geen van de modellen sprake is van multicollineariteit. De onafhankelijke variabelen zijn geen van alle te sterk gecorreleerd. Hetgeen getest is door, voorafgaande aan de regressie analyses, de VIF waarden te controleren. Enkel de

variabelen *aanwezige_aanpassingen* en *zelf_betaalde_aanpassingen* hebben een hogere VIF waarde, tussen de 3 en de 3,5. Ondanks dat dit doet vermoeden dat de beide variabelen gecorreleerd zijn, is het geen reden is om één van beide variabelen uit de desbetreffende modellen te laten. Aangezien de variabelen op elkaar zijn gebaseerd. Respondenten die geen aanpassingen in hun woning hebben, kunnen immers geen aanpassingen zelf hebben betaald en respondenten die meerdere aanpassingen hebben, kunnen meerdere aanpassingen zelf hebben betaald. Het codeboek en de output van beide modellen zijn opgenomen in bijlage 3, 4 en 5.

4.3.1 Model 1 Wel/Niet/Misschien investeren per woningaanpassing

Model 1 probeert de beslissing om wel, niet of misschien te investeren in de tien bevroegde woningaanpassingen te verklaren. Vandaar dat de investeringsbeslissingen, voor elk van de tien woningaanpassingen, de afhankelijke variabelen zijn. Zie figuur 4.32. De onafhankelijke variabelen worden gevormd door de persoonskenmerken, de woningkenmerken en de kenmerken van de investeringsbeslissingen van de respondenten.

In figuur 4.32 is te zien dat verschillende variabelen gehercodeerd zijn. Voor het draaien van een kruistabel, zijn andere meetniveaus vereist, dan voor het uitvoeren van een regressieanalyse. Om die reden zijn, voor gebruik in kruistabellen, de ratio variabelen omgevormd tot nominale variabelen. De waarden van de ratio variabelen zijn gehercodeerd tot categorieën. Door de waarden samen te voegen in categorieën, wordt het aantal waarden verminderd, terwijl de cel frequentie wordt verhoogt. Hetgeen nodig is voor de uitvoer van de Pearson's Chi-kwadraat toets. Deze toets vereist namelijk dat alle expected cel frequenties groter of gelijk zijn aan 1 en dat niet meer dan 20% van de expected cel frequenties tussen de 1 en de 5 liggen. Om te voldoen aan deze voorwaarden zijn enkele nominale variabelen binair gemaakt. Als na het terugbrengen van de kruistabellen, tot 2x2 tabellen, nog steeds sprake is van te lage expected cel frequenties, is de Fischer's Exacts toets gebruikt.

Onafhankelijke variabelen					
Geslacht					
Man	0				
Vrouw	1				
Leeftijd		Leeftijdsgroep		Leeftijdsgroep_2	
Leeftijd in jaren	55-95	55 tot 65 jaar	0	55 tot 65 jaar	0
		65 tot 75 jaar	1	65 jaar en ouder	1
		75 jaar en ouder	2		
Omvang_huishouden		Omvang_huishouden_groep			
Aantal personen	1-6	Eenpersoonshouden	0		
		Meerpersoonshuishouden	1		
Fysieke_gezondheid					
Geen fysieke gebreken	0				
Eén of meer gebreken	1				
Woningtype					
Eengezinswoning	0				
Meergezinswoning	1				
Woninggeschiktheid		Woninggeschiktheid_2			
Geschikt	0	Geschikt (te maken)	0		
Geschikt te maken	1	Ongeschikt	1		
Ongeschikt	2				
Weet ik niet	3				
Woonwens		Woonwens_2			
Blijven huidige woning	0	Blijven huidige woning	0		
Verhuizen nieuwe woning	1	Verhuizen nieuwe woning	1		
Weet ik niet	2				
Bekendheid					
Wel bekend	0				
Niet bekend	1				
Inzicht		Inzicht_2			
Kan ik zelfstandig	0	Kan ik zelfstandig	0		
Ik wil graag ondersteuning	1	Ik wil graag ondersteuning	1		
Weet ik niet	2				
Houding					
Preventieve houding	0				
Afwachtende houding	1				
Aanschaf					
Weet ik	0				
Weet ik niet	1				
Aanwezige_aanpassingen		Aanwezige_aanpassingen_groep		Aanwezige_aanpassingen_groep_2	
Aantal aanpassingen	0-11	Geen aanpassingen	0	Geen aanpassingen	0
		1 á 2 aanpassingen	1	Wel aanpassingen	1
		3 of meer aanpassingen	2		
Zelf_betaalde_aanpassingen		Zelf_betaalde_aanpassingen_groep		Zelf_betaalde_aanpassingen_groep_2	
Aantal aanpassingen	0-11	Geen aanpassingen	0	Geen aanpassingen	0
		1 á 2 aanpassingen	1	Wel aanpassingen	1
		3 of meer aanpassingen	2		
Financiële_ruimte		Financiële_ruimte_2			
Voldoende ruimte	0	Voldoende ruimte	0		
Deels voldoende ruimte	1	Deels/onvoldoende ruimte	1		
Onvoldoende ruimte	2				
Weet ik niet	3				

Figuur 4.32 Overzicht van de variabelen die gebruikt zijn voor het uitvoeren van de analyses bij model 1

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.1 Drempelhulp → Samenhang

8 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.33. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 8 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in een drempelhulp niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Fysieke_gezondheid	6,659	2	0,036	0,142
Woninggeschiktheid	33,303	6	0,000	0,225
Woonwens	78,920	4	0,000	0,346
Bekendheid	9,006	2	0,011	0,165
Inzicht	10,440	4	0,034	0,126
Houding	6,357	2	0,042	0,139
Aanwezige_aanpassingen_groep	14,920	4	0,005	0,150
Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	13,054	4	0,011	0,141

Figuur 4.33 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

De richting en de sterkte van de significante verbanden zijn nader bekeken:

Fysieke_gezondheid: Respondenten waarbij geen sprake is van fysieke gebreken, binnen hun huishouden, geven vaker aan dat ze niet willen investeren in een drempelhulp. Bij de huishoudens, waar wel sprake is van fysieke gebreken, wordt vaker getwijfeld over de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.34. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,142 is.

Fysieke_gezondheid	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen fysieke gebreken	16%	55%	29%	100%
Eén of meer fysieke gebreken	20%	39%	41%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.34 Samenhang tussen investeren drempelhulp en fysieke gezondheid

Bron: Eigen onderzoek

Woninggeschiktheid: Respondenten die woonachtig zijn in een ongeschikte woning, willen vaker investeren in een drempelhulp. Huishoudens die in een geschikt te maken woning wonen, twijfelen vaker over de investeringsbeslissing. Terwijl de respondenten in reeds geschikte woningen, vaker niet willen investeren. Het verband is weergegeven in figuur 4.35. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,225 is.

Woninggeschiktheid	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Geschikt	16%	68%	17%	100%
Geschikt te maken	14%	43%	42%	100%
Ongeschikt	39%	37%	24%	100%
Weet ik niet	11%	60%	30%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.35 Samenhang tussen investeren drempelhulp en woninggeschiktheid

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen vaker niet investeren in een drempelhulp. Huishoudens die wensen te verhuizen, staan daarentegen vaker positief tegenover de investeringsbeslissing. Terwijl de respondenten die niet weten waar zij in de toekomst willen wonen, vaker twijfelen over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.36. Het betreft een matig sterke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,346 is.

Woonwens	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	10%	57%	33%	100%
Verhuizen nieuwe woning	62%	15%	23%	100%
Weet ik niet	9%	50%	41%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.36 Samenhang tussen investeren drempelhulp en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Bekendheid: Respondenten die bekend zijn met woningaanpassingen, twijfelen vaker of ze willen investeren in een drempelhulp. Terwijl huishoudens die niet tot nauwelijks bekend zijn met woningaanpassingen, vaker negatief tegenover de investeringsbeslissing staan. Het verband is weergegeven in figuur 4.37. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,165 is.

Bekendheid	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Wel bekend	20%	39%	41%	100%
Niet bekend	16%	56%	28%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.37 Samenhang tussen investeren drempelhulp en bekendheid

Bron: Eigen onderzoek

Inzicht: Respondenten die zelfstandig kunnen beoordelen welke aanpassingen nodig zijn, willen vaker niet investeren in een drempelhulp. Huishoudens die graag ondersteuning wensen, staan positiever tegenover de investeringsbeslissing. Zij geven vaker aan dat ze wel willen investeren of dat

ze twijfelen. Het verband is weergegeven in figuur 4.38. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,126 is.

Inzicht	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Kan ik zelfstandig	17%	55%	27%	100%
Ik wil graag ondersteuning hierbij	20%	36%	44%	100%
Weet ik niet	14%	44%	42%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.38 Samenhang tussen investeren drempelhulp en inzicht

Bron: Eigen onderzoek

Houding: Respondenten die voortijdig willen verhuizen of woningaanpassingen willen treffen, willen vaker investeren in een drempelhulp of twijfelen vaker hierover. Terwijl huishoudens met een afwachtende houding, vaker nee zeggen tegen de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.39. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,139 is.

Houding	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Preventieve houding	22%	38%	40%	100%
Afwachtende houding	16%	54%	30%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.39 Samenhang tussen investeren drempelhulp en houding

Bron: Eigen onderzoek

Aanwezige_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen in hun woning hebben, zeggen vaker nee tegen het investeren in een drempelhulp. Huishoudens met 1 á 2 woningaanpassingen, staan vaker positief tegenover de investeringsbeslissing. Terwijl respondenten met 3 of meer woningaanpassingen, vaker twijfelen over de investering. Naarmate de respondenten meer aanpassingen hebben, zijn ze minder negatief over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.40. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,150 is.

Aanwezige_aanpassingen_groep	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	9%	60%	31%	100%
1 á 2 aanpassingen	26%	47%	27%	100%
3 of meer aanpassingen	19%	43%	38%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.40 Samenhang tussen investeren drempelhulp en het aantal aanwezige aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen zelf betaald hebben, willen vaker niet investeren in een drempelhulp. Huishoudens die 1 á 2 woningaanpassingen betaald hebben, zeggen vaker ja tegen de investeringsbeslissing. Terwijl de respondenten die 3 of meer woningaanpassingen betaald hebben, vaker twijfelen over de investering. Naarmate de respondenten meer aanpassingen zelf betaald hebben, zijn ze minder negatief over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.41. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,141 is.

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	Investeren_Drempelhulp			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	12%	57%	31%	100%
1 á 2 aanpassingen	23%	51%	26%	100%
3 of meer aanpassingen	19%	38%	43%	100%
	17%	50%	33%	

Figuur 4.41 Samenhang tussen investeren drempelhulp en het aantal zelf betaalde aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.1 Drempelhulp → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Drempelhulp als afhankelijke variabele en de 8 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (niet investeren) behoren, dan wordt 50% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 61,8% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de niet-investeerders worden met 80,6% goed voorspeld. Met de wel-investeerders (49,1% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (39,8% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,366, redelijk zwak.

Model 1.2 Automatische verlichting → Samenhang

2 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.42. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 2 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in automatische verlichting niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Woonwens	40,783	4	0,000	0,249
Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	14,378	4	0,006	0,148

Figuur 4.42 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen net als de huishoudens die niet weten waar zij willen wonen, vaker niet investeren in automatische verlichting of ze twijfelen vaker over de investering. Terwijl de respondenten die wensen te verhuizen, vaker positief tegenover de investeringsbeslissing staan. Het verband is weergegeven in figuur 4.43. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,249 is.

Woonwens	Investeren_Automatische_verlichting			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	21%	48%	30%	100%
Verhuizen nieuwe woning	60%	17%	23%	100%
Weet ik niet	9%	50%	41%	100%
	25%	44%	31%	

Figuur 4.43 Samenhang tussen investeren automatische verlichting en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen zelf betaald hebben, willen net als huishoudens die 1 á 2 aanpassingen betaald hebben, vaker niet investeren in automatische verlichting. Terwijl respondenten die 3 of meer woningaanpassingen betaald hebben, vaker wel investeren of twijfelen. Naarmate de respondenten meer aanpassingen zelf betalen, staan ze positiever tegenover de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.44. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,148 is.

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	Investeren_Automatische_verlichting			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	18%	49%	33%	100%
1 á 2 aanpassingen	26%	49%	25%	100%
3 of meer aanpassingen	35%	30%	35%	100%
	25%	44%	31%	

Figuur 4.44 Samenhang tussen investeren automatische verlichting en het aantal zelf betaalde aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.2 Automatische verlichting → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Automatische_verlichting als afhankelijke variabele en de 2 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (niet investeren) behoren, dan wordt 43,9% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 50,6% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de niet-investeerders worden met 86,2% goed voorspeld. Met de wel-investeerders (47,6% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (2,9% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,182, zwak.

Model 1.3 Video-intercom → Samenhang

3 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.45. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 3 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in een video intercom niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Woningtype	23,508	2	0,000	0,267
Woonwens	50,381	4	0,000	0,276
Houding	9,004	2	0,011	0,165

Figuur 4.45 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Woningtype: Respondenten die woonachtig zijn in een eengezinswoning, willen vaker niet investeren of twijfelen vaker over het investeren in een video intercom. Terwijl de respondenten die eigenaar zijn van een meergezinswoning, vaker positief tegenover de investeringsbeslissing staan. Hoogst waarschijnlijk omdat de meeste appartementencomplexen reeds beschikken over een intercomsysteem. Het verband is weergegeven in figuur 4.46. Het betreft een matig sterke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,267 is.

Woningtype	Investeren_Video_intercom			
	Ja	Nee	Misschien	
Eengezinswoning	18%	49%	34%	100%
Meergezinswoning	44%	41%	14%	100%
	24%	47%	29%	

Figuur 4.46 Samenhang tussen investeren video intercom en woningtype

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen net als de huishoudens die niet weten waar zij willen wonen, vaker niet investeren in een video intercom of ze twijfelen vaker over de investering. Terwijl de respondenten die wensen te verhuizen, vaker positief tegenover de investeringsbeslissing staan. Het verband is weergegeven in figuur 4.47. Het betreft een matig sterke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,276 is.

Woonwens	Investeren_Video_intercom			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	18%	50%	31%	100%
Verhuizen nieuwe woning	64%	23%	13%	100%
Weet ik niet	11%	54%	35%	100%
	24%	47%	29%	

Figuur 4.47 Samenhang tussen investeren video intercom en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Houding: Respondenten die voortijdig willen verhuizen of woningaanpassingen willen treffen, willen vaker investeren in een video intercom of twijfelen vaker hierover. Terwijl de huishoudens met een afwachtende houding vaker nee zeggen tegen de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.48. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,165 is.

Houding	Investeren_Video_intercom			
	Ja	Nee	Misschien	
Preventieve houding	33%	34%	34%	100%
Afwachtende houding	21%	52%	28%	100%
	24%	47%	29%	

Figuur 4.48 Samenhang tussen investeren video intercom en houding

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.3 Video-intercom → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Video_intercom als afhankelijke variabele en de 3 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (niet investeren) behoren, dan wordt 47% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 54,8% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de niet-investeerders worden met 75,5% goed voorspeld. Met de wel-investeerders (53,8% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (22,7% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,247, zwak.

Model 1.4 Antislipstickers → Samenhang

1 van de 14 onafhankelijke variabelen hangt significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.49. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de woonwens van de respondenten en het wel, niet of misschien investeren in antislipstickers niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Woonwens	21,726	4	0,000	0,181

Figuur 4.49 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, twijfelen vaker over de investering in antislipstickers. Huishoudens die wensen te verhuizen, staan vaker positief tegenover de investeringsbeslissing. Terwijl de respondenten die niet weten waar ze willen wonen, vaker niet willen investeren. Het verband is weergegeven in figuur 4.50. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,181 is.

Woonwens	Investeren_Antislipstickers			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	37%	27%	36%	100%
Verhuizen nieuwe woning	66%	19%	15%	100%
Weet ik niet	28%	43%	30%	100%
	39%	29%	32%	

Figuur 4.50 Samenhang tussen investeren antislipstickers en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.4 Antislipstickers → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Video_intercom als afhankelijke variabele en woonwens als significant samenhangende onafhankelijke variabele, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. De onafhankelijke variabele draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (wel investeren) behoren, dan wordt 39,4% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabele, in het model, wordt 41,8% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de wel-investeerders worden met 88,5% goed voorspeld. Met de niet-investeerders (24,5% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (0% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,070, zeer zwak.

Model 1.5 Inloopdouche → Samenhang

5 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.51. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 5 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in een inloopdouche niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Leeftijdsgroep	11,056	4	0,026	0,129
Houding	12,834	2	0,002	0,197
Aanwezige_aanpassingen_groep	32,336	4	0,000	0,221
Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	26,726	4	0,000	0,201
Financiële ruimte	16,316	6	0,012	0,157

Figuur 4.51 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Leeftijdsgroep: Respondenten in de leeftijdsgroep van 55 tot 65 jaar, geven vaker aan dat ze twijfelen over de investering in een inloopdouche. In de leeftijdsgroep van 65 tot 75 jaar, willen de respondenten vaker investeren. Terwijl de respondenten van 75 jaar en ouder vaker negatief tegenover de investeringsbeslissing staan. Naarmate de respondenten ouder worden, staan ze negatiever tegenover de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.52. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,129 is.

Leeftijdsgroep	Investeren_Inloopdouche			
	Ja	Nee	Misschien	
55 tot 65 jaar	49%	26%	25%	100%
65 tot 75 jaar	57%	27%	17%	100%
75 jaar en ouder	35%	46%	19%	100%
	51%	29%	20%	

Figuur 4.52 Samenhang tussen investeren inloopdouche en leeftijdsgroepen

Bron: Eigen onderzoek

Houding: Respondenten die voortijdig willen verhuizen of woningaanpassingen willen treffen, willen vaker investeren in een inloopdouche of twijfelen vaker hierover. Terwijl huishoudens met een afwachthouding vaker nee zeggen tegen de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.53. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,197 is.

Houding	Investeren_Inloopdouche			
	Ja	Nee	Misschien	
Preventieve houding	56%	15%	29%	100%
Afwachtende houding	49%	34%	17%	100%
	51%	29%	20%	

Figuur 4.53 Samenhang tussen investeren inloopdouche en houding

Bron: Eigen onderzoek

Aanwezige_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen in hun woning hebben, zeggen vaker nee tegen het investeren in een inloopdouche. Huishoudens met 1 á 2 woningaanpassingen, twijfelen vaker over de investeringsbeslissing. Terwijl respondenten met 3 of meer woningaanpassingen, vaker positief tegenover de investering staan. Naarmate de respondenten meer aanpassingen hebben, zijn ze positiever over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.54. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,221 is.

Aanwezige_aanpassingen_groep	Investeren_Inlooptdouches			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	41%	44%	15%	100%
1 á 2 aanpassingen	44%	24%	33%	100%
3 of meer aanpassingen	65%	19%	16%	100%
	51%	29%	20%	

Figuur 4.54 Samenhang tussen investeren inlooptdouches en het aantal aanwezige aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen zelf betaald hebben, willen vaker niet investeren in een inlooptdouches. Huishoudens met 1 á 2 zelf betaald woningaanpassingen, twijfelen vaker over de investeringsbeslissing. Terwijl respondenten die 3 of meer woningaanpassingen betaald hebben, vaker wel investeren of twijfelen over de investering. Naarmate de respondenten meer aanpassingen zelf betaald hebben, staan ze positiever tegenover de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.55. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,201 is.

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	Investeren_Inlooptdouches			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	44%	40%	16%	100%
1 á 2 aanpassingen	45%	24%	31%	100%
3 of meer aanpassingen	68%	17%	15%	100%
	51%	29%	20%	

Figuur 4.55 Samenhang tussen investeren inlooptdouches en het aantal zelf betaald aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Financiële ruimte: Respondenten die financieel gezien voldoende ruimte hebben, om hun woning aan te passen, willen vaker investeren in een inlooptdouches. Huishoudens met deels voldoende ruimte, staan vaker negatief tegenover de investeringsbeslissing. Terwijl respondenten die over onvoldoende financiële middelen beschikken, vaker twijfelen over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.56. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,157 is.

Financiële_ruimte	Investeren_Inlooptdouches			
	Ja	Nee	Misschien	
Voldoende ruimte	64%	20%	16%	100%
Deels voldoende ruimte	46%	35%	19%	100%
Onvoldoende ruimte	39%	33%	28%	100%
Weet ik niet	39%	31%	31%	100%
	51%	29%	20%	

Figuur 4.56 Samenhang tussen investeren inlooptdouches en financiële ruimte

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.5 Inloopdouches → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Inloopdouches als afhankelijke variabele en de 5 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (wel investeren) behoren, dan wordt 50,6% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 55,8% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de wel-investeerders worden met 80,2% goed voorspeld. Met de niet-investeerders (44,8% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (10,4% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,198, zwak.

Model 1.6 Wandbeugel → Samenhang

5 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.57. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 5 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in wandbeugels niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Fysieke_gezondheid	25,597	2	0,000	0,279
Woonwens	33,129	4	0,000	0,224
Bekendheid	7,773	2	0,021	0,153
Aanwezige_aanpassingen_groep	14,966	4	0,005	0,151
Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	17,732	4	0,001	0,164

Figuur 4.57 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Fysieke_gezondheid: Respondenten waarbij geen sprake is van fysieke gebreken, binnen hun huishouden, geven vaker aan dat ze niet willen investeren in wandbeugels of ze twijfelen vaker. Terwijl huishoudens met fysieke gebreken, vaker wel willen investeren. Het verband is weergegeven in figuur 4.58. Het betreft een matig sterke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,279 is.

Fysieke_gezondheid	Investeren_Wandbeugel			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen fysieke gebreken	24%	37%	39%	100%
Eén of meer fysieke gebreken	52%	18%	31%	100%
	32%	32%	37%	

Figuur 4.58 Samenhang tussen investeren wandbeugels en fysieke gezondheid

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen vaker niet investeren in wandbeugels. Huishoudens die wensen te verhuizen, staan vaker positief tegenover de investeringsbeslissing. Terwijl de respondenten die niet weten waar ze willen wonen, vaker twijfelen over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.59. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,224 is.

Woonwens	Investeren_Wandbeugel			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	28%	35%	37%	100%
Verhuizen nieuwe woning	66%	11%	23%	100%
Weet ik niet	19%	33%	48%	100%
	32%	32%	37%	

Figuur 4.59 Samenhang tussen investeren wandbeugels en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Bekendheid: Respondenten die bekend zijn met woningaanpassingen, willen vaker investeren in wandbeugels en twijfelen vaker over de investering. Terwijl huishoudens die niet tot nauwelijks bekend zijn met woningaanpassingen, vaker negatief tegenover de investeringsbeslissing staan. Het verband is weergegeven in figuur 4.60. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,153 is.

Bekendheid	Investeren_Wandbeugel			
	Ja	Nee	Misschien	
Wel bekend	37%	22%	41%	100%
Niet bekend	29%	37%	34%	100%
	32%	32%	37%	

Figuur 4.60 Samenhang tussen investeren wandbeugels en bekendheid

Bron: Eigen onderzoek

Aanwezige_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen in hun woning hebben, zeggen vaker nee tegen het investeren in wandbeugels. Terwijl respondenten met 3 of meer woningaanpassingen, vaker positief tegenover de investering staan. Naarmate de respondenten meer aanpassingen hebben, zijn ze positiever over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.61. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,151 is.

Aanwezige_aanpassingen_groep	Investeren_Wandbeugel			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	24%	39%	37%	100%
1 á 2 aanpassingen	27%	36%	37%	100%
3 of meer aanpassingen	43%	21%	36%	100%
	32%	32%	37%	

Figuur 4.61 Samenhang tussen investeren wandbeugels en het aantal aanwezige aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen zelf betaald hebben, willen vaker niet investeren in wandbeugels. Huishoudens die 1 á 2 woningaanpassingen, betaald hebben, twijfelen vaker. Terwijl respondenten die 3 of meer woningaanpassingen betaald hebben, vaker wel investeren. Naarmate de respondenten meer aanpassingen zelf betaald hebben, staan ze positiever tegenover de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.62. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,164 is.

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	Investeren_Wandbeugel			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	24%	38%	38%	100%
1 á 2 aanpassingen	28%	31%	41%	100%
3 of meer aanpassingen	49%	22%	30%	100%
	32%	32%	37%	

Figuur 4.62 Samenhang tussen investeren wandbeugels en het aantal zelf betaalde aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.6 Wandbeugel → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Wandbeugels als afhankelijke variabele en de 5 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (misschien investeren) behoren, dan wordt 36,7% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 50,9% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de wel-investeerders worden met 61,9% goed voorspeld. Met de niet-investeerders (42,3% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (48,8% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,262, zwak.

Model 1.7 Postopvanger → Samenhang

4 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.63. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 4 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in een postopvanger niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Woninggeschiktheid	18,228	6	0,006	0,166
Woonwens	30,140	4	0,000	0,214
Houding	6,816	2	0,033	0,144
Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	10,719	4	0,030	0,127

Figuur 4.63 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Woninggeschiktheid: Respondenten die woonachtig zijn in een ongeschikte woning, willen vaker investeren in een postopvanger. Huishoudens die in een geschikt te maken woning wonen, twijfelen vaker over de investeringsbeslissing. Terwijl de respondenten in reeds geschikte woningen, vaker niet willen investeren. Het verband is weergegeven in figuur 4.64. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,166 is.

Woninggeschiktheid	Investeren_Postopvanger			
	Ja	Nee	Misschien	
Geschikt	8%	74%	18%	100%
Geschikt te maken	15%	65%	21%	100%
Ongeschikt	37%	44%	20%	100%
Weet ik niet	16%	62%	22%	100%
	16%	64%	20%	

Figuur 4.64 Samenhang tussen investeren postopvanger en woninggeschiktheid

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen vaker niet investeren in een postopvanger. Huishoudens die wensen te verhuizen, staan vaker positief tegenover de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.65. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,214 is.

Woonwens	Investeren_Postopvanger			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	11%	69%	20%	100%
Verhuizen nieuwe woning	43%	38%	19%	100%
Weet ik niet	15%	65%	20%	100%
	16%	64%	20%	

Figuur 4.65 Samenhang tussen investeren postopvanger en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Houding: Respondenten die voortijdig willen verhuizen of woningaanpassingen willen treffen, willen vaker investeren in een postopvanger of twijfelen vaker hierover. Terwijl huishoudens met een afwachtende houding vaker nee zeggen tegen de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.66. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,144 is.

Houding	Investeren_Postopvanger			
	Ja	Nee	Misschien	
Preventieve houding	21%	53%	27%	100%
Afwachtende houding	14%	68%	18%	100%
	16%	64%	20%	

Figuur 4.66 Samenhang tussen investeren postopvanger en houding

Bron: Eigen onderzoek

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen zelf betaald hebben, willen vaker niet investeren in een postopvanger. Huishoudens die 1 á 2 woningaanpassingen, betaald hebben, staan vaker positief tegenover de investering. Terwijl respondenten die 3 of meer woningaanpassingen betaald hebben, vaker twijfelen. Het verband is weergegeven in figuur 4.67. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,127 is.

Zelf_betaalde_aanpassingen_groep	Investeren_Postopvanger			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	12%	69%	19%	100%
1 á 2 aanpassingen	25%	59%	16%	100%
3 of meer aanpassingen	13%	61%	26%	100%
	16%	64%	20%	

Figuur 4.67 Samenhang tussen investeren postopvanger en het aantal zelf betaalde aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.7 Postopvanger → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Postopvanger als afhankelijke variabele en de 4 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (niet investeren) behoren, dan wordt 63,9% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 64,5% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de niet-investeerders worden met 95,7% goed voorspeld. Met de wel-investeerders (20,8% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (0% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,134, zwak.

Model 1.8 Elektrische raamopener → Samenhang

5 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.68. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 5 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in een elektrische raamopener niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Fysieke_gezondheid	6,003	2	0,050	0,135
Woninggeschiktheid_2	-	-	0,013*	0,169
Woonwens_2	63,123	2	0,000	0,478
Houding	10,166	2	0,006	0,176
Aanwezige_aanpassingen_groep	11,608	4	0,021	0,133

Figuur 4.68 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

* Fischer's Exacts toets

Fysieke_gezondheid: Respondenten waarbij geen sprake is van fysieke gebreken, binnen hun huishouden, geven vaker aan dat ze niet willen investeren in een elektrische raamopener. Terwijl huishoudens met fysieke gebreken, vaker wel willen investeren of vaker twijfelen over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.69. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,135 is.

Fysieke_gezondheid	Investeren_Elektrische_raamopener			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen fysieke gebreken	7%	83%	10%	100%
Eén of meer fysieke gebreken	13%	72%	16%	100%
	9%	80%	12%	

Figuur 4.69 Samenhang tussen investeren elektrische raamopener en fysieke gezondheid

Bron: Eigen onderzoek

Woninggeschiktheid_2: Respondenten die woonachtig zijn in een geschikte woning of een geschikt te maken woning, willen vaker niet investeren in een elektrische raamopener. Terwijl Huishoudens in een ongeschikte, vaker positief tegenover de investeringsbeslissing staan. Het verband is weergegeven in figuur 4.70. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,169 is.

Woninggeschiktheid_2	Investeren_Elektrische_raamopener_2			
	Ja	Nee	-	
Geschikt/Geschikt te maken	8%	92%	-	100%
Ongeschikt	23%	77%	-	100%
	10%	90%	-	

Figuur 4.70 Samenhang tussen investeren elektrische raamopener en woninggeschiktheid

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens_2: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen vaker niet investeren in een elektrische raamopener. Terwijl huishoudens die wensen te verhuizen, vaker positief tegenover de investeringsbeslissing of vaker twijfelen. Het verband is weergegeven in figuur 4.71. Het betreft een matig sterke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,478 is.

Woonwens_2	Investeren_Elektrische_raamopener			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	3%	86%	11%	100%
Verhuizen nieuwe woning	38%	45%	17%	100%
	9%	79%	12%	

Figuur 4.71 Samenhang tussen investeren elektrische raamopener en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Houding: Respondenten die voortijdig willen verhuizen of woningaanpassingen willen treffen, twijfelen vaker over de investering in een elektrische raamopener. Terwijl huishoudens met een afwachtende houding vaker nee zeggen tegen de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.72. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,176 is.

Houding	Investeren_Elektrische_raamopener			
	Ja	Nee	Misschien	
Preventieve houding	8%	71%	21%	100%
Afwachtende houding	9%	83%	8%	100%
	9%	80%	12%	

Figuur 4.72 Samenhang tussen investeren elektrische raamopener en houding

Bron: Eigen onderzoek

Aanwezige_aanpassingen_groep: Respondenten die geen woningaanpassingen in hun woning hebben, zeggen vaker nee tegen het investeren in een elektrische raamopener of twijfelen vaker. Terwijl huishoudens met 1 á 2 aanpassingen in hun woning, vaker positief tegenover de investeringsbeslissing staan. Het verband is weergegeven in figuur 4.73. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,133 is.

Aanwezige_aanpassingen_groep	Investeren_Elektrische_raamopener			
	Ja	Nee	Misschien	
Geen aanpassingen	4%	84%	13%	100%
1 á 2 aanpassingen	16%	75%	9%	100%
3 of meer aanpassingen	7%	81%	12%	100%
	9%	80%	12%	

Figuur 4.73 Samenhang tussen investeren elektrische raamopener en het aantal aanwezige aanpassingen

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.8 Elektrische raamopener → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Elektrische_raamopener als afhankelijke variabele en de 5 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (niet investeren) behoren, dan wordt 80% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 81,2% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de niet-investeerders worden met 97,7% goed voorspeld. Met de wel-investeerders (32,1% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (2,6% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,262, zwak.

Model 1.9 Tweede trappleuning → Samenhang

4 van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.74. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband tussen de 4 variabelen afzonderlijk en het wel, niet of misschien investeren in een tweede trappleuning niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Woonwens	9,484	4	0,050	0,135
Houding	15,639	2	0,000	0,246
Aanschaf	7,583	2	0,023	0,171
Financiële ruimte	19,045	6	0,004	0,192

Figuur 4.74 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, willen vaker investeren in een tweede trappleuning. Huishoudens die wensen te verhuizen, staan vaker negatief tegenover de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.75. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,135 is.

Woonwens	Investeren_Tweede_trappleuning			
	Ja	Nee	Misschien	
Blijven huidige woning	27%	55%	18%	100%
Verhuizen nieuwe woning	23%	70%	6%	100%
Weet ik niet	13%	61%	26%	100%
	24%	59%	17%	

Figuur 4.75 Samenhang tussen investeren tweede trappleuning en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Houding: Respondenten die voortijdig willen verhuizen of woningaanpassingen willen treffen, willen vaker investeren in een tweede trappleuning of twijfelen vaker hierover. Terwijl huishoudens met een afwachtende houding vaker nee zeggen tegen de investeringsbeslissing. Het verband is weergegeven in figuur 4.76. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,246 is.

Houding	Investeren_Tweede_trappleuning			
	Ja	Nee	Misschien	
Preventieve houding	39%	37%	34%	100%
Afwachtende houding	19%	66%	16%	100%
	24%	59%	17%	

Figuur 4.76 Samenhang tussen investeren tweede trappleuning en houding

Bron: Eigen onderzoek

Aanschaf: Respondenten die weten waar zij terecht kunnen voor de aanschaf of uitbesteding van woningaanpassingen willen vaker investeren in een tweede trapleuning of twijfelen vaker hierover. Terwijl huishoudens die dit niet weten, vaker nee zeggen. Het verband is weergegeven in figuur 4.77. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,171 is.

Aanschaf	Investeren_Tweede_trapleuning			
	Ja	Nee	Misschien	
Weet ik	30%	49%	21%	100%
Weet ik niet	19%	66%	15%	100%
	24%	59%	17%	

Figuur 4.77 Samenhang tussen investeren tweede trapleuning en aanschaf

Bron: Eigen onderzoek

Financiële ruimte: Respondenten die financieel gezien voldoende ruimte hebben, om hun woning aan te passen, willen vaker investeren in een tweede trapleuning. Huishoudens met deels voldoende ruimte, staan vaker negatief tegenover de investeringsbeslissing. Terwijl respondenten die over onvoldoende financiële middelen beschikken, vaker twijfelen over de investering. Het verband is weergegeven in figuur 4.78. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,192 is.

Financiële ruimte	Investeren_Tweede_trapleuning			
	Ja	Nee	Misschien	
Voldoende ruimte	36%	55%	10%	100%
Deels voldoende ruimte	20%	64%	16%	100%
Onvoldoende ruimte	13%	58%	29%	100%
Weet ik niet	14%	54%	31%	100%
	24%	59%	17%	

Figuur 4.78 Samenhang tussen investeren tweede trapleuning en financiële ruimte

Bron: Eigen onderzoek

Model 1.9 Tweede trapleuning → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeren_Tweede_trapleuning als afhankelijke variabele en de 4 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (niet investeren) behoren, dan wordt 59,1% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 62,5% van de investeringsbeslissingen juist voorspeld. Met name de niet-investeerders worden met 94,8% goed voorspeld. Met de wel-investeerders (18,0% juist voorspeld) en de twijfelende-investeerders (13,3% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,208, zwak.

Model 1.10 Aanbouw slaap- en/of badkamer → Samenhang

o van de 14 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Slechts enkele respondenten willen investeren in een aanbouw. Hetgeen te weinig is, om significante verbanden te kunnen onderscheiden, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval.

4.3.2 Model 2 Hoogte van het investeringsbedrag

De respondenten is een tiental woningaanpassingen voorgelegd. Hen is gevraagd of zij in de aanpassingen gaan investeren. De investeringsbeslissingen van de respondenten, uitgedrukt in wel, niet of misschien investeren, zijn in het voorgaande model onderzocht. Model 2 tracht de hoogte van het investeringsbedrag te verklaren. Hetgeen een andere manier is om de investeringsbeslissingen van respondenten uit te drukken. Het verschil tussen de beide benaderingen zit in de opeenstapeling van de woningaanpassingen. In de vragenlijst staat bij iedere woningaanpassing een prijsindicatie (zie figuur 4.20). Als een respondent in één of meerdere aanpassingen wil investeren of al geïnvesteerd heeft, dan zijn de gemiddelde prijzen voor de betreffende aanpassingen bij elkaar opgeteld. Het resulterende bedrag, is de geldsom, die de respondenten theoretisch gezien willen investeren in hun huidige woning of eventuele toekomstige woning. In werkelijkheid betalen de respondenten niet dezelfde gemiddelde prijs voor een aanpassing. De kosten zijn afhankelijk van de wensen van de respondent en de mogelijkheden in de woning. Desondanks geeft het investeringsbedrag weer welke respondenten wel willen investeren en welke respondenten niet willen of twijfels hebben. Iemand die een investeringsbedrag van nul euro heeft, wil (vooralsnog) geen van de voorgelegde aanpassingen treffen en dus niet investeren. Daarnaast geeft de hoogte van het investeringsbedrag inzicht in de mate waarin de respondent zijn of haar woning wil aanpassen. Het investeringsbedrag wordt immers hoger, naarmate een respondent in meer aanpassingen wil investeren. Hetgeen niet wil zeggen, dat een hoog investeringsbedrag, per definitie betekent dat iemand veel woningaanpassingen wil treffen.

De variabele *investeringsbedrag* kenmerkt zich door een grote variatie. De laagste investering bedraagt €15,- en de hoogste investering is €25.365,-. Gemiddeld willen de respondenten een bedrag van €1.608,- investeren. De standaarddeviatie is €3.133,-. Deze cijfers zijn vrij specifiek. Terwijl de variabele een benadering is van de werkelijke investeringsbedragen, gebaseerd op slechts 10 aanpassingen. Door de investeringsbedragen in te delen in categorieën, zijn de verschillen met de werkelijkheid, als gevolg van het gebruik van gemiddelden, minder doorslaggevend. De suggestie dat de precieze investeringen bekend zijn wordt niet gewekt en de kans is groter dat de respondenten juist zijn ingedeeld. De gekozen categorieën zijn; geen investering, kleine investering, middelgrote investering en grote investering. Respectievelijk staan deze categorieën voor; 0 euro investeringen, investeringen van 0 euro tot en met 100 euro, investeringen van 100 euro tot en met 1000 euro en investeringen van meer dan 1000 euro. In figuur 4.79 is te zien dat de helft van de respondenten, grote

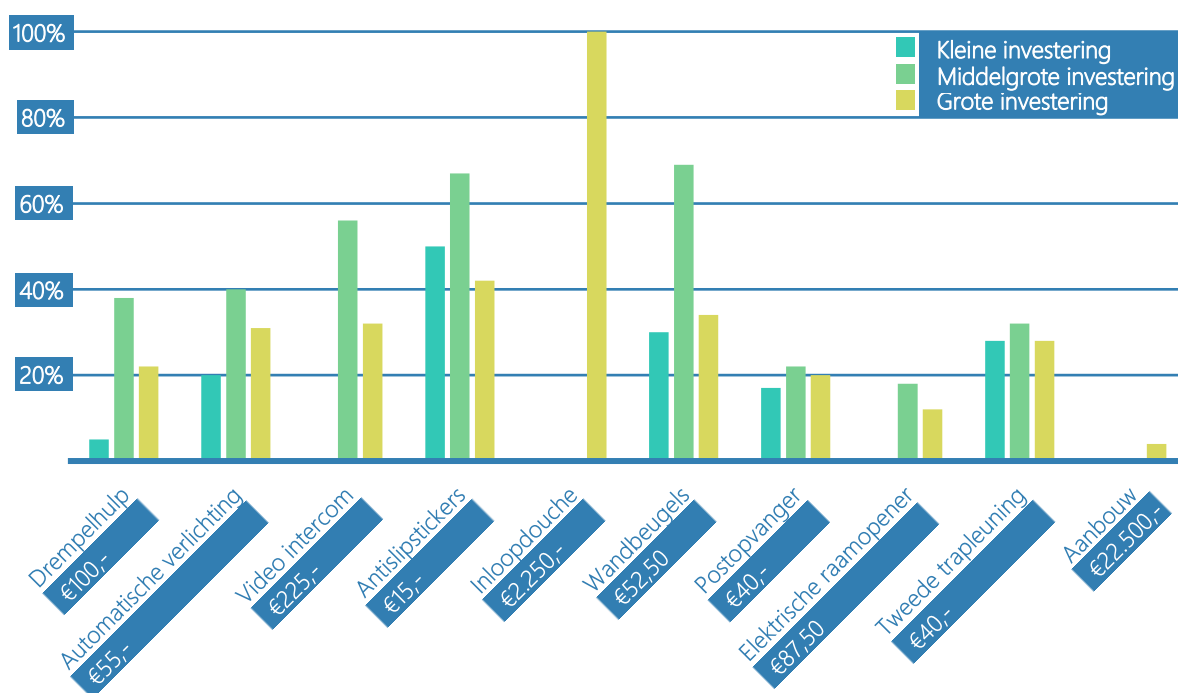
investerings wil doen, van meer dan 1.000 euro. Tegenover 18% van de respondenten die geen van de voorgeslede aanpassingen willen aanbrengen. De overige 18% en 14% van de respondenten, zijn eveneens voornemens om aanpassingen te treffen, te weten kleine en middelgrote investeringen.

	Steekproef	
Geen investering	18%	(58)
Kleine investering	18%	(60)
Middelgrote investering	14%	(45)
Grote investering	51%	(167)

Figuur 4.79 Overzicht van de hoogte van de investeringsbedragen, gebaseerd op de aanpassingen waarin de respondenten willen investeren.

Bron: Eigen onderzoek

In figuur 4.80 is weergegeven hoeveel procent van de respondenten, per investeringsbedrag, willen investeren in de tien aanpassingen. Het is vanzelfsprekend dat aanpassingen die meer dan 100 of 1.000 euro kosten niet gekozen zijn, door de respondenten die voornemens zijn een kleine investering te doen. Andersom geredeneerd zou dit betekenen, dat respondenten die een grote investering voor ogen hebben, niet hebben gekozen voor de goedkopere aanpassingen. Dit is geenszins het geval. De aanpassingen die gemiddeld minder dan 100 euro kosten, worden veelal door een groter aandeel middelgrote en grote investeerders gekozen, dan door de kleine investeerders. De middelgrote en grote investeerders combineren mogelijk meer aanpassingen. Met name de middelgrote investeerders hebben bij alle aanpassingen, die binnen hun investeringsmarge vallen, het hoogste aandeel respondenten dat in de aanpassingen wil investeren.

Figuur 4.80 Overzicht van het aandeel respondenten, per investeringsgroep, dat wil investeren in de aanpassingen.

Bron: Eigen onderzoek

Afhankelijke variabele			
Investeringsbedrag_groep			
Geen investering		0	
Kleine investering		1	
Middelgrote investering		2	
Grote investering		3	
Onafhankelijke variabelen			
Geslacht			
Man		0	
Vrouw		1	
Leeftijd		Leeftijdsgroep	
Leeftijd in jaren	55-95	55 tot 65 jaar	0
		65 tot 75 jaar	1
		75 jaar en ouder	2
Omvang_huishouden		Omvang_huishouden_groep	
Aantal personen	1-6	Eenpersoonshouden	0
		Meerpersoonshuishouden	1
Fysieke_gezondheid			
Geen fysieke gebreken		0	
Eén of meer gebreken		1	
Woningtype			
Eengezinswoning		0	
Meergezinswoning		1	
Woninggeschiktheid			
Geschikt		0	
Geschikt te maken		1	
Ongeschikt		2	
Weet ik niet		3	
Woonwens			
Blijven huidige woning		0	
Verhuizen nieuwe woning		1	
Weet ik niet		2	
Bekendheid			
Wel bekend		0	
Niet bekend		1	
Inzicht			
Kan ik zelfstandig		0	
Ik wil graag ondersteuning		1	
Weet ik niet		2	
Houding			
Preventieve houding		0	
Afwachtende houding		1	
Aanschaf			
Weet ik		0	
Weet ik niet		1	
Financiële_ruimte			
Voldoende ruimte		0	
Deels voldoende ruimte		1	
Onvoldoende ruimte		2	
Weet ik niet		3	

Figuur 4.81 Overzicht van de variabelen die gebruikt zijn voor het uitvoeren van de analyses bij model 2

Bron: Eigen onderzoek

Model 2 probeert de zojuist beschreven hoogte van de investeringsbedragen te verklaren. Vandaar dat dit de afhankelijke variabele is. Zie figuur 4.81. De onafhankelijke variabelen bestaan, net als in model 1, uit persoonskenmerken, woningkenmerken en kenmerken van de investeringsbeslissingen. Ten opzichte van model 1, zijn de variabelen *aanwezige_aanpassingen* en *zelf_betaalde_aanpassingen* uit het model gelaten. Deze variabelen meten ongeveer hetzelfde als de afhankelijke variabele. Een eventueel statistisch verband is hierdoor nietszeggend, aangezien het logisch is dat er sprake is van een samenhang. 7 van de 10 voorgelegde aanpassingen zijn namelijk impliciet of expliciet bevroegd

bij de vragen over de reeds aanwezige aanpassingen en de zelf betaalde aanwezige aanpassingen. Daarnaast is in figuur 4.81 te zien, dat de variabelen *leeftijd* en *omvang_huishouden* zijn gehercodeerd, voor het uitvoeren van de Pearson's Chi-kwadraat toets.

Model 2 Investeringsbedrag → Samenhang

5 van de 12 onafhankelijke variabelen hangen significant samen met de afhankelijke variabele. Zie figuur 4.81. Er is sprake van een significant verband als de significantie lager of gelijk is aan 0,05, bij een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit houdt in dat het verband, tussen de 5 afzonderlijke variabelen en de hoogte van het investeringsbedrag, niet op toeval berust.

	Waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (2-zijdig)	Cramer's V
Geslacht	14,066	3	0,003	0,207
Omvang_huishouden_groep	9,631	3	0,022	0,171
Fysieke_gezondheid	17,803	3	0,000	0,232
Woonwens	27,234	6	0,000	0,203
Financiële_ruimte	18,079	9	0,034	0,135

Figuur 4.81 Overzicht van de statistisch significante resultaten na toetsing met de Pearson's Chi-kwadraat test

Bron: Eigen onderzoek

De richting en de sterkte van de significante verbanden zijn nader bekeken:

Geslacht: Mannen investeren vaker niets, in tegenstelling tot vrouwen. Van de respondenten die wel aanpassingen aanschaffen, investeren vrouwen vaker kleine bedragen dan mannen. De respondenten van het mannelijke geslacht investeren daarentegen vaker grote bedragen. Naarmate het investeringsbedrag toeneemt, zijn het vaker mannen die investeren dan vrouwen. Het verband is weergegeven in figuur 4.82. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,207 is.

Geslacht	Investeringsbedrag_groep				
	Geen	Klein	Middelgroot	Groot	
Man	21%	13%	14%	52%	100%
Vrouw	10%	28%	14%	48%	100%
	17%	18%	14%	51%	

Figuur 4.82 Samenhang tussen hoogte investeringsbedrag en geslacht

Bron: Eigen onderzoek

Omvang_huishouden_groep: Respondenten die tot een eenpersoonshuishouden behoren investeren vaker niets of investeren vaker kleine bedragen. Terwijl de respondenten in een meerpersoonshuishouden vaker middelgrote en grote bedragen investeren. Naarmate het investeringsbedrag toeneemt, zijn het vaker meerpersoonshuishoudens die investeren dan eenpersoonshuishouden. Het verband is weergegeven in figuur 4.83. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,171 is.

Omvang huishouden	Investeringsbedrag_groep				
	Geen	Klein	Middelgroot	Groot	
Eenpersoons	19%	28%	12%	41%	100%
Meerpersoons	17%	14%	14%	54%	100%
	18%	18%	14%	51%	

Figuur 4.83 Samenhang tussen hoogte investeringsbedrag en omvang huishouden

Bron: Eigen onderzoek

Fysieke gezondheid: Respondenten waarbij geen sprake is van fysieke gebreken, binnen hun huishouden, investeren vaker niets. Terwijl huishoudens met fysieke gebreken, vaker kleine en middelgrote bedragen investeren. Het verband is weergegeven in figuur 4.84. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,232 is.

Fysieke gezondheid	Investeringsbedrag_groep				
	Geen	Klein	Middelgroot	Groot	
Geen fysieke gebreken	22%	17%	10%	51%	100%
Eén of meer gebreken	6%	22%	22%	50%	100%
	18%	18%	14%	51%	

Figuur 4.84 Samenhang tussen hoogte investeringsbedrag en fysieke gezondheid

Bron: Eigen onderzoek

Woonwens: Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen investeren vaker kleine bedragen. Terwijl respondenten die wensen te verhuizen, vaker middelgrote en grote bedragen willen investeren, mocht dit nodig zijn. Zij hebben de vragen immers beantwoord met het idee dat hun toekomstige woning de voorgelegde aanpassingen nog niet heeft. De respondenten die nog niet weten waar ze oud willen worden, geven beduidend vaker aan niets te willen investeren. Het verband is weergegeven in figuur 4.85. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,203 is.

Woonwens	Investeringsbedrag_groep				
	Geen	Klein	Middelgroot	Groot	
Blijven huidige woning	16%	21%	12%	51%	100%
Verhuizen	9%	6%	30%	55%	100%
Weet ik niet	33%	15%	7%	44%	100%
	18%	18%	14%	51%	

Figuur 4.85 Samenhang tussen hoogte investeringsbedrag en woonwens

Bron: Eigen onderzoek

Financiële ruimte: Respondenten die financieel gezien voldoende ruimte hebben, om hun woning aan te passen, investeren vaker grote bedragen. Terwijl de respondenten die hebben aangegeven over onvoldoende financiële middelen te beschikken, vaker middelgrote investeringen willen doen. Respondenten die niet weten hoeveel ruimte zij financieel gezien hebben, investeren vaker niets of

investeren vaker kleine bedragen. Vermoedelijk beschikt een deel van hen over onvoldoende middelen, maar hebben zij dit niet willen zeggen. Het verband is weergegeven in figuur 4.86. Het betreft een zwakke samenhang, aangezien de waarde van de associatiemaat Cramer's V 0,135 is.

Financiële ruimte	Investeringsbedrag_groep				
	Geen	Klein	Middelgroot	Groot	
Voldoende ruimte	14%	11%	11%	64%	100%
Deels voldoende	19%	22%	13%	46%	100%
Onvoldoende ruimte	19%	17%	25%	40%	100%
Weet ik niet	23%	26%	13%	39%	100%
	18%	18%	14%	51%	

Figuur 4.86 Samenhang tussen hoogte investeringsbedrag en financiële ruimte

Bron: Eigen onderzoek

Model 2 Investeringsbedrag → Logistische regressie

De Likelihood ratio test van het gehele model, met Investeringsbedrag_groep als afhankelijke variabele en de 5 significant samenhangende parameters als onafhankelijke variabelen, toont aan dat het model significant verschilt van het nulmodel. Tenminste één van de onafhankelijke variabelen draagt bij aan het verklaren van de investeringsbeslissing. Als verondersteld wordt dat alle respondenten tot de grootste categorie (grote investering) behoren, dan wordt 50,8% van de respondenten per toeval goed ingedeeld. Door het toevoegen van de voorspellende variabelen, in het model, wordt 52,3% van de investeringsbedragen juist voorspeld. Met name de respondenten, die groots willen investeren, worden met 89,8% goed voorspeld. Met de niets-investeerders (12,3% juist voorspeld), de kleine-investeerders (18,3% juist voorspeld) en de middelgrote-investeerders (8,9% juist voorspeld) heeft het model meer moeite. De verklaringskracht van het model is, met een Nagelkerke R-Square van 0,225, zwak.

De verklaringskracht van de behandelde modellen loopt sterk uiteen. Zie figuur 4.87 ter vergelijking. Enkele modellen laten een aanzienlijke verbetering zien ten opzichte van het nul model. Terwijl bij andere modellen het aantal juiste voorspellingen nauwelijks toeneemt. Ondanks dat alle modellen significant verschillen van het nul model. De onafhankelijke variabelen blijken bovendien een betere voorspeller voor investeringsbeslissingen die zijn uitgedrukt in wel, niet of misschien investeren (model 1). Aangezien de verklaringskracht van model 2, waarin de investeringsbeslissingen zijn uitgedrukt in de hoogte van de investeringsbedragen, aan de lage kant is.

Model + Aantal onafhankelijke variabelen in model			Percentage juist voorspeld			Nagelkerke R-Square
			Nul model	Volledige model		
Model 1.1	Investeren_Drempelhulp	8	50%	61,8%	+11,8%	0,366
Model 1.2	Investeren_Automatische_verlichting	2	43,9%	50,6%	+6,7%	0,182
Model 1.3	Investeren_Video_intercom	3	47%	54,8%	+7,8%	0,247
Model 1.4	Investeren_Antislipstickers	1	39,4%	41,8%	+2,4%	0,070
Model 1.5	Investeren_Inloopdouche	5	50,6%	55,8%	+5,2%	0,198
Model 1.6	Investeren_Wandbeugel	5	36,7%	50,9%	+14,2%	0,262
Model 1.7	Investeren_Postopvanger	4	63,9%	64,5%	+0,6%	0,134
Model 1.8	Investeren_Elektrische_raamopener	5	80%	81,2%	+1,2%	0,262
Model 1.9	Investeren_Tweede_trapleuning	4	59,1%	62,5%	+3,4%	0,208
Model 1.10	Investeren_Aanbouw	0	-	-	-	-
Model 2	Investeringsbedrag_groep	5	50,8%	52,3%	+1,5%	0,225

Figuur 4.87 Overzicht van de resultaten van de logistische regressiemodellen

Bron: Eigen onderzoek

Hoofdstuk 5 *Analyse Interviews*

Verspreid over Arnhem zijn zes huishoudens bezocht. Naar aanleiding van de vragenlijst is met hen in gesprek gegaan over hoe zij aankijken tegen het aanpassen van hun woning. Dit met als doel om de kwantitatieve resultaten uit de enquête beter te kunnen duiden en aan te vullen. De bevindingen uit de interviews, komen in dit hoofdstuk aan bod. Te beginnen met een introductie van de geïnterviewden (5.1). Daarna worden de beslissingen omtrent verhuizen (5.2) en het aanpassen van de eigen woning (5.3) uiteengezet. Afsluitend wordt gekeken hoe de bewustwording ten aanzien van de woontoeekomst tot stand is gekomen. Om inzicht te geven in hoe ondersteuning eventueel kan bijdragen om van bewustzijn tot investeringsbeslissingen te komen (5.4).

5.1 De geïnterviewden

Alle geïnterviewden zijn ouder dan 55 jaar, in het bezit van een eigen woning en woonachtig in Arnhem. Naast deze overeenkomsten, zijn er ook tal van verschillen. De woonsituatie van iedere geïnterviewde is bijvoorbeeld anders en ook de samenstelling van de huishoudens verschilt. Om de impact van deze verschillen te kunnen zien, worden de geïnterviewden allereerst kort voorgesteld. In verband met de privacy, worden de namen van de geïnterviewden niet genoemd.

→ **Interview 1:** Het eerste interview heeft plaatsgevonden in de wijk Vredenburg met een mevrouw van 77 jaar. Hierna te noemen mevrouw A. 14 jaar geleden is mevrouw naar haar huidige benedenwoning met tuin verhuist. Zij deed dit toentertijd samen met haar man, met wie ze op latere leeftijd is getrouwd. Haar man is ondertussen overleden. Kinderen heeft mevrouw niet en haar familie woont niet in de buurt. Ze is voornamelijk op haarzelf aangewezen.

→ **Interview 2:** Het interview dat volgde was met meneer B. Hij is 77 jaar en hij is na een vervelende periode rond de ziekte en het overlijden van zijn vrouw, naar Arnhem verhuist. Hij wilde graag dicht bij zijn kinderen wonen. In de wijk Spijkerkwartier heeft hij een appartement met lift betrokken. Hij heeft zijn woning opgeknapt en aangepast aan zijn eigen smaak en behoeften.

→ **Interview 3:** Interview nummer drie was met een echtpaar die hun vrijstaande woning zelf hebben laten bouwen in de wijk Burgemeesterswijk en Hoogkamp. Meneer C is 77 jaar en samen met zijn vrouw heeft hij 34 jaar geleden besloten een aangepaste woning te bouwen. Mevrouw C had namelijk gezondheidsproblemen, waarvan niet duidelijk was hoe deze zich zouden ontwikkelen. Samen met hun toen nog jonge kinderen zijn ze de woning betrokken. Nu de kinderen de deur uit zijn, wonen ze nog altijd naar volle tevredenheid in de woning.

→ **Interview 4:** In de wijk Schaarsbergen heeft het vierde interview plaatsgevonden met mevrouw D. Mevrouw is 70 jaar en woont al 36 jaar, naar alle tevredenheid, in haar patiowoning. Het is haar eerste eigen woning. Het heeft haar voorkeur om er te blijven wonen, tenminste zolang haar gezondheid en eventuele woningaanpassingen dit mogelijk maken.

→ **Interview 5:** Het vijfde interview was bij meneer en mevrouw E, in de wijk Rijkerswoerd. Mevrouw is 65 jaar en samen met haar man is ze 23 jaar geleden in hun twee-onder-een-kapwoning gaan wonen. Nadat de kinderen het huis uit waren, hebben zij de woning gekocht als zijnde een woning waar al voorbereidingen getroffen zijn. Zodoende dat eventuele woningaanpassingen eenvoudiger te realiseren zijn.

→ **Interview 6:** Als laatste zijn meneer en mevrouw F geïnterviewd. Een echtpaar dat woonachtig is in de wijk Elderveld. Meneer is 67 jaar en samen wonen ze al 12 jaar in hun twee-onder-een-kapwoning. Het stel wil voorkomen dat zij hun kinderen opzadelen met gedoe als ze ouder worden en gebreken gaan ondervinden. Ze zijn er alleen nog niet over uit hoe zij dit het beste kunnen doen.

5.2 Verhuizen naar een geschikte woning

Het is aan de geïnterviewden zelf, om te bepalen waar zij willen wonen, naarmate ze ouder worden. Zien zij de toekomst in hun huidige woning of denken ze erover om te verhuizen? Het antwoord van de geïnterviewden is duidelijk, zij willen eigenlijk allemaal in hun huidige woning blijven wonen.

5.2.1 Blijven huidige woning

De geïnterviewden willen allemaal, zolang hun gezondheid het toelaat, in hun huidige woning blijven wonen. Of zoals mevrouw D zegt:

"Het is mijn eerste huis en ik ben zo tevreden hier, dat ik, nou als ik hier mijn laatste dagen zou kunnen doorbrengen. Maar goed dat hangt ook van je gezondheid af. Want je kunt een heleboel willen en je kunt een hoop aan je huis aanpassen. Maar op gegeven moment heb je niet voor alle gezondheidssituaties aanpassingen, zo simpel is het."

De redenen waarom de geïnterviewden graag tot op hoge leeftijd in hun huidige woning willen blijven wonen lopen zeer uiteen. Een veelgenoemde reden om niet te willen verhuizen, is dat de geïnterviewden tevreden zijn over hun woning en woonomgeving. Vijf van de zes geïnterviewde huishoudens wonen immers langer dan tien jaar in hun huidige woning. Drie van hen hebben zelfs een woonduur van meer dan dertig jaar. Het is niet verwonderlijk dat deze mensen gehecht zijn aan hun woning en woonomgeving. Zij blijven graag wonen in de voor hen vertrouwde omgeving, waar zij hun dagelijkse routines en sociale contacten hebben. Andere redenen om niet te verhuizen, zijn financieel

van aard. Meneer B heeft bij de aankoop van zijn huidige woning meegemaakt hoe moeilijk het is om als oudere een hypotheek te krijgen. Daarnaast moest zijn vorige woning verkocht worden. Hetgeen langer heeft geduurd dan verwacht. Hierdoor had hij tijdelijk twee woningen en dus dubbele lasten. Als deze situatie lang stand houdt, dan gaat het hard met de financiële middelen die iemand tot zijn of haar beschikking heeft. Ook meneer F noemt de verkoop van hun huidige woning, als belemmering. Aangezien niemand weet hoe de woningmarkt zich in de loop der jaren gaat ontwikkelen. Als het echtpaar over vijf, tien of twintig jaar vindt dat de tijd daar is, om te verhuizen, moeten zij afwachten hoe snel zij hun woning kunnen verkopen. Bovendien stellen meneer en mevrouw F verhuizen uit, omdat de woonlasten in hun huidige huis laag zijn. Bij een verhuizing verwachten zij maandelijks meer kwijt te zijn. Meneer F verwoordt dit en het gevolg hiervan als volgt:

"Al gaan we veel kleiner wonen, dan nog zijn we waarschijnlijk het dubbele of het driedubbele kwijt, dan waar we nu voor wonen. Daardoor proberen we zo lang mogelijk hier te wonen, omdat we weten dat we dit goed op kunnen brengen en daarna gaan we inleveren. Dan moeten we dingen gaan laten, want dat gaat dan of in de huur of in de aflossing van de hypotheek zitten."

5.2.2 Geschiktheid huidige woning

De geïnterviewden zijn niet geneigd om te verhuizen. Dit hoeft geen probleem te zijn, mits de huidige woning geschikt is of geschikt te maken is. Hetgeen bij de meeste geïnterviewden het geval blijkt. 4 van de 6 geïnterviewden hebben namelijk, door de verhuizing naar hun huidige woning, een woning betrokken waar zij, voor hun gevoel, met gemak oud kunnen worden. Meneer en mevrouw C deden dit 34 jaar geleden al, toen zij hun eigen aangepaste woning lieten bouwen, vanwege gezondheidsproblemen. Het huis heeft speciaal een slaap- en badkamer op de begane vloer en de woning is door de brede deuren en het weglaten van drempels goed toe-en doorgankelijk met een rolstoel. Ook mevrouw A is 14 jaar geleden naar haar huidige benedenwoning verhuist. Haar vorige woning was aan de grote kant en ze was verschillende keren van de trap gevallen. Vandaar dat ze gelijkvloers is gaan wonen. Evenals meneer B. Hij vond de trap, in zijn voorgaande woning, een steeds groter risico. Derhalve heeft hij een gelijkvloers appartement met lift uitgekozen. Dat bovendien goed toe- en doorgankelijk is met een rollator. Ook meneer en mevrouw E zijn 23 jaar geleden, naar een geschiktere woning verhuist. Hun twee-onder-een-kapwoning is zo ontworpen en voorbereid, dat deze eenvoudig aangepast kan worden.

Opvallend is dat de meeste, van de zojuist besproken geïnterviewden, vrij vroeg in hun leven al verhuist zijn, naar een geschiktere woning. Voor een deel van hen was de geschikte woning een uitkomst, vanwege gezondheidsproblemen. In tegenstelling tot meneer en mevrouw E. Zij waren niet specifiek op zoek naar een geschikte woning. Ze zochten voornamelijk een andere woning, nadat hun

woonsituatie dusdanig veranderde, omdat hun kinderen het huis uit gingen. Toen hun huidige woning, op hun pad kwam dachten ze:

"Goh ja dat is wel heel handig, voor mocht het ooit zover komen dat je hulpmiddelen nodig hebt, dan is dat alvast, wel heel handig."

De geschiktheid van de woning was, op dat moment, niet de hoofdreden dat ze het huis kochten, maar ze zagen het wel als een voordeel.

De woningen van zowel mevrouw D, als van meneer en mevrouw F zijn in basis niet geschikt. De patiowoning en twee-onder-een-kapwoning zijn niet gelijkvloers. Zij hadden destijds geen aanleiding, om een gelijkvloerse woning te kopen. Ook nu, 36 en 12 jaar later, zien zij de noodzaak hiertoe (nog) niet. Voorlopig willen ze niet verhuizen. Er zijn, voor hun gevoel, voldoende woningaanpassingen voorhanden waarmee ze, tot op zekere hoogte, een eventuele afname van hun fysieke gesteldheid kunnen opvangen. Desondanks zijn beide huishoudens voldoende realistisch en praktisch ingesteld, om ook te beseffen dat er grenzen zitten aan de aanpasbaarheid van hun woning. Maar het punt waarop zij de grens trekken, tussen aanpassen en verhuizen, verschilt. Mevrouw D wil bijvoorbeeld ondanks de vele trappen in haar patiowoning, trapliften gaan aanbrengen, als dit nodig mocht zijn om in haar huidige woning te kunnen blijven wonen. Terwijl meneer en mevrouw F van mening zijn, dat als ingrijpende aanpassingen noodzakelijk worden, zij beter op zoek kunnen gaan naar een gelijkvloerse woning. Naar eigen zeggen van mevrouw F:

"Bij twijfel moet je ook niet zeggen, we gaan hier maar mee door. Die twijfel is er niet voor niks. Dan zijn we allebei zo reëel van, jammer van de tuin, jammer van de burens, maar dan gaan we absoluut."

Als ingrijpende aanpassingen benodigd zijn, zien zij verhuizen als de meest optimale oplossing. Zij hebben het idee dat, na het uitvoeren van ingrijpende woningaanpassingen, het toch behelpen blijft als ze in hun huidige woning blijven wonen.

5.3 Woning aanpassen voor een geschikte woning

De meerderheid van de geïnterviewden is verhuist naar een in basis geschikte woning. Hetgeen niet wil zeggen dat er geen woningaanpassingen meer nodig zijn. Alle geïnterviewden, zijn op hun eigen manier bezig met het aanpassen van hun woning. De interviews laten hierin een driedeling in houdingen zien. Te weten een afwachtende houding, een voorbereidende houding en een aanpakkende houding.

5.3.1 Afwachten

De geïnterviewden, met een overwegend afwachterende houding, stellen woningaanpassingen uit. Hetgeen niet betekent dat ze geen aanpassingen treffen. Ze hebben enkel de neiging om te wachten met actie ondernemen, totdat het echt nodig is. De toekomst is onzeker. Afwachters menen dat als onduidelijk is welke aanpassingen nodig gaan zijn, het niet verstandig is, om in het wilde weg, van alles te veranderen. Bovendien functioneert de onaangepaste situatie vaak nog naar tevredenheid. Hetgeen ook het geval is bij mevrouw D, zij zegt over het aanpassen van haar badkamer het volgende:

"Het heeft eigenlijk geen zin om mij daar nu mee bezig te houden, omdat het nu functioneert. En het ook prettig is. En tegen de tijd dat ik iets zou moeten veranderen, dan zijn de producten, afmetingen, merken, weer totaal anders dan nu. Dus dat heeft ook totaal geen zin."

Zolang er geen noodzaak toe is, worden woningaanpassingen gezien als iets voor de toekomst. Hierop vooruitlopen heeft geen zin en kan zelfs verlamdend werken volgens meneer en mevrouw F. Zij willen niet bang zijn voor allerlei toekomstscenario's, die mogelijk geen werkelijkheid worden:

"Daar kiezen wij niet voor. Wij kiezen voor een gezonde instelling, van hou het in de gaten en handel daarna. ... We zijn nog actief genoeg en ik ben net met pensioen. Dan ga je niet gelijk aan je oude dag denken. Zo zitten wij niet in elkaar. ... Het gaat al snel genoeg."

De voordelen van het tijdig aanpassen van de eigen woning, zijn niet voldoende, om van de afwachters, aanpakkers te maken. Een voordeel van het vroegtijdig treffen van woningaanpassingen, is bijvoorbeeld dat iemand op zijn of haar eigen tempo te werk kan gaan. Zonder dat er haast geboden is. Maar de geïnterviewden met een afwachterende houding, zien dit anders. Naar hun idee zijn de meeste aanpassingen prima in korte tijd te realiseren, als de noodzaak daar is. Dat aanpassingen direct meer comfort en veiligheid kunnen bieden, is wellicht onvoldoende bekend.

Daarnaast valt op dat met name de geïnterviewde, die woonachtig zijn in een in basis ongeschikte woning, een afwachterende houding hebben. Waarschijnlijk vermoeden zij dat ze op den duur alsnog willen of moeten verhuizen. Het is aan hen om na te gaan of ze het de moeite en de investeringen waard vinden, om hun huidige woning aan te passen. Zeker gezien de extra inspanningen die vereist zijn, omdat de woning feitelijk ongeschikt is. De afwachterende houding is in dit opzicht goed verklaarbaar. Bij meneer en mevrouw F is voornamelijk de investering de crux:

"Het ligt aan het geld. ... Als je voor €5.000,- alles in orde krijgt, dan zou ik dat doen. Maar je moet eerder aan een orde van grote van €25.000,- denken. En dan hebben we zoiets van nee, dat besteden we liever aan een ander huis."

5.3.2 Voorbereiden

De interviews laten zien dat een afwachter houding over kan gaan in een voorbereidende houding. Dit uit zich in een duidelijk aanwezig besef dat woningaanpassingen nodig zijn, terwijl tegelijkertijd niet tot nauwelijks stappen ondernomen zijn om de woning aan te passen. Bij de een gaan de voorbereidingen verder dan bij de ander. Meneer en mevrouw F hebben bijvoorbeeld geld aan de kant gezet, zodat ze een buffer hebben, om noodzakelijke uitgaven van te kunnen betalen:

"Je moet natuurlijk op dingen voorbereid zijn. Dat zijn wij ook wel en daar zijn wij mee bezig. Maar niet met het huis nog. ... Het enige wat wij hebben gedaan, is dat we wat geld achter de hand hebben. Speciaal voor de oude dag."

Iemand gaat zich pas voorbereiden op iets, als hij of zij ervan overtuigd is, dat dit nodig gaat zijn. Naarmate dit besef groeit, zullen de voorbereidingen steeds een stapje verder gaan. Hetgeen bij mevrouw D ook het geval is. Zij heeft niet alleen geld apart gezet, ze heeft ook geïnformeerd naar aanpassingen, waarvan zij denkt dat ze nodig gaan zijn. Hierdoor weet ze bijvoorbeeld dat haar patiowoning geschikt is voor het plaatsen van een traplift. Bovendien weet ze ongeveer wat ze aan kosten kan verwachten, zodat ze gerichter kan sparen en niet voor verassingen komt te staan.

Beide huishoudens hebben hun eigen redenen, die hun ertoe aanzetten, om zich voor te bereiden op de toekomst. Bij meneer en mevrouw F zijn dit hun kinderen:

"We willen de kinderen niet opzadelen met gedoe, want dat hebben we bij mijn moeder ooit gezien. Die wilde maar niet weg en wij konden overal voor opdraaien. ... Dat is arrogantie. Je moet inzien dat je ouder wordt en gebreken kan krijgen. Geef dat maar toe."

Ook mevrouw D is vanwege haar omgeving aan het voorbereiden geslagen. Zij vindt het namelijk belangrijk dat haar woning toe- en doorgankelijk blijft voor haarzelf, maar ook voor haar familieleden en vrienden die over de vloer komen. Ook als een van hen in de toekomst mogelijkerwijs geen trap meer kan lopen. Daarnaast hebben de landelijke ontwikkelingen omtrent langer zelfstandig thuis blijven wonen, haar aan het denken gezet:

"Dat is ook de reden, sinds die trend heeft ingezet, dat ik tegen mijzelf heb gezegd, ja wat wil je nu? Dan kun je maar beter gaan kijken of dit het huis is waar je oud in kunt worden. Het antwoord is ja."

5.3.3 Aanpakken

De geïnterviewden, met een aanpakkende houding, denken niet alleen na over het aanpassen van hun woning, zij voeren het daadwerkelijk uit. Opvallend is dat voornamelijk de huishoudens, die naar een geschikte woning zijn verhuist, deze houding hebben. De verhuizing zelf getuigt immers al van het feit, dat deze huishoudens van aanpakken weten en daar blijft het niet bij. Complete verbouwingen van keuken en badkamer zijn geen uitzondering. Meneer en mevrouw C hebben zelfs een volledig geschikte woning laten bouwen.

Een belangrijke redenen om de eigen woning aan te passen, is de fysieke gezondheid van de geïnterviewden. Vanwege hun aanpakkende houding, wachten ze niet totdat hun gebreken dermate ernstig zijn, dat de woning met gehaaste spoed aangepast moet worden. Ze anticiperen op wat ze kunnen verwachten, naar aanleiding van hun medische klachten. Als er geen medische klachten waren geweest, dan zouden meneer en mevrouw C, in mindere mate hun woning hebben aangepast. Daarentegen was voor meneer en mevrouw E, het ontbreken van fysieke gebreken, een reden om hun badkamer te verbouwen:

"Fysiek gezien, kunnen we dat nu nog zelf realiseren. Als je wat overkomt, dan moet het allemaal halsoverkop en dat vonden wij geen prettig idee."

Bovendien worden de geïnterviewden, bij het aanpassen van hun woning, niet enkel en alleen gedreven door redenen die betrekking hebben op de wens om langer zelfstandig te blijven wonen. De geïnterviewden treffen namelijk ook veranderingen om hun woning aan te passen aan hun wensen en behoeften. Gewoonweg omdat zij bepaalde veranderingen gemakkelijker, comfortabeler of mooier vinden. Voor mevrouw A bijvoorbeeld, was het verbeteren van de uitstraling, haar voornaamste reden om de keuken en badkamer aan te passen. Waarbij ze bijna toevalligerwijs rekening heeft gehouden met de toekomst:

"Nou je hebt natuurlijk al een bepaalde leeftijd, dus je merkt wat vervelend is. Dus daar heb ik wel een beetje op gelet."

Ook financiële redenen spelen mee, als motivatie, om de handen uit de mouwen te steken. Meneer en mevrouw E hebben namelijk verteld dat zij in hun huidige woning minimale woonlasten hebben. Los van het feit dat ze naar volle tevredenheid wonen, is dit ook een reden, waarom zij niet meer willen verhuizen. Ze willen geen woning huren waarvoor ze zeven- á achthonderd euro per maand kwijt zijn. Dit stimuleert hen, om hun eigen woning zo geschikt mogelijk te maken, zodat ze:

"Kunnen blijven wonen, waar we graag willen blijven wonen."

Ondanks dat aanpakkers van alles ondernemen om hun woning aan te passen. Blijkt dat ook zij soms tegengehouden worden. Meneer en mevrouw C bijvoorbeeld. Zij dachten dat ze geen automatisch bedienbare zonwering nodig hadden. Inmiddels zijn ze van mening veranderd en zien ze in dat het best handig kan zijn. Toch gaan zij dit voorlopig niet aanpassen. De huidige zonwering, met handmatige bediening, functioneert nog goed. Bovendien is het kostentechnisch geen goedkope aanpassing en zij kunnen dit geld niet zomaar missen. Hetgeen laat zien dat de geïnterviewden moeite hebben om iets dat ze al hebben aangepast, nogmaals te veranderen, als het nog net iets praktischer of veiliger kan. Hetzelfde speelt in het geval van mevrouw A. Toen zij haar woning betrok, heeft zij geen grote aanpassingen gedaan. Naderhand zag ze, dat om haar heen, verschillende burens, muren eruit hebben gehaald. Hierdoor oogt de relatief kleine woning veel opener en ontstaat daadwerkelijk meer ruimte. Waardoor eveneens de doorgankelijkheid van de woning, met bijvoorbeeld een rollator, verbeterd wordt. Mevrouw A zou dit ook willen, maar nu ze er al woont, vindt ze dit te veel gedoe. Het blijkt belangrijk dat momenten van verandering, zoals een verhuizing, een verbouwing of een onderhoudsklus, worden aangegrepen om de woning ten volle aan te passen. Op deze momenten zijn de geïnterviewden ontvankelijker voor de voordelen van verdergaande of aanvullende woningaanpassingen.

5.4 Bewustwording en ondersteuning

Het toekomstbestendig aanpassen van de eigen woning, begint bij bewustwording. Hetgeen voornamelijk wordt aangewakkerd door de mensen in de directe omgeving van de geïnterviewden. Door ervaringen van familie, vrienden en burens, zijn verschillende geïnterviewden bekend geraakt met woningaanpassingen. Zij hebben bijvoorbeeld bij hun ouders aanpassingen aangebracht of ze komen bij mensen over de vloer die ermee bezig zijn. Mevrouw C merkt zelf ook dat zij anderen, naar aanleiding van hun eigen ervaringen, adviezen probeert mee te geven.

Het bewustzijn over het nut en de noodzaak van woningaanpassingen, vertaalt zich niet altijd in het aanpassen van de woonsituatie. Om te zorgen dat deze vertaalslag toch wordt gemaakt, kunnen verschillende vormen van ondersteuning behulpzaam zijn. Bijvoorbeeld in het geval van meneer en mevrouw E. Zij hebben bij één van hun ouders automatische verlichting aangebracht. Desondanks is het niet bij hun opgekomen dat ze deze aanpassing ook in hun eigen woning kunnen toepassen. Terwijl ze het een praktische aanpassing vinden. Mevrouw D omschrijft dit als volgt:

"Iedereen ontwikkeld in zijn eigen huis, een beetje zijn eigen blindheid"

Bij andere is het gemakkelijker om te zien welke aanpassingen nodig zijn, dan in je eigen huis. Belemmeringen worden door gewenning niet meer opgemerkt. Vandaar dat de meeste

geïnterviewden positief zijn over ondersteuning in de vorm van persoonlijk advies. Iemand die kan meekijken in de woning naar de mogelijkheden en tegelijkertijd twijfels kan wegnemen. Dit kan net dat kleine zetje betekenen, waardoor een aanpassing, zoals automatische verlichting, toch wordt aangebracht. Financiële ondersteuning willen de meeste geïnterviewden vooralsnog niet. Natuurlijk zeggen zij geen nee tegen een subsidie, maar ze hebben het niet nodig, om hun woning grotendeels aan te passen. Enkel voor de grote, ingrijpende aanpassingen wellicht.

Hoofdstuk 6 *Conclusie*

De laatste stap van dit onderzoek is aangebroken. Namelijk het gedeelte waarin tot een conclusie wordt gekomen. Hiertoe worden allereerst de onderzoeksvragen beantwoord (6.1). Vervolgens worden op basis van de antwoorden aanbevelingen gedaan (6.2), voor zowel toepassingen van de onderzoeksbevindingen in de beleidspraktijk, als voor toekomstig onderzoek. Tot besluit wordt een reflectie gegeven op het uitgevoerde onderzoek (6.3).

6.1 Conclusie

De centrale vraag die in dit onderzoek wordt beantwoord is tweeledig. De onderzoeksvraag betreft enerzijds een beschrijving van de oudere eigenaar-bewoners in Arnhem en hun investeringsbeslissingen aangaande woningaanpassingen. Anderzijds betreft de onderzoeksvraag een verklaring van de investeringsbeslissingen. De drie deelvragen die hiertoe zijn opgesteld, worden hieronder achtereenvolgend beantwoord.

6.1.1 Hoe kenmerken zich de oudere eigenaar-bewoners?

De oudere eigenaar-bewoners, in de responsgroep, zijn vaker man dan vrouw en ze zijn gemiddeld 68 jaar oud. De huishoudens van de oudere eigenaar-bewoners bestaan voornamelijk uit één of twee personen en binnen de huishoudens is het merendeel van de bewoners fysiek gezond. Bijna driekwart van de respondenten heeft aangegeven dat noch zichzelf, noch iemand uit hun huishouden, moeite heeft met het uitvoeren van dagelijkse handelingen. Hierdoor hebben veel respondenten nog steeds de mogelijkheid om tijdig te anticiperen op het ouder worden, door hun woning preventief aan te passen. Mits dit nodig en mogelijk is natuurlijk. Hetgeen per woning verschilt. Derhalve zijn in dit onderzoek de oudere eigenaar-bewoners naast persoonskenmerken, ook gekenmerkt door hun woning. De geschiktheid van de eigen woning is voor oudere eigenaar-bewoners een belangrijk gegeven waarmee zij, net als met bijvoorbeeld hun leeftijd, rekening moeten houden. Met name omdat ruim driekwart van de respondenten eigenaar is van een eengezinswoning. Zij wonen voor het grootste gedeelte in tussenwoningen, hoekwoningen, vrijstaande woningen en twee-onder-een-kapwoningen. Deze type woningen zijn, anders dan meergezins- en seniorenwoningen, vaker niet gelijkvloers. Slechts een kwart van de respondenten heeft een woning waarbij de primaire vertrekken (woonkamer, keuken, toilet, badkamer en tenminste één slaapkamer) op dezelfde verdieping zijn. Terwijl traplopen niet bevorderlijk is voor de doorgankelijkheid in huis, zodra oudere eigenaar-bewoners te maken krijgen met mobiliteitsproblemen. Hetzelfde geldt voor de toegankelijkheid van een woning. Op den duur kan het voor problemen zorgen, als trappen of verhogingen de toegang tot een woning of woongebouw belemmeren. Bijna een derde van de respondenten heeft hiermee te maken. Dit wetende is het opvallend dat slechts één op de tien respondenten hun woning ongeschikt

acht. De helft van de respondenten ziet de eventueel aanwezige belemmeringen van de toe- en/of doorgankelijkheid kennelijk niet als een probleem. Zij vinden namelijk dat hun woning geschikt is, mits deze wordt aangepast. Van deze oudere eigenaar-bewoners, die zich bewust zijn van de aanpassingsopgave aan hun woning, wil driekwart niet verhuizen. Zij willen oud worden in hun huidige woning. Waarmee niet gezegd is dat zij de benodigde woningaanpassingen daadwerkelijk (vroegtijdig) gaan treffen. Al met al zijn de oudere eigenaar-bewoners sowieso erg honkvast. Slechts één op de zeven respondenten wil verhuizen. Hetgeen niet per definitie de respondenten zijn waarvan de woning niet aangepast kan worden. Ongeveer een kwart van de respondenten, met een naar eigen zeggen ongeschikte woning, wil niet verhuizen.

6.1.2 Hoe kenmerken zich de investeringsbeslissingen?

De meeste oudere eigenaar-bewoners zijn niet tot nauwelijks bekend met woningaanpassingen. Zij zijn onwetend over de ruime preventieve toepassingsmogelijkheden. Woningaanpassingen worden voornamelijk geassocieerd met trapliften en wandbeugels. Terwijl er zoveel meer mogelijk is. Desalniettemin is de hoge mate van onbekendheid niet verwonderlijk. De respondenten winnen nauwelijks uit eigen initiatief informatie in over woningaanpassingen. De oudere eigenaar-bewoners die wel bekend zijn met woningaanpassingen, zijn ermee geconfronteerd. Zij hebben toevallig iets erover gelezen of gezien, zij hebben ervan vernomen via mensen uit hun directe omgeving of zij zijn ermee in aanraking gekomen via hun werk. Deze desinteresse ten aanzien van woningaanpassingen is onbewust. Hetgeen tegenovergesteld is aan de moedwillige onwetendheid, waarvan sprake is bij een kwart van de respondenten. Zij hebben namelijk aangegeven dat ze bewust nog geen interesse in woningaanpassingen willen tonen. Zij willen er nog niet over nadenken. Vermoedelijk omdat zij verwachten dat het aanpassen van hun woning voorlopig nog niet nodig is en zij wellicht moeite hebben met de gedachten over hun naderende ouderdom.

Het inzicht van oudere eigenaar-bewoners, om zelfstandig te beoordelen welke aanpassingen mogelijk zijn in hun woning, is naar eigen zeggen groot. Drie op de vijf respondenten denkt deze inschatting zelfstandig te kunnen maken. Hetgeen enigszins opmerkelijk is, gezien de hoge mate van onbekendheid met woningaanpassingen onder de respondenten. Ondanks dat veel van hen zich nog onvoldoende verdiept hebben in de mogelijkheden, denken zij geen ondersteuning, in de vorm van persoonlijk woonadvies, nodig te hebben. Zij zijn waarschijnlijk gewend om hun zaken zelfstandig te regelen, waardoor zij verwachten ook op dit punt zelfredzaam te zijn. Daarnaast draagt de onwetendheid mogelijk bij aan het onderschatten van de aanpassingsopgave. Een inschatting maken lijkt makkelijker, niet wetende hoeveel mogelijkheden er zijn en wat de beperkingen zijn.

De houding van oudere eigenaar-bewoners ten aanzien van het aanpassen van de eigen woning is voornamelijk afwachtend. Hetgeen aansluit bij de onwetendheid onder de respondenten. Dat slechts een enkeling zelf informatie inwint over woningaanpassingen, duidt op een afwachtende houding. Derhalve is het niet verwonderlijk dat iets meer dan een kwart van de respondenten nadrukkelijk aangeeft dat zij willen afwachten met woningaanpassingen of met een verhuizing, totdat de noodzaak daar is. Bovendien hebben twee op de vijf respondenten nog niet voor zichzelf besloten wat een goed moment is om actie te ondernemen. Hetgeen eveneens een vorm van afwachten, dan wel uitstellen is, omdat zij beslissingen over hun woontoekomst voor zich uitschuiven.

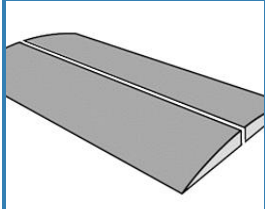
Het aanschaffen van benodigdheden en het uitbesteden van woningaanpassingen zijn voor het overgrote deel van de oudere eigenaar-bewoners geen alledaagse handelingen. Vandaar dat drie op de vijf respondenten niet precies weet waar zij terecht kunnen hiervoor. Hetgeen mogelijk veroorzaakt wordt door wederom de onwetendheid onder de respondenten. Veel respondenten hebben zich immers nog niet verdiept in woningaanpassingen, laat staan in aanbieders en aannemers. Daarnaast speelt onkunde wellicht ook een rol. Niet iedereen beschikt over de juiste middelen en vaardigheden om uit te zoeken waar de nodige aanpassingen aan te schaffen zijn of welke klusbedrijven aanpassingen kunnen aanbrengen.

Het financieren van woningaanpassingen is voor iedere oudere eigenaar-bewoner een andere opgave en in sommige gevallen zelfs een lastige uitdaging. Prijskaartjes voor specifieke woningaanpassingen lopen sterk uiteen, net als de totaalprijzen onderaan de streep. De aanpassingsopgave verschilt immers per woning, evenals de wensen en de eisen die de oudere eigenaar-bewoners aan de woningaanpassingen stellen. Ongeveer één op de tien respondenten schat in dat zij onvoldoende financiële middelen hebben om de benodigde woningaanpassingen zelf te kunnen bekostigen. Hetgeen niet bevorderlijk is voor het preventief aanbrengen van woningaanpassingen. Aangezien zij pas aanspraak kunnen maken op een vergoeding via de Wmo, als aanpassingen noodzakelijk zijn. Desondanks zijn de aanpassingen die respondenten reeds in hun woning hebben aangebracht, in driekwart van de gevallen door henzelf betaald. Voornamelijk met als doel om het wooncomfort en het gemak te vergroten. Aanpassingen die niet door de oudere eigenaar-bewoners betaald zijn, waren vermoedelijk voor het grootste gedeelte al aanwezig in de woning, toen de respondenten hun woning betraden. Het betreft namelijk aanpassingen die bij een verhuizing niet zinvol zijn om mee te nemen, omdat ze precies op maat zijn voor de woning. Zoals het weghalen of verlagen van drempels, het verbreden van deuropeningen en het plaatsen van een tweede trapleuning. Aanpassingen aan de keuken en badkamer vormen een uitzondering hierop. Aangezien veel eigenaar-bewoners hun keuken en/of badkamer verbouwen, om deze naar hun eigen smaak te maken.

De bezwaren van oudere eigenaar-bewoners, om niet te investeren in woningaanpassingen, hebben voornamelijk betrekking op het nut en de noodzaak. Veel respondenten verwachten namelijk dat aanpassingen voorlopig nog niet nodig zijn. Hetgeen resulteert in de gedachte dat aanpassingen daarom nog niet nuttig zijn. Terwijl meer veiligheid, comfort en gemak wel degelijk doorslaggevend voordelen kunnen zijn, zodra oudere eigenaar-bewoners zich realiseren dat zij daar direct van kunnen profiteren. Ook wanneer zij hun woning voortijdig aanpassen. De respondenten die twijfelen om te investeren in woningaanpassingen laten zich eveneens tegenhouden door de nog ontbrekende noodzaak. Daarentegen hebben zij vaker als bijkomend bezwaar de benodigde hulp. Als zij inschatten dat ze aanpassingen niet eigenhandig kunnen aanbrengen, dan brengt hen dit aan het twijfelen. Er moet immers een extra stap ondernomen worden, om de aanpassingen te realiseren. Bovendien kan en wil niet iedereen zijn of haar directe omgeving om hulp vragen. Terwijl hulp van buitenaf extra geld kost en lang niet iedereen het gemakkelijk vindt om een geschikt klusbedrijf te vinden.

6.1.3 Hoe kunnen de investeringsbeslissingen worden verklaard?

Uit de 8 á 10 investeringsbeslissingen, die zijn voorgelegd aan de respondenten, zijn verschillende samenstellingen van verklarende factoren naar voren gekomen. Als mogelijke verklaringen voor de beslissingen om wel, niet of misschien te investeren in de woningaanpassingen.

Drempelhulp			
	Voorkomt struikelen		
	Prijs:	€50 - €150	
	Tijd:	000	
	17% → Wel		
	50% → Niet		
	33% → Misschien		
		Fysieke gezondheid	Woninggeschiktheid
		Woonwens	Bekendheid
		Inzicht	Houding
		Aanwezige aanpassingen	Zelf betaalde aanpassingen

Respondenten die willen investeren in een drempelhulp wonen vaker in een ongeschikte woning. De aanwezigheid van drempels in hun woning, is mogelijk één van de oorzaken van de ongeschiktheid. Vandaar dat het niet verwonderlijk is dat zij vaker in deze aanpassing willen investeren, om zodoende de doorgankelijkheid te waarborgen. In lijn met deze redenering is het bovendien niet vreemd dat respondenten, die willen investeren, beduidend vaker de wens hebben om te verhuizen. Zij willen immers verhuizen naar een geschikte woning en daarbij horen geen obstakels zoals drempels. Vandaar dat zij dit waarschijnlijk willen verhelpen, mocht het nodig zijn.

Respondenten die niet willen investeren in een drempelhulp blijken vaker niet bekend te zijn met woningaanpassingen, kunnen vaker zelf beoordelen welke aanpassingen nodig zijn en hebben vaker een afwachtende houding. Hetgeen vermoedelijk samenhangt met het laatstgenoemde. Niet investeerders hebben namelijk vaker geen fysieke klachten, waardoor ze zich kunnen veroorloven om te wachten met woningaanpassingen. Met als gevolg dat zij waarschijnlijk nog niet informeren naar woningaanpassingen en nog geen inschatting maken van de eventueel benodigde aanpassingen.

Andersom beredeneerd zijn de respondenten die wel bekend zijn met woningaanpassingen, die graag hulp zouden willen bij het inschatten van de benodigde aanpassingen en die een preventieve houding hebben, vaker positiever over het investeren in een drempelhulp. Zij zeggen minder vaak nee tegen een drempelhulp. Hetgeen niet wil zeggen dat een nee meteen een ja wordt. Aangezien vooral het aantal twijfelaars toeneemt. Respondenten die twijfelen over een drempelhulp hebben bovendien vaker drie of meer (zelf betaalde) aanpassingen in huis. Hetgeen duidelijk maakt dat de twijfelende respondenten vermoedelijk in dubio staan vanwege de specifieke productkenmerken van een drempelhulp en niet omdat zij niet welwillend zijn om hun woning aan te passen.

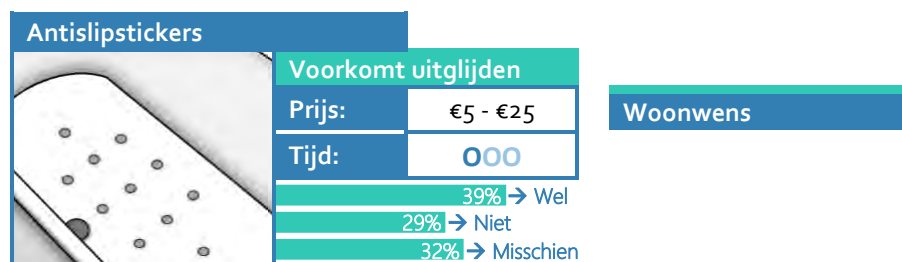

Respondenten die in automatische verlichting willen investeren hebben aanzienlijk vaker de wens om te verhuizen. Wellicht grijpen zij de gewenste verhuizing aan als het geschikte moment om veranderingen door te voeren. Een andere mogelijkheid is dat zij reeds positieve ervaringen met de aanpassing hebben, omdat zij het al in hun huidige woning hebben aangebracht en zij de vraag voor hun toekomstige woning hebben beantwoordt. Aangezien de respondenten die drie of meer woningaanpassingen in hun huidige woning zelf betaald hebben, eveneens vaker wel investeren of al geïnvesteerd hebben in automatische verlichting. Respondenten die in hun huidige woning willen blijven wonen, zijn vaker niet bereid om te investeren in automatische verlichting of ze twijfelen vaker over de investering. Een gedeelte van hen is gewend aan het feit dat ze zelf de verlichting in- en uitschakelen en zolang de noodzaak ontbreekt, zien zij geen reden om dit opeens te veranderen.

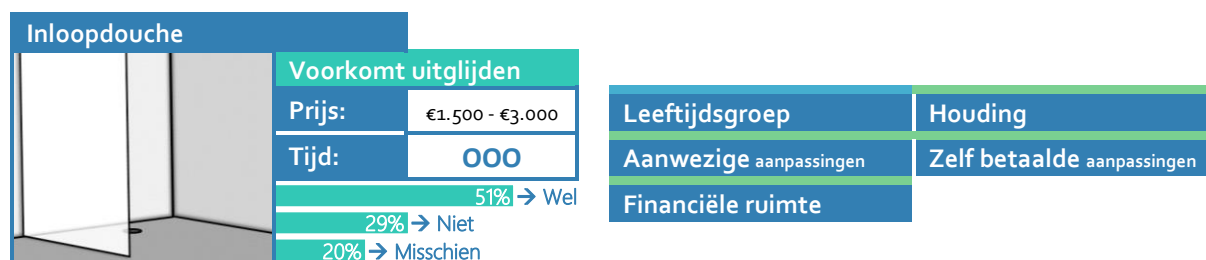

Respondenten die willen investeren in een video-intercom blijken beduidend vaker woonachtig te zijn in een meergezinswoning. Ten dele is dit het gevolg van het feit dat veel flatgebouwen reeds zijn uitgerust met een intercomsysteem. Hetgeen daarentegen minder gebruikelijk is bij bijvoorbeeld bovenwoningen. Wellicht is het daarom belangrijker dat bewoners van meergezinswoningen over het algemeen het meeste baat hebben bij een video-intercom. Gezien de afstand van hun woning tot de

hoofdtoegangsdeur. Daarnaast hebben de respondenten die in een video-intercom willen investeren vaker de wens om te verhuizen. Vermoedelijk wil een groot gedeelte hun eengezinswoning vervuilen voor een gelijkvloers appartement. Zodoende vinden zij deze aanpassing waarschijnlijk interessanter. Respondenten die niet willen investeren in een video-intercom blijken vaker een afwachthende houding te hebben. Zij hebben de aanpassing nog niet nodig, omdat de afstand tot de deur voor hen nog geen obstakel vormt en zij goed zicht hebben op wie er voor de deur staat.

Respondenten die in antislipstickers willen investeren zijn vaker van plan om te verhuizen. Mochten zij hun intrek nemen in een woning, waar geen antislip maatregelen getroffen zijn, dan zouden zij in deze aanpassing willen investeren. Zij hebben immers aangegeven dat ze wensen te verhuizen, naar logischerwijs een geschiktere woning. Vandaar dat zij waarschijnlijk bewust bezig zijn met het vergroten van de veiligheid in hun nieuwe huis. Daarnaast is deze aanpassing relatief goedkoop en eenvoudig aan te brengen. Waardoor het eveneens een goede tijdelijke optie is, voor als de verhuisde respondenten naar verloop van tijd hun gehele badkamer willen verbouwen. Respondenten die in hun huidige woning blijven wonen, twijfelen vaker over de investering. Net als de niet investeerders zijn zij onvoldoende overtuigd van het nut en de noodzaak van de aanpassing. Mogelijk hebben of overwogen zij andere antislip maatregelen. Bovendien vinden niet alle respondenten de aanpassing duurzaam, hygiënisch en/of veilig.

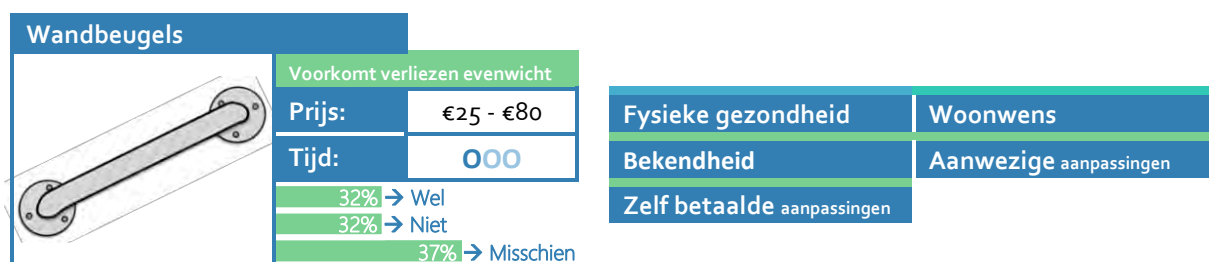

Respondenten die willen investeren in een inloopdouche hebben vaker een preventieve houding. Hun overtuiging om voortijdig te verhuizen of woningaanpassingen te treffen, zorgt ervoor dat zij de inloopdouche vaker als een goede investering zien. In samenhang met wellicht hun houding hebben de respondenten, die in een inloopdouche willen investeren of al geïnvesteerd hebben, vaker drie of meer (zelf betaalde) aanpassingen in huis. Daarnaast is het ook mogelijk dat de respondenten die reeds een inloopdouche geplaatst hebben, gelijk hun gehele badkamer verbouwt en aangepast

hebben. Voorop staat dat het geen goedkope of eenvoudig zelf te realiseren aanpassing is. Vandaar dat het niet verwonderlijk is dat de respondenten die zeggen financieel gezien voldoende ruimte te hebben, om hun woning aan te passen, vaker willen investeren in de aanpassing.

Respondenten die niet willen investeren in een inloopdouche blijken daarentegen vaker deels voldoende financiële ruimte te hebben om hun woning aan te passen. Dit betekent dat zij waarschijnlijk niet alle aanpassingen kunnen bekostigen waar zij baat bij hebben of die zij nodig achten. Zij moeten kiezen welke voor hen het meest zinvol zijn. Hetgeen niet voor iedereen een inloopdouche is. Redenen om er geen te willen zijn het ontbreken van de noodzaak, gesteld zijn op een bad, gebrek aan ruimte en de gedachte dat de eigen woning in zijn geheel ongeschikt is, mocht een inloopdouche noodzakelijk worden. De slechtere financiële uitgangspositie kan bovendien een verklaring zijn voor het feit dat de niet investeerders vaker afwachten tot het noodzakelijk is om actie te ondernemen en daarom vaker geen (zelf betaalde) aanpassingen hebben. Daarnaast valt op dat naarmate de respondenten ouder zijn, zij negatiever zijn over het investeren in een inloopdouche. Hetgeen mogelijk te maken heeft met de verwachting dat een ingrijpende verbouwing vereist is.

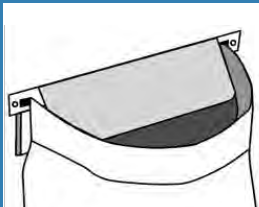
De twijfelende respondenten beschikken naar eigen zeggen vaker over onvoldoende financiële middelen, om hun woning aan te passen. Ondanks de relatief hoge prijs van een inloopdouche, is de aanpassing voor hen kennelijk belangrijk genoeg om deze alsnog in overweging te nemen. Hetgeen mogelijk komt door de preventieve houding die twijfelende respondenten vaker blijken te hebben. Een inloopdouche is immers makkelijk in gebruik en bovenal geschikt ter preventie van valpartijen.

Respondenten die in wandbeugels willen investeren, hebben binnen hun huishouden vaker iemand met één of meer fysieke gebreken. Zij kunnen vermoedelijk de extra ondersteuning van deze en andere aanpassingen goed gebruiken. Aangezien de respondenten die in wandbeugels willen investeren eveneens vaker drie of meer (zelf betaalde) aanpassingen in huis hebben. Daarnaast blijkt ook de bekendheid met woningaanpassingen van invloed op de investeringsbeslissing. Respondenten die bekend zijn met woningaanpassingen, zeggen namelijk vaker te willen investeren of al geïnvesteerd te hebben in wandbeugels. Zij zijn mogelijk vaker bekend met aanpassingen, omdat zij reeds meerdere woningaanpassingen hebben aangebracht. Bovenal lijkt vooral de fysieke gezondheid van invloed op de beslissing. Aangezien de twijfelaars en de niet investeerders met name geremd worden, vanwege het ontbreken van een noodzaak. Een gedeelte van hen wil afwachten of

de aanpassing überhaupt nodig gaat zijn. Hetgeen mogelijk verklaart waarom de respondenten met een verhuishwens beduidend vaker in wandbeugels willen investeren. Een deel van hen wil wellicht pas verhuizen als de noodzaak hiertoe daar is. Waardoor het ontbreken van een noodzaak voor hen op dat moment geen belemmering meer vormt.

Postopvanger

Voorkomt verliezen evenwicht

Prijs:

€30 - €50

Tijd:

000

16% → Wel

64% → Niet

20% → Misschien

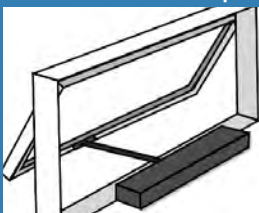
Woninggeschiktheid

Houding

Woonwens

Zelf betaalde aanpassingen

Respondenten die willen investeren in een postopvanger zijn beduidend vaker woonachtig in een woning die door henzelf, ondanks de beschikbare mogelijkheden tot woningaanpassingen, ongeschikt wordt geacht om langer zelfstandig te wonen. Over het algemeen geldt dat een postopvanger overbodig is als de post reeds wordt opgevangen middels een postvak of brievenkast. Hetgeen bij geschikte woningen vaker het geval is, omdat dit vaker meergezinswoningen zijn, waar de post centraal geregeld is met postvakken bij de toegangsduur van het hoofgebouw. Vandaar dat een postopvanger voor de veelal ongeschikte eengezinswoningen vaker interessant is. Naast de geschiktheid, blijkt de verhuishwens van invloed op de investeringsbeslissing. Respondenten die wensen te verhuizen, willen vaker investeren in een postopvanger, in hun toekomstige woning. Het lijkt alsof de respondenten de voorgenomen verhuizing willen aangrijpen als het moment om handige en benodigde aanpassingen aan te brengen. Ook een preventieve houding draagt eraan bij dat respondenten vaker willen investeren of vaker twijfelen over de investering in een postopvanger. Hetgeen in zekere mate onderschreven wordt door de bevinding dat de wel investeerders en de twijfelaars eveneens vaker één of meerdere zelf betaalde woningaanpassingen hebben aangebracht. Twijfelende respondenten en niet-investeerders worden voornamelijk tegengehouden door het ontbreken van een noodzaak. Voor degene die geen alternatief heeft voor een postopvanger, is het ontbreken van een noodzaak de belangrijkste belemmering. Zij ervaren nog geen problemen bij het oprapen van de post en zij vinden het belangrijk om dergelijke bewegingen te blijven maken.

Elektrische raamopener	
	Voorkomt verliezen evenwicht
	Prijs: €75 - €100
	Tijd: 000
	9% → Wel
	80% → Niet
	12% → Misschien

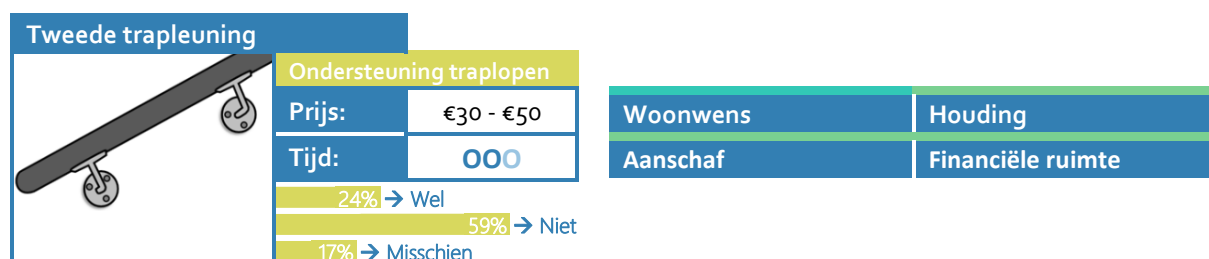
Fysieke gezondheid	Woninggeschiktheid
Woonwens	Houding
Aanwezige aanpassingen	

Respondenten die in een elektrische raamopener willen investeren willen beduidend vaker verhuizen.

Als hun nieuwe woning ramen heeft, die op hoogte geopend dienen te worden, dan zijn zij bereid om te investeren. Niet wetende of de aanpassing daadwerkelijk aangebracht kan worden, denken respondenten wellicht makkelijker over de investering. Zij hebben immers nog geen idee hoe het totale investeringsplaatje eruit gaat zien. Ook wonen respondenten die willen investeren vaker in een naar eigen zeggen ongeschikte woning. Een deel van hen heeft vanwege de ongeschiktheid wellicht de intentie om te verhuizen, waardoor zij de investeringsvraag voor hun toekomstige woning beantwoordt hebben. Opvallend is namelijk dat respondenten die willen investeren eveneens vaker één á twee aanpassingen hebben. Dat in hun woning slechts een beperkt aantal aanpassingen aanwezig zijn, doet vermoeden dat zij geen volledige ruimtes, zoals een keuken of badkamer, hebben aangepast. De respondenten met een ongeschikte woning, weten wellicht dat de kans groot is dat ze op een gegeven moment moeten verhuizen. Vandaar dat zij in hun huidige woning mogelijk alleen noodzakelijke aanpassingen treffen. De noodzaak tot aanpassingen blijkt sowieso een reden om vaker te investeren of vaker te twijfelen over de investering. Respondenten met één of meerdere fysieke gebreken binnen hun huishouden zien elektrische raamopeners vaker als zinvol. Vermoedelijk omdat zij reeds ervaren hebben welke impact fysieke gebreken op het dagelijks handelen hebben.

Het overgrote deel van de respondenten wil daarentegen niet in elektrische raamopeners investeren. Voornamelijk omdat zij de aanpassing niet nodig vinden. Hetgeen deels verklaarbaar is, door het feit dat de aanpassing niet zinvol is, als er geen hooggelegen ramen zijn. Respondenten waar de aanpassing wel uitvoerbaar is, ondervinden mogelijk (nog) geen problemen bij het bedienen van de ramen of ze maken geen gebruik van de hooggelegen ramen.

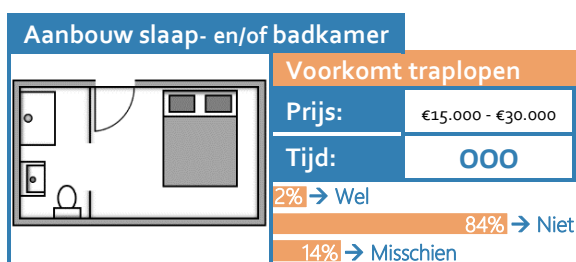
De respondenten die twijfelen blijken vaker een preventieve houding te hebben. Zij willen vroegtijdig stappen ondernemen voor een geschiktere woning, maar zij worden geremd om te investeren in elektrische raamopeners. Een van de redenen die hiervoor genoemd is, is de onwetendheid. Mogelijk hebben de respondenten via de vragenlijst voor het eerst van deze aanpassing vernomen. Derhalve hebben zij zich nog niet hierin kunnen verdiepen. Andere twijfelpunten zijn het ontbreken van een noodzaak en de verwachting dat de aanpassing niet zelf aangebracht kan worden. Elektrische aanpassingen wekken wellicht het vermoeden dat een bepaalde vakkundigheid is vereist.

Respondenten die willen investeren in een tweede trapleuning hebben, net als de twijfelaars, vaker

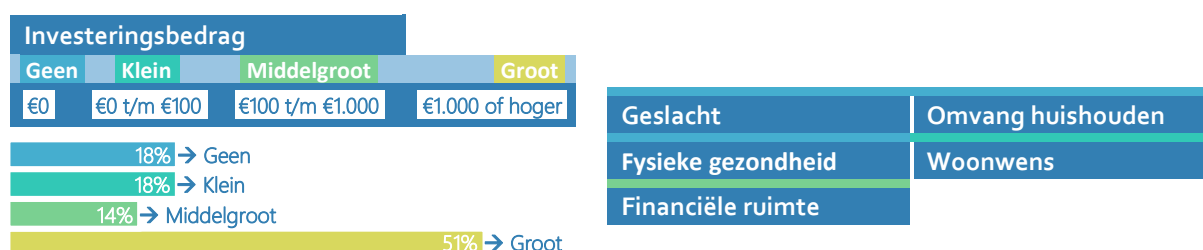
een preventieve houding. Kijkend naar de aanpassing en het moment waarop de aanpassing het nuttigst is, is dit enigszins logisch. De respondenten hebben immers alleen baat bij de extra houvast, als zij fysiek gezien nog in staat zijn om trap te lopen. Voor respondenten die afwachten totdat aanpassingen noodzakelijk zijn, komt deze aanpassing mogelijk te laat. Omdat het traplopen dan wellicht meer kracht kost, dan dat een tweede trapeuning aan houvast kan bieden. Daarnaast blijkt ook de beschikbare financiële ruimte de wel investeerders en de twijfelaars te beïnvloeden. Respondenten die financieel gezien voldoende ruimte hebben, om hun woning aan te passen, willen vaker investeren. Terwijl respondenten die over onvoldoende financiële middelen beschikken, vaker twijfelen. Door de preventieve aard van deze aanpassing is het niet vreemd dat het financiële aspect zorgt voor twijfel. Een tweede trapeuning maakt in essentie niet het verschil tussen wel of niet de trap kunnen blijven gebruiken. Het is geen lange termijn oplossing voor de ongelijkvloersheid. Terwijl de respondenten, ongeacht hun financiële situatie, hun geld maar één keer kunnen uitgeven.

De respondenten die hebben aangegeven dat ze hun geld in ieder geval niet in een tweede trapeuning willen investeren blijken vaker een verhuyswens te hebben. Waarschijnlijk willen zij, in tegenstelling tot hun huidige woning, een geschiktere toekomstige woning zonder trap(pen). Ook als respondenten in algemene zin niet weten waar zij terecht kunnen voor de aanschaf of uitbesteding van woningaanpassingen, willen zij vaker niet investeren in een tweede trapeuning. Mogelijk speelt het mee dat trapeuningen in tal van maten, vormen, kleuren en materialen verkrijgbaar zijn. Daarbij komt dat afhankelijk van de woning en de trap, niet alle mogelijkheden een optie zijn. Het is niet voor niets dat niet investeerders en twijfelaars, behalve bij het niet nuttig of het niet noodzakelijk vinden van de aanpassing, ook hun vraagtekens zetten bij de uitvoerbaarheid van de aanpassing.

Respondenten die in de aanbouw van een slaap- en/of badkamer willen investeren zijn beduidend in de minderheid. Het aandeel wel investeerders is zo dusdanig klein dat er geen significante verbanden onderscheiden kunnen worden. Desondanks kan uit de motiveringen van de respondenten worden afgeleid dat de meeste respondenten niet willen investeren, omdat zij de aanpassing (nog) niet nodig vinden. Bovendien kiezen veel respondenten een verhuizing of een traplift, boven een aanbouw. Ook is een aanbouw voor een groot deel van de respondenten niet uitvoerbaar. Zowel ruimtelijk, als kostentechnisch is een aanbouw lastig voor veel respondenten.

Naast de afzonderlijke investeringsbeslissingen, is ook hoogte van het investeringsbedrag verklaard. Aan de hand van de gemiddelde prijsindicaties, bij de 8 á 10 voorgelegde woningaanpassingen, is per respondent een som gemaakt van de aanpassingen waarin zij willen investeren of al in geïnvesteerd hebben. Dit investeringsbedrag is een benadering van de totale investering die de respondenten bereid zijn om te doen. Doordat deze benadering gebaseerd is op gemiddelden en op een fractie van het gehele aanbod aan woningaanpassingen, zijn de totale investeringsbedragen onderverdeeld in vier categorieën. Zodat niet gesuggereerd wordt dat de exacte investeringsbedragen bekend zijn. Door de opeenstapeling van woningaanpassingen is het een wezenlijk andere manier om inzicht te krijgen in de mogelijke verklaringen voor de investeringsbeslissingen van de respondenten.

De bedragen die de respondenten willen investeren in hun huidige of toekomstig woning lopen zeer uiteen. Verschillende persoonskenmerken blijken hierop van invloed. Kijkend naar het geslacht van de respondenten valt op dat mannen zowel vaker niet investeren, alsmede vaker grote bedragen investeren. Vrouwen blijken daarentegen vaker kleine investeringen te doen. Derhalve is het dus waarschijnlijker dat vrouwen aanpassingen aan hun woning klein houden, terwijl mannen vaker geneigd zijn om het groots aan te pakken. Eenzelfde soort tweedeling is waarneembaar in de omvang van de huishoudens. Respondenten die een eenpersoonshuishouden vormen investeren vaker niets of een klein bedrag, terwijl respondenten uit meerpersoonshuishoudens vaker een middelgroot of groot bedrag investeren. Een eenduidige verklaring hiervoor is niet te geven. Verklaringen kunnen in tal van richtingen worden gezocht. Bijvoorbeeld dat meerpersoonshuishoudens meer te besteden hebben of dat alleenstaanden vaker in meergezinswoningen wonen, die minder of kleinschaligere aanpassingen behoeven. De invloed van de fysieke gezondheid op het investeringsbedrag is daarentegen wel duidelijk. Respondenten zonder gebreken binnen hun huishouden, investeren vaker niets. Terwijl huishoudens met fysieke gebreken, vaker kleine en middelgrote bedragen investeren. Wat betreft de grote bedragen investeren beide groepen nagenoeg gelijk. Opvallend is dat ze, ongeacht het aantal aanpassingen, allemaal bereid zijn om te investeren in een inloopdouche. Deze aanpassing is voor huishoudens met en zonder fysieke gebreken blijkbaar even interessant is.

Het investeringsbedrag wordt naast persoonskenmerken ook beïnvloedt door de woonwensen van de respondenten. Als de respondenten een verhuishoof hebben, dan willen zij vaker middelgrote en grote bedragen investeren in hun toekomstige woning. Hetgeen overeenkomt met de bevindingen

bij nagenoeg alle afzonderlijke investeringsbeslissingen. Een voorgenomen verhuizing zorgt ervoor dat respondenten bereidwilliger worden om te investeren in woningaanpassingen, ervan uitgaande dat de aanpassingen niet aanwezig zijn en uitvoerbaar zijn in de toekomstige woning. Respondenten die nog niet weten of ze willen verhuizen, willen beduidend vaker niets investeren. Besluiteloosheid over de woontoeekomst zorgt er in zekere zin dus voor dat respondenten op de rem blijven staan, wat betreft het aanpassen van hun woning. Hetzelfde geldt voor respondenten die aangeven onwetend te zijn over de financiële ruimte die zij hebben om hun woning aan te passen. Zij investeren namelijk vaker niets of kleine bedragen. Vermoedelijk omdat zij het niet breed hebben en dus terughoudender zijn met woningaanpassingen. Zij zijn, bewust dan wel onbewust, nog niet bezig met de eventueel benodigde uitgaven voor aanpassingen aan hun woning.

Al met al valt op dat, ondanks de verschillen tussen de 8 á 10 aanpassingen, de variabelen woonwens en houding veelvuldig naar voren zijn gekomen als verklarende factoren. Derhalve is het aannemelijk dat deze variabelen ten grondslag liggen aan de investeringsbeslissingen. Met name de houding van de respondenten vormt een duidelijk uitgangspunt. Als de respondenten een afwachtende houding hebben en dus pas actie willen ondernemen als het noodzakelijk is, dan antwoorden zij beduidend vaker dat ze niet willen investeren in woningaanpassingen. Respondenten met een preventieve houding zijn daarentegen vaker geneigd om wel te investeren. Hetgeen voortkomt uit hun overtuiging dat ze vroegtijdig willen verhuizen naar een geschikte woning, ofwel hun huidige woning vroegtijdig geschikt willen maken. De variabele woonwens is in dat opzicht, in zekere zin, een concretisering van de houding van de respondenten. Aangezien de verhuisgeneigde respondenten met de voorgenomen verhuizing tonen dat zij welwillend zijn om actie te ondernemen, ten aanzien van hun woontoeekomst. De bevindingen laten althans zien dat de respondenten met een verhuiswens vaker aangeven dat ze wel willen investeren in aanpassingen voor hun toekomstige woning. Terwijl respondenten die in hun huidige woning willen blijven wonen vaker niet investeren. Onder hen bevinden zich klaarblijkelijk meer respondenten die willen aankijken of hun woonsituatie stand houdt, naarmate zij ouder worden.

Het belang van de houding van de respondenten is ook in de interviews tot uitdrukking gekomen. Met de aanvulling dat er een extra tussenliggende houding onderscheiden is. Aangezien de houdingen van de geïnterviewden simpelweg niet allemaal toebedeeld kunnen worden aan de twee uitersten. De tussenstap tussen een afwachtende en aanpakkende houding, blijkt een voorbereidende houding.

Afwachters

Respondenten met een afwachtende houding hebben nagenoeg geen fysieke gebreken. Dit geeft hen de mogelijkheid om af te wachten. Hetgeen zij graag willen, omdat ze van plan zijn weinig tot niets

aan hun woonsituatie te veranderen, als daar geen noodzaak toe is. Respondenten die willen afwachten zeggen vaker niet te willen investeren in woningaanpassingen, omdat zij hun huidige (onaangepaste) situatie zo lang mogelijk in stand willen houden. Deze situatie zijn zij gewend en zij zijn hiermee tevreden. Zij vinden het niet nodig om te anticiperen op een toekomst met fysieke gebreken, als zij niet weten wanneer en hoe dit tot uitdrukking zal komen. Zij gaan ervanuit dat, mocht het nodig zijn, de meeste woningaanpassingen in korte tijd realiseerbaar zijn. Zo niet, dan verhuizen ze tegen die tijd alsnog. Respondenten zijn sowieso afwachtender, als ze weten dat ze op den duur willen of moeten verhuizen. Met name omdat het lastig is om te bepalen waar zij de grens willen trekken tussen welke investeringen zij noodzakelijkerwijs nog wel doen en welke zij willen ondervangen door te verhuizen naar een geschiktere woning. Zij stellen deze keuze uit, om te zijner tijd, op basis van de dan bekende feiten, een beslissing te kunnen nemen.

Vorbereiders

Respondenten met een vorbereidende houding zijn zich ervan bewust dat woningaanpassingen onvermijdelijk zijn, maar ze beseffen zich nog onvoldoende dat aanpassingen ook voortijdig handig en gemakkelijk zijn. Desondanks lopen zij een stap voor op de afwachters. Aangezien zij in plaats van afwachten, bewust bezig zijn met hun toekomst, door voortijdig voorbereidingen treffen. Zodat zij in staat zijn om beter te anticiperen op de toekomst. Door geld opzij te zetten en informatie in te winnen, is voor hen inzichtelijker wat hun mogelijkheden zijn, welke acties naar aanleiding daarvan ondernomen kunnen worden en wat de financiële consequenties zijn. Naarmate de voorbereidingen vorderen, weten de respondenten dus beter wat kan, wat men wil en derhalve wordt het gemakkelijker om knopen door te hakken en uiteindelijk daadwerkelijk aanpassingen te treffen.

Aanpakkers

Respondenten met een aanpakkende houding, zijn preventief ingesteld, waardoor ze vroegtijdig de geschiktheid van hun woning willen verbeteren. Zij treffen woningaanpassingen, alvorens ze noodzakelijk zijn, om te voorkomen dat ze niet kunnen blijven wonen, waar ze graag willen blijven wonen. Een van de beweegredenen hiervoor is hun fysieke gesteldheid. Zowel door de aanwezigheid van beginnende fysieke klachten, als door de afwezigheid van fysieke klachten, worden aanpakkers gemotiveerd om aanpassingen te treffen. In beide gevallen wil men namelijk voorkomen, dat er halsoverkop gehandeld moet worden. Door vroegtijdig aan de slag te gaan, zijn de respondenten in staat om de aanpassingen zelf te realiseren, ofwel deze nauwgezet zelf te begeleiden. Daarnaast speelt ook de verhuiswens een rol. Respondenten die bewust besluiten om al dan niet te verhuizen, handelen hiernaar en zijn derhalve minder geneigd om af te wachten. Als respondenten besluiten om niet te verhuizen, dan weten zij dat de aanpassingsopgave in hun huidige woning ligt. Respondenten

die wel een andere woning betrekken, kunnen dankzij een verhuizing, hun nieuwe woning blanco beschouwen. Zonder dat ze door gewenning blind geworden zijn voor de ongemakken en de onveiligheden in hun woning. Momenten van verandering, zoals een verhuizing of een verbouwing, blijken aanpakkers sowieso te motiveren om verdergaande of aanvullende aanpassingen te treffen. Onder het mom van 'nu we toch bezig zijn' zijn de respondenten ontvankelijker om hun woning of een specifieke ruimte in hun woning in zijn geheel aan te passen.

6.2 Aanbevelingen

De resultaten die zijn beschreven in de conclusie geven antwoord op de centrale vraagstelling, maar er worden nog geen concrete oplossingen aangedragen ten aanzien van de doelstelling van dit onderzoek. Om een bijdrage te leveren aan het Arnhemse beleid, zijn hierop volgend aanbevelingen geformuleerd, over hoe oudere eigenaar-bewoners ertoe aangezet kunnen worden om te investeren in het preventief aanpassen van hun eigen woning.

6.2.1 Aanbevelingen voor beleid

Voor de toepassing van de onderzoeksbevindingen, in de beleidspraktijk, is de houding van de oudere eigenaar-bewoners het uitgangspunt. De drie houdingen ten aanzien van het moment en de wijze waarop zij actie willen ondernemen, kunnen gezien worden als stappen. Deze dienen doorlopen te worden, alvorens oudere eigenaar-bewoners hun woning preventief aanpassen. Afwachters worden niet ineens aanpakkers. Het verschil tussen beide mindsets is te groot. De voorbereidende tussenstap, verkleint de weerstand tegen preventieve woningaanpassingen, omdat een kleinere stap makkelijker te zetten is. Bovendien is het beter om kleine stappen te zetten, dan geen. Elke stap in de goede richting is meegenomen. Hetgeen resulteert in de volgende aanbevelingen per houding:

- **Afwachters:** Om afwachters aan het voorbereiden te krijgen, is het niet zinvol om specifieke woningaanpassingen aan te dragen. Zover zijn zij nog niet. Zij moeten eerst voor zichzelf bepalen waar ze oud willen worden. Zij kunnen daarom het beste gewezen worden op punten waaraan een geschikte woning moet voldoen en welke aspecten wenselijk zijn. In de vorm van een checklist bijvoorbeeld. Oudere eigenaar-bewoners kunnen op basis hiervan nagaan in hoeverre hun woning voldoet. Mochten zij naar aanleiding hiervan hun woning geheel of gedeeltelijk ongeschikt achten, dan is het een logische reactie dat zij gaan nadenken over wat ze hieraan kunnen doen. Vanaf het moment dat zij zich gaan verdiepen in de mogelijkheden, kunnen de eerste knopen worden doorgehakt en is het voorbereiden zeggezegd begonnen.
- **Vorbereiders:** Om van vorbereiders aanpakkers te maken, is het om te beginnen belangrijk om hen verdergaande vorbereidingen te laten treffen. Oudere eigenaar-bewoners die zover zijn dat ze vorbereidingen treffen, beseffen dat woningaanpassingen op den duur belangrijk

gaan worden. Maar ze voelen er niet direct iets voor om deze meteen aan te brengen. Naarmate zij bekend raken met en zich verdiepen in specifieke woningaanpassingen, gaan zij inzien dat de meeste woningaanpassingen, ongeacht leeftijd, handig en gemakkelijk zijn. Uiteenlopende suggesties voor aanpassingen kunnen derhalve helpen om hun interesse te wekken en hen inzicht te geven in de diversiteit aan aanpassingen. Opdat zij voor hunzelf duidelijk hebben op welke wijze zij hun woning willen aanpassen. Oudere eigenaar-bewoners die een plan hebben uitgestippeld, kunnen immers gericht sparen en zijn sneller geneigd om te handelen. Mochten zij tussentijds hun woning veranderen, dan hebben zij dit plan in ieder geval in hun achterhoofd. Daarnaast is het voor voorbereiders lastig om het juiste moment te bepalen, waarop zij hun voorbereidingen ten uitvoer brengen. Er is geen concreet moment, waarop van oudere eigenaar-bewoners verwacht wordt dat zij hun woning aanpassen. Met als gevolg dat de investeringsbeslissingen vooruitgeschoven worden, tot de noodzaak het moment bepaalt. Voor aanpakkers is het belangrijk dat zij zelf in staat zijn om de aanpassingen uit te voeren. Wellicht helpt het om voorbereiders te wijzen op het feit dat zij door preventief te handelen het heft in eigen hand kunnen nemen. Daag hen uit om één van hun voorgenomen woningaanpassingen vroegtijdig uit te voeren en te kijken hoe hen dit bevalt. Zodat zij begonnen zijn en mogelijk meer aanpassingen gaan treffen.

- **Aanpakkers:** Oudere eigenaar-bewoners die zelf al op het punt zijn, dat zij vroegtijdig hun woning aanpassen, zijn goed op weg. Zij hebben reeds het besef dat zij meer uit de woningaanpassingen kunnen halen, als zij deze preventief aanbrengen. Desondanks is het in het geval van aanpakkers belangrijk, om ervoor te zorgen dat zij hun woning zo volledig mogelijk aanpassen, voor een optimaal resultaat. Woningaanpassingen vergroten immers ook de veiligheid in huis. Derhalve kan het helpen om de twijfels over specifieke woningaanpassingen daar waar mogelijk weg te nemen. Uit de vragenlijst is namelijk naar voren gekomen dat, respondenten die twijfelen over specifieke woningaanpassingen, vaker een preventieve houding hebben. Zij hebben dus de juiste mindset, maar ze zijn niet overtuigd door specifieke aanpassingen. Hetgeen voornamelijk veroorzaakt wordt doordat het nut of de noodzaak onvoldoende wordt ingezien, de prijs aan de hoge kant is, de uitvoerbaarheid in twijfel wordt getrokken of het vervelend wordt gevonden als het plaatsen van de aanpassing dermate complex lijkt dat zij dit niet zelf kunnen. Doormiddel van ondersteuning in de vorm van persoonlijk advies kunnen aanpakkers deze twijfels bespreekbaar maken. Aanpakkers zijn gezien hun houding ontvankelijk voor tips en adviezen. Zij zijn goed geholpen met suggesties hoe de kosten van een bepaalde aanpassing gedrukt kunnen worden of welke leveranciers van woningaanpassingen betrouwbaar zijn.

6.2.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn een aandachtspunt en een alternatieve, aanvullende invalshoek naar voren gekomen, die van belang kunnen zijn voor vervolgonderzoek. Een punt van aandacht is de wijze van dataverzameling. Door de ervaringen met de originele vragenlijst, zijn in de verbeterde vragenlijst voornamelijk tekstuele antwoordcategorieën opgenomen. Aangezien de non-categorische vragen, uit de originele vragenlijst, veelvuldig zijn overgeslagen of foutief zijn ingevuld. De consequentie hiervan is dat nagenoeg alle variabelen een nominaal of ordinaal meetniveau hebben. Met als gevolg dat keuze tussen statistische analyse methoden, voor de verwerking van de onderzoeksdata, beperkt is. Evenals de informatie die gemeten kan worden. Vandaar dat het voor vervolgonderzoek aan te raden is om extra aandacht te besteden aan het formuleren van non-categorische vragen, die geen onduidelijkheden geven of om volledig te kiezen voor kwalitatief onderzoek. De ervaring uit dit onderzoek is namelijk dat het afnemen van interviews een uiterst informatieve manier is, om de onderzoeksgroep te bereiken en te begrijpen.

De alternatieve, aanvullende invalshoek voor vervolgonderzoek, heeft betrekking op de sociale omgeving van de oudere eigenaar-bewoners. Signalen in dit onderzoek wijzen erop dat mensen in de directe omgeving van oudere eigenaar-bewoners onderdeel uitmaken van de afwegingen die de respondenten maken. Door diepgaandere inzichten te vergaren over de wijzen van beïnvloeding, kan verkent worden hoe de sociale omgeving van oudere eigenaar-bewoners eventueel ingezet kan worden, om preventief aangepaste woningen te genereren.

6.3 Reflectie

Reflecterend op dit onderzoek, zijn er op theoretisch en methodologisch vlak enkele keuzes gemaakt, die niet de gewenste uitwerking hebben gehad. Hetgeen tot uitdrukking is gekomen in de lage verklaringskracht van de modellen. Verondersteld werd dat in het theoretisch kader de belangrijkste concepten zijn onderscheiden, ter verklaring van de investeringsbeslissingen. Terwijl de lage verklaringskracht, doet vermoeden dat belangrijke concepten ontbreken of op een onjuiste wijze meetbaar zijn gemaakt. Hetgeen beide het geval is. De invloed van de sociale omgeving van oudere eigenaar-bewoners is niet meegenomen in het conceptueel model. Ondanks dat de theorie van gepland gedrag van Ajzen, welke beschreven is in het theoretisch kader, benadrukt dat de intentie tot gedragingen mede bepaald worden door de wijze waarop de omgeving aankijkt tegen het gedrag. In de interviews hebben de respondenten eveneens laten blijken dat zij door of voor hun kinderen, familie en bekenden, gedreven worden om stappen te zetten, ten aanzien van hun woontoeekomst. Om deze invloed enkel aan de mate van bekendheid toe te schrijven blijkt niet toereikend en had ondervangen kunnen worden door hier nader literatuuronderzoek naar te doen.

Daarnaast zijn er achteraf gezien enkele variabelen die niet nauwkeurig genoeg meten, wat ze moeten meten. Dit komt de validiteit niet ten goede. De meeste concepten zijn meetbaar gemaakt, aan de hand van één enkele vraag. Zodat de vragenlijst, naast metend, ook motiverend is. Door de lengte van de vragenlijst te beperken, is immers de bereidwilligheid van de respondenten hoger, evenals de nauwkeurigheid waarmee de vragenlijst wordt ingevuld. Gezien het tegenvallende resultaat van de originele vragenlijst, heeft het motiverende wellicht teveel de overhand gekregen, ten opzichte van het metende aspect. Een aantal concepten blijken niet afdoende gemeten te kunnen worden aan de hand van één vraag. Aangezien de respondenten veelal gevraagd is om zelf in te schatten en te beoordelen tot welke antwoordcategorieën ze behoren en het realistisch is dat een deel van de respondenten zichzelf onder- of overschat. Bijvoorbeeld in het geval van de concepten inzicht en aanschaf. De meerderheid van de respondenten zegt zelf te weten wat er dient te gebeuren in hun woning en hoe zij dit kunnen aanpakken, terwijl het aandeel respondenten dat bekend is met woningaanpassingen en zichzelf erin verdiept heeft, aan de lage kant is. Door aanvullende, specifieke vragen te stellen, had gecontroleerd kunnen worden of de inschattingen en beoordelingen realistisch zijn en worden gefundeerd. Bovendien helpt het ook niet mee als een vraag, achteraf gezien, te onduidelijk is geformuleerd. Hetgeen het geval is bij de vraag naar de financiële ruimte, van respondenten, om woningaanpassingen te treffen. De antwoordcategorieën bij deze vraag laten teveel open, waardoor ze te verschillend geïnterpreteerd kunnen worden, door zowel de respondent, als de onderzoeker. Ondanks dat de vragenlijst met grote zorgvuldigheid is opgesteld, blijkt maar weer dat het lastig is om overal rekening mee te houden en dat bepaalde keuzes anders uitwerken dan verwacht of gehoopt werd.

Literatuurlijst

- Aanjaagteam Langer zelfstandig wonen, (2016). *Van tehuis naar thuis: Hoe is te bevorderen dat mensen zelfstandig kunnen (blijven) wonen?*
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Ajzen, I. (2011). The theory of planned behaviour: Reactions and reflections. *Psychology & Health*, 26(9), 1113-1127.
- Ansari, S., Panhwar, A. H. & Mahesar, G. A. (2016). Mixed Methods Research: Ontological, Epistemological and Methodological underpinnings. *ARIEL An International Research Journal of Language and Literature*, 27, 133-141.
- Aplin, T., de Jonge, D. & Gustafsson, L. (2013) Understanding the demensions of home that impact on home modification decision making. *Australian Occupational Therapy Journal*, 60, 101-109.
- Bettendorf, L., Draper, N., Ewijk, van, C., Horst, van der, A., Mooij, de, R. & Rele, ter, H. (2010). *Vergrijzing verdeeld: Toekomst van de Nederlandse Overheidsfinanciën*. 's-Gravenhage: Centraal Planbureau.
- Blijie, B., Faessen, W., Gopal, K. & Steijvers, R. (2016). *Wonen in beweging: De resultaten van het WoonOnderzoek Nederland 2015*. Den Haag: Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Blijie, B., Faessen, W. & Marchal, B. (2014). *Vraag en aanbod van woningen voor mensen met een mobiliteits-beperking: Verkenning gemeenten Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE)*. ABF Research
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4th edition). New York: Oxford University Press.
- Campen, van, C. (2017). Veroudering: de landelijke cijfers. In Engbersen, R. & Vermeij, L. (Reds.) *Oud worden in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau & Platform 31.
- Clark, W. & Deurloo, M. (2006). Aging in place and housing over-consumption, *Journal of Housing and the Built Environment*, 21, 257-270.
- Companen (2017). *Bijeenkomst Langer Zelfstandig Wonen in Arnhem: Verslag 29 juni 2017*.
- Daalhuizen, F., Dam, van, F. & Groot, de, C. (2013). *Vergrijzing en woningmarkt*. Den Haag: Planbureau voor de leefomgeving.
- Daalhuizen, F., Dam, van, F., Groot, de, C., Middelkoop, van, M. & Peeters, P. (2013). *Vergrijzing en ruimte: gevolgen voor de woningmarkt, vrijetijdsbesteding, mobiliteit en regionale economie*. Den Haag: Planbureau voor de leefomgeving.
- Dam, van, F., Eskinasi, M. & Groot, de, C. (2014). *Nieuwe uitdagingen op de woningmarkt: Balans van de Leefomgeving 2014 – deel 2*. Den Haag: Planbureau voor de leefomgeving.
- Duin, de, C., Huisman, C. & Stoeldraijer, L. (2016). *Kernprognose 2016–2060: 18 miljoen inwoners in 2034 voorzien*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Dries, J. & Koot, M. (2014). Ik word ouder en zorg goed voor mezelf: Het nieuwe adagium voor de oudere van nu. *Gerôn*, 16(4), 59-61.

- Faulkner, D. (2016). Housing and the environments of ageing. In K. O'Loughlin, C. Browning, & H. Kendig (Red.), *Ageing in Australia: Challenges and opportunities*, 173–191. New York: Springer.
- Filius, F.C. (1993). *Huishoudensopheffing en woningverlating in een vergrijzende samenleving*, Utrecht: Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Universiteit Utrecht.
- Fisher, J. & Giloth, R. (1999). Adapting Rowhomes for Aging in Place. *Journal of Housing for the Elderly*, 13, 3-18.
- Gilderbloom, J. I. & Markham, J. P. (1996). Housing modification needs of disabled elderly: What Really Matters? *Environment and Behavior*, 28(4), 512-535.
- Gemeente Arnhem (2015). *De Arnhemse Woonprincipes 2025*. Gemeente Arnhem, Companen.
- Gemeente Arnhem (2018). *Staat van de stad 2018*. Gemeente Arnhem: Onderzoek en Statistiek.
- Heuvel, van den, W.J.A. (2014). Geen fundament voor een participatiemaatschappij. *Gerōn*, 3, 33-37.
- Heywood, F. (2010). The health outcomes of housing adaptations. *Disability & Society*, 19(2), 129-143.
- Huff, J.O. & Clark, W.A.V. (1978), 'Cumulative stress and cumulative inertia: a behavioral model of the decision to move', *Environment and Planning A*, 10, 1101-1119.
- Hwang, E., Cummings, L., Sixsmith, A. & Sixsmith, J. (2011). Impact of Home Modifications on Aging-in-Place. *Journal of Housing For the Elderly*, 25(3), 246-257.
- Iersel, van, J., Leering, D. & Leidelmeijer, K. (2017). *Monitor investeren in de toekomst: ouderen en langer zelfstandig wonen*. RIGO.
- Iersel, van, J. & Leidelmeijer, K. (2010), *Senioren op de woningmarkt, nieuwe generaties, andere eisen en wensen*. Ministerie van VROM, RIGO.
- Iersel, van, J. & Leidelmeijer, K. (2016). *Vergrijzing en extramuralisering op de woningmarkt: senioren en groepen met beperkingen*. RIGO.
- Keall, M. D., Pierse, N., Howden-Chapman, P., Cunningham, C., Cunningham, M., Guria, J., & Baker, M. G. (2015). Home modifications to reduce injuries from falls in the Home Injury Prevention Intervention (HIPI) study: a cluster-randomised controlled trial. *The Lancet*, 385(9964), 231-238.
- Kendig, H., Clemson, L., & Mackenzie, L. (2012). Older people: Well-being, housing and neighborhoods. In Smith, S., Elsinga, M., Fox O'Mahony, L., Seow Eng, O., Wachter, S. & Hamnett, C. (Red.), *International encyclopedia of housing and home*, 150–155. Oxford: Elsevier.
- Kendig, H., Honge Gong, C., Cannon, L. & Browning, C. (2017). Preferences and Predictors of Aging in Place: Longitudinal Evidence from Melbourne, Australia. *Journal of Housing For the Elderly*, 31(3), 259-271.
- Kim, H., Ahn, Y. H., Steinhoff, A. & Lee, K. H. (2014). Home modification by older adults and their informal caregivers. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 59, 648-656.
- Klomp, F. & Schellekens, E. (2010). *Wat beweegt ouderen op de woningmarkt?: Kwalitatief onderzoek naar woonwensen van ouderen in Gelderland*. Bemmelen: SBOG.
- Klück, I., Maat, van de, J. & Wijnen, R. (2015). Langer Thuis. *Gerōn*, 2, 1-1.
- Korzilius, H. (2008). *De kern van survey-onderzoek*. Tweede druk. Assen: Uitgeverij Van Gorcum

- Lagemaat, van de, L., Linden, van der, M., Schellekens, E. & Stephan, C. (2005). *Wie de woning houdt, passe haar aan: Gebruikersonderzoek naar het opplussen van eengezinswoningen voor ouderen*. Aedes-Arcades Kenniscentrum Wonen-Zorg.
- Lager, D., Brouwer, A., Kam, de, G. & Kibele, E. (2016). *Op tijd de drempel wegnemen? Inzicht in het bewustzijn over het preventief aanpassen van de woonsituatie om langer thuis te kunnen wonen*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Luijkx, K. (2015), Thuis voelen, daar gaat het om. *Gerōn*, 2, 8-10.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). *Programma Langer Thuis*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van VROM (2010). *Senioren op de woningmarkt: nieuwe generaties, andere eisen en wensen*. Den Haag: Ministerie van VROM.
- Norburn, J. E., Bernard, S. L., Konrad, T.R., Woomert, A., Friese, de, G. H., Kalsbeek, W. D., Koch, G. G. & Ory, M. G. (1995). Self-care and assistance from others in coping with functional status limitations among a national sample of older adults. *The Journals of Gerontology*, 50(2), 101-109.
- Ohta, R. J. & Ohta, B. M. (1997). The elderly consumer's decision to accept or reject home adaptations: Issues and perspectives. In Gruca, J. A. M. (Red.), *Staying put: Adapting the places instead of the people*, 79-89.
- Pact voor de ouderenzorg. (2018).
- Petersson, I., Kottorp, A., Bergström, J. & Lilja, M. (2009). Longitudinal changes in everyday life after home modifications for people aging with disabilities. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 16, 78-87.
- Pynoos, J. & Nishita, C. M. (2003). The cost and financing of home modifications in the United States. *Journal of Disability Policy Studies*, 14(2), 68-73.
- Pynoos, J., Nishita, C. M. & Kendig, H. (2007). Housing. In Birren, J. E. (Red.), *Encyclopedia of Gerontology*, 709-719. New York: Elsevier.
- Pynoos, J., Steinman, B. A., Do Nguyen, A. Q., & Bressette, M. (2012). Assessing and adapting the home environment to reduce falls and meet the changing capacity of older adults. *Journal of Housing for the Elderly*, 26(1-3), 137-155.
- Pynoos, J., Tabbarah, M., Angelelli, J. & Demiere, M. (1998). Improving the delivery of home modifications. *Technology and Disability*, 8, 3-14.
- Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A., Booij, M., Borggreve, A., Booy, A., & Beltman, S. (2015). *Methoden en technieken van onderzoek: 7e editie*. Amsterdam: Pearson Benelux.
- Sixsmith, A. & Sixsmith, J. (2008). Ageing in Place in the United Kingdom. *Ageing International*, 32, 219-235.
- Severinsen, C., Breheny, M. & Stephens, C. (2016). Ageing in Unsuitable Places. *Housing Studies*, 32(6), 714-728.
- Tanner, B., Tilse, C. & Jonge, de, D. (2008). Restoring and Sustaining Home: The Impact of Home Modifications on the Meaning of Home for Older People. *Journal of Housing For the Elderly*. 22(3), 195-215.

- Treur, L. (2016). *Woonkeuzes van jongeren en ouderen*. Rabobank.
- Verkroost, S. (2010). *Aanpak particulier bezit: praktijkvoorbeelden*. Verkroost advies.
- Verkroost, S. (2012). *Leidraad Opplussen: Aan de slag*. Provincie Gelderland.
- Verkroost, S. & 't Veld, A. (2016) Ouderen, wanneer gaan ze hun huis toekomstbestendig aanpassen? *Gerôn*, 1, 42-44.
- Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Vierde druk. Den Haag: uitgeverij Lemma.
- Vries, de, H., Dijkstra, M. & Kuhlman, P. (1988). Self-efficacy: The third factor besides attitude and subjective norm as a predictor of behavioral intentions. *Health Education Research*, 3, 273-282.
- Wegner, D. M. & Wheatley, T. P. (1999). Apparent mental causation: Sources of the experience of will. *American Psychologist*, 54, 480-492.
- Wylde, M.A. (1998). Consumer knowledge of home modifications. *Technology & Disability*, 8, 51-68.
- Yuen, H. K. & Carter, R. E. (2006). A Predictive Model for the Intention to Implement Home Modifications: A Pilot Study. *Journal of Applied Gerontology*, 25(1), 3-16.
- Zeeuw, de, F. (2006). Dé senior bestaat niet. *Proeflokaal*, 20, 23-27.